

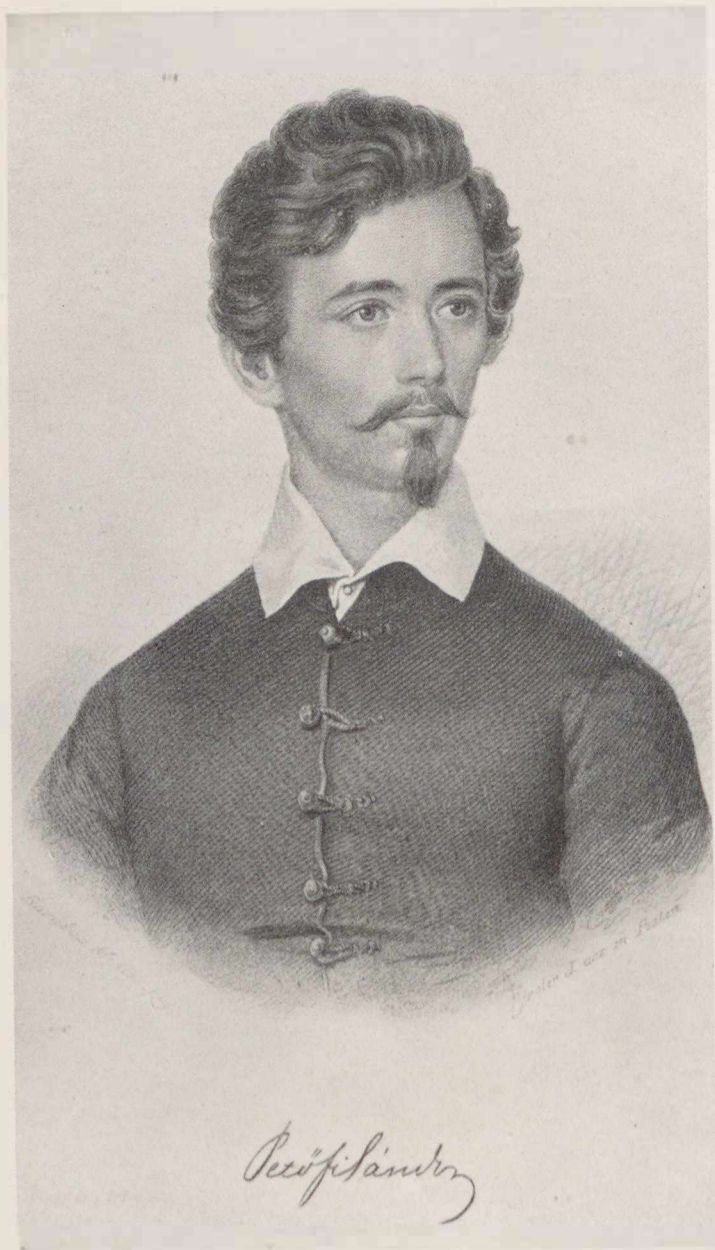
PETŐFI
ÖSSZES MŰVEI

II.

AKADÉMIAI KIADÓ

Barabás Miklós rajza Petőfiről (1846). „Összes költeményei“-nek első 1847. évi kiadásában a költőnek ez az arcképe jelent meg.

Petőfi Sándor

PETŐFI ÖSSZES MŰVEI. II.

PETŐFI SÁNDOR
ÖSSZES MŰVEI

II.

AKADÉMIAI KIADÓ

BUDAPEST, 1951

PETŐFI SÁNDOR KÖLTEMÉNYEI

MÁSODIK KÖTET

1846—1847

AKADÉMIAI KIADÓ

BUDAPEST, 1951

500600

~~114595~~

Akadémiai Kiadó (Budapest, VI., Széllán-út 31.) Felelős: Mestyan János,
Budapesti Szikra Nyomda, V., Honvéd-utca 10. Felelős vezető: Radnóti Károly.

1846

ISTEN CSODÁJA

Ameddig a történet csillaga
Röpíti a multakba sugarát:
A szem saját kezünkben mindenütt
Saját szívünkre célzó gyilkot lát,
5 S ez öngyilkos kéz hányszor szálla ránk!...
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

Igy hordozunk sok százados sebet,
Kebünk soha be nem gyógyúlhatott;
Mérget kellett mindenkor innia,
10 Ki sebeinkre önte balzsamot.
Valami rossz szellemtől származánk!
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

S míg egymást martuk szennyes koncokért,
Mint a szeméten a silány ebek,
15 Azt vettük észre csak, hogy ezalatt
Az oroszok itt termettenek;
Jött a tatár, jött a török reánk.
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

Ott foly Sajó... oly görbén kanyarog,
20 Mint ember, aki görcsben haldokol;
Ott haldokoltunk, vérünk ott szivá
Az óriási nádaly, a mogol,
S holttesteinket fölfalá a láng!
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

25 S ott van Mohács... ott nyomta a királyt
Sárkoporsóba páncéla s lova,
S készült számunkra a ledőlt király
Kardjából a rettentő zabola,
Melytől még most is ég és vérzik szánk!...
30 Isten csodája, hogy még áll hazánk.

Mi lesz belőlünk? . . . ezt én kérdezem,
 De mily kevesen gondolnak vele.
 Oh nemzetem, magyar nép! éltedet
 Mindig csak a jó sorsra bízod-e?
 35 Ne csak istenben bízunk, mint bizánk;
 Emberségünkől álljon fenn hazánk!

(Szalkszentmárton, 1846. január.)

AZ ÓRÚLT

— — — — Mit háborgattok?
 Takarodjatok innen!
 Nagy munkába' vagyok. Sietek.
 Ostort fonok, lángostort, napsugarakból;
 5 Megkorbácsolom a világot!
 Jajgatnak majd és én kacagok,
 Mint ők kacagtak, amikor én jajgattam.
 Hahaha!
 Mert ilyen az élet. Jajgatunk s kacagunk.
 10 De a halál azt mondja: csitt!
 Egyszer már én is meghalék.
 Mérget töltöttek azok vizembe,
 Akik megitták boromat.
 S mit tettek gyilkosaim,
 15 Hogy gaztettöket elleplezzék?
 Midőn kiterítve feküdtem:
 Reám borúltak s könnyezének.
 Szerettem volna fölugrani,
 Hogy orraikat leharapjam.
 20 De nem harapom le! gondolám,
 Legyen orrok és szagolják,
 Ha rothadok, s füládjának meg.
 Hahaha!
 És hol temettek el? Afrikában.
 25 Az volt szerencsém,
 Mert egy hiéna kiása siromból.
 Ez az állat volt egyetlen jóltevőm.
 Ezt is megcsaltam.
 Ó combom akarta megenni;

- 30 Én szívemet adtam oda,
 S ez oly keserű volt, hogy megdöglött tőle.
 Hahaha!
 De hiába, csak így jár,
 Ki emberrel tesz jót. Mi az ember?
 35 Mondják: virágnak gyökere,
 Amely fönn a mennyben virúl.
 De ez nem igaz.
 Virág az ember, melynek gyökere
 Ott lenn van a pokolban.
 40 Egy bölcs tanított engemet erre,
 Ki nagy bolond volt, mert éhenhala.
 Mért nem lopott? mért nem rabolt?
 Hahaha!
 De mit kacagok, mint a bolond?
 45 Hisz sírnom kellene,
 Siratni, hogy oly gonosz a világ.
 Az isten is felhőszemével
 Gyakran siratja, hogy megalkotá.
 De mit használ az ég könnyűje is?
 50 A földre hull, a ronda földre,
 Hol az emberek lábbal tiporják,
 S mi lesz belőle,
 Az ég könnyéből? ... sár.
 Hahaha!
 55 Oh ég, oh ég, te vén kiszolgált katona,
 Érdempénz melleden a nap,
 S ruhád, rongyos ruhád a felhő.
 Hm, így eresztik el a vén katonát,
 A hosszú szolgálat jutalma
 60 Egy érdempénz és rongyos öltözet.
 Hahaha!
 S tudjátok-e, mit tesz az emberi nyelven,
 Midőn a fürj azt mondja: pitypalatty?
 Az azt teszi, hogy kerüld az asszonyt!
 65 Az asszony vonzza magához a férfiakat,
 Mint a folyókat a tenger;
 Miért? hogy elnyelhesse.
 Szép állat az asszonyi állat,
 Szép és veszedelmes;
 70 Arany pohárban méregital.
 Én ittalak, oh szerelem!
 Egy harmatcseppnyi belőled édesebb,
 Mint egy mézzé vált tenger;
 De egy harmatcseppnyi belőled gyilkosabb,

75 Mint egy méreggé vált tenger.
 Láttátok-e már a tengert,
 Midőn a fergeteg szánt rajta
 És vet beléje halálmagot?
 Láttátok a fergeteget,
 80 E barna parasztot,
 Kezében villámösztökével?
 Hahaha!
 Ha megéri a gyümölcs: lehull fájáról.
 Érett gyümölcs vagy, föld, lehullanod kell.
 85 Még várok holnapig;
 - Ha holnap sem lesz a végitélet:
 Beások a föld közepéig,
 Lőport viszek le
 És a világot a
 90 Levegőbe röpítem... hahaha!

(Szalkszentmárton, 1846. január.)

A SZÖKEVÉNYEK

(Shelley után angolból.)

I.

A jégeső szakad,
 Fehérek a habok,
 A tajték táncol, és
 A villámlás ragyog —
 5 El, el!

A mennydörgés ropog,
 A forgószél kereng,
 Harangok zugnak és
 Az erdők rengenek —
 10 El, el!

Mint tenger, mozg a föld,
 Rajt minden rombadől,
 Ember, állat, madár
 Elbújt a vész elől —
 15 El, el

II.

„Egy vitorlánk van... a
Kormányos halovány;
Ki merne szállani
Most csónakunk után?“
20 Az ifju szólt.

A lány felelt: „Evezz,
Taszítsd a csónakot!“
S jégzápor és golyók
Boríták utjokat
25 A tengeren.

A kék őrtűz lobog;
Némán villámlanak
Az elsült fegyverek;
Elnyelte hangjokat
30 A fergeteg.

III.

„És látsz-e? s hallasz-e?
S nem retteg-e szived?
S nem szállunk szabadon
A vad tenger felett.
35 Én és te?“

Egy tengerészköpeny
Fölöttök a fedél;
Együtt ver kebelök,
És sutognak kevésy
40 Örömben.

Mozgó hegyekből áll
A vészés óceán,
Kelnek s enyésznek a
Habok egymásután
45 Köröskörül.

IV.

A várudvarban, a
Kapusnéhoz közel,
Áll, mint megvert kutya,
És szégyen marja fel,
59 A vőlegényt.

Rémes kísértetként
A zsarnok őszapa
Áll a toronytetőn . . .
Hangjához képest a
55 Vihar szelíd;

S hallatlan átkokban
Kivánja a halált
Lyányának, ki legjobb
És legszebb s a család
60 Végtagja volt.

(Szalkszentmárton, 1846. január.)

TÁVOZOL HÁT IFJUSÁGOM?

Távozol hát ifjuságom?
Oh bizvást távozhatol,
Nem siratlak. Búcsúm tőled:
Keserű, hideg mosoly.

5 Nem valánk mi jóbarátok.
Űr voltál te, én kutyád;
Korbácsoltál, uszítottál
Egyre tüskén-bokron át.

Néha dobtál irgalomból
10 Száraz csontokat nekem;
S akkor büszkébb voltam, semhogy
Alamizsnád elvegyem.

Távozol hát, ifjuságom,
S halld hozzád végszavamat:
15 Vidd magaddal emléked, vagy
Vidd magaddal átkomat!

(Szalkszentmárton, 1846. január.)

TÜNDÉRALOM

Sajkás vagyok vad, hullámos folyón.
Hullámszik a víz, reng a könnyű sajka,
Reng, mint a bölcső, melyet ráncigál
Szilaj kezekkel a haragvó dajka.
5 Sors, életemnek haragos dajkája,
Te vagy, ki sajkámm úgy hanyod-veted,
Ki rám zavartad fergeteg módjára
A csendriasztó szenvedélyeket.

Elfáradtam már, messze még a part?
10 Mely befogad révébe;... vagy az örvény?
Mely nyugodalmat szintugy ad, midőn
Mélyébe ránt, a sajkát összetörvén.
Sem part, sem örvény nincsen még előttem,
Csak hánykódás, csak örökös habok;
15 Hánykódom egyre a folyó nagy árján...
Ki sem köthetek, meg sem halhatok.

De mily hang ez, mily tulvilági hang,
Mely bévegyül a habzugás közé?
Tán szellem, égbe szálló a pokolból,
20 Hol büntetését már átszenvedé?...
Egy hattyu száll fölöttem magasan,
Az zengi ezt az édes éneket —
Oh lassan szállj és hosszan énekelj,
Haldokló hattyúm, szép emlékezet!...

25 Nem voltam többé gyermek, s nem valék
Még ifju. Ez az élet legszebb éve,
Mint legszebb perc, midőn a hajnalégről
Az éj kárpitja félig van levéve.
Sötétség volt még egyfelől szívemben,
30 De másfelől már pirosan kelének,
Mint a közalgó nap szemciből
Kilőtt sugárok, a vágys s remények.

Amire vágytam, bírni is reméltem,
S amit reméltem, azt el is nyerém;
35 Talán azért, mert nem sok volt... egyéb sem,
Mint pihenés egy hű barát ölén.
Hű volt barátom, mert hisz ilyenkor még
Nincsen kikelve a rejtett önérdék,
E mindent elragó hernyója a
40 Baráti hűség virágos kertének.

Barátom hű volt; üritgettem véle
 A boldog órák édes poharát,
 S a lelkesülés égi mámorában
 Sasként röpültem a világon át.
 45 S amerre szálltam, minden az enyém volt!
 A dús gazdagság bársony pamlagára
 Hajtám le főmet, melyet övezett
 A dicsőségnek csillagkoronája.

Ily nagyszerűnek álmodám jövőmet,
 50 S már hittem is, hogy ez való, nem álom...
 De most egyszerre szívem, melyet a
 Világgal tölték meg, tágulni látom;
 Szívem tágúla, vagy tán a világ
 Kisebbedett? azt nem tudom, de érzem,
 55 Hogy keblemben hézag támadott,
 Hézag, keblemnnek legmelegebb részén.

És napról-napra nőttön-nőtt ez űr,
 S ez űr miatt nem szállhatott már lelkem,
 Félt, hogy mélyébe hull... s nem kelle többé,
 60 Mit eddig olyan lángolón öleltem,
 Nem kellett kincs és nem kellett dicsőség.
 Mind a kettő oly fénytelen vala!
 Oly fénytelen, mint lesz az ég idővel,
 Ha elkopik majd csillagfátyola.

65 Nem kelle semmi, még a jóbarát sem,
 Magam magamnak voltam terhíre,
 S futottam, mint kit rémek serge üldöz,
 Az életzajtól messzi-messzire.
 Csöndes magányban keresék tanyát,
 70 Sötét erdő völgyébe telepedtem...
 Oh e magányban milyen alakok
 Lengtek körülöm s szálltak el fölöttem!

Szívemből jöttek e tündéri lények,
 Szívemnek nem rég támadt üregéből,
 75 Tündéri lények, milyenekre félig
 Emlékezém a szép gyermekregéből.
 „Megálljatok! megálljatok!” kiálték,
 „Oh, csak egy álljon meg közületek,
 Csak addig, míg egy csók s egy ölelés tart!”
 80 Nem álltanak meg; mind eltűntenek.

Kerestem őket, és meg nem lelém,
Még csak nyomukra sem akadhaték;
Nyom nélkül jártak, oly könnyűk valának,
Könnyebbek, mint a szellő, mint a lég.
85 S minél messzebbre távoznak tőlem,
Minél homályosabban láttam őket:
Annál dicsőbbek voltak, és szívem
Annál emésztőbb sovárgásban égett.

Szívem sovárgott és én sorvadék,
90 Társim nevettek a sápadt fiún,
Csak jóbarátom, ő nem nevetett,
Fejét csóválta búsán, szomorún.
Mi lelt? kérdezte; én nem felelék,
Mert hisz magam sem tudtam, hogy mi lelt.
95 Szomjas valék s vizet hiába ittam,
Nem enyhíté víz a tikkadt kebel.

S meguntam ezt a földi életet,
Mely elvesztette szépségét szememben.
Föl, föl! mondtam, a mennybe! ahová
100 Fájó szívemnek tündérnépe lebben;
Föl a mennyekbe! ha a léget szívom,
Mit ők színek: tán majd e szomj nem éget...
S ha ott is futnak tőlem? ah, utánok
Keresztülbolygom a nagy mindenséget! —

105 Fényes tavasz volt. A mezőn szivárvány,
Égő szivárvány százezer virágbul;
De rám oly búsán néztenek... talán
Tudták, hogy elkészülök a világbul.
A legnagyobb hegy tetejére mentem,
110 Onnan tekinték föl az ég felé.
Átlátszó kék volt a felhőtlen ég...
Beléláttam... tisztán láttam belé...

Ábránd-alakjaim legszebbike
Ott volt az égben. Ajka mozgott; szinte
115 Hallottam hívó hangjait... de jól
Láthattam, hogy felém kezével inte.
Megyek! mondtam, s a bérce szélére léptem,
Ahol száz ölnyi mélység nyílt alattam.
Már-már ugrám... hátul egy kéz ragadt meg...
120 Eszmélet nélkül visszahanyatlottam.

Midőn eszméltem: a dicső alak,
Kit az egekben láttam az imént,
Ott állt mellettem... oh, mit érezék?
Leírhatatlan édes érzeményt!

- ¹²⁵ „Ilyen közel van hát a föld az éghez?”
Zavart elmém-mel ekkép gondolkodtam,
„Im a mennyben vagyok szép angyalomnál,
S elébb egy perccel még a földön voltam.”

- Ezt gondolám, de szólni nem tudék,
¹³⁰ Avvagy talán nem mertem szólni,
Félvén, hogy majd ha ajkam megnyitom,
Keblemből a menny ki fog szállani.
És megragadtam angyalom kezét,
Hogy el ne tűnjék tőlem újlag,
¹³⁵ És derekát átövezé karom,
Átövezé, mint egy égő szalag.

- S merőn szemléltem fényes arculatját.
Most is csodálom, hogy szemem világa
El nem veszett e földöntúli fénytől,
¹⁴⁰ Midőn benéztem széme csillagába.
Sötétké csillag volt az ő szeme,
És szemöldöke fekete szivárvány,
S vállán úgy úsztak barna fűrtel,
Miként az éj egy rózsatenger árján.

- ¹⁴⁵ Meg mertem végre nyitni ajkamat,
S beszéltem üdvről, angyalokrul, égről.
Nagyon homályosan beszélheték,
Mert ő nem értett semmit e beszédből.
„Én lány vagyok,” szolt „földi lány, nem angyal;
¹⁵⁰ Ahol vagyunk, ez a föld, nem az ég,
S te itt a mélybe estél volna, ámde
Én mentésedre még jókor jövék.”

- „Legyünk tehát a földön,” válaszoltam,
„Földön vagy égen, az mindegy nekem,
¹⁵⁵ Csak oldaladnál, kedves oldaladnál;
Hisz ahol te vagy, ott az én egem.
De ülj le mellém, s engedd, hogy karom
Szorosabban fűzhessen át, o engedd!
Ugyis sajátom vagy, tulajdonom,
¹⁶⁰ Mert téged az én képzetem teremtet.”

Leültünk ott a szikla tetején,
 S beszélgeténk. Kérdezte: ki vagyok?
 „Egy bús sohajtás voltam eddig,” szólék,
 „Öledben ím e csókkal meghalok.
 165 Most csókolj vissza, lyányka, hogy legyen
 Föltámadásom . . . — ím, föltámadok,
 Mert csókod ért; s ki bú-sohaj valék,
 Most a gyönyörnek mosolya vagyok.”

Ő megcsókolt. Nem kéreté magát,
 170 Első szavamra ajkamon volt ajka;
 E csók! ez ajk! . . . mért nem váltunk itt kővé?
 Hadd függtem volna mindörökre rajta!
 E csók, e csók! ez édesb volt a méznél
 S az anyatejnél. Csak ezóta élek;
 175 Midőn elcsattant e csók ajkamon,
 Érzém, hogy ekkor szállt belém a lélek.

„Tekints körül,” szólott a csók után
 A lyányka, „látod, milyen változás?
 Én nem tudom, honnan s miként van ez,
 180 De mostan ég és föld egészen más.
 Kékebb az ég, sugárosabb a nap,
 S e fák alatt itt hűvösebb az árnyék,
 S pirosb a rózsza, illatosb a lég . . .
 Ah, mintha csak egy más világban járnék!”

185 Más a világ, más, nem olyan, minő volt,”
 Feleltem én, „vagy csak mi változánk?
 De bármiként van, mit törődünk véle,
 Midőn e változás áldás reánk!”
 Egymás ölében így fontuk tovább
 190 Beszélgetésünk rózsakötelét,
 S amint eszméltünk szép ábrándjainkból,
 Láttuk, hogy a nap már a földre lép.

Alkonyodék. Arany felhőkön szállott
 A nap violaszín hegyek mögé.
 195 A messzeségbe nyúló rónaságot,
 E száraz tengert, halvány köd födé.
 A szikla, melyen állottunk, piroslott
 A végsugártól, miként bíbor párna
 A trónon. De hisz trón volt ez; mi rajta
 200 A boldogság ifjú királyi párja.

Elbúcsuzánk; nem szóval; szemeinkkel;
S nem szomorúan, oh nem, oly vidáman!
Az éjt úgy néztük, mint a haldokló
A sirt, amelyen túl egy szebb világ van.
205 Nem ígértük, hogy holnap eljövünk,
De mind a ketten eljövénk híven,
S így éltük által az egész tavaszt,
Ajk ajakon, kéz kézben, szív szíven.

S így éltük által az egész nyarat.
210 Minden napunk egy virágszál vala
A bokrétából, melytől illatot nyer
Az istenek olympi asztala.
De e virágok elhervadtanak már;
Mit ér, szemlélnem száraz kelyhőket?
215 Röpülj ki e szép kornak édenéből,
Haldokló hattyúm, bús emlékezet!

Eljött az ősz, ez a vad zsarnoka
A természetnek. Kérlelhetetlen karja
Letépi a szegény fák levelét,
220 A földre sujtja, és lábbal tiporja.
Lábbal tiprá boldogságunkat is;
Reánk küldé enyészetes szelét
Elválás képiben, s ez arcainknak
Leszaggatá szép rózsalevelét.

225 Elváltunk, hogy ne lássuk egymást többé.
Komoly borongó volt az őszi este;
A ködön át a távolból lánykámat
Könnyes szemem még egyszer fölkereste,
Aztán futottam, utat nem tekintve,
230 Arcom, kezem tövistől vérezék . . .
Futottam árván, mint a hullócsillag,
Melyet magából kilökött az ég. — —

Azóta arcom és kezem begyógyult,
Arcom s kezem, mit tüske sérte meg,
235 S szivemből is ki vannak irtva már
Az elválástól támadott sebek;
De e sebeknél jobban fáj nekem most,
Jobban fáj az, hogy már-már feledem
Ábrándjaidnak édes üdvességét,
240 Oh tündérálom, első szerelem!

(Szalkszentmárton, 1846. február 20.)

VAJDA PÉTER HALÁLÁRA

- Oh természet, midőn alunni mentél,
Alunni a múlt ősnek végivel:
Elbúcsuzál-e kedves gyermekedtől,
Elbúcsuzál-e leghívebb fiadtól,
5 Ötöle? . . . és ha elbúcsúztatok:
Gondoltad-e, hogy végbúcsútok ez? —
Alsod, természet, téli álmodat . . .
Alszol . . . vajon megálmodád-e már,
Megálmodád-e azt a bánatot,
10 Mely ébredésed reggelén megüt?
Föl fogsz ébredni, fölkelt a tavasz,
S a csalogány mond legszebb éneket
Föltámadásod hangos ünnepén;
Pedig volt egykor, aki érkezésed
15 A csalogánynál szebben üdvezelte.
Te széttekintesz, s kérdeni fogod:
Hol van legelső dalnokom? hol ő? . . .
Egy sírhalom lesz rá a felelet.
Oh, természet, viseld gondját e sírnak,
20 Melynek lakója leghívebb fiad,
Viseld gondját . . . ülted áldás gyanánt
Virágaid legszebbjeit reá;
Ugysincs e honnak, nincs hálás keze,
Hogy megtegye, ha elmulasztanád.
25 Oh e hazában olyan sok jeles
Sírján ingatja vándor fuvalom
A feledésnek tüskebokrait! —
Vagy mondd, hazám, hogy multad illeti,
Csak multadat s nem a jelent, e vád;
30 Mondd, hogy szívedben lesz egy kis helye
Maradni-méltó emlékezetének.
Vagy nem méltó-e rá, hogy a haza
Szívében hordja annak emlékét,
Ki a hazát szívében hordozá? . . .
35 Emlékezést, emlékezést neki!
S ha sírhalmához mentek: ejtsetek
Reá egy könnyet, mert megérdemel
Egy könnyet az, ki annyit szárított föl
Meleg lelkének hő sugárral! — —
40 És míg ti benne dalnokot sirattok:
Az én könnyűim hadd omoljanak
A függetlenség bajnok férfiáért,
Ki e hajlongó, görnyedő időkben

Meg nem tanúla térdet hajtani,
 45 Ki sokkal inkább hajtá le fejét a
 Szabad szegénység kőszikláira,
 Semmint a függés bársony pamlagára. — —
 Sirassa benned, elhunyt férfiú,
 A természet leghívebb gyermekét,
 50 Sirassa benned dalnokát a hon...
 Legkeserűbb az én könnyúm, ki benned
 A függetlenség hősét siratom!

(Pest, 1846. február 10. után.)

ELVÁNDOROL A MADÁR...

Elvándorol a madár,
 Ha őszre jár
 Az idő.
 (Tavasszal azonban ismét visszajő.)
 5 Száll... száll... száll... viszi szárnya;
 Azon veszed észre magad, hogy már a
 Távolság kék levegőit issza.
 Olyan sebesen száll,
 Hogy eltűnő álomnak véled. —
 10 A madárnál
 Mi száll tova még sebesebben?... az élet!
 De, mint a madár, ez nem tér többé vissza.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

NEM SÍROK ÉN...

Nem sírok én és nem panaszkodom;
Nem mondom én el másnak: mi bajom?
De nézzetek színetlen arcaimra,
Ott föl van írva;
5 És nézzetek szemembe, mely kiégett,
S belőle kiolvashatjátok,
Hogy rajtam átok fekszik, átok,
Hogy fáj nekem, hogy nagyon fáj az élet!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

SZERETNÉM ITT HAGYNI...

Szeretném itt hagyni a fényes világot,
Amelyen oly sok sötét foltot látok.
Szeretnék rengetegbe menni,
Ahol nem lenne senki, senki!
5 Ott hallgatnám a lombok. suttogását,
Ott hallgatnám a patakok zugását
És a madárnak énekét,
S nézném a felhők vándorseregét,
Nézném a nap jöttét s lementét...
10 Mig végre magam is lemennék.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

ANNYIT SEM ÉR AZ ÉLET...

Annyit sem ér az élet,
Mint egy eltört fazék, mit a konyhából
Kidobtak, s melynek oldaláról
Vén koldús nyalja a rászáradt ételt!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MÖGÖTTEM A MULT...

Mögöttem a múlt szép kék erdősége,
Elöttem a jövő szép zöld vetése;
Az mindig messze, és mégsem hagy el,
Ezt el nem érem, bár mindig közel.
5 Ekkép vándorlok az országuton,
Mely pusztá, vadon,
Vándorlok csüggedetten
Az örökkétartó jelenben.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

VOLTAK BARÁTIM...

Voltak barátim, jó embereim...
Oh mért meg nem halának!
Sírhalmaikra mostan könnyeim
Folynának,
5 S virágokat természetne
Fölöttök könnyeim özöne. —
Meg fognak halni majd,
De egyik régi barát
Sem nyer tőlem könnyűket, csak sohajt,
10 Csalódás kínos sohaját;
S ha ez leng rájok:
Sírhalmukon elszáradnak a virágok.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

SZÁLLNAK REMÉNYINK...

Szállnak reményink, e szép madarak...
Midőn legjobban szállanak,
S szíják a mennyei tiszta léget,
Hol már sas sem tanyáz:
5 Jön a való, e zord vadász,
S lelövöldözi őket.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

ELVÁLTAM A LYÁNYKÁTÓL...

Elváltam a lyánykától,
Ki kedvesem vala;
Ugy fájt leszakadnom ajakáról,
Mely csókola. —
5 Rég volt ez; azóta már
Sok esztendő lejárt.
Az elválás keserüségét
Többé nem érzem,
De a csók édességét
10 Még most is érzem.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

EMLÉKEZET . . .

Emlékezet!

Te összetört hajónk egy deszkaszála,
Mit a hullám s a szél viszálya
A tengerpartra vet . . . — —

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

AMOTT A TÁVOL KÉK KÖDÉBEN . . .

Amott a távol kék ködében
Emelkedik egy falu tornya sötéten;
Van egy fehér ház e faluban,
Hol egy fekete szemű lányka van.
5 E lányka, e lányka,
E fekete szem,
Ez bánatom és örömem
Százszínű szivárványa.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

VISELD EGYFORMÁN . . .

„Viseld egyformán jó- s balsorsodat!”
Így szól, kit a bolond világ bölcsnek nevez.
Az én jelszóm nem ez;
Én örömimet és fájdalmimat
5 Érezni akarom . . . kettősen érzem.
Lelkem nem a folyó leszen,
Amely egykedvűleg
Ragadja magával a rózsalevelet,
Melyet tavasszal szép lány vet bele,
10 S a száraz fűveket,
Miket
Árjára sodort az ősz szele.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MI SZEBB, MINT...

Mi szebb, mint a szép gyermeklyány orcája?
Ki azt álmodja, hogy ifjút öleli,
Az ifjút, akivel ébren nem meri
Sejtetni sem, hogy őt imádja!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MELY'K A LEGVÍGABB TEMETŐ?

Mely'k a legvígabb temető?
A bú temetője!... „S ez hol lelhető?”
Azt kérditek, ügyebár? —
A bú temetője a boros-asztal,
5 Közepén a kereszttel, a nagy palackkal,
E mellett sírhalom minden pohár. —
Járunk e víg temetőbe
Ily szomorú időbe'!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

HAJAMNAK EGY FÜRTJÉT LEVÁGOM...

Hajamnak egy fürtjét levágom,
Melynek most minden szála szög;
S ha majd elmúlik ifjuságom,
Ha majd megőszülök:
5 A falra függesztem tükör helyett
E barna fürtöt; így csalom meg szememet,
Hitetve, hogy még fiatal vagyok...
De vajon nem árul-e el
A szív ütése, mely
10 Majd mindig halkabban dobog?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MINTHA A NAGY, NEHÉZ...

Mintha a nagy, nehéz világot tartanám,
Leányka, hogy az ne szakadjon rám,
Ugy reszketek,
Ha megfogom könnyű, kis kezedet.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

ITT ÁLLOK A RÓNAKÖZÉPEN...

Itt állok a rónaközépen,
Mint a szobor, merően.
A pusztát síri csend fődé el,
Mint elfödik a halottat szemfödéllel.
5 Nagymessze tőlem egy ember kaszál;
Mostan megáll,
S köszörűli a kaszát...
Pengése hozzám nem hallatszik át,
Csak azt látom: mint mozg a kéz.
10 És most idenéz,
Engem bámul, de én szemem sem mozdítom...
Mit gondolhat, hogy én miről gondolkodom?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

OH LYÁNY! SZEMED...

Oh lyány! szemed
Milyen sötét,
S mégis ragyog;
Kivált midőn
5 Reám tekintesz,
Ugy tündököl,
Mint zordon éjben
Villám tűzénél
A hóhérpallos!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

HA JÖNE OLY NAGY FERGETEG...

Ha jőne oly nagy fergeteg,
Mely meghasítná az eget,
És e hasitékon át
A földgolyót behajítaná!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

EGY BÖLCS HAJDAN

Egy bölcs hajdan számaron utazott. —
Azóta az idő megváltozott,
Nagyon megváltozott már,
Most a szamarak
5 Lovaglanak,
A bölcs pedig gyalog jár.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MI A DICSŐSÉG?...

Mi a dicsőség?... tündöklő szivárvány,
A napnak könnyekben megtört sugára.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

SOK EMBERT ISMEREK ...

Sok embert ismerek,
Ki önmagát legjobban szereti;
De másnak ismét vannak kedvesi,
Kiket magánál forróbban szeret,
5 S ezeket sokszor mégis megbántja.
Aztán megbánja,
Hogy könnyeket facsart szeméből,
Kinek egy vidám pillantataért,
Kinek egy mosolyáért
10 A legszebb részt od'adná életéből.
Ilyenkor tudja csak: mi a gyötrelmem?
Mik a keservek?
És kéri szívét: repedj meg, oh szívem!
És ez — büntetésül — nem reped meg.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

A BÁNAT? EGY NAGY OCEÁN

A bánat? egy nagy oceán.
S az öröm?
Az óceán kis gyöngye. Talán,
Mire fölhozom, össze is töröm.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

DACOS LEÁNY!

Dacos leány!
Hagyd megcsókolni magad,
Hagyd átölelnem derekad.
Nap megy nap után,
5 S ha napjaid elhaladnak,
Maradsz magadnak.
Száraz derekad
Majd senki meg nem öleli,

Csak a koporsónak deszkája,
 10 S halvány ajakad
 Más nem csókolja, csak a sír férgei...
 Gondolj reája. —
 Mit érzesz,
 Nem rendül meg szived?
 15 Nem érezed,
 Hogy ez hideg csók, hideg ölelés lesz!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

GYERTYÁM HOMÁLYOSAN LOBOG...

Gyertyám homályosan lobog...
 Magam vagyok...
 Sétálok föl s alá szobámban...
 Szájamban füstölő pipám van...
 5 Multam jelenési lengenek körüllem...
 Sétálok, sétálok, s szemlélem
 A füst árnyékát a falon,
 És a barátságról gondolkodom.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MONDJÁK, HOGY MINDENIKÜNK...

Mondják, hogy mindenikünk bir egy csillaggal,
 S az, akié lehull az égről, meghal.
 És így fogy az ember, így fogy a csillag;
 Mindegyre omolnak...
 5 A csillag az égről a földre,
 Az ember a földről a sírgödörbe.
 Hah, majd ha miljom s miljom év lemégyen,
 S a földön és az égen
 Csak egy ember s egy csillag bujdosik!...
 10 S ha végre ez is leesik!... — —

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

AZ EMBER UGYAN HOVA LESZ?...

Az ember ugyan hova lesz? ...
Sokrates,
Ki a mérget megitta,
S hóhéra, ki a mérget neki adta,
5 Egy helyre mentek mind a ketten?
Oh lehetetlen!
És hátha ... hátha ...
Mért nem láthatni a másvilágba!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

ELMÉM EZEN SOKAT GONDOLKODIK...

Elmém ezen sokat gondolkodik:
Ha valaha
A világrendszer fölbomlana,
S mint most az eső és hó esik,
5 Esnének akkor csillagok,
S folynának a csillagpatakok!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MIT ETTÉL, FÖLD...

Mit ettél, föld, hogy egyre szomjazol?
Hogy annyi könnyet s annyi vért iszol?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MOSOLYGJATOK RÁM...

Mosolygjatok rám, oh mosolygjatok,
Ti szép leánykák szemei!
S én el fogom felejteni,
Hogy már olyan sokszor megcsaltatok. —
5 Véljük, hogy a lányok szíve az ég,
Mert mélyei, mint ez, úgy ragyognak.
A lányi szív csalárd folyó csak,
Amelybe sugáraikat veték
Az égi csillagok...
10 Ki ott mennyet keres, elnyelik a habok.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

HA A SÍRBA MEGSZÁRADT...

Ha a sírban megszáradt szíveket
Mind egy halomra hordanák,
S meggyújtánák,
Ki mondja meg:
Hány színű lenne majd e láng?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

HOVÁ LESZ A KACAJ...

Hová lesz a kacaj,
Hová lesz a sohaj,
Ha hangja elenyész?
S hová lesz az ész,
5 Midőn már nem gondolkodik?
S a szeretet
S a gyűlölet,
Ha a szívből kiköltözik?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

TE IFJÚSÁG...

Te ifjúság, te forgósél!
Ki szép virágfüzért
Sodorsz magaddal... e virágokat
Futtodban homlokunkra keríted...
5 Egy perc alatt
Ismét leröpíted,
S gyorsan tovább futasz.
Mi búsan álmélkodva állunk,
S kérdezzük: igaz-e, hogy nálunk
10 Valál? talán nem is igaz!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

BARÁTIM VAGYTOK...

Barátim vagytok, azt mondjátok.
Talán nem mondtok hazugságot,
Ez meglehet,
De azért nem adom nektek hitemet,
5 Nem adhatom; most jó dolgom van,
Jertek hozzám, ha majd napom lejár,
Mert a barátság nappal láthatatlan,
Éjjel ragyog csak, mint a fénybogár.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

FÖLDÉT A FÖLDMIVES...

Földét a földmives felszántja,
Aztán beboronálja.
Képünket az idő felszántja,
De be nem boronálja.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

NEMCSAK MI VÉNÜLÜNK...

Nemcsak mi vénülünk, mi emberek...
Mi volna, ami nem vénülne meg?
Nézzétek a napot, ha jön a december:
Nem valóságos öregember?
5 Későn ébred, s alig
Hogy fölkapaszkodhatik
Az égre, oly erőtelen;
Mogorván néz a világra s hidegen,
S olyan korán ledől megint ágyára.
10 Majd végesvégül
Azt is megérjük, hogy megöszül,
És ekkor... ekkor fehér lesz sugára.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

FUTÓ FOLYAM HULLÁMAI...

Futó folyam hullámai
Az ember miljom vágya;
Perc hozza őket, perc ragadja el.
A sors azért nem szokta teljesíteni,
5 Azért nem hallgat rája;
Jól tudja: mikorra egy kegyét leejti,
Az ember már régen mást esdekel,
S hogy kérte amaszt, el is felejt.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

HÁNY CSEPP VAN AZ ÓCEÁNBAN...

Hány csepp van az óceánban?
Hány csillag az égen?
Az emberiség fején hány hajsza van?
S hány gonoszság szívében?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

NEM SÜLYED AZ EMBERISÉG...

Nem sulyed az emberiség!
Ilyen gonosz vala rég,
Ilyen gonosz már kezdet óta...
Hisz különben nem kellett vóna
5 Százféle mesét,
Eget, isteneket,
Pokolt és ördögöket
Gondolni ki, hogy zaboláztassék.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

KIK A FÖLD ALACSONY PORÁBÓL...

Kik a föld alacsony porából,
Mit minden féreg gázol,
A naphoz emelkedtek,
Ti szárnyas, óriási lelkek!
5 Hogy van, hogy titeket a törpe világ
Mindig kicsinyeknek kiált?...
Természetes! hiszen a tölgy a bérceken
Kisebbnek tetszik, mint a fűzfa idelenn.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

AZ ÉN SZIVEM...

Az én szivem egy földalatti lak,
Sötét, sötét!
Az öröm egy-egy fényes sugarat
Csak néha vét
5 Mélyébe e földalatti háznak.
Ez a fény is csak azért pillant bele,
Hogy lássa a szörnyeket, mik ott tanyáznak,
Mikkel televan, tele!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

ODANÉZZETEK!

Odanézzetek!
Csatára iramlik a fergeteg;
Paripája a szél, a nyargaló,
Kezében a felleg a lobogó,
5 Amelynek villám a nyele.
Vágtat vele, vágtat vele
Csatára, csatára . . .
Mint harsog trombitája,
A mennydörgés!

.
10 Oh fergeteg,
Ki a tornyokat
Eldöntögeted,
Kinek kezében kiszakad
A tölgy a bérc kebelébül,
15 Hol századok óta vénül,
Hatalmas fergeteg! ki nem szakíthatod
Az emberi szívből a bánatot — —

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MÁR SOKSZOR ÉNEKELTEM . . .

Már sokszor énekeltém rólatok,
Még többször is éneklek, szép csillagok.
Én úgy szeretlek titeket!
Egy szebb világgal hiteget
5 Sugárotok;
S ti egyre mosolygotok,
S oly jólesik nekem,
Odatekintennem,
Hol egy kis vidámság van
10 E szomorú világban.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MIVÉ LESZ A FÖLD? . . .

Mivé lesz a föld? . . . megfagy-e, elég-e?
Én úgy hiszem, hogy meg fog fagyni végre,
Megfagyasztják a jéghideg szívek,
Amelyek benne s belefekszenek.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

FÖNSÉGES ÉJ!

Fönséges éj!
Az égen tündökölve ballag
A nagy hold s a kis esti csillag.
Fönséges éj!
5 A harmat csillog a gyepek bársonyan,
Bokor sátrában zeng a csalogány.
Fönséges éj!
Az ifjú mostan megy szeretője után . . .
S most megy gyilkolni a zsvány.
10 Fönséges éj!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

KI FOGJA VAJON MEGFEJTENI . . .

Ki fogja vajon megfejteni
E rejtélyt:
Az emberiségnek könnyei
Lemoshatnák-e az emberiségnek szennyét?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

SZÉP KEDVESEM . .

Szép kedvesem, ha majd az oltár mellett.
Dobog felém szerelmes kebled! . . .
S ha majd körülünk apró gyermekek
Mosolyganak, enyelgenek! . . .
5 S ha majd fölénk a szemfedő borúl,
S kivisznek, s rajtunk a sír domborúl! . . .
S ha majd hozzánk az unokák kijőnek
Szép alkonyán a sárga, csendes ősznek,
S merengve nézik ákáclobbjainkat,
10 Miket fejfánk nál a lég halkan ingat . . .

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

SZERETŐJE-E VAJON . . .

Szeretője-e vajon a testnek a lélek?
S mint szeretőkhöz illik, együtt enyésznek?
Vagy a lélek a testnek csak barátja?
S úgy tesz, mint rendesen a barát:
5 Elhordja magát,
Midőn amaszt pusztulni látja?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

OH SZERELEM . . .

Oh szerelem, te óriási láng!
Ki a világot gyujtod ránk,
Aztán ellobbansz . . . tán egy perc alatt,
S örök sötétség és hideg hamvad marad.

(Szalkszentmárton, 1846, március 10. előtt.)

MIÉRT HOGY LÁTHATATLANOK...

Miért hogy láthatatlanok
Az ördögök s az angyalok?
Ismerni szeretném őket
Avégett,
5 Hogy tudjam, amit nem tudok:
Mi van ebben és mi van abban?
S az ember melyikhez hasonlít jobban?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. lőt)

MULANDÓSÁG...

Mulandóság a királyok királya.
Ez a világ az ő nagy palotája.
Sétál föl és le benne,
S nincs hely, hová ne menne,
S hová lelép, amire hág,
Minden pusztúl... körül fekszenek
Szétszórva: eltört koronák,
Hervadt virágok, megrepedt szívek.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

A FÉRJ HAZAJÓ BETEGEN...

A férj hazajó betegen.
Hű nője orvosért
Megy hirtelen.
Miként siet, az istenért!
5 Az orvostól mindent remél,
Azért rohan érte, mint a szél,
Oly gyorsan azért keresi föl...
Jól tudja: az orvos gyakran öl.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

BARÁTAIM MEGÖLELÉNEK

Barátaim megölelének,
Szívökhöz nyomták szívemet;
Bennem mi boldog volt a lélek! ...
Később tudám meg: mért öleltenek? —
5 Azt tapogatták, míg öleltek:
Hol van legfájóbb része e kebelnek?
Hogy gyilkukat majd odadöfjék ...
És odadöfték!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MINT LÓT-FUT A BOLDOGSÁG UTÁN ...

Mint lót-fut a boldogság után
Az ember, a dőre,
Az egyik hátra, a másik előre,
Mikéntha már ott volna nyomán.
5 Hiába igyekeznetek!
Előttetek, mögöttetek
Nincs a boldogság ... ott alattatok van
A sírhalomban.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

HIDEG ELLEN A TÉL ...

Hideg ellen a tél a folyókat jéggel,
A földet hóval leplezé el.
Csupán némely embernek
Kell öltözetlenül bujdosnia ...
5 Tehát a természetnek
Az ember a legmostohább fia?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

VAJON MI ÉR?

Vajon mi ér? vajon mi történik velem?
Sejtek, s e sejtelem, ez olyan rettentő!
Ugy rángatózik, úgy ugrándozik szívem,
Miként a porban a levágott emberfő.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

AZ ÖZVEGY...

Az özvegy gyászba öltözék;
Kedves férjét eltemeték.
Ő gyászruhát ölt a meghalt után! —
Jó asszony, ez egyet föl se vedd,
5 Vagy végy föl többet... hisz ez egy ruhán
Keresztülcsillog titkos örömed.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

IGAZSÁG! ALSZOL?

Igazság! alszol? vagy meg is halál?
E férfi méltó volt rá, hogy nyakáról
Aranylánc függjön; s íme a helyett
Ő függ, ő függ... a hóhér kötelén.
5 S ennek nyakában aranylánc van, pedig
Hóhérkötélen kéne függnie. —
Igazság! alszol? vagy meg is halál?

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

AZ ÁLOM...

- Az álom
A természetnek legszebb adománya.
Megnyílik ekkor vágyink tartománya,
Mit nem lelünk meg ébren a világon.
5 Álmában a szegény
Nem fázik és nem éhezik,
Bibor ruhába öltözik,
S jár szép szobák lágy szőnyegén.
Álmában a király
10 Nem büntet, nem kegyelmez, nem bírál...
Nyugalmat élvez.
Álmában az ifju elmegy kedveséhez,
Kéért epesztí tiltott szerelem,
S ott olvad égő kebelén. —
15 Álmamban én
Rabnemzetek bilincset tördelem!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

E GAZDAG ÚR...

- E gazdag úr miként
Göggösködik, mint nézi le a szegényt!
Ne göggösködjél, jóbarát,
Azért, hogy most oly jó dolgod van;
5 Majd e szegény magasabbról néz le rád,
Ha ő a mennyben lesz s te a pokolban.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

KERESZT

- Kereszt jutalma a fáradságoknak,
Mindenfelé keresztet osztogatnak.
Aranykeresztet tűznek a fejedelmek
Jobbágyaik mellére; a földmivesnek
5 Oszt a természet búzakereszteket...
Fakereszt illet, megváltók, titeket!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

VOLTAK FEJEDELMEK . . .

Voltak fejedelmek,
Akiknek emlékoszlopot emeltek,
Magast és fényeset,
Mely hirdeté nagyságukat,
5 Mely hirdeté jószágukat,
És hol van az oszlop? . . . elesett!
El kellett esnie,
Mert hazugsággal volt tele.
Az idő igaz,
10 S eldönti, ami nem az.
Ott áll a sír most emléktelenül,
Az eltörött helyett mást nem tevének . . .
De nem! hisz örök átka nemzetének
Sötét oszlopként rajta nehezül.

(Szalkszentmárton, 1846, március 10. előtt.)

MIDŐN A FÖLDÖN . . .

Midőn a földön még csak pár ember vala,
Már meghalt egyik a másiknak általa.
Ábelt megölte Kain.
Ha a világ végén majd újlag
5 Két ember lesz a föld határain,
Ők is bizonygyal így egymásra rontanak.
S az, aki megmarad ott,
Nőül fog venni egy vadállatot.
Talán e vadállatnak méhibül
10 A réginél szelídebb emberfaj kerül.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

KIVÁGOM ÉN...

Kivágom én keblemből szívemet,
Ott úgysem okoz más, csak gyötrelmeket,
Kivágom és a földbe ültetem...
Talán kikél babérfa képiben,
5 S koszorúja lesz a bajnokoknak,
Kik a szabadságért harcolnak!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

FÖVÉNYSZEM... HARMATCSEPP...

Fövényszem... harmatcsepp... a szikla, melyet
Ezer villám meg nem rengethet...
Az örökké rengő tenger...
A tiszta napfény és a szennyes ember
5 És minden, minden a világon
Csak álom, tünedékeny álom.
Ez álma mind a természetnek,
Kit miljom év előtt szender lepett meg,
S ki álmodik
10 Talán még miljom s miljom évekig.
De fölébred végre,
Egyszerre fölriad,
Fölkeltik egyre-rémesb álmai,
És ekkor a borzalom miatt
15 A semmiség feneketlen tengerébe
Fog ugrani.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

FEJEMBEN ÉJ VAN...

Fejemben éj van, éjek éjjele,
S ez éj kísértetekkel van tele;
Agyamban egymást szülik a gondolatok,
S egymást tépik szét, mint vadállatok.
5 Lázval verő szívemnek vére forr,
Mint boszorkány üstjében a bűvös víz.
Gyúlt képzeletem mint meteor
Fut át a világon és magával visz.
Laktársam a kétségbeesés,
10 Szomszédom a megőrülés.

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

ÁTOK ÉS ÁLDÁS

Legyen átok a földön,
Hol ama fa termett,
Amelyből énnekem
Bölcső készítették;
5 Legyen átkozott a kéz,
Mely e fát ülteté,
És átkozott az eső s a napsugár,
Mely e fát felnövelte!... —
De áldás legyen a földön,
10 Hol ama fa termett,
Melyből nekem majd
Koporsó készül;
Áldott legyen a kéz,
Mely e fát ülteté,
15 Áldott az eső s a napsugár,
Mely e fát felnövelte!

(Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt.)

MÉRT VAGYOK ÉN MÉG A VILÁGON...

Mért vagyok én még a világon, ha már
Átélttem minden szenvedéseket?
Végeztem pályám... mert hiszen az ember,
Hogy szenvedjen, csak azért született.
5 Mért vagyok én még a világon, hisz már
Láttam mindent, mi látható van itt;
Látám a jónak örökös bukását
S a rosznak örök diadalmait.

Hallottam már az éhezők nyögését
16 S dorbézolási kurjantásokat,
Hallottam már a csalogányt dalolni
És csörömpölni a rabláncokat.
Tudom, hogy így volt ezredév előtt s hogy
Ezred múltán is ekkép lenni fog...
15 Mindent tudok, mindent hallottam, láttam,
Hát mért élek még? mért meg nem halok?

Vagy tán valólag a világ nem ilyen?
Ily szomorúnak én látom csupán?
Én látom így csak, keresztülnézvén a
20 Kétségbesésnek sötét fátyolán?
Mindegy... elég, hogy én kétségbeestem,
Eleg, hogy én elkárhozott vagyok,
Hogy engem éles, égő körmeikkel
Tépnek, szaggatnak a rossz angyalok!

25 Szakadj meg, szívem! hagyj el engem, élet!
Fogadj öledbe, mély öledbe, föld!
Borúlj reám, sír! és te, fergeteg, jőj,
Hogy rólam a sírhalmot elsöpörd!
Söpörd el s szórd ki összeporlott csontom,
30 S szórd el csontommal hírem-nevemet...
Ne tudja senki se, hogy egykor ilyen
Megátkozott teremtmény létezett!

(Pest, 1846. március 10—április 10.)

MINDEN VIRÁGNAK...

Minden virágnak, minden kis fűszálnak
Jut a napból, ha több nem, egy sugár.
Oh szerelem, te szívek napja, szívem
Egy sugárt tőled csak hiába vár?
5 Nincsen leány, ki engemet szeretne,
Nincsen leány, ki mondaná nekem:
Hideg világ van, lelkedet meghűté,
Jer, melegedj föl forró keblemen!

Nincsen leány, ki mondaná: fáradt vagy,
10 Bocsásd vállamra bágyadt fejedet!
Nincsen leány, ki véremet lemosná
E homlokról, mely megköveztetett!...
Magam vagyok, mint a szőlő karója,
Melyről leszáradt a zöld venyige;
15 Madár nem száll rám, csak fölöttem repdes
Sötét eszméim hollóserege.

Igy foly le majd az ifjuság, az élet,
Igy foly le tőlem árván, egyedül,
Azt veszem észre csak, hogy elfagy vérem
20 A halál hideg ölelésitül.
S ha meghalok, ha megfagyok: szememre
Megkönnyezetlen szemfedő borúl,
S ültetni nem fog senki egy virágot
A sírra, amely rajtam domborúl.

25 Ott hamvadok majd egy kopott fejfánál,
Kopott fejfánál, puszta domb alatt;
Nő ott a kóró, mert meg nem tapossa,
Nem jó megnézni senki síromat.
Meglátogatni csak te fogsz, hogy elzúg
30 Testvéri búdat, éji fergeteg,
Testvéri búdat, mert hiszen testvére
Voltál te lelkem érzeményinek!

(Pest, 1846. március 10—április 10.)

A SZERELMES TENGER

Últ a lányka boldogan tünődve
Sziklaparton a tenger fölött,
És akit várt, akiről tünődék,
Kedvesének koszorút kötött.

5 Átellenben kelt az esti csillag,
De a tenger nem gondolt vele;
A leányra nézett kék szemével,
S így sohajta hullámkebele:

„Oh mi szép vagy, oh miként szeretlek!
10 Jőj le, ha van benned irgalom,
Jőj s fürödjél bennem... üdvezülök,
Hogyha kebled megcsókolhatom.

Jőj le hozzám, szépségek leánya,
Jőj le, és szeress, légy hitvesem;
15 Földiszítlek, mint menyasszonyát még
Nem díszíté egy királyfi sem.

Fürteidre fölhozom dúsgazdag
Mélységemnek minden gyöngyeit;
S elveszíti ragyogásaiktól
20 Szeme fényét, aki rád tekint.

Nem, nem, oh rád ne tekintsen senki!
Messze viszlek innen téged el
Napkeletre egy szigetbe, amely
Telve a föld gyönyöreivel.

25 Ottan minden patak egy szivárvány,
S híg gyémánt a tiszta levegő,
S a mezőnek minden órán új s a
Régicknél szebb virága nő.

Ottan szebb az éj, mint itten a nap,
30 S szebb a tél, mint itt a kikelet,
S madarak a hópelyhek... míg esnek,
Zengedeznek tündéréneket.

Jőj keblemre, szépségek leánya,
Jőj le, és szeress, légy hitvesem;
35 Napkeletre szigetembe viszlek,
Ott élünk örök-szerelmesen.

Itt a sajka, úlj beléje, lányka,
Ringatom majd oly szelídeden,
Hogy elalszol; és mire fölébredsz,
40 Ott leendesz a szép szigeten.“

Esdekelve így beszélt a tenger;
A leány nem érté meg szavát,
Nem fejté meg a rengő haboknak
Suttogó, egyhangú moraját.

45 És akkőzben kész lett koszorúja,
S akit várt, az ifju megjőve,
És látá az érkezőt a tenger,
S hah miként fölháborult szive!

Hátha még a többit látta volna...
50 Eltűnének sűrű fák mögé,
S őket a sötétzöld lombozat s az
Éj sötét kárpítja elfödé.

Másnap reggel vitorlás hajón a
Boldog ifju a tengerre szállt;
55 És a tenger jókedvvel, nyugodtan
Vitte őt a messzeségen át.

„Menj, menj, ifju,“ gondolá magában,
„Sok szerencsét vándorlásodon;
De halálod lesz az óra, mely e
60 Lánykához téged ismét visszavon.

Kedvezek most, sebesen röptlek,
Mert a lánytól messze távozol;
De ha vissza, a leány felé jősz,
Minden vészemmel találkozol.“

65 A leányka ott állt nemsokára,
Ahol tennap koszorút kötött;
Koszorúja összetépvé fekvék
Széteresztett fürtei között.

Ottan állt, a tenger s ég közötti
70 Végtelenben járt tekintete,
Mint elfáradott galamb, amelyet
A sas helyről-helyre kergete.

„Itt volt. Elment, elment mindörökre,
Megcsalt; megcsalt! Engem itt hagyott.
75 Itt hagyott, oh, engemet... kettőnket
Engemet és a gyalázatot!“

Igy panaszlá a leány keservét,
És a tenger meghallotta azt,
És egyszerre nagy birodalmában
80 Minden alvó habot fölriaszt;

És utána küldé a hajónak,
Mely a csábító ifjút vivé,
S a hullámok a hajót s az ifjút
Egy csapással zúzták semmivé.

85 S szólt a tenger: „Te szegény teremtés,
Mit teszesz most, mondd, hogy mit teszesz?
Megcsalt téged az, akit szeretté,
Én szeretlek s engem nem szeretsz!

És mit ér az élet már tenéked?
90 Karjaimba vesd le magadat,
Hadd legyenek koporsód... eltemetlek,
Tégedet és gyalázatotod.“

Amit egykor nem értett a lányka,
Most megérté a tenger szavát;
95 Leugrott a szikláról, s a tenger
Eltemette őt s gyalázatát.

(Szalkszentmárton, 1846. április 10—24.)

ELHAGYTAM ÉN A VÁROST...

Elhagytam én a várost,
Azt a holt életet.
Hol a halál is élet,
Jósorsom a természet
5 Vidám ölébe tett.

Vidám vagy, oh természet!
El is csodálkozál,
Midőn körödbe léptem,
Hogy oly mogorva képem,
10 Hogy rajta oly köd áll.

De ép azért jövék, hogy
Elűzzem a ködöt,
Amely már olyan régen
Borong komor-sötéten
15 Halvány arcom fölött.

Azért jövék, hogy szívem,
Mit a bú s a harag
Oly feketére feste,
E gyászruhát levesse,
20 S mosolygjon újlag.

Gyógyúlj meg, én szívem, ha
Még gyógyulnod lehet! . . .
Szép harmatos füvekkel,
Lágy rózsalevelekkel
25 Kötöm be sebedet.

(Szalkszentmárton, 1846. április 10—24.)

ERDŐBEN

Sötétzöld sátoros
Erdőben járok.
Kevély tölgyfák alatt
Szerény virágok.

5 A fákon madarak,
Virágon méhek.
Ott fönny csattognak, itt
Lenn döngicsélnék.

Nem rengedez sem a
10 Virág sem a fa;
Hallgatják a zenét
Elandalodva,

Vagy alszanak talán?
Elszenderedtek? . . .
15 Megálltam én is és
Mélán merengek.

Merengve nézek a
Patak habjára,
Melynek nyílsebesen
20 Rohan le árja;

Fut, mintha kergetné
A felleg árnyát,
A fellegét, amely
Fölötte száll át.

25 Ekként kergettelek,
Ifjúi vágyak!
Árnyak valátok, el
Nem foghatalak — —

Menj, menj, emlékezet!
30 El is feledtem,
Hogy e magányba én
Feledni jöttem.

(Szalkszentmárton, 1846. április 10—24.)

GYERMEKKORI EMLÉKEK

(*Béranger után franciából.*)

Vidé, hol egykor ringatott reményem,
Im ujra látlak ötven év után,
Megifjodunk a gyermek-émlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

5 Köszöntelek, ti kiskorom baráti!
Köszöntelek, ti áldott rokonok!
Ti itten a vész idejében nekem
Szegény madárnak fészket raktatok.

Megnézek mindent, még a szűk börtönt is,
10 Hol hűgával, ki kedves szép vala,
Uralkodott a vén tanító s büszkén
Tanítá, amit maga sem tudá.

Több mesterségbe kaptam itt... a restség
Nagy befolyással volt mindig reám;
15 S hittem, hogy a bölcs névre már jogom van,
Midőn Franklin mesterségét tudám.

E korban támad a barátság, e föld,
Amely virágzik reggel gazdagon,
S hol egy fa nő, amelynek ága gyakran
20 Támasz-botunk az életalkonyon.

Vidék, hol egykor ringatott reményem,
Im újra látlak ötven év után.
Megifjodunk a gyermek-émlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

25 Gyászos napokban e falak közt volt, hogy
Hallám az ellenségnek ágyuit;
S az ünnepzaj közé vegyülve, hangom
A haza nevét itt rebegte, itt.

Galambszárnyú, ábrándos lelkem itten
30 Fa-saruimnak terhét feledé.
Itten csapott le rám az ég villáma,
És megszokám a fejedelmekét.

E kis házban készült el a balsorsra
Elmém, s már itten volt megvetni kész
35 A dicsőséget, e tünékeny füstöt,
Mely szemeinkbe könnyet is idéz.

Rokon- s barátok, hajnalom tanúi!
Kiket mindegyre jobban tisztelék,
Igen, még most is szépnek tetszik bölcsöm,
40 Ámbár a dajka elenyésze rég.

Vidék, hol egykor ringatott reményem,
Im újra látlak ötven év után.
Megifjodunk a gyermek-émlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

(Szalkszentmárton, 1846. április 10—24.)

MINT FELHŐK A NYÁRI ÉGEN...

Mint felhők a nyári égen,
Érzeményim jőnek-mennek
Majd fehéren, majd sötéten;
S egy sem áll, egy sem pihen meg.
5 Hova mennek? honnan jőnek?
Nem tudom, nem sejthető;
Hozza és elfűja őket
Az örök szél, az idő.

A szerelem fellegéből
10 Hulltanak reám villámok;
A barátság fellegéből
Záporosók szakadának.
Zápor és villám multával
Csendes tiszta lett az ég,
15 S a másik perc fuvalmával
Ujra felhő érkezék.

S a felhők, habár fehérek,
Árnyat akkor is csak vetnek.
Majd ha én oly időt érek,
20 Hogy felhőim megrepednek!
S széleikre rózsaszínben
Száll az égő napsugár,
S ők úgy állanak fölöttem,
Mint megannyi tündérvár!

25 Oh ez idő el fog jőni,
Amidőn majd szerelmemnek
S barátságomnak felhői
Rózsaszínben tündökölnék;
Hanem akkor már indulhat
30 Temetésekre a pap,
Mert ha a felhők kigyulnak,
Lemenőben van a nap.

(Szalkszentmárton, 1846. április 10—24.)

SZILAJ PISTA

I.

Jó ideje, hogy a nap lenézett.
Pihennek az elfáradt révészek,
A révházban pihennek, alusznak.
Szilaj Pista maga nem alszik csak.

- 5 Szilaj Pista, tőled én azt kérdem,
Hogy miért vagy te még most is ébren?
„E kérdésre én csak azt felelem,
Hogy ébren tart engem a szerelem.“

- Holdvilágos éjben Szilaj Pista
10 Csónakát a partról eloldozta,
Az evezőt is kezébe vette,
Át is ment a vízén a szigetbe.

- A Dunának kellő közepében
Áll a sziget virágos kertképen.
15 A szigetnek legszebb virágszála
Egy vén halász fiatal leánya.

- A vén halász nádvityillójában
Subaágyán alszik már javában.
A vén halász fiatal leánya
20 Sziget partján vár Szilaj Pistára.

Mikor átért a szép révészlegény,
Jó dolga lett rózsája kebelén.
Csókolóztak... de nem mondom ezt el!
Tele van a világ irigyekkel.

- 25 Legtüzesebb bor a szép lyány csókja,
Csók az észnek könnyen zavarója;
Pistának is megzavarta esztét,
Származott is tőle tarka beszéd.

- „Lidi lelkem, Lidim, galambocskám,
30 Gyöngyvirágom, aranyos halacskám,
Gyémánt gyűrűm, csillagom sugára,
Csókolj agyon hajnal hasadtára.

Fekete a pillád, kék a szemed,
Mint mikor a felhő kettéreped.
35 A megrepedt felhőben kék az ég,
S mint ebben a csillag, szemed úgy ég.

Ha egyetlen egy füzért fonnának
Minden virágából a világnak,
Át nem érné az én szerelmemet,
40 Olyan nagy!... s az egyedül a tied.

Szerelmemnek nincs határa, vége;
Hát a tied ily végtelenség-e?
Csak szerelmed határát ne érjem,
Mert ott, kislyány, jaj néked, jaj nekem!

45 Egy óriás alszik ott, angyalom,
Egy óriás, az én indulatom;
Mihelyt odaérkezünk: fölébred,
S összeszaggat engem úgy, mint téged.”

Igy beszélt az ifju révészlegény,
50 De megnyugodt a lány tekintetén,
Tekintetén, mely ezt magyarázta:
Szerelmének nincs vége, határa.

Még sokáig váltogatták a szót.
Közelökben a fülemile szólt;
55 Vagy tán nem is madár dalolása
Volt ez, hanem szívök dobogása.

Elváltanak egymástól végtére
Szép reménnyel a jövő estére.
Az ifju ment a révéstanyába,
60 A leány ment apja kunyhájába.

Csendesség volt az egész vidéken.
Hajlott a hold lefelé az égen,
Göncölszékér rúdja is leállott.
A fiastyúk föl magasra szállott.

65 Csendes a révkocsmárosnak háza,
A szellő a bokrokat nem rázza,
Semmi sem szól, csak a Duna habja,
Mely a komp oldalát locsolgatja.

II.

A vén halász város piacára
70 Hordta halát a hetivásárra.
„Gyere velem a városba, lányom.”
„Ha kívánja keed, apám, nem bánom.”

Apa, leány a városba mentek.
Hej, csak ne lett volna épen péntek!
75 Először volt a városban Lidi,
Azért nem tetszett ez a nap neki.

De csakhamar ezt elfelejtette
A városi zajnak közepette.
Jöttek cifra, szépruhás urfiak,
80 S a szép lyánnyal csintalankodtanak.

Szólt egy úrfi, ki mellette megáll:
„Hol termettél, gyönyörű virágszál?”
Felelt Lidi: „Lenn a szigetségekben
Termettem a Duna közepében.”

85 Szólt az úrfi: „Már ez derék dolog!
Mert hisz én is odavaló vagyok.
Csak azt mondd meg, van-e már szeretőd?
Ha van, inkább engem szeress, ne őt.”

Felelt Lidi: „Hogy van-e szeretőm?”
90 Azt én senki orrára nem kötöm.
Ha az úrfi tudni úgy kívánja:
Van cigányné s van annak kártyája.”

Ment az úrfi, mivelhogy őt Lidi
Csak így apró pénzzel fizette ki;
95 De mégis a leány meg nem állotta,
Egyet pillantott utána lopva. —

Ezek után egyszer sok időre
Kiült Lidi a Duna szélére,
Dunaparton vadvirágok között
100 Ülve a kisleány hálót kötött.

Ereszkedett már a nap lefelé,
Festegette a bokrok levelét,
Befestette pirosra, sárgára,
Piros fátyolt huzott a Dunára.

105 A kislyány a hálót csak kötötte,
S ím megzörren a bokor mögötte.
Ki az? ki jön? ... egy fiatal vadász.
„Szép jóestét, galambom; mit csinálsz?”

„Ha nem vak, hát látja, mit csinálok;
110 Látja az úr, hogy kötöm a hálót;”
Igy felelt a kisleány kereken,
Hogy melléje lépett az idegen.

Szolt a vadász: „Te hamis kisleány!
Arcod rózsza, de beszéded csalány.
115 Látom, te még most is a régi vagy,
Szemed s szavad a szívben sebet hagy.

De ismersz-e, jut-e még eszedbe,
Hogy láttuk már egymást az életbe?
Láttuk egymást egy hetivásáron ...
120 Emlékszel-e még rá, szép virágom?”

Felelt Lidi: „Azt én megengedem,
Hogy úrfi már találkozott velem;
De nem olyan nagyok szépségei,
Hogy el ne lehetne felejteni.”

125 S így amit a vadász úrfi szoltott,
Minden szóra kapott egy jó tromfot,
Mégsem tudott bosszankodni rája,
Arra a kis csintalan leányra.

Hát csak azon vette észre magát,
130 Hogy a sötét éjszaka már beállt,
És így szóla: „Tudod-e, aranyom,
Hogy az utat innen én nem tudom.

Rám nézve hát rettenetes baj van,
Ha csak tán te nem könyörölsz rajtam.
135 Légy kísérom csak az erdősélig,
Vagy akár a szobám közepéig.”

Lidi végiggondolta a dolgot:
Ez az úrfi oly sok szépet mondott,
Oly nyájasan, oly szivesmelegen,
140 S ő mindezért háladatlan legyen?

„Világért sem leszek háladatlan!”
Szólt a lányka elhatározottan,
Szólt magában, azután ezt mondta
Fennszóval, a vadászra pillantva:

¹⁴⁵ „Jőjön hát az úrfi, jőjön velem,
De hazáig el nem kísérhetem,
Elkísérem csak az erdőszélig . . .
Mert az embert könnyen megítélik.”

És elmentek. Mire Lidi megjött,
¹⁵⁰ Szilaj Pista már régen kikötött.
„Régen várlak, hol jártál, galambom?”
Ez nem tudta: hirtelen mit mondjon?

III.

Lidinek a magaviselete
Akkor este különös lehete,
¹⁵⁵ Mert Pistának az sehoggy sem tetszett,
S kegyetlenül gyanakodni kezdett.

Hej a gyanú furcsa gyermek pedig!
Mihelyest a világra születik,
Mindjárt éhes, mindjárt enni vágyik
¹⁶⁰ S ha jóllakott: szörnyeteggé válik.

Mit tett Pista? már a másik este
Bokor mögé bujt titokban, s leste . . .
Tán maga sem tudta, hogy mit lesett?
Csak várta, hogy mit hoz a vakeset.

¹⁶⁵ Nem soká várt, hogy egy úr érkezett,
S hallott tőle édes beszédeket,
Mikre Lidi csak úgy irult-pirult.
Szilaj Pista mérgében majd megfult.

S ha még nem lett volna más, csak beszéd,
¹⁷⁰ De az úrfi meg is fogta kezét
A leánynak, sőt meg is ölelte . . .
Poklokra szállt Pistának a lelke.

Fölugrik, az urfit megrohanja:
„Gyilkos, zsivány, gaz, lator, haramja!
¹⁷⁵ Így csábítsd el más ember mátkáját . . .”
S kirántotta zsebéből bicskáját.

A bicska a vadász szívének ment,
De a vadász puskával állt ellent,
Puskaágglyal úgy ütötte főbe,
180 Hogy hosszában elbukott a fűbe.

Mikor Pista magához tért megint,
Lassan fölállt, jobbra-balra tekint,
Senkit sem lát... sem vadász, sem leány.
Azt gondolja: csak álmodott talán.

185 Hogy nem álom, azt onnan tudta meg,
Mert vére még akkor is csepegett.
Sírt bujában, sírt, sírt... könnye, vére
Összefolyva csorgott le képére.

IV.

Szép Lidihez a vadász el-eljár,
190 S bátorsággal ölelkezhetnek már,
Nem tartanak semmi ellenségtől,
Szilaj Pista eltűnt a vidékről.

Szilaj Pista elment nagy bujában;
Hol bujdosik most, melyik világban?
195 Erős szélvész volt szíve bánata,
Szegény fiút messze ragadhatta.

Vándorlt Pista, hátra sem tekintvén,
Meg sem állt, csak a Bakony közepén;
Bakonyerdő kellő közepében
200 Megpihent egy vén cserfa tövében.

Pihent ám, de nem pihent, csak teste,
Lelkét ő le nem csendesíthette.
Teste tó volt, lelke benne a hal.
Bár a tó áll: a hal benne nyargal.

205 „Zsivány leszek, zsivány, utonálló,
Végesvégiül bitófa-cifrázó!
Mit bánom én? jussak a bitóra,
Az lesz nekem legboldogabb óra.“

Kiült a nagy országút szélére,
210 S várakozott jó módú vendégre,
Kinek oly nagy teher lesz zsebében,
Mint őneki bátorság szívében.

Jött is egy úr nem igen sokára,
Gyorsan hozta őt négy paripája,
215 Négy paripa cifra szép hintóban.
Fönn a bakon kocsis és hajdú van.

„Megállj!” kiált Szilaj Pista rája,
„Mozduljon, aki halálát várja!”
A halálra egynek sem volt kedve,
220 Megállottak, kővé merevedve.

Pista odalépett s minden zseben
Keresztülment lelk'ismeretesen;
Amit talált, szépen ki is szedte,
Messzely bor árát sem hagyott benne.

225 „Elmehettek!” szóla mostan Pista;
„Hó, megállj!” kiált rá a kocsisra,
Ki az ostort már kezébe vette,
„Nem vagyok én zsványnak teremtvé . . .

Itt van, uram, egy fillérig pénze.“
230 Az úr reá nagy szemekkel néze,
Nem tudta: a dolgot mire vélje?
Tán csak tréfál a haramja véle?

Nem tréfált ő, a pénzt visszaadta,
A hintónak hátát fordította,
235 És elindult és tovább bujdosott.
Vitt magával bánatos haragot.

Meddig tartott bizonytalan utja?
Merre járt-kelt? ő maga sem tudja;
Mig egyszerre csak azt veszi észre,
240 Hogy a Duna partjaihoz ére.

Dunaparton áll a révház felett,
Hol annakelőtte révészkedett,
Átellenben Lidiék kunyhaja . . .
Pistának kél keserves sóhaja.

245 „Lidi, Lidi, mért voltál csapodár? . . .
De, szegény lyány, tán meg is bántad már,
Hű szeretőd tán már megsirattad,
Aki annyit szenvedett miattad.

Ha megbántad hűtelenségedet,
250 Elfelejtem a megtörténteket.
Magadat csak ezután becsüld meg:
Megbocsátok, mert nagyon szeretlek!”

Ezt gondolta s a ladikba lépe,
Hogy átevezzen a szigetségbé,
255 S hogy Lidinek szóval azt elmondja,
Ami mostan volt csak gondolatja.

Épen mikor a ladikba lépett,
Háta mögött hallott ily beszédet:
„Hej atyafi, mi is átakarunk,
260 Várjon kend, jó borraivalót adunk.”

Pista majd befordult a Dunába,
Mert Lidit s a vadász urfit látta;
Rájok ismert, bár jó messze voltak,
S vége járta már az alkonyatnak.

265 Féligmeddig összeszedte magát,
Míg amazok elérték csónakát.
Hej, mikor a csónakba bementek,
Gondolhatni, mint rémültenek meg.

Pista gyorsan elkezdett evezni,
270 Nem lehet azt a kint megnevezni,
Amit a lány és az úrfi érzett.
Nem tudták: hogy kezdjék a beszédet.

Pista sem szólt, hanem csak evezett.
Már közel volt hozzájuk a sziget,
275 És csak ekkor vette észre magát,
S hirtelen megfordítá csónakát.

„Hova?” szólott most az úrfi, „vissza?”
„Nem egészen,” felelt neki Pista,
„Csak a Duna közepéig . . . ottan
280 Veletek egy kis számadásom van.”

És amire kimondta czekezt,
Már a Duna közepén evezett.
Itt a vízbe dobta a lapátot,
S a ladiknak legvégére hágott.

²⁸⁵ „Tudjátok, mit? . . . meguntam éltemet,
És azt ti miattatok untam meg;
Elmegyek a másvilágra . . . hanem
Nektek is el kell ám jőni velem!”

Szólt s fölfordította a ladikot.
²⁹⁰ Mind a három a Dunába bukott.
A csalfa lyányt Pista megölelte,
Hogy mellette hagyja őt el lelke.

De amidőn az urfit meglátta,
Hogy úszni tud, hogy úszik javába’ :
²⁹⁵ Utánament, és őt ölelte meg,
S küzdöttek, míg el nem merültenek.

(Szalkszentmárton, 1846. április 10—24.)

ZÖLDLEVELES, FEHÉR . . .

Zöldleves, fehér
Virágos ákácfa,
Kék ruhában szőke
Kislyány van alatta;
⁵ Megeredt az eső,
Annak végét várja,
A pitarajtóból
Kacsintgatok rája.

Gyere be, galambom,
¹⁰ Gyere a szobánkba!
Míg eláll az eső,
Úlj föl a ládánkra;
Ha magas a láda,
Rája fölültetlek,
¹⁵ Ha kemény az ülés,
Az ölembe veszlek.

(Szalkszentmárton, 1846. április 10—24.)

RÉG ELHUZTÁK AZ ESTELI HARANGOT...

Rég elhúzták az esteli
Harangot.
Ki az, aki még mostan is
Barangol?
5 Csak én járok a faluban
Egyedül.
Keresem az álmod, de az
Elkerül.

Fönn van a hold, fönn vannak a
10 Csillagok;
Mind megannyi szép leányszem,
Ugy ragyog.
Sötét árnyat vetnek a fák,
A házak,
15 Unalmokban egyebet sem
Csinálnak.

Amott egy ház, a tetején
Két gólya,
Alant egy pár ember a kis
20 Ajtóba'...
Legény, leány — amaz szőke,
Ez barna,
Legény a lyányt subájába
Takarja.

25 Mellettök mentem el, észre
Sem vettek.
Én istenem, be boldogok
Lehetnek!
Nem irigylem, de mégis jobb
30 Szeretném,
Ha azt a kis barna lyányt én
Ölelném!

(Szalkszentmárton, 1946. április 10—24.)

A JÓ AGGASTYÁN

(*Béranger után franciából.*)

Vidám fiúk, kik bornál egyesültek,
Közétek bájol engem dalotok.
Öreg vagyok, de bárha reszket hangom,
Fogadjatok be, én is danolok.
5 A múlt időkről újakat beszélek;
A vén Panarddal én együtt ivám.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Mi ez? mind vágytok engem ünnepelni?
10 Nemes bor ömlik egészségemért.
E fogadásra büszke szívem, mely fél,
Mely attól tart, hogy mást csak szomorít,
Csak hadd födözzön a vidámság szárnya,
Idővel úgyis másképp lesztek ám!
15 Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Miként ti most, én is szerelmeskedtem;
Szólhatnak erről nagyanyáitok.
Házam, barátim, kedvesim valának,
20 Ezek közül már semmit sem bírok.
Emlékeim maradtak meg csak; olykor
Sohajtok is, ha más nem néz reám,
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

25 Volt vészeinkben több hajótörésem,
De Frankhon szép egét nem hagytam el.
Azt a kevés bort, melyet megmentettem,
Sértett kevélység nem zavarja fel.
Sőt énekeltem az új szüreteken
Egykor tulajdon hegyem oldalán.
30 Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Egy elmúlt kornak régi katonája,
Mint Nestor nektek nem beszélek én.
35 Egész időm, hol fénylett bátorságom,
Egy harcotokkal fölcseréleném.

Sőt halhatatlan hősiségtek által
 Egy új zászló mellé csatoltatám.
 Bor és dicsőség s szerelem baráti,
 40 Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Milyen jövőndőt biztosít erénytek!
 Éltessük, ifjak, végszerelmemet.
 Szabadságában a világ megújul,
 Jobb napok járnak majd sirom felett.
 45 Kedves fecskéi ti egy szép tavasznak,
 Hogy lássalak, azért nem távozám,
 Bor és dicsőség s szerelem baráti,
 Mosolygjatok az aggastyán dalán.

(Pest, 1846. április 24—30.)

VILÁGGYÜLÖLET

Mennybéli isten, ördög és pokol!
 Mivé lett a föld, s még mivé lehet?
 Minden bokorban egy világfaló,
 Minden bokorban embergyűlölet.

5 Gyűlölnek ők, és átkaik követ
 Dobálják szerte irgalmatlanul,
 Ugy dől belőlök az átok, miként
 Rothadt szag a sirok nyílásibul.

Szerettetek-e, fickók, valaha,
 10 Hogy most gyűlöltök? s imádkoztatok
 Az emberiség boldogságaért,
 Hogy most lehessen átkozódnotok?

Elkérték kebletekből a szívet
 S aztán széttépték azt az emberek?
 15 Nem, a világnak ti nem adtatok
 Szívet soha, mert nincsen szívetek!

Nincs bennetek szív, nincs! csak zsebetek
 És gyomrotok van, s mert ez nincs tele,
 Azért rút a világ elöttetek,
 20 Azért keltek ki rútul ellene.

Én is gyűlöltem . . . volt okom reá;
De amióta e bitangokat
Láttam, mint vágnak Byronképeket,
Azóta gyűlölségem megszakadt.

25 Mióta ők a földi életet
Oly feketére mázolják: nekem
Sokkal, de sokkal jobban tetszik az,
Több fénypontot vesz észre rajt szemem.

Valóban szép, igen szép a világ;
30 Van minden évben rajta kikelet,
S van szép leánya minden falunak,
S ha itt egy ember sír, ott más nevet.

Mily tréfás még maga a bánat is!
Szív s fejre mily különbözőleg hat:
35 Sötétre festi a fehér szívet,
S fehérre festi a sötét haját.

(Pest, 1846. április 24—30.)

SORS, NYISS NEKEM TÉRT . . .

Sors, nyiss nekem tért, hadd tehessek
Az emberiségért valamit!
Ne hamvadjon ki haszon nélkül e
Nemes láng, amely úgy hevít.

5 Láng van szivemben, égből-eredt láng,
Fölforraló minden csepp vért;
Minden sziv-ütésem egy imádság
A világ boldogságaért.

Oh vajha nemcsak üres beszéddel,
10 De tettel mondhatnám el ezt!
Legyen bár tettemért a díj egy
Új Golgotán egy új kereszt!

Meghalni az emberiség javáért,
Mily boldog, milyen szép halál!
15 Szébb s boldogítóbb egy hasztalan élet
Minden kéjmámorainál.

Mondd, sors, oh mondd ki, hogy így halok meg,
Ily szentül! . . . s én elkészitem
Saját kezemmel azon keresztfát,
20 Amelyre fölfeszíttetem.

(Pest, 1846. április 24—30.)

DALAIM

Elmerengek gondolkodva gyakran,
S nem tudom, hogy mi gondolatom van,
Átröpülök hosszában hazámon,
Át a földön, az egész világon.
5 Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Holdsugári ábrándos lelkemnek.

A helyett, hogy ábrándoknak élek,
Tán jobb volna élnem a jövőnek,
S gondoskodnom... eh, mért gondoskodnám?
10 Jó az isten, majd gondot visel rám.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Pillangói könnyelmű lelkemnek.

Ha szép lyánnal van találkozásom,
Gondomat még mélyebb sírba ásom,
15 S mélyen nézek a szép lány szemébe,
Mint a csillag csendes tó vizébe.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Vadrózsái szerelmes lelkemnek.

Szeret a lány? iszom örömemben,
20 Nem szeret? kell inni keservemben.
S hol pohár és a pohárban bor van,
Tarka jókedv születik meg ottan.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Szivárványi mámoros lelkemnek.

Oh de míg a pohár van kezemben,
25 Nemzeteknek keze van bilincsen,
S amilyen víg a pohár csengése,
Olyan bús a rabbilincs csörgése.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
30 Fellegei bánatos lelkemnek.

De mit tűr a szolgaságnak népe?
 Mért nem kél föl, hogy láncát letépje?
 Arra vár, hogy isten kegyelméből
 Azt a rozsdá rágja le kezéről?
 35 Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
 Villámlási haragos lelkemnek!

(Pest, 1846. április 24—30.)

SZÁMÚZTEM MAGAMAT...

Számúztam magamat az emberek közül,
 Magányba mentem és mélyen rejtettem el;
 Magam voltam csak ott és mégsem egyedül,
 Együtt valék a múlt ezer emlékével.
 5 És minden emlék oly gyászdolgokat beszélt,
 Mik fölforgathatnák a szív s ész tengelyét.

Végigtekintettem tulajdon sorsomon
 És a világ során. Az és ez oly sötét!
 S az éjben, mely minket homályával bevon,
 10 Nem látjuk már az ég vezérlő jobbkezét;
 Csak úgy botorkálunk majd ide majd oda.
 Ha botlunk s elesünk, valóban nem csoda.

Igy van. S e gondolat, ez oly engesztelő,
 Nagy úr ez, mely minden megbántást eltemet;
 15 E gondolat, miként varázsvessző, elő-
 Idézi ama mély rejtekből lelkemet,
 Amelybe zárkozik, midőn az emberek
 Olyan sokszor s olyan nagyon sértettenek.

Megengesztelt szívem egy zöld olajfa-ág!...
 20 Minden tőled kapott sebem felejtve van;
 Megbékülő jobbam fogadd el, oh világ,
 Nem volnál rossz, ha nem volnál boldogtalan
 Boldogtalan vagy s én sajnállak tégedet,
 S akit sajnálunk, azt gyűlölnünk nem lehet.

(Dömsöd, 1846. május.)

De mit vár a polgárnak népe?
Mert nem hisz föl, hogy kárát lecsúsz?
Ita vár, hogy islen Reggelmeből
Ita a sorsda egye le keserőt?
Dalaím, mit illenkor keresnem,
Villámházi haragos telkenem.

Petőfi „Dalaím“ című költeményének
utolsó szakasza, melyet a cenzor vörös
ceruzával megjelölt, mint törölt szöveget.

Miközben a töröltöket, nyomathatják
8/874

Reszt

SALGÓ

- Nógrád s Gömör közt hosszan nyúlik el
 A Mátra egyik erdőséges ága,
 Miként sörényes, elfáradt oroszlán,
 Nézvén sötéten messze tájakig.
- 5 E hegytetői kősziklára ül
 Borús napokban a pihenni vágyó
 Terhes felhőknek vándor serege;
 Ez a műhely, hol a komor kovács,
 A dörgedelmes égiháború
- 10 Készíteni szokta a villámokat,
 Haragvó isten égő nyilait.
 Itt állt Salgóvár, mint egy óriás,
 Ki az egekre nyújtja vakmerő
 Kezét, hogy onnan csillagot raboljon;
- 15 Itt állt Salgó... az éghez oly közel,
 És benne mégis a pokol tanyázott.
 A századoknak döntő lábai
 Elgázolák rég e vár tornyait.
 Belőlök egy-két csonka fal maradt, mely
- 20 Szomorkodással tölti idejét,
 Mint aki lármás ifjuság után
 Éltét megunva remetéskedik.
 Fölmentem a hegy sziklatetejére,
 S letelepedtem a romok fölött.
- 25 Verőfényes nap volt, tekintetem,
 Nem lelve gátot, mérföldekre szállt,
 Mint hörtönéből megszökött madár,
 S vigan köszönté a kék messzeséget,
 Hol a faluknak tornyán, a mezőknek
- 30 Juhnyájain s a patakok vizén
 S mindenhol a nap fénye tündökölt.
 De lelkemet nem ily képek körözték,
 Nem ily vidámak; lelkemet homályos
 Látkörbe vitte a komoly merengés,
- 35 Holott körülle kétes ködruhában
 Mogorva árnyak lengtek, a kihalt
 Sötét középkor véres napjai.
- Megvirradott a tizennegyedik
 Század s hazánkra éj következék,
- 40 Borús éj jött rá... ekkor áldozott le
 Az ő napjának, az Árpád-családnak,
 Végső sugára. Harmadik Endre halt meg.

- Pártok kelének, s a párt fergeteg,
 S a fergetegben a folyó zavart,
 45 S zavart folyóban könnyű a halászat.
 Elfeledék a hazaszeretetnek
 Örök szentségét a fejetlen ország
 Önzés bünébe süllyedt tagjai,
 S rabolni kezdék édesanyjokat,
 50 A gyámolától elesett hazát.
 Haramjabarlang lett sok sziklavár,
 Honnan le a kipusztított vidékek
 Sohajtására gunyakacaj felelt,
 Miként az őszi bús szellő után
 55 Jön a süvöltő téli zivatar. — —
 Salgón Kompolti Péter volt az úr,
 Nevét rettegvé említé a táj, mert
 Ameddig kardja s buzogánya ért,
 Övé lett minden, ami kincs vala,
 60 S hol ellenállás szálla szembe véle,
 A kincs helyén vérfoltokat hagyott.
 Követte őt a rablás útain
 Kompolti Dávid és Kompolti Jób,
 Zsivány apjoknak méltó fiai.
 65 Kipusztíták már a szomszéd Somosköt,
 Utána jött a távolabb Fülek,
 S most a fölött van a tanácskozás:
 Hová fordítsák léptöket jelenleg?
 Ottan hevernek, apa és fiúk,
 70 Komor teremben medvebőr felett,
 Mit kacagányul vetnek vállaikra,
 Ha indulóra a kürt megriad.
 Ottan hevernek és Eger borával
 Sűrítik úgyis sűrű véröket,
 75 Mely ereikben rémcsepen kereng,
 Mint a világok közti téreket
 Keresztülkasul-bolygó üstökös.
 „Emeljétek föl a kupát, fiúk“,
 Kiálta Péter, „és koccantsatok
 80 Gedő Simonnak egészségire! . . .
 Ha élünk és az isten megsegít,
 Még holnap éjjel vendégei leszünk;
 Azért sokáig éljen ökegyelme!“
 „Sokáig éljen!“ zúgták a fiúk
 85 Utána harsány, mennydörgő torokkal,
 És a teremnek hangos boltozatja
 Az éljenekre, mint a nyughelyéről

Fölvert szelindek, elkezdett morogni,
S morgott hosszan, míg belefáradott.

- 90 Gedővár csendes, mintha halva volna;
Reáborúlt az éj, mint ráborúl a
Halottra a koporsó födele.
Ki virraszt még a késő éjszakán
Gedővár néma falai között?
- 95 A szerelem s a hazaszeretet,
Az égnek e két legszebb csillaga.
Mindenki szunnyad, csak Gedő Simontól
Riasztja messze álma nyugalalmát
A honfigondok éber tábora.
- 100 És míg a férj bús lámpa fénye mellett
Pusztult hazája sorsán elmereng,
Szomszéd teremben nője térdepel,
A szépségében ragyogó Perenna,
S imát sohajt az égiek felé,
- 105 Hogy boldogítsák a magyar hazát,
Mert míg a honnak boldogsága nincs,
Mindaddig férje is boldogtalan.
Egyszerre a nő felsikolt ijedve,
Hallván közelgő fegyvercsörgetést,
- 110 S belép férjéhez és rémülve áll meg.
A másik ajtó ekkor nyílt s azon
Kompolti Péter jött be kardosan.
„Gedő uram, szép jóestét kívánok,“
Szólt a haramja, „vendégid jövének;
- 115 Remélem, szíves házigazda léssz,
S kérés nélkül is átadod nekik,
Amit kívánnak... minden vagyonod.
Csodálkozol, hogy ily váratlanul
Leptünk meg és ily észrevétlenül
- 120 Léptünk eléd? ... ez egyszerű dolog:
Megvesztegettük a jó porkolábot,
S ő megnyitotta várad kapuját,
S bejöttünk százan... százan! érted-e?
És most legényid egyig megköltöztük.
- 125 A jó fiúk javában álmadoztak,
Midőn kezökre a hurok került.
Azért, Gedő ur, add elő, amid van...
Vagy szavaimban tán kételkedel?
Im hát tekints ki!“ Megnyitá az ajtót,
- 130 S láthatta a száz fegyverest Gedő,
Köztök Kompolti Jóbot s Dávidot.

- „Fossz hát, zshivány, és vidd, amit találsz!“
 Szólt megvetőleg a várúr; „Perennám,
 Eredj szobádba, és az aggalom
 135 Ne bántsa lelked: tégedet mególak,
 Téged, legdrágább kincse életemnek!
 A többivel nem gondolok sokat...
 Hadd hízzanak rajt e gaz tolvajok.“
 Kompolti Péter ment kutatni s véle
 140 A martalékra vágyó cinkosok;
 Csak Dávid és Jób állt merőn, s ha ajkok
 Le nem pecsétli a csodálkozás,
 Ezt kérdték volna: milyen látomány ez?
 Melyik tündére az álomvilágnak
 145 Szállott a földre, e falak közé?
 S midőn a méla bámulás kódében
 Eltévedt lelkők ismét visszatért:
 Egyszerre léptek az ajtó felé,
 Amely Perenna teremébe nyílt,
 150 S amely előtt vont karddal állt a férj,
 Vont karddal és rettentőn, mint az angyal,
 Ki őrizé a paradicsomot.
 „Eddig s tovább nem!“ dörgött a jövőkre,
 „Eddig s tovább nem!... a kétségbesés, a
 155 Halál szolgálja áll e küszöbön,
 E szent ajtónak tiszta küszöbén!“
 Ekkép a férj; de a két zordon ifjut
 Nem rettenték meg a dörgő szavak
 Sem a szemeknek átszuró világa,
 160 Mely villámlásként szállt a hang előtt.
 „Utamba állasz?“ így kiálta Jób,
 „Utamba mersz még állni? jaj neked!
 Keresztültörnék, bárha kezeidben
 Száz kard villogna s minden kard hegyéről
 165 Ezer halál vigyorgna is reám!“
 És összezsaptak csengő fegyverökkel
 Gedő és Jób, mint két köszikla, melyet
 Egymás felé sujt a földindulás.
 Akközben Dávid rést lelt s besuhant,
 170 Ahol Perenna elszorúlt kebellet
 Az aggodalmak árján fuldokolt.
 Egy jajsikoltás és egy halk sohaj...
 A nő sikoltott és a férj sohajtott,
 A nő, kit Dávid vett ölébe s vitt,
 175 S a férj, kinek Jób átdöfé szívé.

- Salgó s Gedővár közt emelkedék
Hajnácskő, szinte sziklaormi vár.
Csend volt a várban és a vár alatt.
Mindenki alvék; a toronynak őre
180 Virraszta csak még félig nyílt szemekkel.
A fővenyóra éjfél mutatott.
Mi zaj hasítja a csendet keresztül?
Még halk, de percről percre hangosabb.
Az ór keresztet hány és a toronyból
185 Fél bátorsággal néz a völgybe le;
Ki más zavarná a világ nyugalma
Az éjszakának kellő közepén,
Mint boszorkányok és kísértetek?
Lenéz az ór... a teljes hold világa
190 Aranyfátyolként leng a vár körül,
S a vár alatti völgy ezüst ködével,
Mint két szerelmes lélek összeolvad.
A fényhomályban Gedővár felől a
Salgói úton nyargal egy lovag,
195 Őlében egy hölgy hófehér ruhában
Hollósötét haj lengő fűrtivel.
Mögöttök távol ismét egy lovag. —
Olyan tűnékeny volt e jelenés,
Hogy a toronynak őre másnap ezt,
200 Midőn fölébredt, álomnak hívé.

- Midőn fölére Salgó udvarába
Kompolti Dávid a szép martalékkal,
Ez életének nem adá jelét,
Aléltan fekvék annak karjain;
205 Szívében a vért és eszméletet
Megállítá a félelem s futás.
Gyöngéd karokkal tette őt az ifju
Egy kerevetre; csínnal bánt vele,
Miként a gyermek a kicsiny madárral,
210 Melyet fészkebül épen most lopott ki;
S megállt előtte s elmerülve nézte
És lelkesedve így szólt: „Oh miért
Fejem nem oly nagy, mint az ég, hogy annyi
Szem volna rajt, ahány csillag van ott,
215 Hadd bámulnálak valamennyivel!...
Ki vagy, ki vagy te? olyan ismerős
Elöttem arcod mindenik vonása;
Találkozáim már véled?... oh igen, most
Emlékezem, hogy egykor láttalak,

- 220 Régen, fölötte régen. Még midőn
 Mint gyermek jártam a vadon homályin,
 Miként ártatlan gyermek, akinek
 Vértett szíve, ha vértett az őz
 Szilaj vadászok gyilkoló nyilától:
 225 Oh akkor, akkor gyakran láttalak.
 Ha szenderegtem a kis völgyi forrás
 Virágos partján: édes álmaimban
 Meg-megjelentél, tündérek leánya!
 Hozzám jövel s lehajlottál reám,
 230 Miként lehajlik földre a szivárvány,
 S fülembé égi hangokat sugál.
 Karom kinyújtám, hogy öleljelek,
 S fölébredék... te már távol valál,
 A rengeteg sötétzöld mélyiben
 235 Láttam fehérülő árny-alakodat,
 S futék utánad, mint az esti szél
 A tündékegy pillangó után,
 Futék a hegyre... a hegy tetején
 Bámulva álltam és szomorkodám; már
 240 Oly messze voltál tőlem, fönn az égen
 Az esti csillag képiben ragyogtál. —
 Gyermekkorom tűnt s gyermekéveimmel
 Eltűnt regényes ábrándim világa,
 S vad ifjává lett a szelíd fiú,
 245 S azóta véled nem találkozám...
 De én beszélek hozzád, és te nem
 Hallod beszédem; mozdulatlanul
 Fekszel, miként az elesett szobor.
 Élsz, vagy meghaltál? oh csak meg ne halj,
 250 Inkább hervadjon el minden virág
 A föld színén, s ne légyen több tavasz!...
 Hah, végre, végre nyílnak szemeid;
 Milyen szemek, mily égetőn-vakító!...
 Hová jutottam? hol vagyok? talán a
 255 Teremtő műhelyében, ahol a
 Napok készülnek? ottan, ottan... oh
 Ha e két nap az égre fölkerül,
 A mindenséget porrá égeti!“...
 „Elég már, bátya, most énrajtam a sor,“
 260 Ily hang szakasztá félbe Dávidot,
 Jó hangja, aki mostan érkezett meg,
 „Elég volt, bátya, most énrajtam a sor;
 E drágakincsen ketten osztozunk!“

- Eszmél Perenna, és csodálkozással
 265 Nézett körül, és töredezve szólt:
 „Férjem! . . . de ez nem férjem . . . ez sem az;
 És e terem . . . hisz ez nem a mienk.
 Hová juték? és férjem hol marad,
 Hogy így magára hagyja hitvesét?“
 270 „Férjed, menyecske, messze utazott.“
 Ekkép felelt Jób, „kár lesz várnod őt,
 Mert míg utából ismét visszajő,
 Rég elvirítanak ifju bájjaid.
 Azért feledd őt, s add nekiünk magad,
 275 Hogy részesüljünk mink is a gyönyörben,
 Mit férjed a mennyországtól bitorlott.“
 „El oldalamtól! vissza, szemtelen!“
 Kiálta a nő, „vissza . . . és ne szólj,
 Mert minden szóért s minden léptedért,
 280 Ha férjem eljön, rémesen lakolsz . . .“
 „Ha férjed eljön, akkor?“ szóla Jób,
 „Hisz mondtam már, hogy messze utazott,
 Oly messzire, hogy onnan, ahová ment,
 Porszemnek látja a nagy földtekét.
 285 Szóval — hogy őt ne várd hiába — nézd
 E kardot s rajta ezt a szép piros vért;
 Ez férjed vére . . . én megöltem őt.
 Most hát szabad vagy, szép asszony, szabad!
 A női hűség rabbilincsei
 290 Nem korlátozzák többé lelkedet.
 Szabad vagy, használd szabadságodat.
 Két kar helyett most négy kar vár rád,
 Hogy boldogítson ölelésivel.“
 Perenna némán és merően állt,
 295 Némán, merően, hidegen, fehéren,
 Miként holt, csendes téli éjszakán a
 Száraz bokor, mit ellepett a hó.
 Ott állt Perenna és a kardra bámult,
 Amelyen olyan drága vér aludt meg. —
 300 E mozdulatlan némaság alatt
 Szívét, lelkét, mily harcok szaggaták!
 A lélek benne úgy sírt, úgy nyögött,
 Ugy küszködött, úgy jajgatott, miként
 A jég alatt a befagyott patak.
 305 Kitört végtére a kétségbesés,
 Kitört belőle, mint a tűzokádó
 Hegy méhéből a füst s lángoszlopok,
 És átkokat szórt, rémes átkokat

- Zsivány fejére férje gyilkosának.
- 319 De mintha minden átok egy virág
Lett volna, egy-egy illatos virág,
Miket feléje dobna, hogy szagolja,
Olyan kedvtelve állt a hölgy előtt Jób,
S midőn az végzé, így kezdette ez:
- 315 „Hah, istenemre, hogyha átkozódva
Íly szép vagy, asszony, menj férjhez naponként,
S én férjedet naponként megölöm! . . .
Átkozz tovább, szép hölgy, én hallgatom,
Ha minden átkod megfogamszik is.”
- 320 Perenna Dávid lábaihoz borult,
Átfogta térdét, és így esdekelt:
„Oh ifju, arcod nem oly ördögi,
Miként ezé itt . . . légy könyörülő,
És ój meg tőle, ój meg engemet!
- 325 Szeretni foglak, szolgálód leszek,
Csak ments meg engem férjem gyilkosától,
Csak e sátán ellen légy paizsom.”
„Meg foglak óni, gyermekálmaim
Földönföülü tündérgyermeke!”
- 330 Kiálta Dávid fölemelve őt,
„Meg foglak óni, paizsod leszek;
S ki hozzád nyúlni kíván: annak e
Paizst elébb ketté kell törnie.
Most hát öcsém, Jób, ehhez tartsd magad!”
- 335 „Nem ugy, jó bátya,” monda Jób, s szemében
Ellenszegülő dacnak lángja gyúlt,
„Nem ugy, jó bátya! így nem alkuszunk.
Minálunk minden martalék közös,
Azért kettőnké e menyecske is;
- 340 És ha nem engedsz, tudd: e kard, amellyel
Férjének írtam úti levelet
A másvilágra, e kard most is éles,
S karomnak sincsen legkisebb baja!”
Egymás elébe állt a két fiú,
- 345 Egymás elébe állt és hallgatott,
Nyelvök helyett most kardjaik beszéltek.
Kompolti Péter jött be s rájuk ordít:
„Megálljatok!” s a bajvivók megálltak.
„Apánk, te légy hát köztünk a bíró,”
- 350 Így szóla Jób, „ez asszonyt itt magának
Akarja Dávid bátya tartani;
De én azt mondom: ehhez nincs joga,
Mert ő kettőnké. Nincs-e igazam?”

- „Hitvány fiúk,“ szolt megvetőleg apjok,
 355 „Ily hasztalanság annyira feltüzel,
 Hogy egymás ellen karddal rontotok?
 S ilyen mihaszna pörben engemet
 Mertek bíróul híni, engemet!... jó;
 Igazságot hát én szolgáltatok.
 360 Halljátok: e hölgy nem lesz egyiké sem,
 Sem egyiké, sem másiké... igen,
 E hölgyet bírni én fogom, magam!“
 Kihullt a kard a két fiú kezéből,
 Vérök föllázadt, sustorgott, miként
 365 A víz, amelybe a villám csapott,
 S dörmögni kezdtek bosszus dolgokat.
 Keresztülszúró lángtekintetét
 Jártatta végig rajtok az apa,
 S parancsolólag így kiálta föl:
 370 „Ki mer moccanni és morogni, hogyha
 Kompolti Péter ezt kiáltja: csitt!“

- Mihől teremté isten a szívet?
 Hogy annyi bútól, kintől sem hasad meg,
 Amennyi érte a szegény Perennát. —
 375 Örízve Salgó szűk falai között
 Űlt a fogoly hölgy napok óta csak,
 De mindenik nap századokra nyúlt,
 Azokra nyújtá azt a szenvedés.
 Az árva lélek mennyit szenvedett!
 380 Egy pillanatban keble meggyuladt
 A fájdalomtól és más pillanatban
 A rettegéstől ismét megfagyott.
 Hosszan tünődék, véghetetlenül:
 Hogy szabaduljon e falak közül,
 385 S hogy álljon bosszut férje gyilkosán?
 És nem találta semmi, semmi módot!
 S most jött reá a legnagyobb csapás;
 Kompolti Péter így nyilatkozék:
 „Szép asszony, benned a sátán lakik,
 390 Te megbüvöltél, napról-napra jobban
 Tetszel nekem, s ha akarsz, ha nem:
 Én feleségül veszek tégedet.“
 „Hozzád megyek,“ szolt elhatározottan
 Perenna, ámde oly hangon, mikéntha
 395 Lett volna a halálnak angyala,
 S ezt mondta volna ama szók helyett:
 „Kompolti Péter, végórád ütött!“ —

Magához hita Dávidot Perenna,
 S így szóla: „Ifju, igazán szerettél?
 400 Vagy pillanatra fellobbant lidércnek
 Volt lángja csak, mit érezél irántam?
 És ha szerettél, mondd: szeretsz-e még?“
 „Szeretlek egyre,“ válaszolt az ifju,
 „Szeretlek, mint a völgyet a patak,
 403 Szeretlek, mint a csillag az eget,
 Szeretlek, mint féreg a gyümölcsöt!
 S ha te szeretnél . . . oh szólj, asszonyom,
 Hogy érdemeljem meg szerelmedet?“
 „Hogyan?“ felelt a nő, „egy módja van:
 410 Öcséd megölte férjemet, s apád most
 Engem magának hitvesül kíván.
 De én apádat, ezt a második
 Leendő férjemet szintúgy utálok,
 Miként első férjemnek gyilkosát.
 415 Szeretsz valóban? úgy hát szabadíts meg
 E két gonosztól. — A tiéd leszek, ha
 Apádat és öcsédet megöled.“

Örök rejtélyü érzés, szerelem!
 Te nagy folyó, mely egyszer szemetet,
 420 Máskor virágot hordasz vizeden,
 S mind egy helyről: az emberek szívéből.
 Oh szerelem, te végtelen óceán,
 Melynek határát még nem látta senki,
 S melynek le nem szállt fenekére senki.
 425 Ott állsz te, óriások óriása,
 Mesés nagyságban . . . hogyha nyúgoszol,
 Meglátja széles tükrödben magát a
 Határtalan menny minden csillaga;
 S ha háborogsz: fölszíneden csatáznak
 430 Az alvilágnak minden szörnyei.
 Mindenható erő vagy, szerelem!
 Mindenható vagy . . . angyallá az embert,
 Az angyalt ördöggé, az ördögöt
 Emberré könnyen átváltoztatod . . . — —

435 Derült kék éj volt, tiszta csendes éj,
 Vidáman néztek felhőtlen magasból
 A földre a hold és a csillagok,
 Olyan vidáman! . . . hah, pedig mi történt
 A földön? apa- s testvérgyilkolás!
 440 Kigyóként csúszott Dávid a terembe,
 Hol apja szunnyadt. Ágya függönyét

- Széttolta halkan . . . reszketett keze,
 Mintha kősziklát hengerítene.
 „Itt fekszik, alszik,“ így gondolkodék,
 445 Merőn szegezve rá égő szemét,
 „De mily szelíd most arca, melynek ébren
 Minden vonása egy-egy Lucifer;
 Vagy csak te látod tán ilyen szelídnek,
 Te mindig-gyáva lelkiismeret?
 450 Eredj, hivatlan vendég, menj tova;
 Nem hallgatok rád, nem, nem! hasztalan
 Nyujtod felém fenyítő ujjadat,
 Hiába intesz oly parancsolólag,
 Nem hallgatok rád . . . nézd, nem hallgatok!“
 455 Az alvót ekkor torkon ragadá,
 S beléje fojtá a lélekzetet . . .
 Nem is nyögött . . . egy rángás, s vége volt.
 Bevonta ismét a függőnyt s mene,
 De a küszöbnél visszafordula,
 460 Hogy megtekintse: nem maradt-e élet
 Ama testben? nem támadand-e föl?
 Az ágy előtt megállt . . . állt, s nem meré
 A kárpitot szétvonni újolag,
 Nem mert benézni rettentő művére,
 465 S lélekszakadva kifelé rohant
 Másik terembe, ahol öccse volt.
 A zajra Jób fölébredett s fölült,
 S fél eszmélettel nézte a jövőt,
 S midőn egészen eszmélt, akkorára
 470 Keblében járt a gyilkoló acél,
 Amelyet bátyja a falról ragadt le.
 De nem halálos volt Dávid szurása,
 Feléje lépett tántorogva öccse,
 Hogy megragadja öldöklő kezét . . .
 475 Egy új suhintás és Jób homlokát
 Elborította vére, s összedőlt.
 A kardot messze dobta Dávid, és
 Futott; futott ki, mintha lépteit
 Követte volna százezer boszorkány,
 480 Lidérc, kísértet, ördög s minden, ami
 Irtóztató a képzeletben él.
 Futott, futott, és nem tudá: hová fut?
 Sötét sarokban megvoná magát,
 Szemét behunyta, hogy ne lássa a
 485 Számíthatatlan rémeket; de látta
 Még akkor is, ha behunyá szemét.

- S majd apja halvány arca állt előtte,
Majd öccse véres, megvagdalt alakja.
Intett kezével, hogy távozzanak;
490 Nem távozzanak. Mindig közelebb
Jöttek hozzája . . . egyre közelebb . . .
Beléje vágták végre körmüket . . .
Torkon ragadták . . . lég után kapott,
S egy jajnyögéssel összeroskada.
- 495 Midőn fölébredt, reggeledni kezdett,
A hajnalfény betört az ablakon;
Körültekinte, s akkor látta meg,
Hogy apja ágya mellett feküvők.
„Apám, ébredj föl, ébredj . . . hallod-e?“
500 Szólott megrázva a holttetemet,
„Mit alszol, hosszan, mint a mormotér?
Már fényes nap van. Jer, menjünk rabolni . . .
Szabad vásár van, minthogy nincs király.
Menjünk rabolni, szálljuk meg Gedővárt;
505 Tiétek minden kincs, arany . . . nekem
Nem kell egyéb, csak a vár asszonya.
De kelj föl hát! ne rángattasd magad
Hiába. S mégsem ébredsz föl . . . no semmi,
Fölébredsz majd az ítéletnapon.
- 510 De akkor ki ne böffentsd valahogy
Az istennek, hogy én voltam, ki téged
Elaltatálak, mert megfojtalak!“
Elindult és ment a szomszéd terembe.
„Hát ez ki itten?“ kérdé, öccse testét
515 Megrugva, „mit? te volnál, Jób öcsém?
Mi a manó, hát a földön heversz?
Neked bezeg jó ágyad lehetett.
Bordáidnak becsületére válik,
Hogy nem jajgatnak ilyen durva ágyon.
- 520 Hanem hát kelj föl, s mosd meg arcodat,
Hiszen merő vér; kelj föl, hallod-e?
Mi a tatár, úgy veszem észre, hogy ma
Fölkelni nincsen kedve senkinek.
Annál jobb. Oh ez pompás alkalom!
525 Szép kedvesem most megszöktethetem . . .“
S ment a szobába, hol Perenna volt.
„Megölted őket?“ kérdezé a hölgy.
„Kit öltem én meg?“ fölkiálta Dávid,
„Én meg nem öltem senkit, senkit is!
530 Ottan fekszenek szépen, csendesen,
Egyik fehér és a másik piros.

Jer, angyalom, jer. Mélyen alszanak;
 Megszökhethünk. Jer. Senki sem vesz észre.
 Fölnyargalunk a bástya tetejére,
 535 S onnét aztán az égbe röpülünk!“
 „Hah, ez megőrült,“ gondolá Perenna,
 S borzadva hátrált; de az ifju őt
 Ölébe fogta s vitte kifelé.
 A nő sikoltott. „Csitt, légy csendesen,
 540 Mindenre kérlek, ami szent előtted!“
 Szólott az ifju, „fölkel valaki
 Zajodra, s akkor el nem szökhethünk,
 Elfognak . . . hah nézd, nézd, már jönnek is!“
 Ezzel rohanni kezde, fölrohant
 545 A bástyafalra. „Most röpülj!“ kiálta,
 „Mindjárt ott fön, ott fön leszünk az égb,“
 És átszorítva a hölgyet, leugrott . . .
 Alant a mélység sziklacsúcsai
 A vértől és a hajnaltól pirultak.

550 Dávidnak már nem kelle temetés,
 Elnyelte őt a vár alatti mélység,
 El volt temetve. S aki eltemesse
 Apját s öccsét: nem volt ember reá.
 Kipusztulván mind a Kompoltiak,
 555 Elosztották a rablott kincseket
 Legénycik; de osztózás alatt
 Egymásnak esvén kardot fogtanak.
 Kevés jutott el épen közülök.
 Nagyrészt elestek, és holttesteik
 560 Az éhes hollók tápláléki lettek.
 Így állt sokáig Salgó zajtalan,
 Csak a hollóknak károgása szólt
 Holttetemekkel megtelt udvarában;
 S alant a völgyben a népség futott
 565 A szél elől, mely Salgóról jöve.

(Dömsöd, 1846. május.)

LEVÉL VÁRADY ANTALHOZ

- Hát megtörtént a párbaj? s élsz-e még?
 Ha főbelőttek, — tudósíts felőle,
 Ird meg tüstént, hogy Pestre felrohanjak;
 És bosszut álljak éretted, barátom...
- 5 Szó ami szó, de nekem igazán
 Nem tetszik, hogy te minden balgaságért
 Kész vagy kockára tenni életed.
 Azt gondolod: lelked-tested szakáll? s ha
 Leborotválnak, ujjalag kinősz?
- 10 Csalóddol; mert az élet csizmatalp,
 S ez nem lesz uj, ha egyszer elkopott,
 Azért kiméld a drága csizmatalpat,
 Amelyet nem szab kétszer senkinek
 Az ég vargája, a kőszivü sors. —
- 15 S azt gondolod tán: annyi a barátom
 Mint fönnt az égen a csillag? ha egy
 Lehull közülök, észre sem veszem?
 Hiszen tudod jól: mily kis számotok van
 Nektek, kik engem őszintén szerettek,
- 20 Kik föntartjátok szívem melegét.
 Mért e kis számot megfogyasztani? —
 És Ida, Ida, a kedves leány
 Ha téged elveszt ő, mivé lesz? ő
 Kinek kívüléd nincsen senkije.
- 25 Te vagy világa... Lennél oly kegyetlen,
 Reászakadni hagynád a világot?
 S van még egy... a hon! vagy már elfeledted,
 Feledhető-e, amiről beszéltünk
 A lelkesülés lángóráiban?
- 30 Ki tudja, mit hoz a kétése jövődő,
 Mely álmainknak legkedvesbike,
 S akkor hazánknak ránc szüksége lesz. —
 Látnod barátom, élted mily becses,
 Azt a világhoz mennyi lánc köti,
- 35 S te mégis könnyelműn kockáztatod.
 Ha még nem tértél, térj eszedre már,
 S ne légy, mint voltál, olyan balgatag,
 Vagy igazabban: oly kétségbeesett...
 Kétségbeesni!... milyen gyávaság!...
- 40 Kinek van erre több s nagyobb oka,
 Mint énnekem? de én szégyenleném ezt.
 A szenvedésnek lángjában szívem
 Szét fog pattanni, mint a porcellán,

- De, mint a jégcsap, szétolvadni nem! . . .
- 45 Megállj, ha Pestre ismét fölmegyek,
Majd megtanítlak én kétségbeesni,
Hogy unokád is megemlegeti.
Vásárra ott benn termek nálatok,
S viszek portékát, de nem holmi gyapjút,
50 Vagy bőrt, vagy posztót s efélet, azért
Nagyon hiszem, hogy nem lesz kelete.
Mert haj, jó gazda ám a magyar ember!
Amit kutyákon, kártyán s más egyében
Eltékozol, meggazdálkodik könyven.
- 55 A könyvvvel úgy van, mint hajdan zsinóros
Nadrágjával s prêmes mentéivel volt,
Melyet nagyapja s édesapja vett;
Az szolgált még az ő fiának is.
Hazám, mégsem vagy oly boldogtalan,
60 Minőnek első pillanatra látszol,
A lelki szükség nem bánt tégedet,
Minden szükséged van; de lelki nincs,
Ettől az egytől megmentett az Isten . . .
— — — Amint mondtam: a vásárra majd
- 65 Meglátsz barátom: akkor fölmegyek,
S te rám sem ismersz, úgy megváltozám;
A szép természet megváltoztatott,
Beteg kedélyek e hü orvosa,
Beteg valék én ott tinálatok
- 70 A pesti utcák holt hideg kövén,
Hosszu sötét árnyként vonult utánam
A csüggedés, az életunalom. —
Ujjászülettem! . . . a falusi lég, a
Sötét erdőknek zugó lombjai,
- 75 Lombok felett a csattogó madár,
A fák alatt a hallgatag virágok
Föléleszték elájult lelkemet;
Nem gyülölöm, mint eddig, a világot:
Már csak haragszom rája, csak haragszom . . .
- 80 Hogy olyan gyáva, hogy föl nem kiált
Elzárt, elorzott boldogságaért, hogy
Meg nem torolja kincse elrablói
Évezredeknek szenvedéseit. —
De hinni kezdem, hogy dicső napoknak
- 85 Értük maholnap fényes hajnalát,
Midőn a népek mind fölemelik
A föld porába gázolt fejüket,
S végigmennydörgik a föld kerekén:

„Legyünk rabokból ismét emberek!”
 90 Ez nagyszerű, de véres kor leszén,
 És úgy is illik, hogy véres legyen! . . .
 Már vizözön volt, most egy vérözön kell,
 Hogy megtisztuljon a világ a szennytől,
 Amely fölötte meggyülekezők;
 95 Egy vérözön kell! és ha az lefolyt majd,
 A megmosdott föld tiszta szép leendő,
 És lakni fognak emberek fölötte,
 Hasonlítók az isten képéhez.

(Dömsöd, 1846. május 22.)

BARNA MENYECSKÉNEK . . .

Barna menyecskének szeme közé néztem,
 Az én szemem fénye elveszett egészen.
 Én teremtöm, ugyan hogy is teremhet már
 Olyan sötét szemben olyan fényes sugár!

5 Elveszett, elveszett az én szemem fénye,
 Hej pedig talán már indulnom is kéne!
 Hogy induljak? hova menjek, ha nem látok?
 Nyakamat szegheti valamelyik árok.

De mégis indulok . . . állj élém, menyecske,
 10 Ha már el kell esnem: essem az öledbe;
 Egyszer öllek meg, s karomat levágom,
 Ne öllek többé senkit a világon!

Nem kellek, ugyebár, nem kellek én neked?
 Van már kit te ölelsz, ki téged ölelget;
 15 Megyek hát, megyek . . . ha árokba esem is,
 Habár az árokban nyakamat szegem is!

(Pécel, 1846. június—július.)

MOST KEZDEM ÉN CSAK MÉGISMERNI...

Most kezdem én csak még ismerni
Az én derék jó szívemet!
Ennél a szívnél a világon
Jobb, derekabb szív sem lehet.

5 Mint aggódtam, hogy már ezentul
Nem lesz nekem több víg napom!
És ím bokámot újra össze-
S kalapomat félrecsapom.

Szívem még ép virág, amelynek
10 Féreg nem bántja gyökerit;
Elhervad minden ősszel, ámde
Minden tavasszal kivirít.

(Pest, 1846. június—augusztus.)

F. L. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Miért mondjam, hogy nem feledlek el?
Miért mondjam, hogy rólad e kebel,
Oh lyány, örökre megemlékezik?
Hitelt szavamnak szíved úgysem ad!...
5 Mert mi poéták hazudunk sokat,
S aztán ha szívből szólunk sem hiszik.

(Pest, 1846. június—augusztus.)

MEGFAGY A SZÍV, HA NEM SZERET...

Megfagy a szív, ha nem szeret;
És ha szeret, megég.
Ez és az baj. E két baj közt
Melyik jobb?... tudj' az ég!

(Pest, 1846. június—augusztus.)

RABSÁG

(Töredék)

- Milyen vig a világ! folyvást miként vigad!
Örök énekszóval s zenével van tele!
E tombolók között a legzajosbikat
Kérdezzétek meg csak: ha vajon boldog-e?
5 Én nem hiszem, hogy az; dehogy boldog, dehogy!
Csak a kétségb'ésés, mi bennünket vidít,
Azért kelünk csak e rivalgó zajra, hogy
Ne halljuk láncaink csörömpöléseit.
Rab a világ, igen, kezén-lábán bilincs...
10 Az volna lelkén is, hanem már lelke nincs — —

(Pest, 1846. június-augusztus.)

SZERETEK ÉN...

Szeretek én, miként még ember
Sohasem szeretett talán.
Szeretek én szent szerelemmel.
De kedvesem nem földi lány.

- 5 Szeretek én egy istenasszonyt,
Egy számkíűzött istennőt:
A szabadságot. Fájdalom, hogy
Csak álmaimban látom őt.

- De álmaimban igen gyakran,
10 Majd minden éjjel megjelen.
Mult éjszakán is egy virágos
Mezőben együtt volt velem.

- Letérdepeltem s elmondék egy
Égő szerelmi vallomást,
15 S földhöz hajoltam, hogy virágot
Szakítsak, s néki adjam át.

- Ekkor hátam mögött termett a
Hóhér s lesujtá fejemet...
Épen kezembe hulla, és én
20 Azt adtam át virág helyett.

(Pest, 1846. június—augusztus.)

A NÉP

Egyik kezében ekeszarva,
Másik kezében kard,
Igy látni a szegény jó népet,
Igy ont majd vért, majd verítéket,
5 Amíg csak élte tart.

Miért hullatja verítékét?
Amennyit ő kíván
Az eledelbül és ruhából:
Hisz azt az anyaföld magátul
10 Megtermené talán.

S ha jó az ellen, vért miért ont?
Kardot miért foga?
Hogy védje a hazát? ... valóban! ...
Haza csak ott van, hol jog is van,
15 S a népnek nincs joga.

(Pest, 1846. június—augusztus.)

KÉPZELT UTAZÁS

(Béranger után franciából.)

Az ősz sietve jő és nedves szárnyán
Az én számomra új fájdalmat hoz.
Mindegyre szenvedek, szegény félénk én,
És jókedvem virága hervadoz.
5 Ragadjatok ki Párizsnak sarából,
Megújulok, ha szép tájt láthatok.
Mint ifju már Hellasról álmadoztam,
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Értem Homért, igen, hisz görög voltam.
10 Pythagorasnak igazsága van.
Athén szült engem Perikles korában,
Láttam Sokratest rabláncáiban,
Megtömjéneztem Phydias csodáit,
Látám Ílissust, mint virágzott,
15 S Hymett hegyén a méheket fölkeltem;
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Oh ég, csak egyszer éledhetne szívem
E szemderítő nap sugáritul!
A szabadság, kit távolból köszöntök,
20 Rám így kiált: jer, győzött Thrasybul!
Menjünk, induljunk, készen áll a sajka.
Tenger, ne nyeljen engem el habod,
Hagyd múzsámat Pyréumnál kikötni,
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

25 Szép Olaszország ege, de azurját
Rabszolgaság homályosítja el.
Evezz, kormányos, távolabb evezz le,
Hol a nap olyan tiszta fényben kel.
Milyen hullám ez? hogy híják e sziklát?
30 Milyen virító a vidék amott!
A zsarnokság haldoklik ama parton;
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Athén szűzei, fogadjatok a révbe,
És bátorítsatok föl engemet.
35 Oly földet hagytam el, hol a királyok
Rabszolgává teszik a szellemet.
Védjétek lantom, melyet üldöznek; s ha
Dalom sziveitek meglágyítaná,
Tegyétek hamvam Tirteus hamvához,
40 Meghalni jöttem e szép ég alá!

(Pest, 1846. június—augusztus.)

A HEVESI RÓNÁN

Hátrább vonúl mindegyre
És halványul a Mátra.
Az esti nap piros fényt
Lövel kék homlokára.

5 Olyan ez a piros fény,
Mely a kék Mátrán lángol,
Mint kékszemű lány arcán
A rózsaszínű fátyol.

Zörg a szekér, az ostor
10 Koronként egyet pattan . . .
Ezenkívül a róna
Oly néma, oly zajatlan.

Leszálla a nap; vége
A piros alkonyatnak.
15 A messze látkör szélén
Pásztortüzek pislognak.

De pásztortűz-e az, vagy
Tán csillag, mely lelépett
Egy síró furulyának
20 Meghallgatása végett?

Emelkedik föl a hold;
Olyan szép s olyan halvány,
Mint a meghalt menyasszony
Bús vőlegénye karján.

25 S talán a hold valóban
Egy holt menyasszony árnya,
Kit a koporsóból visz
Az égbe szellemszárnya.

Oly szomorú ez a hold,
30 És mégis rája nézek,
Nem nézhetek le róla,
Sugári megigéztek.

Oly mondhatatlanul bús
Ez a hold, hogy láttára
35 Eszembe jut éltémnek
Legkínosabb órája.

Magam sem tudom én, hogy
Mi történt ekkor rajtam?
De sírnom kell, zokognom,
40 Miként akkor zokogtam!

(? 1846. augusztus végén.)

CSALOGÁNYOK ÉS PACSÍRTÁK

- Ugyan még meddig zengitek,
 Ti holdvilágos emberek,
 A régi kort,
 Mit elsodort
- 5 Hullámmal már az enyészet?
 Mikor rontjátok le a fészket,
 Mit várromokban raktatok,
 Hogy ott versenyt huhogjatok
 Vércsékkel és bagolyfiakkal?
- 10 Milyen kísértetes ez a dal! —
 S dalolnak egyre még,
 És szemeikben ég
 A lelkesülés lángja
 Vagy a bánat könnyárja.
- 15 Ál lelkesülés, gyáva könnyek!
 Miket nekik meg nem köszönnek. —
 Tudjátok-e, mik vagytok,
 Kik a multról daloltok?
 Halottrablók!
- 20 Halottrablók!
 Sírjából fölássátok
 A holt időt,
 Hogy őt
 Babérokért árulhassátok.
- 25 Én nem irigylem koszorútokat;
 Penész van rajta és halotti szag!
- Sínlődik az emberiség,
 A föld egy nagy betegház,
 Mindegyre pusztít a láz,
- 30 S már egy egész ország esék
 Áldozataul,
 És több elájul;
 S ki mondja meg:
 Hol ébrednek föl majd e nemzetek,
- 35 Ezen-e vagy a másvilágon,
 Muló-e vagy örök az álom? —
 De ím a bajnak közepette
 Fiait az ég el nem feledte,
 Megszána minket nagy fájdalmainkban,
- 40 Orvost küld hozzánk, és ez utban is van,
 És már maholnap meg is érkezik,
 Midőn hóhérink észre sem veszik. —

Tiéd minden dal, minden hang,
 Melyet kezemben ád a lant,
 45 Te lelkesítesz engemet,
 Tenéked ontom én könyűimet,
 Én tégedet köszöntelek,
 Te a beteg
 Emberiségnek orvosa, jövendő!

.....

50 És ti elkésett dalnokok,
 Hallgassatok!
 Hallgassatok,
 Bár lenne oly szívszaggató
 S egyszersmind oly szívgyógyító,
 55 Mint csalogányé, szavatok.
 A csalogány az alkony madara,
 Már vége felé jár az éjszaka,
 A hajnal közeleg;
 Most a világnak
 60 Nem csalogányok,
 Hanem pacsírták kellenek.

(Szatmár, 1846. szeptember elején.)

NAGYKÁROLYBAN

(szeptemb. 7. 1846.)

Hát e falak közt hangozának
 Nagy szavaid, oh Kölcsey? ...
 Ti emberek, nem féltek: épen
 E szent helyet ily nagy mértékben
 5 Megszentségteleníteni?

Nem féltek-e, hogy sírgödréből
 Kikél a megbántott halott?
 Hogy sírgödréből ide jó el,
 S — hogy hallgassatok — csontkezevel
 10 Szorítja össze torkotok?

Nem, ő a sirt el nem hagyandja;
De lenn, sírjában, nem hiszem,
Hogy könnyei ne omlanának
Éretted, te az aljasságnak
15 Sarába súlydnt nemzetem!

Mily szolgaság, milyen hizelgés!
S mindig tovább mennek, tovább,
S ki legszebben hizelg, az boldog. —
Ha már kutyákká aljasodtok:
20 Miért nem jártok négykézláb?

Isten, küldd e helóta népre
Földed legszörnyübb zsarnokát,
Hadd kapjon érdeme díjába'
Kezére bilincset, nyakába
25 Jármot, hátára kancsukát!

(Nagykároly, 1846. szeptember 7.)

A BILINCS

Szabadságért küzdött az ifju,
S börtönbe dobták, ottan ül,
És meg-megrázza és átkozza
Bilincset nagy kegyetlenül.
5 Bilincse ekkép szóla hozzá:
„Csörgess, de oh ne átkozzál!
Csörgess, ifjú, csörgésem átok,
Mely a zsarnok fejére száll!

Ugye nem ismersz? a szabadság
10 Csataiban kard voltam én,
S épen talán a te kezedben
Villogtam a vér mezején.
Szerencsétlen te, szerencsétlen
Kardoddal hol találkozál!
15 Csörgess, ifjú, csörgésem átok,
Mely a zsarnok fejére száll.

Bilincset vertenck belőlem,
 Belőlem, aki kard valék,
 S ki vélem vitt a szabadságért,
 20 Most azt szorítom . . . szörnyűség!
 Szégyennek és haragnak pirja
 A rozstda, amely rajtam áll.
 Csörgess, ifjú, csörgésem átok,
 Mely a zsarnok fejére száll..“

(Nagykároly, 1846. szeptember 5—12.)

JULIÁHOZ

Piros orca, piros ajkak,
 Barna fürtök, barna szem,
 És ez arcon és e szemben
 Mennyi lélek, istenem!

5 Óh, ha birhatnám e lelket,
 Ezt a lelkes kisleányt!
 Szólj, leányka, mondd, hogy téged
 A szerelem még nem bánt.

Nem, nem! Azt mondd, hogy szeretsz már,
 10 Mondd, hogy engemet szeretsz,
 És ez a szó életemnek
 Egy új teremetője lesz.

Én szeretlek, és szerelmem,
 E végtelen áradat,
 15 Mint a földet az özönvíz,
 Eltemette multamat.

Nem tudom, mi voltam eddig,
 Ámde azt sem, mi leszek;
 Tőled függ, hogy sötét árnyék
 20 Vagy fényes sugár legyek.

Mit határozasz?... Már látásod
Megépíté mennyemet;
Oh leányka, ezt a mennyet
Nem szabad ledöntened.

²⁵ Im letérdelek előtted
S esdve nyujtom föl karom;
Vonj föl engem kebeledre,
Vagy borúlj rám, angyalom!

(Nagykároly, 1846. szeptember 8—10.)

KINN A KERTBEN VOLTUNK ...

Kinn a kertben voltunk,
Egymás mellett ültünk,
Az úristen tudja,
Mi történt körülünk?
⁵ Azt sem tudtam, mi van,
Ősz-e vagy kikelet?
Csak egyet tudtam, hogy
Veled vagyók, veled!

Mélyen belenéztem
¹⁰ Fekete szemedbe,
S fehér kezecskédet
Tartottam kezembe'.
Hogy úgy egymást néztük,
Ily szókat ejtettem:
¹⁵ Ha mi most itt kővé
Válnánk mind a ketten?

Azt mondtad: nem bánnád;
Vajon miért mondtad?
Azért-e, hogy már az
²⁰ Életet meguntad?
Oh vagy tán azért, hogy
Boldogság lenne rád,
Ha együtt maradnánk
Örök időkön át?

(Erdőd, 1846. szeptember 19.)

KÖLTŐI ÁBRÁND VOLT, MIT EDDIG ÉRZÉK...

- Költői ábránd volt, mit eddig érzék,
Költői ábránd és nem szerelem,
Mert meggyógyult e szív, amely ugy vérzék,
És nem maradt a sebnek helye sem.
5 Ha szerelem lett volna keblem hullámozása,
Időknek multával sem nyugodt volna el.
Vad ár e szenvedély; amerre medrét ássa,
Sodor magával s végre belehalni kell.
- Most értem én csak e szilaj folyóra.
10 Mint von magával, mint von, mint ragad!
Kiáltsatok rá a harangozóra,
Hogy verje félre a harangokat;
Nagy a veszély, s talán majd mentésemre jönnek...
De nem! hisz félrevert harang lázas szivem,
15 Hallá zaját a lány és nem jött megmentőnek,
És hogyha ő nem jött, ne jöjjen senki sem!

- Oh lány, oh lány, hogy rám ily bánatot hozz,
Nem olvasám sejtésim könyviből!
Azért vontál csak oly közel magadhoz,
20 Hogy megvakuljak lelked fényitől?
Ugy fénylik lelked, mint a nap világa fénylett,
Midőn fogyatkozás még nem szennyezte meg;
De amily hideg lesz a nap, ha minden élet
Kifogy, kihál kebléből, kebled oly hideg.
- 25 Mondád — és nem is reszketett beszéded —
Mondád, hogy soha senkit nem szeretsz.
Nem féled a boszúló istenséget,
Hogy szent céljával ellenkezni mersz?
Vagy tán azt gondolod, hogy nincsen olyan férfi,
30 Ki megérdemlené a te szerelmedet?
Attól tartasz, hogy kincsét szíved elfecsérli,
És aztán vissza többé nem szerezheted?

- Hisz meglehet, hogy tán csalódni fognál,
Ám, nem szeretni, oknak ez kevés;
35 A mozdulatlan, a holt nyugalomnál,
Hidd, többet ér az élő szenvedés.
És csak azért nem fogsz-e építtetni házat,
Mert hátha egykor azt a tűz emészti fel?
S ezért türod, midőn a nyár esője áztat,
40 S midőn a tél, hideg karjával átölel?

De láttam én jól, hogy ajkad sohajta,
S innen hiszem: van szíved, lángoló,
Csakhogy az észnek jégpáncélja rajta,
Miként a volkán tetején a hó.

- 45 Szólj, oh leány, hogy így van, s várok türelemmel,
Mindaddig várok, míg nem mondod, hogy elég,
Várok békével, míg az óra nem jövend el,
Midőn birod hűségem nemcsaló jelét.

Hosszú idő, egy örökkévalóság

- 50 Lesz várásomnak minden napja majd.
Nézem magam, mint tengerek hajósát,
Kit a szél a part közelébe hajt,
De itt megfordul a szél, s látja bár a révet
A küszködő hajós: nem közeledhetik.
55 Kinoskeserves lesz ez örökszomju élet,
Hanem éretted még e kín is jólesik!

Nem fájhat úgy a betegek testének,
Ha éles vas jár át sebeiken,
Nem fájna ugy, ha tűzzel égetnének,

- 60 Mint e sovárgó vágy fáj énnekem.
Csak egy kis cseppet önts e fájdalom tüzére,
Egy cseppet a remény kútjából, oh leány,
Hogy évek mulva bár, de meg fog jöni bére
Gyötrelmeimnek, oh csak azt mondd, hogy: talán —

- 65 Nem, nem, ne biztass a jövővel engem,
Ne alamizsnát: üdvességet adj!
Hazudtam én, hogy várok türelemben,
Türelmem már is messze, messze hagy;
Fut, mint szilaj ló, s lelkem rája van kötözve,
70 S pályája mindig sürübb rengetegbe vész,
Ahol talán majd egy vadállat tépi össze,
Tudod, melyik vadállat? . . . a megörülés!

Adj vissza, lyány, adj vissza enmagamnak,
Adj a világnak vissza engemet . . .

- 75 Vagy mit beszélek? tarts meg, tarts magadnak,
Tied éltem, te el nem vetheted.
Oh mondd, hogy elfogadtad, mondd, hogy elfogadtad!
E nagy szavadra tán ég-föld reám szakad;
Mit bánom én? az isten szebb halált nem adhat,
80 Mint sírba dőlni a gyönyör terhe alatt! — —

S ha nem szeretsz, ha soha nem szeretnél?
 Mindegy! hozzád van nőve szellemem,
 Mint a levél a fához . . . eljön a tél,
 S akkor lehull, de már élettelen.
 85 Ez sorsunk a sirig. Bár járj be messze földet,
 Kerülj bár, mindhiába, engem el nem hagysz,
 A soha el nem váló sötétség melletted,
 Mit árnyéknak vélsz, az én bús lelkem az!

(Szatmár, 1846. szeptember 27.)

TE VAGY, TE VAGY, BARNA KISLYÁNY...

Te vagy, te vagy, barna kislyány,
 Szemem s lelkem fénye!
 Te vagy mind a két életem
 Egyetlen reménye!
 5 Ha ez az egy reményem is
 Elmulandó álom,
 Nem leszek boldog sem ezen
 Sem a másvilágon!

Álldogálok a tó partján
 10 Szomorúfűz mellett.
 Nekem való hely; engem ily
 Bús szomszédság illet.
 Nézem lecsüggő ágait
 Szomorúfűzfának,
 15 Mintha azok csüggedt lelkem
 Szárnyai volnának.

Elszállott már a madár a
 Hervadt őszi tájról,
 Hej ha én is kiszállhatnék
 20 Búmnak országából!
 Nem szállhatok, mert búm oly nagy,
 Oly nagy, mint szerelmem,
 És szerelmem . . . és szerelmem . . .
 Oh ez véghetetlen!

(Erdőd, 1846. szeptember végén.)

SZERELEMNEK RÓZSÁKKAL...

Szerelemnek rózsákkal
Hintett nyoszolyája!
Megint lefektettem a
Lelkemet reája.
5 Szerelem rózsáiból
Tövis-e vagy illat,
Mely szívemig, életem
Gyökeréig elhat?

Akár tövis jut nekem,
10 Akár az illatja,
Mindegy! feküdi rá lelkem,
S álmodozzál rajta;
Álmodd meg azt a nagy szót,
Amely nincsen még meg,
15 Amely kifejezze majd:
Milyen forrón érzek!

(Nagybánya, 1846. szeptember végén.)

SZERELMES VAGYOK ÉN...

Szerelmes vagyok én,
Vagy tán tűzbe estem?
Nem tudom, de igaz,
Hogy ég lelkem, testem.

5 Látjátok pirúlni
Halovány orcámat?
Hajnal-e vagy alkony,
Ami ottan támad?

Hajnal is, alkony is;
10 Öröim hajnala,
Öröim hajnala,
Bánatim alkonya.

Megvallom: nem első
Bennem e szerelem,
15 De hogy az utósó,
Arra esküdhetem.

Szerelmem sasmadár;
Vagy égbe száll velem,
Vagy széjjelszaggatja
20 Körmeivel szívem.

(Nagybánya, 1846. szeptember végén.)

SZERELMES VAGYOK ÉN...

Szerelmes vagyok én;
Megmondjam-e, kibe?
Egy barna kisleány
Hófehér lelkibe!

5 Hófehér a lelke
Ennek a kislyánynak;
Liliomszála ő
Az ártatlanságnak.

Fehér, mint a galamb,
10 Amelynek képibe?
Isten a szent lelket
Az égből küldte le.

Szállj rám, fehér galamb,
Galambomnak lelke,
15 Hadd legyek megáldva,
Legyek megszentelve.

Hogyha már hallottam
Szárnyad csattogását,
Hadd halljam egyúttal
20 Szíved dobogását!

(Nagybánya, 1846. szeptember végén.)

NEHÉZ, NEHÉZ A SZIVEM...

Nehéz, nehéz a szivem,
Rajta csügg a szerelem,
A szerelem bánata,
Roskadozok alatta.

5 Sem éjem, sem nappalom,
Egyre csak gondolkodom,
Csak arról gondolkodom:
Gondolsz-e rám, angyalom?

Hogyha neked nem kellek,
10 Ne kelljek én senkinek;
Ha te nem szeretsz engem,
Az isten se szeressen!

(Szatmár, 1846. szeptember végén.)

SZÁLL A FELHŐ...

Száll a felhő magasan, magasan.
Az én rózsám messze van, messze van.
Száll a felhő nyugatra, nyugatra,
A napnak is arra van az útja.

5 Szállj, felhő, szállj a rózsám fölébe,
Mondd, hogy oly bús a szivem, miként te.
Szállj te is, nap, a rózsám fölébe,
Mondd, hogy úgy ég a szivem, miként te.

(Berence, 1846. szeptember végén.)

BORÚS, KÖDÖS ŐSZI IDŐ ...

Borús, ködös őszi idő;
A nap nem is pillant elő.
Hidegen jár a nap
Sötét felhők megett;
5 A kandalló tüze
Ad egy kis meleget.

Ajtóm, ablakom bezárva,
Üldögelek a szobába'.
Bánatosan nézek
10 Kandallóm tüzére,
Gondolván életem
Elmult idejére.

A mult idő nagy mezein
Hervadt lombok emlékeim;
15 Összeszedem őket,
Kötöm egy csomóba,
Úgy vetem bele az
Égő kandallóba.

Mint füstölnek, mint füstölnek!
20 De nem csoda, mert nedvesek;
Nedvesek, de nem az
Ősznek esőjétől,
Hanem szemeimnek
Sokszor folyt könnyétől.

25 Egy könny most is pillámon áll ...
Barna lyányka, ha itt volnál,
Letörlenéd-e azt
Egy selyemkendővel,
Édes mosolygásod
30 Selyemkendőjével?

(Cseke, 1846. október 1—7.)

AZ ÉN KÉPZELETEM NEM...

Az én képzeletem nem a por magzatja,
Mennydörgés volt apja, villámlás volt anyja,
Csecsemőkorában sárkánytejet szopott,
Ifjú korában oroszlánvért ivott.

5 Nem is birtam vele, vad képzeletemmel,
Országról-országra vándorolni ment el,
Tenger zúgásával összekeveredett,
Ugy barangolta be a földet és eget.

Mint üstökös, nyargalt sivatag pusztákra,
10 Zöld vadonerdőkbe, kék hegyek ormára;
A vadonerdőkben tölgyeket szaggatott,
A hegyek tetején sziklákat ingatott.

Hol most e vad fiú? ... egy kis virág mellett,
Melletted, barna lány, mindig csak melletted,
15 Ott eped, suttog, mint a beteg esti szél ...
Szilaj képzeletem, be megszeliidültél!

(Cseke, 1846. október 1—7.)

ERESZKEDIK LE A FELHŐ...

Ereszkedik le a felhő,
Hull a fára őszi eső,
Hull a fának a levele,
Mégis szól a fülemile.

5 Az óra jó későre jár.
Barna kislyány, alszol-e már?
Hallod-e a fülemilét,
Fülemile bús énekét?

Záporosó csak úgy szakad,
10 Fülemile csak dalolgat.
Aki bús dalát hallgatja,
Megesik a szíve rajta.

Barna kislyány, ha nem alszol,
Hallgasd, mit e madár dalol;
15 E madár az én szerelmem,
Az én elsohajtott lelkem!

(Cseke, 1846. október 1—7.)

HA SZAVAIÐ MEGFONTOLOM...

Ha szavaid megfontolom,
Szeretsz engem, azt gondolom.
Mért nem mondd meg, ha szeretsz?
Ha nem szeretsz, mért hitegetsz?

5 Nem hiszed, hogy én szeretlek?
Az isten is úgy áldjon meg,
Úgy áldjon az isten engem,
Amily igaz a szerelmem.

Megszerettem szépségedet,
10 De még inkább szép lelkedet,
Szeretlek én oly igazán,
Mint engem az édesanyám.

Nem ohajtok én egy tavaszt,
Hogy véled átmulassam azt,
15 Sem egy tavaszt, sem egy telet,
Hanem egész életemet!

Egy napja van csak az égnek,
Egy holdja van csak az éjnek,
Egy isten van a világon,
20 Egy, csak egy a kívánságom.

Azt várom én, azt az órát,
Mikor így szólhatok hozzád
Ölelcsem szent hevében:
„Édes kedves feleségem!”

(Cseke, 1846. október 1—7.)

TE A TAVASZT SZERETED . . .

Te a tavaszt szereted,
Én az őszt szeretem.
Tavasz a te életed,
Ősz az én életem.

5 Piros arcod a tavasz
Virító rózsája,
Bágyadt szemem az ősznek
Lankadt napsugára.

Egy lépést kell tennem még,
10 Egy lépést előre,
S akkor rájutok a tél
Fagyos küszöbére.

Lépnél egyet előre,
Lépnék egyet hátra,
15 S benne volnánk közösen
A szép meleg nyárba'.

(Szatmár, 1846. október 7—10.)

SZ. J. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Senki sem szól így a fellegekhez:
„Napkeletre vándoroljatok, mert
Napkelet a szép hajnal hazája,
Ki rózsákat mosolyog reátok,
5 Lángrózsákat sötét arcotokra.“
Senki sem szól így a fellegekhez,
És ők mégis napkeletre mennek,
Napkeletre vonja őket egy mély
Titkos sejtés lágy szellemkezekkel.
10 Mennek, mennek, és ha odaértek,
Mégfürödnek a piros tengerben,
A hajnalnak sugártengerében,
És ha egyszer megfürödhetének,
Nem törődnek aztán életökkel,
15 Nem bánják, ha mindjárt elenyésznek,
Vagy ha hosszú pálya vár reájok,

Hosszu pályán vihar és sötétség.
 Akkor is, ha szétszaggatta őket
 A vihar s ők este haldokolnak:
 20 Fölgyulad még egyszer arcukatjok,
 S e pirulás, végső órájokban,
 Ifjuságuk visszaálmodása,
 A dicső, az édes ifjuságé,
 Midőn rájok a hajnal mosolygott. —
 25 Mint a felhők, titkos sejtelemből,
 Napkeletre vándoroltam én is . . . —

(Szatmár, 1846. október 8.)

MINT MEGFOGAMSZOTT ÁTOK...

Mint megfogamszott átok, az őszi köd
 Sötéten ül a pusztá világ fölött.

Mi sötétebb, mint e ködborulat?
 Az ifjunak arca, ki benne halad.

5 Megy a komor ifju, ragadja lova.
 Száguldó paripán, komor ifju, hova?

„Mit tudta, hová megyen ősapánk, midőn
 A paradicsomból kiűzve lőn?

Mit tudja, hová megyen az, ki szerelmet
 10 Nem nyerve, a lánytul örökre bucsút vett?”

S így céltalanul az ifju halad.
 Előtte, utána ködborulat.

Minden komor, minden sötét,
 Csak két dolog, ami kis csillámot vét:

15 Egy sárga tövisfa, a reggeli dértől
 S az ifju halvány arca szeme könnyétül.

S nagy a csend, s a csendben nem hallani mást,
 Mint egy sohajt és varju-károgást.

(Szatmár, 1846. október 10. után.)

ODAJÁROK, HOVA...

Odajárok, hova senki nem megyen,
Hogy a világ szeme észre se vegyen.
Nekiadom ott magam a bánatnak,
Szememből a könnyek csak úgy szakadnak.

5 Soha, soha ilyen örült szerelem!
Nem tudom én, mit fog tenni énvelem!
Mérföldekre belátom a világot,
Szerelmemben egy lépésre sem látok.

Örökös bujdosásban van a lelkem,
10 Egyre úzi nyughatatlan szerelmem,
Hol lesz, hol lesz az én megpihenésem?
Öledben-e, lány, vagy a sír ölében?

(Szatmár, 1846. október 10. után.)

MI VAGY KEBLEM? ...

Mi vagy keblem? nem más, mint egy szoba,
E szobának szívem az asztala,
Ez asztalon nagy ezüst pohárba'
Pezsgett, habzott a vidámság árja,
5 S gondtalanság volt a ház lakója,
S a pohárnak szomjas fölajtója,
Ki, midőn a poharat kiitta,
Szívemet, az asztalt teleírta,
Teleírta fényes aranytollal,
10 Pávatollnál tarkább gondolattal. —

Nem lakik már itt a gondtalanság,
E jó fiút messze elzavarták,
Elzavarta egy hatalmas szellem,
A szerelem. Ez lakik most bennem,
15 Ez lakik most keblem szobájában
Halvány arccal és sötét ruhában.
Az asztalhoz ment és leült mellé,
A pohárból az italt kiönté,
Letörölte a szép arany írást
20 Az asztalról, és helyébe írt mást;
S oh szerelem, az, amit te írtál,
Feketébb a halálnál s a sírnál!

(Szatmár, 1846. október 7—21.)

ÁLMODTAM SZÉPET, GYÖNYÖRŰT ...

Álmodtam szépet, gyönyörűt,
Álmodtam és fölébredék.
Mért keltettél föl oly korán?
Mért nem hagyál álmodni még?
5 Mit a való nem küld reám,
A boldogságról álmodám.
Miért bántottad álmat? ...
Oh istenem, oh istenem!
Hát a boldogságról nekem
10 Még csak álmodni sem szabad?

Mondád többször, hogy nem szeretsz,
De nem hívé, nem hihetém.
Ne mondd, ne mondd már! mostan, ha
Nem mondd is, elhiszem én.
15 S midőn tudom, hogy szíveden
Fölirva nincs az én nevem:
Maradjak-e, elmenjek-e? ...
Marasztasz ... és miért? ... talán
Mulatni vágysz lelkem baján,
20 Melyet te hoztál rája, te!

Oh lyány, ez nagy kegyetlenség.
Bocsáss, bocsáss, hadd menjek el.
Nekünk egymástól válni, és ...
És mindörökre válni kell.
25 Futnék tőled, miként a por,
Mit a forgószél elsodor
Ember-nem-járta földekig;
De csak alighogy léphetek,
Mert a bú, melyet elviszek,
30 Nagyon reám nehezedik.

Isten veled hát ... jaj nekem,
Hogy e szót ki kell mondanom;
Miért nem válik rögtön
Halállá e hang ajkamon?
35 Isten veled ... nem, nem lehet!
Hagyd még megfogni kezedet,
Mely üdvemet szétszaggatá,
Mely jövőmet gyilkolta meg ...
Add kezed, hadd ömöljenek
40 Könyűim s csókjaim reá!

Könyűim-e vagy csókjaim,
Mi égeti jobban kezed?
Csók és könyű, mind a kettő
Nagyon, nagyon forró lehet,
45 Mert szerelmemmel egy helyen,
A szív mélységes mélyiben,
E tűzhegyben termettenek...
Mint ájtatos zárándokok
Jóvének fel, s ők boldogok
50 Hogy kezeden halhatnak meg.

Egyet kérek... ne félj, ne félj,
Nem kérem már szerelmedet,
Csak azt a kis vigasztalást,
Hogy nem feledsz el engemet.
55 Az emlékezet fonalát
Jövődön meddig nyujtod át?
Ha rám addig emlékezel,
Mig olyat lelsz, ki tégedet,
Mint én, olyan forrón szeret:
60 Ugy sohasem felejtess el!

De nem kívánom, hogy ne lelj
Oly hű szívet, mint az enyém.
Nem szeretnék oly nagyon,
Ha ezt a vágyat érzeném.
65 Ohajtom én: élj boldogul,
Szedj bármi fának ágirul,
Csak szedj te zöld leveleket.
S aztán vedd el, mint elvirúlt
Elszáradt régi koszorút,
70 Az én emlékezetemet!

(Szalmár, 1846. október 7—21.)

EGY PÁR RÖVID NAP...

Egy pár rövid nap, és én mennyit éltem!
Tükörbe nézni szinte nem merek,
Attól félek, hogy már hajam megőszült...
Ez a szív itten, oh ez oly öreg.

- 5 Az éjszakákat keresztülvirasztom.
Az álmot már nem is keresem én,
Ugysem találhnám. Nem tudok alunni,
Mióta bennem alszik a remény.

- A kínok is már mind elfáradának,
10 Elfáradának engem bántani;
Pedig könnyebb a kínok gyilkait, mint
Holttestöket keblünkben hordani.

- Én hordom őket és azt gondolom, hogy
Egy század óta hordom őket már.
15 Olyan nehéz és oly hideg halottak!
Fagy tőlök vérem, csak alig hogy jár.

- Erőtlen szemmel nézek szerteséjjel,
Mint aki kőhöz vágta homlokát,
Aztán föleszmél félig, s két alakban
20 Lát mindent, s tisztán még semmit se' lát.

Nincs bennem élet, nincs a lélek bennem,
Kétségeim azt messze zavarák.
Ugy hull reám egy szebb idő emléke,
Mint sírhalomra a tépett virág.

(Szatmár, 1846. október 7—21.)

NEM CSODA, HA UJRA ÉLEK ...

Nem csoda, ha újra élek,
Mert hisz újra láttam őt!
Visszaszállt belém a lélek,
Eszmélek, mint azelőtt.

5 Kín s reménység kebelemben
Ujra fáklyát gyujtanak,
És e fénynél e teremben
Kergetőznek, játszanak. —

Tudni most csak azt szeretném:
10 Mi volt e találkozás?
Csak azon tűnődik elmém:
Véletlen vagy számítás?

Oh e lányka oly rejtélyes,
Szíve olyan mély folyam,
15 Hogy szemem, bármilyen éles,
Néz beléje hasztalan!

Rejtély vagy te, lányka, nékem,
S állsz megfejtethetlenül;
Kárhozzatom? üdvességem?
20 Egyik a kettő közül.

Oh de melyik? ... törhetetlen
Lánc körűlem e titok;
Vonna már el sorsom innen,
És nem szabadúlhatok.

25 Bontsd ki, lányka, e titoknak
Fátyolából homlokod,
Mert én addig el nem hagylak,
Míg le nem hull fátyolod ...

Jaj de kell, kell mennem, bárha
30 Bizonytalanság kísér;
Úr a sors, hajlok szavára,
Ő parancsol és nem kér.

Elmegyek, de nem örökre!
Majd ha friss virágokat
35 Hínt a tavasz fürteidre,
Dalnokod meglátogat.

Én leszek az első fecske,
Mely tihozzátok röptül,
S minden reggel, minden este
40 Cseveg ablakod körül.

Le a kertbe, a mezőre
Együtt járunk, ügyebár?
S nézzük, lányka, a föld vére,
A patak, mi pezsgve jár.

45 Nézzük majd a sok virágot,
Amint nyílnak kelyheik,
S ha ezeket nyílni látod,
Szíved is tán megnyílik.

(Nagykároly, 1846. október 22—23.)

VOLT EGY SZEGÉNY FIÚ...

Volt egy szegény fiú,
Ki mindig éhezék;
Nem volt egy megevő falatja,
Nem szánta őt sem föld, sem ég.

5 Hosszú, nagyon hosszú inség után
Igy szóla hozzá egy sötét alak:
„En téged minden földi bajtól
Megszabadítalak.”

Az éhhalál volt, akinek
10 Szavai ekkép hangozának;
És a fiú, hogy mentül hamarabb
Pihenjen, ment sirt ásni önmagának.

S amint így sírján dolgozék,
A földben egy edényt talál,
15 Amely arannyal, drágakővel
Csordultig áll.

A koldusból nagyúr lett,
Él fejedelmileg,
Körüle pompa, fény
20 És drága ételek.

Mért a fiú ezen dúsgazdagságban
Csak féligmeddig és csak néha vig?
Mert fél szegény, fél a fölébredéstől,
Azt véli, hogy csak álmodik. —

25 Én vagyok e szegény fiú,
S te a talált kincs, édes angyalom!
Nem merem hinni, hogy szeretsz;
Ugy félek, félek, hogy csak álmodom! . . .

(Nagykároly, 1846. október 22—23.)

T. M. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

A szerelemnek asztaláról
Nem ittunk mi közös pohárból;
Mégis, ha egy hosszú öröm lesz életem,
Azt én, leányka, csak neked köszönhetem.
3 S ha meg fogom siratni a napot,
Amelyben életem fogantatott,
Ha nem lesz a világon többé örömöm,
Azt is, leányka, csak neked köszönhetem. —
Csodálkozol? ezt föl nem foghatod?
10 Gondolkozzál csak . . . kitalálhatod.

(Nagykároly, 1846. október 23.)

- Barangol és zúg, zúg az őszi szél.
 Csörögnek a fák száraz lombjai,
 Mint rab kezén a megrázott bilincs.
 Hallgass, zugó szél, hadd beszéljek én!
- 5 Ha el nem hallgatsz, túlkialtalak,
 Mint nősirást az égiháború.
 Egy nemzet és két ország hallja meg,
 Mi bennem eddig titkon forra csak,
 S amit keblemből mostan kiröpítek,
- 10 Mint a volkán az égő köveket.
 Az forra bennem, az fájt énnekem,
 Hogy egy nemzetnek két országa van, hogy
 E kétországos nemzet a magyar!
 Ez tette lelkem pusztává, a bánat
- 15 Pusztájává, hol egy tigris lakik:
 A vérszemű, a lángszemű harag.
 Oh e vadállat hányszor verte el
 Magányos éjim csendét, amidőn
 Besüvöltötte puszta lelkemet! —
- 20 Mely ördög súgta, hogy kettészakadjunk,
 Hogy szétrepesszük a szent levelet,
 Mit diadalmas őseink írnak,
 Szívök vérébe mártván kardjokat?
 Kettészakadtunk, és a szép levélből
- 25 Rongyok levének, miket elsodort
 És sárba dobott a századok viharja.
 Lábbal tiportak bennünket. Könyűket
 És jajkiáltást küldöttünk az égbe,
 De panaszunkat az be nem fogadta,
- 30 A rabszolgákat nem hallgatja az meg,
 Mert aki jármot hágy nyakába tenni,
 Méltó reá, hogy azt hurcolja is,
 Míg össze nem dől a korbács alatt.
 Tartottunk volna össze: a világ most
- 35 Tudná hirünket, nem volnánk kizárva
 A templomból, hol a nagy nemzeteknek
 A tisztelet tömjénét égetik,
 Tartottunk volna össze, nem törölnénk
 Szemünkéből annyi fájdalmas könyűt,
- 40 Midőn forgatjuk reszkető kezünkkel
 Történetünknek sötét lapjait.
 A porszemet, mely csak magában áll,
 Elfújja egy kis szellő, egy lehellet;

De hogyha összeolvad, összenő, ha
 45 A porszemekből szikla alakúl:
 A fergeteg sem ingathatja meg!
 Fontoljuk ezt meg, elvált magyarok,
 Amit mondtam, nem új, de szent igaz.
 Az események romboló szele
 50 Nem fú jelenleg, és a porszemek
 Nyugton hevernek biztos helyökön;
 De ha föltámad a szél, mielőtt
 Eggyé olvadnánk: el-szétszór örökre
 A nagy világnak minden részibe,
 55 És soha többé meg nem leljük egymást.
 Iparkodjunk. A század viselő,
 Születni fognak nagyszerű napok,
 Élet-halálnak vészes napjai.
 Fogjunk kezét, hogy rettegnünk ne kelljen
 60 Az eljövendő óriásokat.
 Tartsuk meg a szép, a szent kézfogást,
 Tartsuk meg azt, oh édes nemzetem!
 Ki legelőször nyújtja ki kezét,
 Azé legyen a hála s a dicsőség;
 65 S ki elfogadni azt vonakodik?
 Annak porára szálljon minden átok,
 Melyet sirunkra majd virág helyett
 Ültetni fognak maradékaink,
 Kiket örökre megnyomorítánk!

(Koltó, 1846. október 26.)

SZERETSZ TEHÁT...

Szeretsz tehát, kedves szép angyalom?
 Szeretsz valóban, én nem álmodom!
 De mért hagyád a végső pillanatnak:
 Megfejtését e drága szent titoknak?

5 Egy pillanat hozá meg üdvemet
 És elválási gyötrelmeimet;
 Ugy jártam, mint ki palotát épített,
 S midőn fölépül, számkiúzik őtet.

Sovár szívemre föl nem tűzhetéd
10 Az ölelésnek tündér gyűrűjét;
Nem szakíthattam ajkad szép bokrárul
Egy csókvirágot édes útítársul.

Távol tetőled oly bús életem!
De egy eszmével meg-megszépitem:
15 Egykor mi mélyen, mélyen szállok én be
A viszonzlás gyönyörtengerébe!

(Koltó, 1846. október 26—november 5.)

MIKOR A LÁNC LEHULL . . .

Mikor a lánc lehull
A rab lábairul,
Még sokáig úgy jár,
Mintha rajta volna,
5 A szomorú terhet
Annyira megszokta.

Te is, hogy megszoktad,
Szívem, a fájdalmat,
Most, mikor jósorsom
10 Rólad azt lerázta,
Nem tudsz még örülni
Istenigazába?

Örülj, örülj, szívem!
Ki örül, ha te nem?
15 Kinek van, mint neked,
Ilyen boldogsága?
Kinek van a földön
Ilyen mennyországa?

(Koltó, 1846. október 26—november 5.)

BUSÚLNAK A VIRÁGOK ...

Busúlnak a virágok,
Szegénykék betegek.
Nincs messze már halálok,
Mert a tél közeleg.

5 Miként az aggastyánnak
Megőszült fürtei,
Ugy hullanak a fáknak
Sárgult levelei.

Hiába a vidéken
10 Körültekintenem,
Nincs a nagy messzeségben
Egy zöld bokrocska sem.

Van egy! majd elfeledtem ...
Lelkem, te vagy, te vagy
15 A zöld bokor, amelyben
Az ősz nyomot nem hagy;

Rajtad folyvást teremnek
S fognak virítani
A boldog szerelemnek
20 Örökzöld lombjai.

(Koltó, 1846. október 26—november 5.)

RÖVIDRE FOGTAM A KANTÁRSZÁRAT ...

Rövidre fogtam a kantárszárat,
Régóta fut a lovam, kifáradt,
Szájában tajtékos a zabola,
Sarkantyúmtól véres az oldala.

5 Egy gondolat kergetett engemet,
Ha galambom az enyim nem lehet!
Mint hegyes nyílvevő a madarat,
Úgy űzött engem ez a gondolat.

Lassan, lassan, jó lovam, lassan járj,
10 Ez a rossz gondolat elmaradt már,
Egy kökényfa bokrában megakadt,
A bokor tüskéi közt szétszakadt.

Kökényszemeket szerettem hajdan,
De szerencsés ezekkel nem voltam.
15 Most fekete szem törébe estem,
Ennél tán majd megsegít az isten.

(Koltó, 1846. október 26—november 5.)

KELLEMETLEN ŐSZI REGGEL...

Kellemetlen
Őszi reggel.
Kedvetlen, borús idő.
Hulldogál az
5 Elvirított
Őszi tájra az eső.

A szobában
Ketten ülünk
Együtt: én s az unalom.
10 Terhes vendég!
Mint malomkő
Csügg rajtam. De megcsalom.

Szépen titkon
A szobából
15 Kiröpítem lelkemet.
Szállj, lelkem, szállj
Messze, messze...
Útad napnyugatra vedd.

Napnyugatra
20 Vannak, akik
Én előtttem kedvesek:
Agg szülők és
Ifju lányka
S mind, akiket szeretek.

25 Járd be őket,
 Járd be sorra,
 S jőj meg késő est felé
 Édességgel
 Megterhelve,
 30 Mint virágokról a méh.

(Koltó, 1846. október 26—november 5.)

VÉRES NAPOKRÓL ÁLMODOM...

Véres napokról álmodom,
 Mik a világot romba döntik,
 S az ó világnak romjain
 Az új világot megteremtik.

5 Csak szólna már, csak szólna már
 A harcok harsány trombitája!
 A csatajelt, a csatajelt
 Zajongó lelkem alig várja!

Örömmel vágom én magam
 10 Föl paripámra a nyeregbe!
 A bajnokok sorába én
 Szilaj jókedvvel nyargalok be!

Ha megvagdalják mellemet,
 Fog lenni, aki bekötözze,
 15 Fog lenni, aki sebemet
 Csókbalzsammal forrasztja össze.

Ha rabbá tesznek, lesz, aki
 Homályos börtönömbe jó el,
 S föl fogja azt deríteni
 20 Fényes hajnalcsillag-szemével.

Ha meghalok, ha meghalok
 A vérpadon vagy csatatéren,
 Lesz, aki majd holttestemről
 Könyűvel lemossa vérem!

(Berkesz, 1846. november 6.)

GRÓF TELEKY SÁNDORHOZ

- Te elfáradsz, míg őseidnek
Végigtekintesz névsorán,
Én jóformán azt sem tudom, hogy
Ki és mi volt a nagyapám.
- 5 Te fényes, csilláros teremben
Bárson pólyában születél,
Én szalmazsákon születém egy
Kis mécs borongó fényinél.
Téged sétára cifra hintón
- 10 Négy, öt szép drága ló ragad,
Én az apostolok postáján
Viszem sétára magamat.
Bősége van mindennek nálad,
Amit kíván a száj s a szem,
- 15 Nekem ma még csak van mit enni,
Holnap talán már éhezem.
Szóval: nagy úr vagy és én koldus,
S mégis, légy büszke rá, igen,
Légy büszke rá, jó gróf druzsám, hogy
- 20 Itten nyugodtál keblemen.
Mert, hej nem mindenik nagy úrnak
Jut a szerencse, elhihetd,
Hogy megöleljem s barátomnak
Nevezzem, úgy, mint tégedet.
- 25 S miért tettem ezt? mert... de nem szükség,
Hogy elbeszéljem érdemed:
Már az elég dicséretedre,
Hogy itt könyvemben áll neved.

(Költő, 1846. november 7—10.)

VILÁGOSKÉK A CSILLAGOS ÉJSZAKA...

- Világoskék a csillagos éjszaka,
Tárva-nyitva szobámnak az ablaka,
Az ablakból tekintetem az égen,
Lelkem pedig angyalomnak ölében.
- 3 A csillagos ég és az én angyalom
Mindennél szebb, ami csak szép, mondhatom.
Én legalább a világot bejártam,
De ezeknél szebbet sehol nem láttam.

Fogytán van a hold, úgy ballag lefelé
10 A megé a messze kéklő hegy megé.
A fogyó hold talán az én bánatom,
Oly halvány, hogy már csak alig láthatom.

Magasan áll a fiastyúk az égen,
Szólanak a kakasok a vidéken,
15 Hajnalodik, hűvös csipős szél támad,
Hűvös szárnya legyintgeti orcámat.

Itt hagynám már ablakom, hogy elmenjek
Lefekünni és álmodni; de minek?
Álmodni ugysem tudnék én oly szépet,
20 Mint amily szép most előttem az élet.

(Koltó, 1846. november 7—10.)

KOVÁCS JÁNOSNÉ EMLÉKKÖNYVÉBE

Jellemtelenség e kor bélyege;
Pedig csak egy, csak egy: a jellem az,
Ami az embert emberré teszi.
E nélkül hitvány, öntudatlan tárgyak,
5 Vagy legföllebb is állatok vagyunk.
Oh hölgy! könyörgök hozzád, a haza
S az emberiség kettős szent nevében:
Ha gyermekekkel áld meg majd az isten,
Olts gyermekid szívébe jellemet,
10 Szeplőtlent s megtántoríthatatlant.
És nem szükség, hogy mást is adj nekik,
Mindent adál, ha jellemet adál.

(Debrecen, 1846. november 15.)

E. R. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Tavasszal menj ki a szabadba,
Hol friss patak suttog szaladva,
Kergetvén az est szellejét,
Mely a virágok illatával
5 És a csalogányok dalával
Fut a mezőben szerteszét,
Míg mosolyogva néz le rája
A csillagok s a hold sugára. —
S ha patakzajjal, madarak dalával,
10 Virágillattal, csillag- s holdsugárral
Ifjúi lelked, lányka, megtelik,
Eredj haza, s aludjál reggelig,
És amit ekkor álmodol jót, szépet,
Adja meg mindazt a jövődő néked!

(Debrecen, 1846. november 15.)

K. J. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Szived bölcsőben fekvő csecsemő;
Ott fekszik és még mélyen alszik ő,
De majd fölébred és keservesen sír . . .
Akkor, szép gyermekem,
5 Legyen szelíden ringató dajkája
A nyájas szerelem.

(Debrecen, 1846. november 15.)

HAZAÉRTEM . . .

Hazaértem és letettem
A vándorbotot kezembül,
S veszem a lantot helyébe;
Mely sokáig félretéve
5 Hallgatott, most újra zendül.

Melyik a leglélekrázóbb,
A legfájóbb húr e lanton?
Azt verem, hogy ujjaimtól
A húr, s ennek hangjaitól
10 Bennem a szív megszakadjon!

Messze jártam, sokat láttam...
Sokat? oh nem! mindig egyet.
Azt, hogy a hon ereje fogy,
Hogy meghalni készülünk, hogy
15 Elfájult a magyar nemzet.

Alkotmányunk egy vásártér,
Melyen lelket adnak, vesznek,
Adnak-vesznek olcsó pénzért,
Egy kis cimért, egy ebédért —
20 Jó éjszakát ily nemzetnek!

Elmegyünk a másvilágra,
S nem a magasról esünk le,
Mint madár, melyet lelőnek
Közeléből a felhőnek,
25 S onnan hull a mély tengerbe.

A pornak vagyunk lakói,
Az alacsony úti pornak,
Nincsen emberméltóságunk,
Mint a féreg, csúszunk-mászunk,
30 Mint a férget, eltipornak.

Jaj azoknak, jaj azoknak,
Kiket magyar anyák szültek,
S kik hazájok pusztulását,
Nemzetök végvonaglását
35 Nem nézhetik egykedvűleg!

(Pest, 1846. november 20. után.)

Narr isten!

Narr isten és lelettem
A vámborbort kerecsdől,
I vefnem a tantot helyébe;
Mely tolaing felhővéve
Hallgatottt most ugya zendül

Mellyik a legelőkraróbb
A kezpájóbb his a tanton?
Art venem, hogy vjorantól
A his, s ennek hangjaitól
Bennem a füst megkarajon!

Mégre jöttem, főt láttam
FoEat? s. nem 'munday egyet,
Art, hogy a hon erege fogy,
Hogy meghalva lefűtünk, hogy
Elfapult a maggat nemrebb

Alkotmányunk egy vásártér,
Mellyen lelket adnak, vefnek,
Adnak vefnek olcsó pénzért,
Egy his eremért, egy ebédért -
Egy ejtárát, ily nemreket!

Elmegyünk a más világra,
I nek. a magadtól eflünk le,
Mint madár, melyet lelőnek
Köröletől a felhőnek,
I onnan hull a mely kengerbe

A poriat vagyunk lakór,
As alacsony íte pomak,
Kunsten embemeltőtagunk,
Mint a féreg, utifunk megkúr,
Mint a férges, eltyornak

Jaj a volnak, jaj a volnak,
Miket maggat anyát stültek,
I kék haragot pultulátát,
Nemreket, vígvonaglását
Nem. nehetül egy kedvőleg!

Caöfistandor

Petőfi „Hazaértem“ című költeményének autográf
kézirata. (Egressy Gábor szavalókönyvéből kivágott
lap.)

MI VAN INNEN TÁVOL...

Mi van innen távol? a Tisza...
Mi van a Tiszán túl? Hortobágy...
Hortobágyon túl? egy szép leány,
Kihez lelkem visszavág!

5 Szép leány, szép barna kisleány,
Tőled oh be messze estem el!...
Csak azt tudhatnám, hogy legalább
Néha rám emlékezel!

Engemet sokszor meglátogat
10 A jó angyal, az emlékezet,
És karon fog, s öntudatlanúl,
Kedvesem, hozzád vezet.

Az ős vár, melynek tündére vagy,
Mely a dombról a rónára lát,
15 Hol a kék Szamosban tölti a
Holdvilág az éjszakát,

És a kert a vári domb alatt,
És a kertben a tó partinál
A gyászfűzek néma lombjai —
20 Mindez, mind előttem áll.

Oh e kertben kert volt életünk,
Minden óránk benne egy virág;
Mult- s jövőnket a gazdag jelen
Koszorúi takarák. —

25 Lyányka, hogyha visszagondolod
E dicső kort: dobog-e szived?
Költ-e benned, mint én bennem, oly
Édes érzeményeket?

Várod-e úgy, mint én a napot,
30 Mely kettőnket összehoz megint?
Én hiszem, hogy e szép kor felé
Szép szemed gyakran tekint!

(Pest, 1846. november 20. után.)

NEM ÉRT ENGEM A VILÁG

Nem ért engem a világ!
Nem fér a fejébe,
Egy embernek éneke
Hogy lehet kétféle?
5 Hogy dalolhat az jelenleg
Szívrepesztő bánatot,
Ki elébb egy pillanattal
Úgy örült, úgy vígadott?

Ember és polgár vagyok.
10 Mint ember mi boldog!
És mint polgár, lelkemen
Mily keservet hordok!
Az örömnék könnyét sírom,
Ha lánykámra gondolok;
15 Fájdalomnak könnyét sírom,
Ha hazámhoz fordulok.

Keblemen a szerelem
Virágbokré tája,
Fejemen honszeretet
20 Töviskoronája;
Igy lantomra majd megsebzett
Homlokom vércseppje hull,
Majd egy illatos levelke
Bokrétám virágibul.

(Pest, 1846. november 20. után.)

RESZKET A BOKOR, MERT...

Reszket a bokor, mert
Madárka szállott rá.
Reszket a lelkem, mert
Eszembe jutottál,
5 Eszembe jutottál,
Kicsiny kis leányka,
Te a nagy világnak
Legnagyobb gyémántja!

Teli van a Duna,
10 Tán még ki is szalad.
Szivemben is alig
Fér meg az indulat.
Szeretsz, rózsaszálam?
Én ugyan szeretlek,
15 Apád-anyád nálam
Jobban nem szerethet.

Mikor együtt voltunk,
Tudom, hogy szerettél.
Akkor meleg nyár volt,
20 Most tél van, hideg tél.
Hogyha már nem szeretsz,
Az isten áldjon meg,
De ha még szeretsz, úgy
Ezerszer áldjon meg!

(Pest, 1846. november 20. ulán.)

HALHATLAN A LÉLEK...

Halhatlan a lélek, hiszem,
De más világba nem megy át,
Csak itt lenn a földön marad,
A földön él és vándorol.
5 Többek közt én, emlékezem,
Rómában Cassius valék,
Helvéciában Tell Vilmos,
Párizsban Desmoulins Kamill...
Itt is leszek tán valami.

(Pest, 1846. november 20. után.)

LÁTTÁL-E A RÓNA FELETT...

Láttál-e a róna felett
Elszállni madársereget,
Ha rája lövének?
Igy szállnak az évek!
5 Egy pillanatig
Még hallani szárnyzuhogásaikat,
Már a másikon alig
Kisérik a szem a kétes utat,
Mely röptük iránya,
10 Melyet hasítottanak egyre rohanva;
És annakutána
Se' híre, se' hamva
Az egész karavánnak.
A messzeség
15 Ködében az ég
Felhőivel összefolyának.
S te állasz anéma, a puszta határon,
Tünődve: mi volt ez? való-e vagy álom?...

(Pest, 1846. december.)

KARÁCSONKOR

Énhozzám is benézett a karácson,
Tán csak azért, hogy bús orcát is lásson
És rajta egy pár reszkető könyűt.

Menj el, karácson, menj innen sietve,
5 Hiszen családok ünnepnapja vagy te,
S én magam, egyes-egyedül vagyok.

Meleg szobám e gondolatától elhül.
Miként a jégcsap függ a házereszről,
Ugy függ szívemről ez a gondolat.

10 Hej be nem így volt, nem így néhanapján!
Ez ünnep sokszor be vigan virradt rám
Apám, anyám és testvérem között!

Oh aki együtt látta e családot,
Nem mindennapi boldogságot látott!
15 Mi boldogok valánk, mert jók valánk.

Embert szerettünk és istent imádtunk;
Akármikor jött a szegény, minálunk
Vigasztalást és kenyeret kapott.

Mi lett a díj? rövid jólét multával
20 Hosszú nagy inség... tenger, melyen által
Majd a halálnak révéhez jutunk.

De a szegénység énnekem nem fájna,
Ha jó családom régi lombos fája
Ugy állna még, mint álla hajdanán.

Vész jött e fára, mely azt szétszaggatta;
25 Egy ág keletre, a másik nyugatra,
S éjszakra a törzs, az öreg szülők.

Lelkem szülőim, édes jó testvérem,
Ha én azt a kort újlag megérem,
30 Hol mind a négyünk egy asztalhoz ül!...

Eredj, reménység, menj, maradj magadnak,
Oly kedves vagy, hogy hinni kell szavadnak,
Ámbár tudom, hogy mindig csak hazudsz...

Isten veled te szép családi élet!
35 Ki van rám mondva a kemény ítélet,
Hogy vágyam úzzön és ne érjen el.

Nem nap vagyok én, föld és hold körében;
Mint vészt jelentő üstökös az égen,
Magányos pályán búsan bújdosom.

(Pest, 1846. december.)

A MAGYAR NEMZET

- Járjatok be minden földet,
Melyet isten megteremtett,
S nem akadtok bizonyára
A magyar nemzet párjára.
- 5 Vajon mit kell véle tenni:
Szálni kell-e vagy megvetni? —
Ha a föld isten kalapja,
Hazánk a bokréta rajta!
Oly szép ország, oly virító,
- 10 Szemet-lelket andalító,
És oly gazdag! . . . aranysárgán
Ringatózik rónaságán
A kalászos óceánja;
S hegyeiben mennyi bánya!
- 15 És ezekben annyi kincs van,
Mennyit nem látsz álmaidban.
S ilyen áldások dacára
Ez a nemzet mégis árva,
Mégis rongyos, mégis éhes,
- 20 Közel áll az elveszéshez.
S szellemének országában
Hány rejtett gyöngy és gyémánt van!
S mindezek maradnak ott lenn,
Vagy ha épen a véletlen
- 25 Föl találja hozni őket,
Porban, sárban érnek véget,
Vagy az inség zivatarja
Őket messze elsodorja,
Messze tőlünk a világba,
- 30 Idegen nép kincstárába,
És ha ott ragyogni látjuk,
Szánk-szemünket rájuk tátjuk,
S ál dicsőséggel lakunk jól,
Hogy ez innen van honunkból.
- 35 Ez hát nemes büszkeségünk,
Melyről annyiszor mesélünk?
Azzal dicsekedni váltig,
Ami szégyenünkre válik! . . .
Csak a magyar büszkeséget,
- 40 Csak ezt ne emlegessétek!
Ezer éve, hogy e nemzet
Itt magának hazát szerzett,

És ha jőne most halála,
 A jövődő mit találna,
 45 Mi neki arról beszélne,
 Hogy itt hajdan magyar éle?
 S a világtörténet könyve?
 Ott sem lennénk följegyezve!
 És ha lennénk, jaj minékünk,
 50 Ezt olvasnák csak felőlünk:
 „Élt egy nép a Tisza táján,
 Századokig lomhán, gyáván.” —
 Oh hazám, mikor fogsz ismét
 Tenni egy sugárt, egy kis fényt
 55 Megrozsdásodott nevedre?
 Mikor ébredsz önérzetre?

(Pest, 1846. december.)

EGY GONDOLAT BÁNT ENGEMET...

- Egy gondolat bánt engemet:
Agyban, párnák közt halni meg!
Lassan hervadni el, mint a virág,
Amelyen titkos féreg foga rág;
5 Elfogyni lassan, mint a gyertyaszál,
Mely elhagyott, üres szobában áll.
Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj énnekem!
Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
10 Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe
Eget-földet rázó mennydörgés dönt le... —
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva síkra lép
15 Pirosló arccal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
„Világszabadság!”
S ezt elharsogják,
Elharsogják kelettől nyugatig,
20 S a zsarnokság velők megütközik:
Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyjon az ifjui vér ki szivemből,
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
25 Hadd nyelje el azt az acéli zörejt,
A trombita hangja, az ágyudőrej,
S holttestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
30 S ott hagyjanak engemet összetiporva. —
Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kíséretével
35 A hőöket egy közös sírnak adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

(Pest, 1846. december.)

1847

SZABADSÁG, SZERELEM!

Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelmemért föláldozom
Az' életet,
5 Szabadságért föláldozom
Szerelmemet.

(Pest, 1847. január 1.)

EGY BARÁTOM AZ IFJÚSÁG...

Egy barátom az ifjúság,
Maholnap már ez is itt hágy,
S másra, tudom, helyébe nem
Akadok,
5 Jaj istenem, be magamra
Maradok.

Attól tartok, hogy ezután
Nem szeret már engem leány,
Vagy ha szeret, én nem tudom
10 Szeretni,
Kacsintanak, de hiába,
Szemei.

Attól tartok, hogy ezután
Nem gyűlölök már igazán,
15 Tán magam nem leszek rossz, de
Mi haszna?
Ha hidegen vállat rántok
A rosszra.

Ha már ifjuságom elmegy,
20 Csak e kettő maradjon meg,
Legyek képes, aki hogyan
Érdemli,
Teljes szívből szeretni és
Gyűlölni!

(Pest, 1847. január.)

HA FÉRFI VAGY, LÉGY FÉRFI...

Ha férfi vagy, légy férfi,
S ne hitvány gyöngé báb,
Mit kény és kedv szerint lök
A sors időbb-odább.
5 Félenk eb a sors, csak csahol;
A bátraktól szalad,
Kik szembeszállanak vele...
Azért ne hagyd magad!

Ha férfi vagy, légy férfi,
10 S ne szád hirdesse ezt,
Minden Demosthenesnél
Szebben beszél a tett.
Építs vagy ronts, mint a vihar,
S hallgass, ha műved kész,
15 Mint a vihar, ha megtevé
Munkáját, elenyész.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Legyen elved, hited,
És ezt kimondd, ha mindjárt
20 Véreddel fizeted.
Százszorta inkább éltedet
Tagadd meg, mint magad;
Hadd vesszen el az élet, ha
A becsület marad.

- 25 Ha férfi vagy, légy férfi,
Függetlenségedet
A nagyvilág kincséért
Áruba ne ereszd.
Vesd meg, kik egy jobb falatért
30 Eladják magokat.
„Koldúsból és függetlenség!”
Ez legyen jelszavad.

- Ha férfi vagy, légy férfi,
Erős, bátor, szilárd,
35 Akkor, hidd, hogy sem ember
Sem sors könnyen nem árt.
Légy tölgyfa, mit a fergeteg
Ki képes dönteni,
De méltóságos derekát
40 Meg nem görbítheti.

(Pest, 1847. január.)

KUTYAKAPARÓ

- Kivül-belül szomorú csárda ez
A Kutyakaparó,
Éhen-szomján szokott itt maradni
A jámbor utazó,
5 Mert eledelt nem kap, és hogyha csak
Rápillant borára,
Megátkozza Noét, hogy szőlőt is
Vett be a bárkába.

- A kis szobán hosszú vékony asztal
10 Nyujtózkozik végig,
Feldőléstül erőtlen lábai
Már csak alig védik.
Amily hosszú az asztal, mellette
Olyan hosszú a pad,
15 Közepe, nem a sok ülés, hanem
Vénség miatt horpad.

Átellenben az ágy. Réges-régen
Lehetett megvetve;
Lefekünni beléje, nem támad
20 Senkinek is kedve.
Fejét egyik vállára bocsátá
A pufók kemence,
Redők gyanánt tisztos agg homloka
Meg van repedezve.

25 Mogorva vén ember itt a csaplár,
Szavát sem hallani,
Száját ő csak azért tart, hogy legyen
Mivel ásítani.
Ilyen a csaplár, a vén Dömötör;
30 Hát a felesége?
Ez takaros menyecske lehetett
Annak idejébe',

De az idő a szegény jó asszonyt
Megviselte rútul,
35 Noha ötven, ötvenöt esztendőn
Még nem igen van túl.
Boglyas fakó haja beillenek
Repce-petrencének,
És melléje mindjárt szörnyü képe
40 Madárijesztőnek.

Ő sem igen beszél; s ha szól, száját
Szidalomra nyitja,
Hogy a vármegye a betyárokat
Már mind kipusztítja;
45 Még mikor a világ ezeké volt,
Ha nem csordult, cseppent,
De ezek híjával a kereset
Egészen megcsökkent. —

Odabenn a Kutyakaparóban
50 Így forog a világ,
Ily szomorún, s az ember vidámabb
Dolgot kívül se' lát.
Ablaka csak egy van, és annak is
Üveg csak a fele,
55 Fele pedig ó kalendáriom
Kitépett levele.

Pendelyes gyerek voltam még, mikor
Az az eső esett,
Mely falának kétharmad részéről
60 Levitte a meszet,
S ami rajta imitt-amott maradt,
Az egészen sárga,
S korommal írt furcsa figurákkal
Van telefirkálva.

65 Pózna végén abroncs a cégére,
Ha véle összevesz
A szellő, mint az akasztott ember,
Oly búsan lengedez.
Jószágból a csaplárnak nem jutott
70 Egyéb egy kuvasznál,
A ház végén szundikál naphosszat,
Nem árt, nem is használ.

És amilyen maga ez a csárda,
Olyan a vidéke,
75 Körülötte a homokbuckáknak
Se' hossza se' vége.
A meztelen homokban alig teng
Egy-két gyalogbodza,
Mely fekete gyümölcsét nyaranként
80 Kedvetlenül hozza.

A harangszó a távol falukból
Meghalni jár ide,
S az eltévedt madár körülnéz csak
S odább megy ízibe.
85 Még a nap sem süt itt úgy, mint máshol;
Bágyadtabb sugára,
Mintha szánakozva tekintene
Ez árva csárdára.

A csárdától vagy száz lépésnyire,
90 Kopár dombtetőn fent,
Senki által meg nem látogatva,
Áll egy régi kőszent;
Ennek is valaki egy kopott tarisznját
Akasztott nyakába,
95 Mintha mondta volna: menj isten hírével,
Mit állsz itt hiába!

(Pest, 1847. január.)

SZOMORÚ ÉJ

Éjfél lesz, és én mégsem alhatom,
Mert gondomat el nem altathatom.
Mi fog történni vélem s a hazával?
E kettős kérdés tépi lelkemet.
5 Ah, nem érem be a magam bajával,
Még te is gyötresz, hazaszeretet!

Ez hát a költő sorsa, mindig ez,
Hogy örök vészű tengeren evez?
S mit ér, ha őt a haragos habokból
10 Mentő sajkával partra is tevék,
Ha itt az bántja, hogy mi lesz azokból,
Kik ott maradtak a hajóba' még?

Apám, apám, miért is taníttatál,
Miért az eke mellett nem hagyál?
15 A könyvet szép, de csalfa tündér lakja;
Ha fölnyitod, megkapja szívedet,
És fölvisz a legragyogóbb csillagra,
De le nem hoz ... a magasból levét.

Inkább a napba, mint a könyvbe nézz.
20 A napvilágtól szemed fénye vész.
Nem így a könyvvel; oly világ van ebben,
Mely erősíti még szemeidet,
S közel hoz mindent ... s minden vajmi szebben
Tünik föl, hogyha távol nézheted.

25 Miért tanultam? miért nem maradék
Földművelő, aminek szánt az ég?
Nem tölteném most kínos virrasztással
A végtelenbe nyúló éjszakát;
Lelkem fölött az álom víg dallással
30 Madár módjára ringatná magát.

Volnék földműves, vagy volnék juhász!
Ki messze, kint a pusztákon tanyáz,
S mig ellegelget kolompolva nyája,
Ő hús bokorba vészi bé magát,
35 S nem hallja senki sem, úgy fujdogálja
Saját kedvéért a kis furulyát.

Vasárnap tisztát venni hazajár,
Hol a szerelmes lyányka várja már.
A lyányka jó, fris, szereti a dolgot,
40 S oly szép, mint a megszületett tavasz;
Csókot kap és ad a juhász, s ő boldog,
Hiszi tehát, hogy a világ is az.

(Pest, 1847. január.)

PALOTA ÉS KUNYHÓ

Miért vagy oly kevély, te palota?
Uradnak fényében kevélykedel? ...
Azért van rajta gyémánt, hogy szíve
Mezítelenségét takarja el.
5 Szakítsd le a cafrangokat,
Mit rá szolgálja aggatott,
S nem ismeresz isten munkájára,
Oly nyomorúság marad ott.

S hol vette gazdád ama kincseket,
10 Mik semmiből őt mindenné teszik?
Ott, hol a héja a kis madarat,
Mit szétszakít, melynek vérén hizik.
A héja vígan lakomáz,
S szomszéd bokornak fészki-ben
15 Madárfiúk zokognak, várván
Anyjokra, mely meg nem jelen.

Fitogtasd csak, te gőgös palota,
Az orzott kincsek ragyogásait,
Ragyogj csak, ugysem ragyogsz már soká,
20 Meg vannak már számlálva napjaid.
S kívánom, hogy minélelőbb
Láthassam omladékokodat,
S hitvány lakóid összezúzott
Csontját az omladék alatt! — —

25 S te kis kunyhó a magas palota
 Szomszédságában, mért szerénykedel?
 Miért bújtál a lombos fák mögé,
 Azért-e, hogy inséged fődjed el?
 Fogadj be, kis sötét szoba;
 30 Nekem nem kell szép öltözet,
 De szép szív... s a sötét szobákban
 Találni fényes szíveket.

Szent a küszöb, melyen beléptem én,
 Oh szent a szalmakunyhók küszöbe!
 35 Mert itt születnek a nagyok, az ég
 A megváltókat ide küldi be.
 Kunyhóból jó mind, aki a
 Világnak szenteli magát,
 S a nép mégis mindenfelől csak
 40 Megvetést és inséget lát.

Ne féljeteK, szegény jó emberek,
 Jön rátok is még boldogabb idő;
 Ha mult s jelen nem a tiétek is,
 Tiétek lesz a végtelen jövő. —
 45 A földre hajtom térdemet
 E szűk, de szent földél alatt:
 Adjátok rám áldástokat, s én
 Rátok adom áldásomat!

(Pest, 1847. január.)

A KUTYÁK DALA

Sүvölt a zivatar
 A felhős ég alatt;
 A tő iker fia,
 Eső és hó szakad.

5 Mi gondunk rá? mienk
 A konyha szöglete,
 Kegyelmes jó urunk
 Helyheztetett ide.

S gondunk ételre sincs.
10 Ha gazdánk jóllakék,
Marad még asztalán,
S mienk a maradék.

Az ostor, az igaz,
Hogy pattog némelykor,
15 És pattogása fáj,
No de: ebsont beforr.

S harag multán urunk
Ismét magához int,
S mi nyaljuk boldogan
20 Kegyelmes lábait!

(Pest, 1847. január.)

A FARKASOK DALA

Süvölt a zivatar
A felhős ég alatt,
A tél iker fia,
Eső és hó szakad.

5 Kietlen pusztaság
Ez, amelyben lakunk;
Nincs egy bokor se', hol
Meghúzhatnók magunk.

Itt kívül a hideg,
10 Az éhség ott belül,
E kettős üldözőnk
Kinoz kegyetlenül;

S amott a harmadik:
A töltött fegyverek.
15 A fehér hóra le
Piros vérünk csepeg.

Fázunk és éhezünk
S átlőve oldalunk,
Részünk minden nyomor...
20 De szabadok vagyunk!

(Pest, 1847. január.)

A XIX. SZÁZAD KÖLTŐI

Ne fogjon senki könnyelműen
A húrok pengetésihez!
Nagy munkát vállal az magára,
Ki most kezébe lantot vesz.
5 Ha nem tudsz mást, mint eldalolni
Saját fájdalmad s örömed:
Nincs rád szüksége a világnak,
S azért a szent fát félretedd.

Pusztában bujdosunk, mint hajdan
10 Népével Mózsés bujdosott,
S követte, melyet isten küldé
Vezérül, a lángoszlopot.
Ujabb időkben isten ilyen
Lángoszlopoknak rendelé
15 A költőket, hogy ők vezessék
A népet Kánaán felé.

Előre hát mind, aki költő,
A néppel tűzön-vízen át!
Átok reá, ki elhajtja
20 Kezéből a nép zászlaját,
Átok reá, ki gyávaságból
Vagy lomhaságból elmarad,
Hogy, míg a nép küzd, fárad, izzad,
Pihenjen ő árnyék alatt!

25 Vannak hamis proféták, akik
Azt hirdetik nagy gonoszan,
Hogy már megállhatunk, mert itten
Az ígéretnek földje van.
Hazugság, szemtelen hazugság,
30 Mit milliók cáfolnak meg,
Kik nap hevében, éhen-szomjan,
Kétségbeesve tengenek.

Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
35 Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
40 Mert itt van már a Kánaán!

És addig? addig nincs megnyugvás,
 Addig folyvást küszködni kell. —
 Talán az élet, munkáinkért,
 Nem fog fizetni semmivel,
 45 De a halál majd szemeinket
 Szelíd, lágy csókkal zárja be,
 S virágkötéssel, selyempárnán
 Bocsát le a föld mélyibe.

(Pest, 1847. január.)

EGRESSY ETELKE

Ez a te lányod, Gábor? én nem hihetem.
 Barátom, ember lyánya ilyen nem lehet.
 Csupán a képzelet s az is ritkán terem
 Ily kedves kisleányt, ily tündér gyermeket.

5 Shakspeare, kit úgy szeretsz, Shakspeare képzelete
 Teremté e leányt egy boldog perciben,
 S megtestesíté a múzsa, ki téged úgy
 Szeret, s ajándokul hagyá ott kebleden.

Gyönyörrel nézem én e szép kis alakot,
 10 De őt illetni kézzel szinte nem merem,
 Még csak melléje is aggódva lépek én,
 Félvén, hogy őt elfűja majd lehellem.

Oly szellemi e lány, oly tisztán szellemi!
 Eszembe is jut róla a mesés világ;
 15 Ily lényekkel lehettek az Olymp körül
 Megnépesítve a források és a fák.

S ha ő reám tekint... barátom, mondd neki,
 Mondd meg leányodnak: ne nézzen énreám!
 Ki gondolná, milyen fájó emlékezet
 20 Kél bennem e szelíd szemeknek sugarán?

Ha ő reám tekint: előttem föltűnik
 Az első, gyermeki ártatlanság kora.
 Amit már elveszték, még minden megjöhet;
 Ez egy, mi nem jön el többé soha, soha! —

²⁵ Boldog vagy, férfiú, és boldog vagy te, nő,
Kik azt mondjátok e lánykának: gyermekem,
Hanem tinálatok még boldogabb lesz az,
Ki ekkép fogja majd szólítani: kedvesem!

Öt bírni, mily öröm, mily boldogság leszen.
³⁰ Midőn e lányka a világra született,
Az isten levevé a legszebb csillagot
Az égről, és szívnek tévé keblébe ezt.

(Pest, 1847. január.)

SZENT SÍR

Messze, messze, messze,
Honnan a madár jó
Tavas kezdetével,
Messze, messze, messze,
⁵ Hova a madár megy
Húvös, ködös ősszel,

Messze tengerparton
Áll a szent sír, a zöld
Tenger sárga partján;
¹⁰ Vadbokor fölötté,
Rá sötét fátyolként
Árnyéket borítván.

E vadbokron kívül
Nem gyászolja senki
¹⁵ A dicső halottat,
Ki a zajos élet
Lejártával itt most
Század óta hallgat.

Végső volt honában,
²⁰ Ki a szabadságért
Hősi kardot ránta.
Hogy lett volna híve
A sors, ha hazája
Sem volt hú iránta?

25 Számüzé magát, hogy
Gyáva nemzetét ne
Lássa; mert ha látná:
Megátkozná, míg a
Messzeségből néma
30 Fájdalommal néz rá.

Itten nézte a hős
A szülőföldéről
Ballagó felhőket,
Melyeken az estfény,
35 (Vagy talán honának
Szégyenpírja?) égett.

Itten űlt a parton,
S hallgatá a csendes
Tenger mormogását,
40 S gondolá, hogy hallja
Fölriadt népének
Távoli zugását.

S várta, várta, várta,
Mikor jön már a hír,
45 Hogy szabad hazája?
S addig várt, addig várt,
Míg a halál jött e
Hír helyett hozzája.

S otthon már nevét is
50 Alig ismerik; csak
Egy emlékszik rája,
Egyedül csak egy... a
Költő, a szabadság
Ez örök-lámpája.

(Pest, 1847. január.)

IDE, KISLYÁNY...

Ide, kislyány, ide hozzám, egy szóra,
Vagy ha tán jobb neven veszed: egy csókra,
Azt sem bánom, ha kettő lesz belőle,
De még ez is, ha úgy tetszik, pengőbe'.

5 Jer ide már, jer ide már, ha mondom,
Ne légy olyan akaratos, galambom!
Eszem azt a képmutató szivedet,
Ugyis tudom, hogy a csókot szereted.

Mit beszélsz, hogy nem értesz te hozzája?
10 Kopasz mentség! megtanítlak én rája,
Megtanítlak amugy hirtelenében,
Mert nekem ez már régi mesterségem.

Mestere voltam már gyerekkoromba',
Lesbe álltam amott a kis ajtóba,
15 Ha jöttek az iskolából a lányok,
Kiugrottam, csókkal estem utánok.

Add ide hát azt a piros kis szádat,
Most láttam az ólba menni anyádat,
Tudod, soká szedi össze a tojást,
20 Addig akár agyoncsókoljuk egymást!
(Pest, 1847. január.)

ARANY JÁNOSHOZ

TOLDI írójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre! ...
Olvastam, költőtárs, olvastam művedet,
S nagy az én szívemnek ő gyönyörűsége.

5 Ha hozzád ér lelkem, s meg talál égetni:
Nem tehetek róla ... te gyújtottad ugy fel!
Hol is tehetél szert ennyi jóra, ennyi
Szépre, mely könyvedben csillog pazar fénnel?

Ki és mi vagy? hogy így tűzokádó gyanánt
10 Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki.
Más csak levelenként kapja a borostyánt,
S neked rögtön egész koszorút kell adni.

- Ki volt tanítód? hol jártál iskolába?
Hogy lantod ily mesterkezekkel pengeted.
15 Az iskolákban nem tanulni, hiába,
Ilyet . . . a természet tanított tégedet.

- Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű,
De oly tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztül
20 Vándorol, s a világ zaja nem zavarja.

S ez az igaz költő, ki a nép ajkára
Hullatja keblének mennyei mannáját.
A szegény nép! olyan felhős láthatára,
S felhők közt kék eget csak néhanapján lát.

- 25 Nagy fáradalmaid ha nem enyhíti más,
Enyhítsük mi költők, daloljunk számára,
Legyen minden dalunk egy-egy vigasztalás,
Egy édes álom a kemény nyoszolyára! —

- Ezen gondolatok elmém környékezték,
30 Midőn a költői szent hegyre jövék fel;
Mit én nem egészen dicstelenül kezdék,
Folytasd te, barátom, teljes dicsőséggel!

(Pest, 1847. február.)

HÁROM FIÚ

Szólt az édesapa legelső fiához,
Amin ez paripát nyergel és kantároz:
„Csapd vissza, fiam, a gyepe paripádat,
Ne ülj rá; ne hagyd itt szegény vén apádat!”

- 5 De felelt a fiú: „apám, el kell mennem,
Háború zajában hírt-nevet szereznem!”
S fölugrott a lóra, kengyelben két lába,
Scheb vágztatva ment háború zajába.

- Hazajött a ló, de bezzeg üres nyerge,
10 Ott áll a kapunál kapálva, nyerítve.
Hova lett gazdája? ellenség leszúrta,
Fejét lenyiszálta és karóra húzta. —

Szólt az édesapa középső fiához,
Amint ez paripát nyergel és kantároz:
15 „Csapd vissza, fiam, a gyepre paripádat,
Ne ülj rá; ne hagyj itt szegény vén apádat!”

De felelt a fiú: „apám, el kell mennem,
Minden úton-módon kincseket szereznem!”
S fölugrott a lóra, kengyelben két lába,
20 Sebes vágtatva ment erdők vadonába.

Hazajött a ló, de bezzeg üres nyerge,
Ott áll a kapunál kapálva, nyerítve.
Hova lett gazdája? rabla, fosztogata,
A nemes vármegye végre megsokalta.

25 Egyszer borozgatott fényes jókedvébe’,
Elfogták, s bevitték tömlőc-sötétségbe.
Nedves tömlőc-falról sok víz csorga rája,
Kivitték száradni az akasztófára. —

Szólt az édesapa legkisebb fiához:
30 „Eredj, fiam, te is, nyergelj és kantározz;
Szerezz hírt és kincset, kövesd két bátyádat,
Menj te is, menj, hagyj el szegény vén apádat!”

De felelt a fiú: „apám, én nem megyek,
Hírvágy, kincsvágy soha nem bántott engemet.
35 Gondolatom sem száll falu határán túl;
Ásó-kapa választ el minket egymástul.”

Állott is szavának, szent volt fogadása.
Nem lett híre, kincse, de lett boldogsága,
S apjával fogadta őt be egy sírverem,
40 Rajta zöld pázsit és tarka virág terem.

(Pest, 1847. február.)

MAGYAR VAGYOK

Magyar vagyok. Legszebb ország hazám
Az öt világrész nagy területén.

Egy kis világ maga. Nincs annyi szám,
Ahány a szépség gazdag kebelén.

- 5 Van rajta bérc, amely tekintetet vét
A Kaszpi-tenger habjain is túl,
És rónasága, mintha a föld végét
Keresné, olyan messze-messze nyúl.

Magyar vagyok. Természetem komoly,

- 10 Mint hegedűink első hangjai;
Ajkamra fel-felröppen a mosoly,
De nevetésem ritkán hallani.
Ha az öröm legjobban festi képem:
Magas kedvemben sírva fakadok;
15 De arcom víg a bánat idejében,
Mert nem akarom, hogy sajnáljatok.

Magyar vagyok. Büszkén tekintek át
A multnak tengerén, ahol szemem
Egekbe nyúló kősziklákat lát,

- 20 Nagy tetteidet, bajnok nemzetem.
Európa színpadán mi is játszottunk,
S mienk nem volt a legkisebb szerep;
Ugy rettegé a föld kirántott kardunk,
Mint a villámot éjjel a gyerek.

- 25 Magyar vagyok. Mi mostan a magyar?
Holt dicsőség halvány kísértete;
Föl-föltünik s lebúvik nagy hamar
— Ha vert az óra — odva mélyibe.

- Hogy hallgatunk! a második szomszédig
30 Alig hogy küldjük életünk nesztét.
S saját testvérink, kik reánk készítik
A gyász s gyalázat fekete mezét.

Magyar vagyok. S arcom szégyenben ég,
Szégyenlenem kell, hogy magyar vagyok!

- 35 Itt minálunk nem is hajnallik még,
Holott máshol már a nap úgy ragyog.
De semmi kincsért s hírért a világon
El nem hagynám én szülőföldemet,
Mert szeretem, hőn szeretem, imádom
40 Gyalázatában is nemzetemet!

(Pest, 1847. február.)

KESERŰ ÉLET, ÉDES SZERELEM

Másnak szívem mindig jót kívánt,
S engem mégis minden ember bánt.
Szétszaggatják rajtam takarómat
S tüskékkel tömik meg vánkosom;
5 Reggelenként aztán kinevetnek,
Amiért rémekkel álmodom.
Cseppenj bé keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Meghasadt lant keblem; húrjain
10 Vad kezekkel nyargal át a kín,
S olyan a dal, melyet rajta penget,
Mint a szélbe zúgó tűzharang.
Néha téved a harmóniátlan
Hangzavarba egy-két tiszta hang.
15 Cseppenj bé keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Ez az egy, mi tépett lelket
Összeolvaszthatná némileg;
Ez az egy fa, mit kétségbeesésem
20 Vízözönje még el nem lepett,
Melynek ágán bujdosó reményem
Még lel egy kis menedékhelyet.
Cseppenj bé keserű életem
Poharába, édes szerelem!

25 Lyányka, tőled egy tekintetet,
Milyet a nap őszi tájra vet,
Melynek nincs már éltető erője,
S mégis olyan kedves, olyan szép!
Mert meghozza boldogabb napoknak,
30 A tavasznak emlékeztét.
Cseppenj bé keserű életem
Poharába, édes szerelem!

(Pest, 1847. február.)

A TISZA

Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

5 A folyó oly símán, oly szeliden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotolják habjai fodrába'.

Síma tükrén a piros sugárok,
10 (Mint megannyi tündér) táncot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga főveny-szőnyeg
Volt terítve, s tartott a mezőnek,
15 Melyen a levágott sarju-rendek,
Mint a könyvben a sorok, heverték.

Túl a réten néma méltóságban
Magas erdő; benne már homály van,
De az alkony üszköt vet fejére,
20 S olyan, mintha égne s folyna vére.

Másfelől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettye-bokrok tarkán,
Köztök egy csak a nyílás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

25 Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők usztak át az égen.
Legmesszebről rám merengve néztek
Ködön át a mármárosi bércek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe
30 Egy madár csak néha fütytyentett be.
Nagy távolban a malom zugása
Csak olyan volt, mint szunyog dongása.

Túlán, vélem átellenben épen,
Pór menyecske jött. Korsó kezében.
35 Korsaját mig telemerítette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Mintha gyökeret vert volna lábam.
Lelkem édes, mély mámorba szédült
40 A természet örök szépségétül.

Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! mentül inkább hallgatsz,
Annál többet, annál szebbet mondasz. —

45 Késő éjjel értem a tanyára
Fris gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk.
Lobogott a rózseláng mellettünk.

Többek között szoltam én hozzájuk:
50 „Szegény Tisza, miért is bántjátok?
Annyi roszt kiabáltok róla,
S ő a föld legjámborabb folyója.”

Pár nap mulva fél szendergésemből
Félrevert harang zugása vert föl.
55 Jön az árviz! jön az árviz! hangzék,
S tengert láttam, ahogy kitekinték.

Mint az őrült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bőgve törte át a gátot,
60 El akarta nyelni a világot!

(Pest, 1847. február.)

A FELHŐK

Ha én madár volnék: örökké
A felhők közt szállonganék.
Ha festő volnék: egyebet sem,
Csupán felhőket festenék.

5 Ugy kedvelem én a felhőket!
Megüdvözlöm mindegyiket
Érkeztekor, s elmondom néki
Távoztakor: isten veled.

Oh nékem olyan jó barátim
10 E tarka égi vándorok.
Ugy ismernek már, hogy talán még
Azt is tudják, mit gondolok.

Oly sokszor néztem én őket, ha
Szép halkan szenderegtenek
15 A hajnal és az alkony keblén,
Mint ártatlan kis gyermekek.

És néztem őket, hogyha jöttek
Mint haragos vad férfiak,
Hogy a viharral, e zsarnokkal,
20 Élet-halálra vívjának.

És néztem, hogyha virrasztott a
Beteg ifjú, a holdvilág,
S ők halvány arccal ezt, miként hű
Lyánytestvérek, körülfogák.

25 Láttam már minden változásban,
Melyen csak általmentenek;
S akármikor s akárhogy látom,
Mindég egyformán tetszenek.

Miért vonzódok úgy hozzájuk?
30 Mert ők lelkemnek rokoni,
Mely mindig új s új alakot vált
S mégis folyvást az egykori.

Lehet még másban szinte hozzám
A felhőt hasonlítani:
35 Vannak neki, miként szememnek,
Könyűi és villámai.

(Pest, 1847. február.)

CSUKLYÁBAN JÁR A BARÁT...

Csuklyában jár a barát,
Szentnek kell lennie,
Menyecskéknél, lányoknál
Nincs őneki helye.

5 Kabátban jár a deák,
Ha mozog is szive,
Menyecskékhez, lányokhoz
Korán még mennie.

Mentében jár a huszár,
10 Trombita megharsan,
Menyecskéktől, lányoktól
Káplárhoz fut gyorsan.

Subában jár a juhász,
Kutyabaja néki,
15 Menyecskékkel, lányokkal
Szép világát éli!

(Pest, 1847. február.)

A MAGYAR IFJAKHOZ

Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?
Avvagy virág vagy te, hazám ifjusága?...
Jaj az olyan kertnek,
Jaj még annak is, mert megverte az isten,
5 Ahol, mint ti vagytok, magyar ifjak, ilyen
Virágok teremnek!

Felhő alakjába lelkem átöltözik,
Ugy száll a hon fölött nyugattól keletig
Sötétén, csendesen;
10 Ha volna mennyköve, mint van a felhőnek,
Csapásitól, ifjak, sokan hevernének
A port, élettelen.

Mert ti az életet meg nem érdemlitek.
Egész nagy csillagok voltak őseitek,
15 És ti? csak parányok!
Ne adja a balsors, hogy e szegény haza
Bajában reátok szorúljon valaha...
Ti meg nem ónátok.

Szivetek mindig-nyílt-ajtajú palota,
20 Tódulnak, tódulnak seregestül oda
Víg, zajos vendégek;
Garázda népséggel telik meg a terem,
S ezek között helye nincs az örömtelen
Honfiérzeménynek.

25 Sziveteknek alig marad egy szöglete,
Ahol titkon magát pók gyanánt szövö be
A hazaszeretet,
S ez is csak addig van, míg jön az önérdek,
És azt javasolja, hogy lesöpörjétek,
30 Mint hitvány szemetet.

Oh mily gyöngék vagytok! kikenél a hazának
Fénye nem ér annyit, mint a hiúságnak
Mulandó csilláma.
Oh mily gyöngék vagytok! nap süthetne rátok,
35 S e helyett kis lámpa, melyet körülálltok,
Nyomorú kis lámpa.

Szent hazaszeretet, mibe mártsam tollam?
Hogy dicső képedet híven lerajzoljam,
Oly híven, oly szépen,
40 Hogy megbúvöld, ki rád szemét fogja vetni,
Hogy örök tanyára tégy szert valamennyi
Magyar kebelében.

Ti bálványimádók, hiúság rabjai!
Jertek, gyilkot fogok szivembe mártani,
45 Hadd feccsenjen vére
Szét fejeitekre... tán sikere leszén,
Tán megtértek tőle... jertek hozzám ezen
Új keresztelésre!

(Pest, 1847. február.)

A SZÉL

Ma lágyan suttogó, szelíd szellő vagyok,
Zöldelő mezőkön föl s alá sétálok,
Csókot lehelek a bimbók ajakára,
Édes meleg csókom hű szerelmi zálog.
5 „Nyíljatok, nyíljatok, tavasz szép leányi,“
Ezt sugom fülökbe, „nyíljatok, nyíljatok!“
És ők szemérmesen levetik leplöket,
S én szép keblőkön a kéjtől elájulok.

Holnap süvöltő hang, vad fuvalom leszek,
10 Reszket előttem a bokor, mert fél tőlem,
Látja, hogy kezemben kés van, köszörült kés,
S tudja, hogy lombjait azzal lemetélem.
A virágoknak ezt sziszegem fülébe:
„Balga, könnyenhívő lányok, hervadjatok!“
15 Ők hervadtan hullnak az ősz kebelére,
S én rajtok hidegen, gúnyosan kacagok.

Ma lány szellő vagyok, csendes folyó gyanánt
Úszom át a léget néma nyugalomban,
Létezésemet csak a kis méhe tudja,
20 Mely hazafelé tart a rétről fáradtan;
Ha fáradtan száll a kis méh a tehertől,
Melyet oldalán visz, melyből mézet készít,
Tenyeremre veszem a kicsiny bogarat,
Ugy segítem elő lankadt röpülését,

25 Holnap vihar leszek, zúgó-bőgő vihar,
Szilaj paripámon a tengert bejárom,
S mint a tanító a csintalan gyermeknek,
Sötétzöld üstökét haragosan rázom.
Bejárom a tengert, s ha hajót találok:
30 Szárnyát, a lobogó vitorlát kitépem,
S árbocával írom a habokba sorsát,
Hogy nem fog pihenni többé kikötőben!

(Pest. 1847. február.)

ÉDES ÖRÖM, ITTALAK MÁR...

Édes öröm, ittalak már,
És hova lett az a pohár,
Amelyből ittalak téged?
Összetörött, cseréppé lett.

5 Keserű bú, ittalak már,
És hova lett az a pohár,
Amelyből ittalak téged?
Összetörött, cseréppé lett.

Fényes nap a szív öröme,
10 Sötét felhő takarja be.
Sötét felhő a szív búa,
Szellő jön és odább fúja.

Olyan vagyok, mint az árnyék,
Mintha temetőben járnék.
15 Elmult idő, elmult idő,
Te vagy, te vagy a temető.

A temető éjjelében
Bolygótűz az én vezérem.
Mult napjaim sírja felett
20 Bolygótűz az emlékezet.

Mozdúlni kezd a levegő,
Halk, de hűvös fuvalom jó,
És tőlem suttogva kérdi:
Nem legjobb-e sosem élni?

(Pest, 1847. február.)

UJONNAN VISSZAJÖTT A RÉGI BAJ . . .

Ujonnan visszajött a régi baj,
Amely a másvilágnak követe,
S hozzám így szól: szedd össze magadat,
El fogsz utazni, a föld mélyibe. —
5 Erőm fut, mint a gyáva hadsereg,
Itt hágy magamra, gyöngén, egyedül,
És vérem, a vég-búcsuzásra tán,
Elhagyván arcomat, szívembe gyűl.

Mit tétovázol úgy, halál, miért
10 Meg nem halok vagy mért vagyok beteg?
Félsz hozzám nyúlni, te hatalmas úr?
Vagy csak ijesztesz? . . . meg nem ijedek.
Ki az étellel, mint én, szembeszállt,
Az bátoran néz a halál szemébe!
15 Az élet rövid béke s hosszú harc
És a halál rövid harc s hosszú béke.

De még kár lenne érettem talán.
Oh keblemben még annyi dal szunyad,
Egész egy erdő magva, mely ha felnő,
20 Sok fáradt útasnak hüs árnyat ad.
S eddig csak írtam, hol van még a tett?
Piros betűk az ünnep napjai,
S így életemnek nincs még ünnepe,
Hogy az legyen, vérem kell ontani!

25 Megérem-e ezt én? vagy mielőtt
Rivalgó zaj közt harci paripára
Pattanhatnék föl: tán szép csendesen
Ráfektetnek majd szent Mihály lovára?
Ha meg kell halnom, hogyha most halok meg,
30 Jőj el sietve, kedves kikelet,
Jőj el hamar, hogy láss még egyszer engem,
Hogy lássalak még egyszer tégedet.

Kettőztesd meg lépésid, szép tavasz,
A déli tájról gyorsan jőj elő:
35 Ha már az élet oly borús vála,
Legyen halálom napján jó idő.
Jőj, drága vendég, s hozz virágokat,
— A föld most olyan rideg puszta rom —
Ha már virágtalan volt életem,
40 Legyen virágos legalább sirom!

(Pest, 1847. március 1.)

A NÉP NEVÉBEN

Még kér a nép, most adjatok neki!
Vagy nem tudjátok, mily szörnyű a nép,
Ha fölkel és nem kér, de vesz, ragad?
Nem hallottátok Dózsa György hírét?
5 Izzó vastrónon őt elégetétek,
De szellemét a tűz nem égeté meg,
Mert az maga tűz; úgy vigyázzatok:
Ismét pusztíthat e láng rajtatok!

S a nép hajdan csak eledelt kívánt,
10 Mivelhogy akkor még állat vala;
De az állatból végre ember lett,
S emberhez illik, hogy legyen joga.
Jogot tehát, emberjogot a népnek!
Mert jogtalanság a legrútább bélyeg
15 Isten teremtményén, s ki rásüti:
Isten kezét el nem kerülheti.

S miért vagytok ti kiváltságosok?
Miért a jog csupán tinálatok?
Apáitok megszerzék a hazát,
20 De rája a nép-izzadás csorog.
Mit ér, csak ekkép szólni: itt a bánya!
Kéz is kell még, mely a földet kihányja,
Amíg föltűnik az arany ere...
S e kéznek nincsen semmi érdeme?

25 S ti, kik valljátok olyan gőgösen:
Mienk a haza és mienk a jog!
Hazátokkal mit tennétek vajon,
Ha az ellenség ütne rajtatok?...
De ezt kérdezнем! engedelmet kérek,
30 Majd elfeledtem győri vitézségtek.
Mikor emeltek már emlékszóbot
A sok hős lábnak, mely ott úgy futott?

Jogot a népnek, az emberiség
Nagy szent nevében, adjatok jogot,
35 S a hon nevében egyszersmind, amely
Eldől, ha nem nyer új védoszlopot.
Az alkotmány rózsája a tiétek,
Töviseit a nép közé vetétek;
Ide a rózsza néhány levelét
40 S vegyétek vissza a tövis felét!

Még kér a nép, most adjatok neki;
Vagy nem tudjátok: mily szörnyű a nép,
Ha fölkel és nem kér, de vesz, ragad?
Nem hallottátok Dózsa György hírét?
45 Izzó vastrónon őt elégetétek,
De szellemét a tűz nem égeté meg,
Mert az maga tűz... úgy vigyázzatok:
Ismét pusztíthat e láng rajtatok!

(Pest, 1847. március.)

HÁBORÚ VOLT...

Háború volt mindig éltem
Legszebb gondolatja,
Háború, hol vérét a szív
Szabadságért ontja!

5 Egy szentség van a világon,
Melyért fegyverünkkel
Sírunkat megásni méltó,
Melyért vérzenünk kell;

Ez a szentség a szabadság!
10 Örültek valának
Mindazok, kik más egyébért
Éltet áldozának.

Békét, békét a világnak,
De ne zsarnokkénnytől,
15 Békét csupán a szabadság
Fölszentelt kezéből.

Majd ha így lesz a világon
Átalános béke,
Vessük akkor fegyverünket
20 Tenger fenekére.

De míg így nincs: addig fegyvert,
Fegyvert mindhalálig!
Tartson bár a háború az
Ítélet napjáig!

(Pest, 1847. március.)

DE MÉRT IS GONDOLOK RÁ?...

De mért is gondolok rá?
Mért gyötrődöm?... hiszen
Még csak hírét sem hallom,
Még csak nem is izen.

5 Hát ily hamar felejt, ily
Hamar felejthetett?
Az még valószínűbb, hogy
Sohasem szeretett.

Azt tartják: nem a nyelv, de
10 A szem mond igazat.
Én hittem ezt, s hitemnek
Gyümölcse kárhozat.

Hittem szemének, amely
Azt mondá, hogy szeret...
15 Szégyeld magad, szégyeld, te
Könnyenhívő gyerek!

Most már egyéb nincs hátra,
Mint őt felejteni.
Ki innen, ki szivemből,
20 Emlékem kincsei!

Hajós vagyok, ki vészkor
Mindent tengerbe vét,
Hogy az üres hajóban
Megmentse életét.

(Pest, 1847. március.)

AZ ÁRVA LYÁNY

I.

Csak egy lénnyel van kevesebb,
Mint tennap volt,
S nekem ugy tetszik: az egész
Világ kiholt.

5 Meghalt anyám, le is tevék
A sírba őt;
Lelkemből varrtam én reá
A szemfedőt.

Anyám, miért nem vitted el
10 Életemet,
Ha már belőle elvívéd
Az örömet?

Te nap valál, én sugarad.
Itt mért hagyál?
15 Hisz sugarát elviszi a
Nap, ha leszáll.

Beszélek hozzád; hallod-e
A bús panaszt?
Hiába van szóm, te, anyám,
20 Nem hallod azt.

Itt állok, ahol rajtad a
Sír halma kél,
S messzebb vagy mégis a világ
Legvégénél.

25 Midőn koporsód szögezék,
Ezt rebegém:
„Ébredj föl, kedves jó anyám,
Édes szülém!”

Fölkelt-e a föltámadás
30 Majd tégedet,
Kit gyermeked siralma sem
Ébreszthetett?!

II.

Virasztánk kínosan,
Anyám, te s én;
35 Kis mécsünk reszketett,
Haldokló éltedet
Jelképezvén.

Magam valék anyám
Fájdalminál;
40 De nemsoká közénk
Egy vendég érkezék...
Jött a halál.

Anyácskám, édesem,
Jó szívedet
45 Keze megérinté,
S verése szűnt belé
S hidegedett.

Midőn közel vala
A szörnyü vég,
50 Mint hervadt fára le
Az ősz esős köde,
Rád borulék.

Beléd akartam én
En éltemet
55 Csókolni... s oh szülém,
Te csókolád belém
A tiedet!

III.

Virágot ültettem
Anyám sírhalmára,
60 Harmat nem is kell, mert
Könnyem csorog rája.

Még holta után is
Kedvét keresem én,
Ezen virágokat
65 Csak azért ültetém.

Kedvelője volt a
Virágoknak anyám,
Szép intését mintha
Még most is hallanám:

70 „Szeresd a virágot
És ne féltsd szívedet,
Mert, ki ezt szereti,
Rosz ember nem lehet;

A virág s az erény
75 Két atyafi-gyermek,
Egy szívben egymással
Nem ellenkezhetnek.

Tudod, mi a virág?
A földnek jósága;
80 Tudod, mi a jóság?
A lélek virága.“ —

Virágot ültettem
Anyám sírhalmára.
Le az égből, anyám,
85 Tekintesz-e rája?

Látod-e az égből
Viruló sírodat,
S viruló sírodnál
Hervadt leányodat?

(Pest, 1847. március.)

KÉT SOHAJ

Kecskemét városa
Siralomházában
Két ifjú legény ül
Nagy szomorúságban.

5 Hadd üldögéljenek!
Ugysem ülnek hónap,
Hónap ilyen tájon
Levegőben lógnak.

Előttök étel, bor,
10 De nem kell nekiek,
Hisz ők éhen-szomjan
Már ugysem hálnak meg.

Előttök van a tál,
Előttök az üveg...
15 Az étel meghűlt, s a
Bor megmelegedett.

Csak úgy üldögélnek
Hallgatag kedvökben;
Nagyot sohajtanak
20 Egyszer mind a ketten.

„Ki után sohajtasz,
Édes jó pajtásom?“
— „Szeretőmhöz röpült
Az én sohajtásom.

25 Szeretőmhöz küldöm
Haldokló lelkemet,
Az egyetlenegyhez,
Ki engemet szeret.

Széles e világon
30 Senki meg se látott,
De kipótolta ő
Az egész világot.

Alig vettem észre,
Hogy meghalt az anyám,
35 Szegény jó leányzó
Ugy gondot viselt rám.

Áldom a jó lelkét,
Áldja meg az isten,
Soha életében
40 Egy könnyet se ejtsen!

Hát te, cimborám, te
Kiért sóhajtottál?“
— „Az én sohajom is
Ott jár galambomnál.

45 Galamb?... majd mit mondok!
Kigyó, mérges kigyó.
Ő volt engemet a
Rosz utra csáhitó.

Miatta elhagytam
50 Jó öreg anyámat,
Aztán cserbe hagyott,
Szépen odább állott.

Átkozom-rosz lelkét
Verje meg az isten,
55 Holtig sírjon-ríjon,
Mást ne is tehessen.

Váljék pokolkővé
Mindenik könnyecsepje,
S szivét elevenen
60 Hamuvá égesse!“

(Pest, 1847. március.)

MI VOLT NEKEM A SZERELEM?

Mi volt nekem
A szerelem?
Számos ízben könny patakja,
Gyöngé sajka úszott rajta,
5 Benne lelkem volt a sajkás,
Hajtó szellőm a sohajtás.

Mi volt nekem
A szerelem?
Aggodalmak erdősége,
10 Hangzott sűrű közepébe
Farkasoknak ordítása,
Denevérek vijjogása.

Mi volt nekem
A szerelem?
15 Oktalan kis balga gyermek,
Aki pillangókat kerget,
Kergeti lélekszakadva,
Mig bebotlik egy árokba.

Mi volt nekem
20 A szerelem?
Holt remények szemfedője,
Sötét búbanatból szőve,
Vagy piros szekér, amelyen
Vesztőhelyre vittek engem.

25 Mi most nekem
A szerelem?
Rózsafán kis madárfészek,
Melyben vígan füttyörészek,
S ha földulja a fergeteg,
30 Odább szállok, mást építek.

(Pest, 1847. március.)

TEDD LE, BOJTÁR, A SUBÁDAT...

Tedd le, bojtár, a subádat,
Mennykő szántsa meg a hátad,
Látod, már a patak is letette,
Vele a langy tavasz letétette.

5 Falu végén foly a patak,
Fehér keble csak úgy dagad,
Dagad, dagad széles jókedvében,
Hogy az ég lenéz megint rá kéken.

Hova szállott a cinege?
10 Honnan jöttél, fülemile?
Akárhonnan, semmi gondom rája,
Csak te dalolj, bokrok furulyája.

Kizöldült a kis kert fája,
Mintha toll nőtt volna rája;
15 El ne röpjölj, megtollasodott fa,
Hadd üljek rózsámmal árnyékodba.

Minek még a boltba, kislyány,
Pántlikát akarsz venni tán?
Nézd a mező szebb pántlikát árul,
20 Szébbet, ingyen, sok ezer virágbul.

(Pest, 1847. március.)

VILÁGOSSÁGOT!

- Sötét a bánya,
De égne benne mécsek.
Sötét az éj,
De égne benne csillagok.
- 5 Sötét az ember kebele,
S nincs benne mécs, nincs benne csillag,
Csak egy kis hamvadó sugár sincs.
Nyomoru ész,
Ki fénynek hirdeted magad,
- 10 Vezess, ha fény vagy,
Vezess csak egy lépésnyire!
Nem kérlek én, hogy átvilágíts
A másvilágnak fátyolán,
A szemfedőn.
- 15 Nem kérdem én, hogy mi leszek?
Csak azt mondd meg, hogy mi vagyok
S miért vagyok? ...
Magáért születik az ember,
Mert már magában egy világ?
- 20 Vagy ő csak egy gyűrűje
Az óriási láncnak,
Melynek neve emberiség?
Éljünk-e önnön öröminknak,
Vagy sírjunk a síró világgal? —
- 25 Hány volt, ki más szívéből
Kiszíta a vért
Saját javára,
És nem lett büntetése!
S hány volt, ki más javáért
- 30 A vért kiontá
Saját szívéből,
S nem lett jutalma!
De mindegy; aki áldozatnak
Od'adja életét,
- 35 Ezt nem díjért teszi,
De hogy használjon társinak.
S használ-e vagy sem?
A kérdéscsk kérdése ez,
És nem a „lenni vagy nem lenni?”
- 40 Használ-e a világnak, aki érte
Föläldozá magát?
Eljő-e a kor,
Melyet gátolnak a roszak

- S amelyre a jók törekednek,
 45 Az általános boldogság kora?
 S tulajdonképen
 Mi a boldogság?
 Hisz minden ember ezt másban leli;
 Vagy senki sem találta még meg?
 50 Talán amit
 Mi boldogságnak nevezünk,
 A miljöm érdek,
 Ez mind egyes sugára csak
 Egy új napnak, mely még a láthatáron
 55 Túl van, de egykor feljövend.
 Bár volna így!
 Bár volna célja a világnak,
 Bár emelkednék a világ
 Folyvást, folyvást e cél felé,
 60 Amíg elébb-utóbb elérné!
 De hátha úgy vagyunk,
 Mint a fa, mely virágzik
 És elvirít,
 Mint a hullám, amely dagad
 65 Aztán lesimúl,
 Mint a kő, melyet fölhajítanak,
 Aztán lehull,
 Mint a vándor, ki hegyre mászik,
 S ha a tetőt elérte,
 70 Ismét leballag,
 S ez így tart mindörökké:
 Föl és alá, föl és alá...
 Irtóztató, irtóztató!
 Kit még meg nem szállott e gondolat,
 75 Nem fázott az soha,
 Nem tudja még: mi a hideg?
 E gondolathoz képest
 Meleg napsugár a kigyó,
 Mely keblünkön jégcsap gyanánt
 80 Vérfagyalalón végigcsuszik,
 Aztán nyakunkra tekerőzik,
 S torkunkba fojtja a lélekzetet — — —

(Pest, 1847. március.)

SZŐKE ASSZONY, SZŐKE ASSZONY...

Szőke asszony, szőke asszony,
Fehér hattyu, fehér hattyu!
Sorsod olyan fekete,
Mint a holló, mint a holló.

5 Mért adá neked az isten
E szépséget? vagyis inkább
Ezt a férjet mért adá,
Ki nem tudja, hogy mi a szép?

Kebeledbe mért tevé az
10 Isten ezt a gazdag szívet?
Ezt a tündér zongorát,
Mit nem tud pengetni férjed.

Oh ha én birnám e hangszert!...
Pillanatra érintém csak,
15 És dalától reszketett
Örömében a teremtés.

Vége, vége már e dalnak,
Elváltunk, és nem tudom, hogy
Nézek-e még valaha
20 Szép szemed kék csillagára?

Be-benéztem elmerengve
Gyönyörű kék szemeidbe,
Mint a tenger mélyibe
Néz a sajkás, holdas éjben.

25 De fölöttünk sötét felhő
Támadott, mely elborítá
A holdfényes éjszakát...
Férjed jött sötét orcával.

Szörnyü ember! van hatalma,
30 Tőled mindent megtagadni,
És a mellett van joga,
Tőled mindent követelni.

Meggyülöltem őt, meg; mert él
Hatalmával és jogával:
35 Tőled mindent követel,
És nem enged semmit, semmit.

Volnál képes őt szeretni?
És lehetnél véle boldog?
Soha, sohasem hiszem,
40 Noha mindig oly vidám vagy.

Mért mosolygál én előtted?
Engem el nem ámitottál;
Jól tudom, hogy a mosoly
Gyakran könnyek álarcája.

45 Jól tudom, hogy éjjelenként,
Hogyha férjed mélyen alszik,
Te virasztasz, mert szobád
És a város bármi csendes:

De szived rémek tanyája,
50 Melyek csengő poharakba
Töltik és isszák megölt
Örömidnek omló véré.

Mit tevő légy? mit tevő légy?
Legalább átkozd meg őket,
55 Átkozd meg, kik tégedet
Ily nyomoruságba löktek;

Mondj megsemmisítő átkot
Hajlékukra, ha még élnek,
És ha már meghaltanak,
60 Mondj átkot koporsójokra!...

Szegény asszony, hogy tennéd ezt?
Nem szabad megátkoznod, sőt
Tisztelned s szeretned kell,
Mert hiszen ezek szülőid. —

65 Szőke asszony, szőke asszony,
Fehér hattyu, fehér hattyu!
Sorsod olyan fekete,
Mint a holló, mint a holló.

(Pest, 1847. március.)

KATONAÉLET

„Nehéz nekem már a bocskor,
Könnyü nekem már az ostor,
Csizmát húzok a lábamra,
Kardot fogok a markomba.
5 Muzsika szól, verbuválnak,
Fölcsapok én katonának, hahaha!“

Ezt az egyet bölcsen teszed;
Látom, már megjön az eszed.
Aranyélet, bizony isten!
10 Megpróbáltam, párja sincsen.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Katonának kutyabaja,
Van mit enni és innia,
15 Hogyne volna? öt napra jár
Tizenhat garas két krajcár.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Csak minden harmadnap strázsálsz,
20 Akkor is csak nyolc órát állsz,
Ha hideg van is, meg nem fagysz,
Ott a körmöd, belefujhatsz.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Tisztogatás sem igen kell,
25 Minek is bajlódnál ezzel?
Ne félj; ha poros nadrágod,
Kiporozza a káplárod.
Muzsika szól, verbuválnak,
30 Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

És az embert hogy szeretik!
Visszaviszik, ha elszökik,
És azalatt, míg vesszőzik,
Sétál vagy fut, ahogy tetszik.
35 Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Ha pedig az időd lejárt,
Obsitot kapsz, de mekkorát!
S tudod, mért kapsz ilyen nagyot?
40 Hogy legyen itthon paplanod.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

(Pest, 1847. március.)

A SZERELEM

Úljetek föl képzetemnek
Csónakára, s ússzatok,
Ússzatok szivem taván át,
Szép leányok s asszonyok,
5 Mindnyájan, kiket szerettem,
Amióta szeretek,
Úljetek föl képzetemnek
Csónakára; jertek, jertek,
Hadd mulassak veletek.

10 És előjött valamennyi,
S istenemre, szép sereg!
És közöttök olyan is van,
Kit már alig ismerek,
Pedig őket mind egyenlőn,
15 Mind egy hévvel szeretém,
De hiába, a szerelmet,
Még mint kicsi gyöngye gyermek,
Régen, régen kezdtem én.

S ez mutatja bölcseségem!
20 Már mint gyermek bölcs valék,
Tudtam akkor már, amit más
Vén korában sem tud még,
Tudtam azt, hogy a világra
Csak egy nap süt melegen,
25 S ez a nap nem fönn az égen,
Hanem lenn a szív mélyében
Van, s e nap a szerelem.

Higyetek nekem ti, akik
Fáradoztok kincsekér':

- 30 A föld minden gyémántjánál
Egy pár szép szem többet ér;
S higyetek ti, kiknek lelke
Hír-dicsőségért a vér
Vagy virasztás ösvényén megy:
35 Egész babérerdőnél egy
Rózsabimbó többet ér.

- A fukar hadd számítgassa
A gyűlő aranyokat,
Mást számítok én... a kedves
40 Hölgyektől nyert csókokat.
S nékem a sors csak virággal
Ékesítse kalapom,
Nem kérek babért ujabban,
Sőt amit már eddig kaptam,
45 Ha kell, azt is vissz'adom.

(Székesfejérvár, 1847. március.)

A VIRÁGOK

- Ki a mezőre ballagok,
Hol fű között virág terem,
Virágok, szép virágaim,
Be kedvesek vagytok nekem!
5 Ha látom, mintha lányt látnék,
Szivem reszket, keblcm dagad. —
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

- Leülök a virág mellé,
10 És elbeszélgetek vele,
Szerelmet is vallok neki,
S megkérdem: engem szeret-e?
Nem szól, de úgy hiszem, hogy ért,
Hogy érti jól szavaimat. —
15 Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

S ki tudja: az illat vajon
 Nem a virág beszéde-e?
 Csakhogy nem értjük, nem hat át
 20 Testünkön lelkünk fülibe;
 Szagolja csak s nem hallja meg
 A test e szellemhangokat. —
 Siromra, hogyha meghalok,
 Ültessetek virágokat.

25 Igen, az illat a virág
 Beszéde, annak dala ez,
 S ha lényem durvább része a
 Sírban rólam lefejeledez:
 Nem szagolom többé, hanem
 30 Hallom majd e szép dalokat. —
 Siromra, hogyha meghalok,
 Ültessetek virágokat.

Virágillat, virág dala,
 Te lesz majd ott bölcsődalom,
 35 Melynek lágy zengedelminél
 Tavaszonként elaluszom,
 S következendő tavaszig
 Lelkem szép álmakkal mulat. —
 Siromra, hogyha meghalok,
 40 Ültessetek virágokat.

(Pest, 1847. április.)

KIT FELEDNI VÁGYTAM...

Kit feledni vágytam
 S már-már elfeledtem,
 Oh leány mért tűnsz föl
 Ujra képzetemben?
 5 Miért tűnsz föl újra
 Piros orcáiddal,
 Fekete szemekkel,
 Fekete hajaddal?
 Miért jut eszembe
 10 Dús lelked kincstára,
 Mely hét színbe játszik
 Szivárvány módjára,

Melynek ellenállni
 Hasztalan törekvés,
 15 Mert bűvös háló az.
 Honnan nincs menekvés.
 Miért jut eszembe
 A boldogság képe,
 Mely, míg nálad voltam,
 20 Szállt szivem fölébe,
 Mint vándormadár, hogy
 Ottan megpihenjen,
 S megpihenvén, róla
 Ismét elröppenjen.
 25 Szép de nem jó csillag
 Vitt engem tehozzád!
 E csillag vezérli
 A hajósok sorsát,
 Kik egy ismeretlen
 30 Hang után eveznek,
 Amely vonja őket,
 Míg örvénybe vesznek.
 Mit használt, mit használt,
 Tégedet találnom,
 35 Ha megint eltűnél
 Mint az éji álom,
 S most reményem is, e
 Vakmerő kalandor,
 Addig megy csak, hogy tán
 40 Még meglátlak egykor,
 De hogy összeforraszt
 Véled ölelésem,
 Oh ezt nem igéri
 Még a reménység sem. —
 45 Úzött a lemondás
 A bú vadonába,
 S hogy ennek határát
 Keresém hiába,
 Könnyelműség szárnyát
 50 Vállaimra vettem,
 És a csapodárság
 Pillangója lettem.
 Átröpültem már nagy
 Hosszu messzeséget,
 55 Amidőn egyszerre
 Utolért emléked,
 S szárnyamat kitepte,

- S átadott ujonnan
Régi bánatomnak,
60 Mely gyötör most jobban,
Mint a börtönőr a
Foglyot, aki tőle
Elszökött és aki
Ujra megkerüle.
65 Csörög lelkemen a
Fájdalom bilincse;
Lesz-e kéz, amely ezt
Róla lefeszítse?
Nyujtsd kezed, leányka,
70 Mondd ki, hogy szeretté,
És hogy ott vagy még a
Régi érzelemnél,
Mondd ki, hadd hulljon le
Fájdalmam bilincse,
75 A szép szabadságot
Lelkem hadd köszöntse!
És ha szeretél s ha
Még szeretsz: mi gátol,
Elszakadnod értem
80 Az egész világtól?
Én leszek világod,
És te istenem lész...
Oh jer karjaimba...
Vagy még többet remélsz?...—
85 Vagy ha szembeszállni
Nincs erőd a vésszel,
Melyet egyesülő
Szerelmünk idéz fel,
Mondd, hogy a boldogság
90 Senki mástól nem kell,
S bárha tőlem örök
Elválás rekeszt el,
Hidd, hogy lelkeink e
Kínos állapotját
95 Még a boldogok is
Irgyelni fogják!

(Pest, 1847. április.)

AZ ÍTÉLET

- A történeteket lapozám s végére jutottam,
És mi az emberiség története? vérfolyam, amely
Ködbevesző szikláibul a hajdannak ered ki,
És egyhosszában szakadatlan foly le korunkig.
- 5 Azt ne higgyétek, hogy megszűnt már. Nincs pihenése
A megeredt árnak, nincsen, csak a tenger ölében.
Vértengerbe szakad majd a vér hosszú folyója.
Rettenetes napokat látok közeledni, minőket
Eddig nem látott a világ; s a mostani béke
- 10 Ez csak ama sírcsend, amely villámnak utána
A földrendítő mennydörgést szokta előzni.
Látom fátyolodat, te sötét mélytitku jövődő,
És, meggyújtván a sejtés tündéri tűzét, e
Fátyolon átlátok, s attól, ami ott van alatta,
- 15 Borzadok, iszonyodom, s egyszersmind kedvre derülök
És örülök szilajan. A háboru istene újra
Fölveszi páncélját s kardját markába szorítván
Lóra ül és végigszáguld a messze világon,
És a népeket, eldöntő viadalra, kihíja.
- 20 Két nemzet lesz a föld ekkor, s ez szembe fog állni:
A jók s a gonoszak. Mely eddig veszte örökké,
Győzni fog itt a jó. De legelső nagy diadalma
Vértengerbe kerül. Mindegy. Ez lesz az ítélet,
Melyet ígért isten, próféták ajkai által.
- 25 Ez lesz az ítélet, s ez után kezdődik az élet,
Az örök üdvesség; s érette a mennybe röpülnünk
Nem lesz szükség, mert a menny fog a földre leszállni.

(Pest, 1847. április.)

ELSŐ ESKÜM

- Fiú valék még, iskolás fiú,
Tizenöt éves; és az iskolázás
Rám nézve nyűg volt, nagy nehéz nyűg, amely
Rajtam napestig szomorún csörömpölt,
5 S még álmaimból is föl-fölriasztott.
Lerázni vágytam e nyűgöt magamról,
Lerázni vágytam minden áron azt.
Már akkor, akkor ugy szerettelek,
Olyan világ-fölgyújtó szenvedéllyel,
10 Mint most szeretlek, drága szent szabadság! —
Gondolkodám a mód felől: miként
Szakíthatnám le rólam a bilincset?...
Színészek jöttek, s elhatározám
Közéjük állni és elmenni velök,
15 El, habár a földhözragadt nyomor
Mindkét kezével átölelne is,
Habár apámnak átka és anyámnak
Könyűi lesznek útítársaim,
Csak hogy szabad, hogy független legyek.
20 S elmentem volna, ámde megtudá
E lázadó szándékomat tanítóm,
S az indulásnak napján elfogott,
És rám csuká szobámnak ajtaját,
S rab voltam, míg a színésztársaság
25 Határunkon túl messze, messze járt.
Sirás, könnyörgés, lárma, mindhiába!...
Nem az fájt már, hogy nem leszek színész,
De hogy maradni kényszerítenek.
A kényszerítés égett lelkemen,
30 Mint a görögtűz, olthatatlanul.
Itt tettem első esküvésemet,
Nagy és szent esküt mondék börtönömben,
Hogy életemnek egy főcélja lesz,
S ez: a zsarnokság ellen küzdeni.
35 S ez eskü most is olyan szent előttem,
Amilyen volt az első pillanatban,
S verjen meg engem a hatalmas isten,
Verjen meg még a másvilágon is,
Ha valaha ez esküt cselejttem!

(Pest, 1847. április.)

A TÜRELEMRŐL

Türelem, te a birkák s a
Szamarak dicső erénye,
Tégedet tanuljalak meg?
Menj a pokol fenekére!

5 Hogyha mint koldús járod be
A földet s kérsz menedéket:
Kérj akárhol, csak ne tőlem,
Szívem nem fogad be téged;

S ha bejárod, mint hódító,
10 Diadallal a világot:
Lesz egy szikla, s ez szívem lesz,
Melyre nevedet nem vágod.

Türelem, kicsévelt szalma,
Melyet a bárgyú világnak
15 Telt kalászként árulnak,
Kik magodból jóllakának;

Te üres fazék, melyből a
Macska a tejfölt kiette,
S a szakácsné most szájtátva,
20 Fejcsóválva áll mellette.

Türelem, te . . . nem tudom, mi?
Mint gyülöllek, mint utállak!
Mert ahol van kezdeted, ott
Vége van a boldogságnak.

25 Oh a föld boldog lehetne,
Hogyha rajta te nem volnál,
S míg te rajta lész, mindaddig
Megmaradunk a nyomornál.

El veled, te élet átka,
30 El veled, le a pokolba!
Nyeljen el, ki rút pofádat
Erre a szép földre tolta!

(Pest, 1847. április.)

F. A. EMLÉKKÖNYVÉBE

Olvastad ügyebár a bibliába'
Az olajos-korsó történetét?
Az van megírva róla, hogy hiába
Ömlött, mert újra mindig megtelék.

5 Ez olajos-korsó az élet kéje,
- Azért kacagom a bolondokat,
Kik alig mártják nyelvöket beléje
Eszélytelen gazdálkodás miatt.

A bölcs hosszú kortyokban hajtogatja
10 E korsó édes nedvét untalan;
Mért gazdálkodnék? amidőn jól tudja,
Hogy minden percben ismét televan.

(Pest, 1847. április 26.)

RONGYOS VITÉZEK

Föl tudnám én is öltöztetni
Szép rím- s mértékbe versemet,
Amint illő meglátogatni
A társasági termeket.

5 De eszméim nem henye ifjak,
Kik élnek, hogy mulassanak,
Hogy felfürtözve, keztyús kézzel
Látogatóba járjanak.

Nem cseng a kard, nem dörg az ágyú,
10 A rozsdá-álom lepte meg;
De tart a harc... a kard s az ágyú
Helyett most eszmék küzdenek.

Ott állok én is a csatában
Katonáid közt, századom!
15 Csatázok verseimmel... egy-egy
Harcos legény minden dalom.

Rongyos legények, de vitézek,
Mind bátran harcol, bátran vág,
S a katonának bátorsága
20 Teszi diszét, nem a ruhák.

S nem kérdem én, hogy költeményim
Túlélnek-e majd engemet?
Ha el kell esniök talán e
Csatában: ám hadd essenek.

25 Még akkor is szent lesz a könyv, hol
Meghalt eszméim nyugszanak,
Mert hősök temetője az, kik
A szabadságért haltanak.

(Pest, 1847. április.)

ZÖLD MARCI

Négyágú épület, amely be sincs fedve,
Mely akasztófának vagyon keresztelve,
Akasztófa mellett hollók károgása,
Nem volt Zöld Marcinak hét országban mása.

3 Pej csikó szájában fényes acélzabla,
Hányta a szikrát, ha a csikó harapta.
Rajta, Zöld Marci, te futottál, röptültél,
Mint a lobogó láng, kit elkapott a szél.

Ugyancsak megteszi!... Marci, hol vehetted
10 Lobogó gatyádat, lobogó ingedet?
Szép menyecskék varrták fehér patyolatból,
Csók lett érte díjak piros ajakadról.

Szép legény volt Marci, szerették a lányok.
Ha én utánam is annyian volnának!...
15 Amerre Marci járt, volt harang szólása,
Sok szerelmes szívnek hangos dobogása.

Minek volt sarkantyú kordován csizmáján?
A szép szó is fogott sörény paripáján.
Nem is a ló, hanem hát a tánc számára
20 Verette a csengőt csizmája sarkára.

Rátermett a táncra Marci, nem tanulta;
De őtőle sokan tanulhattak volna.
Betért a csárdába, ha szólt a muzsika,
S szilaj kedvvel amugy magyarán megrakta.

25 Nem kívánczozott ő Bakony erdeibe,
Oda csak a félénk tolvaj rejtezik be,
Bokrok közé búvik, onnan ugrik elő,
Ugy ragadja torkon, aki arra menő.

Marcinak Hortobágy volt rendes tanyája,
30 Hortobágy, a puszták óriás királya,
Kiállt az országút síkjára, s az utas
Száz lépésről látta, hogy majd lesz ne-mulass.

Ha gazdag útas jött, Marci így kiáltott:
„Ide az erszénnyel, ha nem kell halálod!”
35 Ha szegény utas jött, ezt mondta szívesen:
„Nesze az erszényem, s áldjon meg az isten!”

Fegyverneki puszta, fegyverneki puszta
Szegény jó Zöld Marci halálát okozta,
Négyágú épület volt halálos ágya
40 S temetési dala varjak károgása.

(Pest, 1847. április.)

HA ÉN KEDVESEMRŐL GONDOLKODOM...

Ha én kedvesemről gondolkodom,
Egy-egy virág minden gondolatom,
Gondolkodom rólad, szép kedvesem,
Ezt teszem napestig, egyebet sem.

5 Foly a lemenő nap arany vére
Violaszín hegyek tetejére.
Még messzebb van tőlem, kit szeretek,
Mint azok a violaszín hegyek.

Mért jár a nap keletről nyugatra?
10 Ha nap volnék, nem járnék én arra,
Nyugatról járnék én kelet felé,
Mert a legszebb lyány ott keleten él.

Feljött az égre az esti csillag,
Ma megint oly különösen csillog,
15 Felöltözött ünnepi ruhába,
Tán azért, mert kedvesemet látta.

Mikor látlak, mikor látlak, rózsám?
Mikor leszesz megint közel hozzám?
Vajjon mikor nézek már szemedbe,
20 Szép szemedbe, hetedik egembe?

(Pest, 1847. május.)

TŰZ

Nem akarok elrohadni,
Mint a fűzfa a mocsárban;
El akarok égni, mint a
Tölgy a fellegek lángjában.

5 Tűz kell nékem; víz maradjon
A békának és a halnak
És a rossz poétáknak, kik
Béka módra kuruttyolnak.

Te vagy az én clemem, tűz!...
10 Sokat fáztam életemben,
Szegény testem sokat fázott,
De meleg volt mindig lelkem. —

Jer, szeretlek, szép leányka,
Jer, szeretlek szenvedéllyel;
15 De tüzes légy! máskülönben
Elmehetsz isten hírével.

Hej, kocsmáros, bort! ihatnám.
Tiszta bort! mert ha vizes lesz:
Megköszönhetd, ha kancsód a
20 Falhoz vágom, nem fejedhez. —

Csak így élet ez az élet,
Tüzes lyánnyal, tüzes borral...
És — amit majd elfeledtem —
Nem maradhat még el a dal.

25 Mondjatok dalt, de tüzes dalt,
Mert szakadjon ki a nyelve,
Ki úgy dalol, hogy dalától
Nincsen a szív feltüzelve.

Nem akarok elrohadni,
30 Mint a fűzfa a mocsárban;
El akarok égni, mint a
Tölgy a fellegek lángjában!

(Pest, 1847. május.)

LEGSZEBB VERSEM

Sok verset írtam én már össze,
S nem mindenik haszontalan;
De amely hírem megszerezze,
A legszebb vers még hátravan.

Legszebb lesz az, ha majdan Béccsel
Hazám bosszúja szembeszáll,
S én villogó kardom hegyével
Száz szívbe ezt írom: halál!

(Érdmihályfalva, 1847. május.)

Nevezetes a tennapi napom,
Furcsa dolgokat kellett hallanom.
Szerencséje, hogy az bánt úgy velem,
Akinék a leányát szeretem.

5 Mondott volna csak felényit is más,
Majd megtudná, mi a bosszuállás,
Majd kiálltunk volna a mezőre,
Zöld mezőre folya piros vére.

De még hagyján, hogy énnekem esnek,
10 Hej van, ami jobban fáj szívemnek,
Az még sokkal jobban fáj énnekem,
Hogy téged is bántanak, kedvesem.

Sokat szenvedsz, édes lelkem, szenvedsz,
És csak azért, mert engemet szeretsz.
15 Tűrj, galambom, tűrj még egy keveset,
Maj' megszakasztom szenvedésedet.

Légy csak egyszer az én feleségem,
Nem lesz párod a földkerekségen,
Nem lesz párod boldogság dolgába',
20 Még csak nem is vágysz a másvilágra!

(Erdőd, 1847. május 18.)

HOL A LEÁNY, KI LELKEM RÖPÜLÉSÉT...

Hol a leány, ki lelkem röpülését
Követni bírná te kivüled?
És hol a férfi, aki én kivülem
Szived mélyére lemerülhet?
5 Egymáshoz illünk; a teremtés napján
Egymásnak voltunk már rendelve mi...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Mint törnek ők s hadd törjenek reánk az
10 Önérdék rozsdás fegyverével;
Elhárítjuk mi könnyen a csapást a
Szezelem varázsvesszejével.
A szezelem a legnagyobb hős, ennek
Valának legtöbb diadalmai...
15 Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Szeretjük egymást égő szezelemmel.
Te tiszta, szent vagy, oh leányka,
S az én szivemnek hogyha volt is foltja,
20 Leégeté szerelmem lángja.
Mézt oltanátok el keblünk tüzét? mely
Oltár fölött is méltó állani...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

25 Tiéd vagyok, szép angyalom, tiéd, és
Te az enyém vagy mindörökre!
Együtt lépünk az élet határáig
Rózsákra, tövisekre,
S ha átörültük, átbúsultuk éltünk,
30 Együtt fogunk a sírban porlani...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

(Erdőd, 1847. május 18.)

Petőfi „Hol a leány, ki lelkem röpülését...” című költeményének
kézirata 1847-ben írt kisebb költeményeit tartalmazó füzetének
65. lapjáról.

RÖPÜL AZ ÚTI POR...

Röpül az úti por, dobog a föld, nyargal
A bőszült paripa egy szegény lovaggal.
Kihányta nyergéből a ló a lovagot,
De haj a kengyelbe akadt egyik lába...
5 Talppal az ég felé, iszonyú állapot,
Fejével pedig ott lenn a föld porába',
A fakó port söpri fekete fürtével,
S köveket pirosit homloka vérével.

Csak úgy vagyok, mint e szerencsétlen lovag,
10 Kit szilaj paripa hurcol maga után,
Hurcol engemet az eszeveszett harag,
Még agyvelőmet is széjjellocsantja tán.
Bárcsak szétszakadna boldogtalan fejem,
Ugyis kopár föld az, nem süt a nap rája,
15 Csak sötét gondolat, ami benne terem,
Sötét gondolatok tövise, dudvája.

Szeretem rózsámat, mint az isten maga,
Ki őt teremtette leányok gyöngyének,
Az ő nekem, ami a csillag az éjnek,
20 Szeretöm a hűség tündöklő csillaga.
Köd ereszkedett rád, csillagom világa,
Köd ereszkedett rád, be halovány lettél!
Kértelek apádtól, kértelek hiába,
Nem kaptam egyebet hideg feleletnél.

25 Elűztek tőled, szép paradicsomkertem,
De nem angyal, aki ott őrt áll előtted;
Ne félj, nem örökre váltunk el! te érted
Még többet is merek, ha már annyit mertem.
Elvittelek volna, mint nap a harmatot,
30 Mint az esti szellő a rózsalevelet,
De most, mint a nyílveaszővel, a zaklatott
Megsebzett oroszlán, úgy megyek el veled!

(Erdőd, 1847. május 18—20.)

BÁNYÁBAN

Ezer öltre vagyok idelelni a
Föld ölében,
Hol az ősi örök éj tanyázik
Vadsötétben.

5 A kis lámpa reszkető sugára
Félve néz a zordon-éj arcára,
Mint a sasra a galamb.

Ezer öltre a virágoktól s a
Napvilágtól,
10 Ezer öltre! tán már a pokol sincs
Innen távol;
Vagy már benn is vagyok a pokolban?
Benne, mert a sátán háza ott van,
Ahol az arany terem.

15 Bányaszellem, sátán, kincs királya,
Mit adsz értem?
Mennyit adsz, ha szívemet tenéked
Eligérem?
Alkudjunk meg, jöszte, bányaszellem,
20 Most ez egyszer volt lejőni kedvem,
Vagy látsz többé vagy soha. —

Vártam, vártam, és hiába, mert a
Kincs királya
Bennmaradt a sziklák tömegében,
25 Ki nem álla.
S mért nem állt ki? miért nem jelent meg?
Csak azért, mert tudta, hogy enyelgek,
Hogy szívem nem eladó.

Nem, szívem nem eladó, e szívnek
30 Nincsen ára,
Nem megy az be a hatalmasoknak
Kincstárába...
Széjjelosztom én a szegénységnek,
Kik kunyhóban és útfélen élnek,
35 Köztök ingyen osztom szét.

(Nagybánya, 1847. május 25.)

BÍROM VÉGRE JULISKÁMAT . . .

Bírom végre Juliskámat,
Mindörökre bírom őt,
Az enyémnek vallhatom már
Isten és világ előtt.

5 Megjött már jókedvem, és még
Nem hagyott el bánatom;
Sírjak-e vagy mosolyogjak
Örömemben? nem tudom.

Én vagyok hát az az ember,
10 Aki annyit szenvedék?
Akinek szivén ahány nap,
Annyi átok fektivék.

Én vagyok hát az az ember,
Ki most a legboldogabb?
15 Ki, mig a világ világ lesz,
Boldogságban párt nem kap.

Bárcsak már lehullanának
A virágok s levelek!
Most az ős lesz tavaszom, mert
20 Akkor vőlegény leszek . . .

De nem nézek a jövőbe,
Belenéznem nem lehet,
Mert az olyan fényes nap, hogy
Megvakítná szememet.

25 Rád tekintek, holdvilágom,
Rád tekintek, mult idő,
Szinte oly szép, de szelídebb
Sugaraddal jój elő.

Drága nap, mit nála tölték,
30 Kedvesemnél, drága nap!
Üdvességben egy öröklét
S futtában egy pillanat.

Odavontam őt magamhoz,
Halkan vontam őt felém;
35 Mint égett, midőn legelső
Csókomat rálehelém!

Mint égett arcátul ajkam!
Most is érzem melegét,
Mintha bennem egy elolvadt
40 Nap tűz-árja folya szét.

Sőt a sírtól sem félek már,
Hogy meghűt majd engemet,
Mert e láng még ott is fogja
Melegíteni szívemet.

(Szatmár, 1847. május 28.)

A MAJTÉNYI SÍKON

Mióta elváltam édes szeretőmtől,
Velem volt emléke, szüntelenül velem;
Valamint a három napkeleti királyt
A csillag, úgy kísért engem a szerelem.

5 Hagyj el most, szerelem, hagyj el, szép csillagom,
Nem neked való hely ez, ahova értem;
Vagy ha el nem maradsz, fátyolt vetek reád,
Hogy szembekötve jőj át a csatatéren.

Csatatér ez a sík, szent csatának tére,
10 Mert a szabadságért harcolának rajta,
Oh árva szabadság, haldokló kezedből
Undok árulás a fegyvert kicsavarta.

És a hősök, kik itt a hazáért vívtak,
Hazátlan bujdosók, földönfutók lettek,
15 És a latrok, kik a hazát elárulták,
Urak lőnek... oh szív, szívem, ne repedj meg! —

Tavaszi délután, verőfényes idő,
Az égen kis fejér felhők uszdogálnak;
Hattyusereg tán e felhőcsoport? vagy a
20 Hősök szellemei, kik itt elhalának?

Csend van körülöttem, tünődöm, tünődöm...
De mit állok még itt? mért odább nem megyek?
Végzém, amit kelle: elmondtam legszörnyűbb
Átkomat, s elsírtam legszentebb könnyemet.

(Majtény, 1847. május 30.)

TE AZ ENYIM, ÉN A TIED...

Te az enyim, én a tied,
Nekünk áll a világ!
Magas a nap fejünk fölött,
Messze földet belát,
5 De ameddig szeme elhat,
Nem lát nálunk boldogabbat.

Kicsiny leány az én rózsám,
Elfér az öleembe,
Kicsiny leány az én rózsám,
10 De nagy ám a lelke,
Rózsám lelke egész ország,
Mégpedig a Tündérország.

Ha Juliskám eszembe jut,
Sötétben is látok,
15 Fényes szeme, fényes lelke
Hint reám világot;
Ha előttem e két fáklya,
Belátok a mennyországba. —

Tudod-e még, édesanyám,
20 Mikor gyerek voltam?
Kinn az utcán házunk előtt
Játszottam a porban,
Már ott a járt a fejembe:
Ha belőlem király lenne!

25 Kinevettél akkor, anyám,
Jóízűt nevettél,
Hogy fiad fejében ilyen
Balgá gondolat kél.
De az isten meghallgatott,
30 Megsegített, király vagyok.

Király vagyok én, mióta
Bírom Juliskámat.
Nem fejemben, de szívemben
Hordom koronámat.
35 Eszemadta Juliskája,
Szívem arany koronája!

(Nagyvárad, 1847. június 1.)

ARANY LACINAK

- Laci te,
Hallod-e?
Jer ide,
Jer, ha mondom,
5 Rontom-bontom,
Úlj meg itten az ölemben,
De ne moccanj, mert különben
Meg találalak csípni,
Igy ni!
10 Ugye fáj?
Hát ne kiabálj.
Szájadat betedd,
S nyisd ki füledet,
Nyisd ki ezt a kis kaput;
15 Majd meglátod, hogy mi fut
Rajta át fejedbe...
Egy kis tarka lepke.
Tarka lepke, kis mese,
Szállj be Laci fejibe.
- 20 Volt egy ember, nagybajúszos.
Mit csinált? elment a kúthoz.
De nem volt viz a vederbe',
Kapta magát, telemerte.
És vajon minek
25 Merítette meg
Azt a vedret?
Tán a kertet
Kéne meglocsolnia?
Vagy ihatnák?... nem biz a.
30 Telt vederrel a kezében
A mezőre ballag szépen,
Ott megállt és körülnézett;
Ejnye vajon mit szemlélhet?
Tán a fényes délibábot?
35 Hisz olyat már sokat látott...
Vagy a szomszéd falu tornyát?
Hisz azon meg nem sokat lát...
Vagy tán azt az embert,
Ki amott a kendert
40 Áztatóba hordja?
Arra sincsen gondja.
Mire van hát?

Ebugattát!
 Már csak megmondom, mi végett
 45 Nézi át a mezőséget,
 A vizet mért hozta ki?
 Űrgét akar önteni.
 Ninini:
 Ott az ürge,
 50 Hű, mi fürge,
 Mint szalad!
 Pillanat,
 S odabenn van,
 Benn a lyukban.
 55 A mi emberünk se' rest,
 Odanyargal egyenest
 A lyuk mellé,
 S beleönté
 A veder vizet;
 60 Torkig tele lett.
 A szegény kis ürge
 Egy darabig türte,
 Hanem aztán csak kimászott.
 Még az inge is átázott.
 65 A lyuk száján nyakon csipték,
 Nyakon csipték, hazavitték,
 S mostan . . .
 Itt van . . .
 Karjaimban,
 70 Mert e fürge
 Pajkos ürge
 Te vagy, Laci, te bizony!

(Szalonta, 1847. június 1—10.)

MILY SZÉP A VILÁG!

Én hittem-e egykor
 Átoknak az életet?
 Én bolygtam a földön,
 Mint éji kísértet?
 3 Elégeti arcom
 A szégyeni láng! —
 Mily édes az élet,
 Mily szép a világ!

Vad ifjukoromnak
10 Szélvésze kitombolt,
Kék, tiszta szemével
Mosolyg le a mennybölt,
Mint gyermekeikre
Az édesanyák —
15 Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Minden napom egy bút
Gyomlál ki szivembül,
Kert újlag e szív,
20 Mely széltire zöldül,
És benne virít a
Sok tarka virág . . .
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

25 A bizodalom, kit
Oly rútul elűzék,
Két karral ujonnan
Lelkemre füződék,
Mint távoli utról
30 Jött régi barát . . .
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Jertek közelembe,
Jó régi barátok,
35 Nem néz a gyanúnak
Kancsal szeme rátok,
Elvertem az ördög
Ez atyjafiát . . .
Mily édes az élet,
40 Mily szép a világ!

Hát még ha eszembe
Jut ifju virágom,
A barna leány, e
Szép hajnali álom,
45 Kit én úgy imádok,
S ki engem imád —
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

(Szalonta, 1847. június 1—10.)

SÁRI NÉNI

A küszöbön guggol Sári néni,
Guggol s nem áll; nem akar már nőni.
Van nyergelve pápaszemmel orra,
Varrogat . . . tán szemfedőjét varrja.
5 Sári néni, hej mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Ami eddig ott lenn volt ruháján,
Odafeinn van most a ránc orcáján;
Csak úgy lég-lóg derekán ruhája,
10 Mintha rá villával volna hányva.
Sári néni, hej mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Haja tél, — ha látom, szinte fázom —
Fejér, mint a fejértített vászon,
15 S borzasan ül feje tetejében,
Mint a gólyafészek a kéményen.
Sári néni, hej mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Befelé vette az útját szeme,
20 Ráúnt régi születőhelyire,
Ott benn pislog szomorún, nem vígan,
Mint a lámpa a beroskadt sírban.
Sári néni, hej mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

25 Keble róna, puszta s csendes róna,
Mintha már alatta szív se' vóna;
Ott van még a szív, de mozdulatlan,
Csak nagy néha, csak elvétve dobban.
Sári néni, hej mikor kendet még
30 Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Vad, tékozló fiú az ifjúság,
Két marokkal szórja gazdaságát,
De jön apja, a zsugori vénség,
S viaszszedi elpazarlott kincsét.
35 Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

(Szalonta, 1847. június 1—10.)

A CSONKA TORONY

Vén torony áll a rónaság felett . . .
Letűnt századba visz a képzelet.

Kevélyen néztek hajdan e falak,
Mert ormukon szent jelt tartottanak.

5 A szabadság zászlója volt e szent jel;
Csak játszott a viaskodó szelekkel.

Piros szárnyát hívólag lengeté,
S kiben vér volt, elszántan jött elé.

Gyűlt a toronyba a sok ifju bajnok,
10 Harc-öltözetnek csillogása rajtok,

De fegyveröknél sokkal fényesebben
Sugárzott a hősbátorság szemökben.

„Markunkban a kard, s benne lesz, amíg
Szemfényünk vagy rabláncunk megtörik!”

15 Ezt harsogák, s mely ekkor kinn zugott,
A mennydörgés e zaj viszhangja volt. —

A sírba dőlt egy századév ezóta
Nincs a toronynak többé lobogója,

A szabadsági zászló lebukott,
20 Ti is alusztok, dicső bajnokok,

Kik szabadon inkább elestetek,
Semhogy rabszolgaságban éljetek.

A torony áll még egyes-egyedül,
Ez is maholnap már halomra dül.

25 Idétlen rom, mogorva, pusztá váz,
Falai között senki sem tanyáz,

Csak a holt század fekszik odabent,
Szemfödele a hosszu, méla csend.

(Szalonta, 1847. június 1—10.)

LENNÉK ÉN FOLYÓVIZ...

Lennék én folyóviz,
Hegyi folyam árja,
Ki darabos útját
Sziklák között járja...

- 5 De csak úgy, ha szeretőm
Kis halacska volna,
Habjaimban úszna föl s le
Vígán lobickolva.

- Lennék vad erdő a
10 Folyó két oldalán,
Fergetegekkel a
Harcot kiállanám...
De csak úgy, ha szeretőm
Kis madárka volna,
15 Bennem ütne fészket és ott
Ágamon dalolna.

- Lennék váromladék
A hegy legtetején,
Bús pusztulásomat
20 Venném csak könnyedén...
De csak úgy, ha szeretőm
Ott a repkény volna,
Elnyúló zöld karjaival
Homlokomra folyna.

- 25 Lennék kicsiny kunyhó
A rejtett völgybe' lenn,
Eső-vágta sebbel
Szalmafedelemen...
De csak úgy, ha szeretőm
30 Bennem a tűz volna,
Tűzhelyemen lassacskán, de
Nyájasan lobogna.

- Lennék felhődarab,
Összetépett zászló,
35 A vadontáj fölött
Fáradtan megálló...
De csak úgy, ha szeretőm
Az alkonyat volna,
Búshalovány arcom körül
40 Pirosan ragyogna.

(Szalonta, 1847. június 1—10.)

A GÓLYA

Sokféle a madár, s egyik ezt, másik azt
Leginkább kedveli,
Ezt ékes szólása, amazt pedig tarka
Tolla kedvelteti.
5 Kit én választottam, a dal-mesterséghez
Nem ért az a madár,
S egyszerű, mint magam... félig feketében,
Félig fehérben jár.

Nekem valamennyi között legkedvesebb
10 Madaram a gólya,
Édes szülőföldem, a drága szép alföld
Hűséges lakója.
Tán ezért szeretem annyira, mert vele
Együtt növekedtem;
15 Még mikor bölcsőmben sírtam, ő már akkor
Kerepölt fölöttem

Vele töltöttem a gyermekesztendőket.
Komoly fiú valék.
Míg társim a hazatérő tehéncsordát
20 Estenként kergeték:
Én udvarunkon a nádkúp oldalánál
Húztam meg magamat,
S némán szemléltem a szárnyokat-próbáló
Kis gólyafiakat.

25 És elgondolkodtam. Jól tudom, az gyakran
Fordult meg fejembe':
Miért hogy az ember nincs úgy, mint a madár,
Szárnyakkal teremtvé?
Csak a messzeséget járhatni meg lábbal
30 S nem a magasságot;
Mit ér nekem, mit a messzeség? mikor én
A magasba vágyok.

Fölfelé vágytam én. Ah, úgy irigyeltem
Sorsáért a napot,
35 A föld fejére ő tesz világosságból
Szótt arany kalapot.
De fájt, hogy estenként megszúrják... mert hiszen
Foly keblébül a vér;
Gondolám: hát így van? hát aki világít,
40 Ilyen jutalmat nyér? — —

Kívánt időszak az ősz a gyermekeknek,
Mint anya jön elé,
Aki fiainak számára kosarát
Gyümölcscsel terhelé.

- 45 Én ellenségemül néztem az őszt, s szólék,
Ha gyümölcsöt hozott:
Tartsd meg ajándékod, ha kedves madaram,
A golyát elcsalod.

- Szomorodott szívvel láttam gyülekezni,
50 Midőn távoznak;
Miként most eltűnő ifjúságom után,
Ugy néztem utánok,
S milyen bús látvány volt a házak tetején
A sok üres fészek,
55 Szellő lehelt reám, sejtés halk szellője,
Hogy jövőmbe nézek.

- Mikor tél multával fehér hó-subáját
A föld levetette,
S virággal zsinórzott sötétzöld dolmányát
60 Ölté föl helyette:
Akkor az én lelkem is felöltözik új,
Ünnepi ruhába,
S golya-várni néha elballagtam egész
A szomszéd határba. —

- 65 Később, hogy a szikra lángra lobbant, ahogy
Ifju lett a gyermek:
Talpam alatt égett a föld, nekiesem,
És paripán termek,
S megeresztett kantárszárral vágaték ki
70 A puszták terére...
Még a szél is ugyan nekigyürközött, hogy
Lovamat elérje.

- Szeretem a pusztát! ott érzem magamat
Igazán szabadnak,
75 Szemeim ott járnak, ahol nekik tetszik,
Nem korlátoztatnak,
Nem állnak körülöm mogorva sziklák, mint
Fenyegető rémek,
A csörgő patakot hányva-vetve, mintha
80 Láncot csörgetnének.

És ne mondja senki, hogy a puszta nem szép!
Vannak szépségei,
De azokat, mint a szemérmes lány arcát,
Sűrű fátyol fedi;
85 Jó ismerősei, barátai előtt
Leteszi fátyolát,
S rajta vesz merőn a megbűvölt szem, mert
Tündérkisasszonyt lát.

Szeretem a pusztát! be-bekalandoztam
90 Tüzes paripámon,
S midőn már ott jártam, ahol fizetésért
Sincs emberi lábnyom:
Lovamról leszálltam, gyepre heveredtem.
Egy futó pillanat
95 A tóra mellettem, s benne kit látok meg?
Gólya barátomat.

Oda is elkísért. Együtt ábrándoztunk
A puszta legmélyén,
Ő a víz fenekét, én a délibábot
100 Hosszasan szemlélvén.
Igy töltöttem vele gyermekségemet és
Ifjuságom javát,
Azért kedvelem, bár se' tolla nem ragyog
Se' szép hangot nem ad.

105 Mostan is kedvelem és úgy tekintem én
A gólyamadarat,
Mint egyetlen valót, mely egy átalmodott
Szebb korból fönmaradt.
Megérkezésedet még mostan is minden
110 Esztendőben várom,
S kívánok szerencsés utat, ha távozol,
Legrégibb barátom!

(Szalonta, 1847. június 1—10.)

PUSZTA FÖLD EZ, AHOL MOST JÁROK...

Pusztta föld ez, ahol most járok,
Istenért sem látni virágot,
Rajta bokor sincsen, ahol a
Fülemile-madár szólana,
3 Az este is felhős, fekete,
Nincs a csillagoknak híre se' ...
Hogy jutottál mégis eszembe,
Barna kislyány, szívem szerelme?
Eszembe jutottál, édesem,
10 És most már ugy tetszik énnekem,
Mintha itten a szomszédba'
Fülemile-madár szólana,
S mintha virágok közt ballagnék,
S csupamerő csillag voln' az ég!

(Körösladány, 1847. június 10.)

UTAZÁS AZ ALFÖLDÖN

Pompás kis utazás, valóban!
Alig van egy arasznyira
Fölöttem a felhő, oly terhes.
Szakad nyakamba zápora.
5 Bundám dohányzsacskómra adtam,
Hogy az maradjon szárazon.
Csuron víz vagyok. Még megérem,
Hogy végre hallá változom.

Minő az út! ... de vajjon út ez?
10 Vagy fekete kovász talán?
Mely ha kisül, leszen belőle
Kenyér az ördög asztalán.
Ne dögönyözze kend csikóit,
Ne dögönyözze kend, kocsis,
15 Fölérünk Pestre, ott leszünk tán
Már az ítéletnapon is. —

Hej, alföld, alföld, nem reméltem,
Hogy így fizess szerelmemért!
Vagy tán e zápor és ez a sár
20 Épen szerelmemért a bér?
Csakugyan az lesz . . . a záporban
Bucsúkönyűid ömlenek,
S karod a sár, amely helyettem
A kereket öleli meg.

25 Szép tőled, kedves alföldem, szép,
Hogy engem ennyire szeretsz,
Hogy távozásom így megindít,
Hogy ilyen bánatot szerez;
Örülök rajta, hogy irántam
30 Ily érzékeny szíved nagyon,
De, szó ami szó, jobb szeretném,
Ha nem szeretnél ily nagyon.

(Mezőútr, 1847. június 11.)

KÉRDEZD: SZERETLEK-E?

Kérdezd: szeretlek-e? s megmondom én, hogy
Szeretlek, mert ezt mondhatom;
De oh ne kérdezd: mennyire szeretlek?
Mert én azt magam sem tudom!
5 Azt tudni csak, hogy mély a tengerszem,
De milyen mély? nem tudja senki sem.

Mondhatnék esküt, hosszú és nagy esküt,
Az ég felé tartván kezem,
Hogy szívem minden dobbanása érted
10 És egyedül érted leszen,
Hogy öröklámpa benne a hűség,
Mely még ott lenn a föld alatt is ég.

S mondhatnék átkot, hosszú és nagy átkot,
Mely, mint a villám, érjen el,
15 S égesse, tépje lelkemet legmélyebb
Pokolba mártott körmivel,
Ha elfeledlek téged, kedvesem,
Sőt ha rólad csak megfélelkezem.

- Nem mondok esküt és átkot. Jaj annak,
 20 Jaj, akit ez tart vissza csak.
 Én eskü s átok nélkül is örökre
 Lelkem lelkében tartalak,
 Ott fogsz te állni magas-fényesen,
 Mint a tejút a legmagasb egen.
- 25 S örök hűségem, oh ez a hűség is
 Még a te érdemed csupán;
 Hogy szerethetne másst többé, akit te
 Megszeretél, dicső leány?
 Ki egyszer már a mennybe szállt vala,
 30 Nem látja azt a föld többé soha!

(Pest, 1847. június 14—30.)

BUCSÚPOHÁR

- Hadd támadjon föl mégegyszer a mult,
 Hol szivünk és poharunk kicsordult,
 Kedv s bor bennök meg nem férve már.
 Koszorúnk egy levelét veszíti,
 5 A szél épen engemet röpit ki . . .
 Cimborák, ez a bucsúpohár!

- Amiért a sorshoz úgy esengtem,
 Bár sokára, de megadta: engem
 Házassélet boldogsága vár.
 10 Hányt-vetett a vad hullámos élet,
 S végre, végre meglelém a révet . . .
 Cimborák, ez a bucsúpohár!

- Nem veszem már a bort gyógyszeremnek,
 Ha a kígyók lelkemen teremnek,
 15 Melyeket a bú szivembe zár;
 Barna kislyány ajka mézet árul,
 Mézzel élék édes ajakárul . . .
 Cimborák, ez a bucsúpohár!

- Még ez este vagyok a tiétek,
 20 Töltsétek meg poharam, töltsétek,
 Koccantgassunk, míg e nap lejár;
 Holnap messze járok, más vidéken,
 Űresen fog itten állni székem...
 Cimborák, ez a bucsúpohár!
- 25 S mert szeretlek bennetek, kívánom:
 Nyíljon ily út nektek is utánam.
 Feleség föld s ég közt a határ.
 Adja isten azt az áldást rátok,
 Hogy egyenként ezt kiálthassátok:
 30 Cimborák, ez a bucsúpohár!

(Pest, 1847. június 14—30.)

HIRES SZÉPSÉG

Róla és csak róla szól
 Az új világ krónikája;
 Tótágast áll az esze,
 Ki csak egyszer néz is rája.

5 Odahagyja aranyát
 A fukar s boltját a kalmár
 S a poéta rímjeit,
 Hogy kövessék őt, ahol jár.

Ha látná őt a király,
 10 Elfeledné trónját érte;
 Árnya lenne a nap, és
 Nem kívánoznék az égre.

A halálos beteget
 Meggyógyítja szemsugára,
 15 És az éhes jóllakik
 Egy futó pillantatára. —

Így irák le őt nekem,
 Így beszéle róla minden.
 Mit csináljak? gondolám;
 20 Már, mondok, csak megtekintem.

S megtekintém. Eh, bolond
A világ s az lesz örökre;
Mi a szép? úgy tudja csak,
Mint apám bármelyik ökre.

- 25 Szó sincs, szó sincs róla, hogy
Szép e lány. Uram kegyelmezz,
Hogy lehetne szép? hiszen
Nem hasonlít kedvesemhez.

(Pest, 1847. június 14—30.)

MI LÁRMA EZ MEGÉNT?

Mi láрма ez megént fülem körül?
Ki háborítja nyugtomat megént?
Hallgasson el, ki jó sorsán örül!
Majd megtanítok egy pár kóc legényt.

- 3 Ismét fölkelt a kritikus-csapat,
Ismét veszettül zúgnak ellenem.
Hagyjátok el kiabálástokat,
Mig engem el nem hágy a türelem.

- Vagy feledétek már a múlt időt?
10 Nem ég, nem viszket többé hátatok? ...
Nem árt meggondolni, hogy ezelőtt
Mi történt? s húzzátok meg magatok.

- Tudjátok: durván bánom veletek. —
Hiába, ez már az én modorom:
15 Ha férfi bánt, majd karddal felelek,
De a kutyákat csak korbácsolom.

(Pest, 1847. június 14—30.)

HOZZÁM JÖSZ-E?

Csillagnak születél
Magasban, fényesen,
Belőled itt alant
Kis mécsvilág leszen,
5 Mely csak szűk házamat
Világosítja meg;
Leány, hozzám jösz-e?
— „Ifjú, hozzád megyek!”

Hallod, miket beszél
10 Felőlem a világ?
Hallod, mikép reám
Kigyót-békát kiált?
Ha igaz a hir: én
Nagyon rossz lehetek;
15 Leány, hozzám jösz-e?
— „Ifjú, hozzád megyek!”

Apád egyetlenegy
Örömsugára vagy,
Eljöttöd kebliben
20 Rideg, vad éjjet hagy,
S haragja, bűja, mint
Két rém, velünk lebeg;
Leány, hozzám jösz-e?
— „Ifjú, hozzád megyek!”

(Pest, 1847. június 14—30.)

FÖLSZEDTEM SÁTORFÁM...

- Fölszedtem sátorfám és világnak mentem. —
 Homályos sejtések munkálódtak bennem,
 Hogy, ha elindulok, találok valamit,
 Találok, hanem a sejtés nem mondta: mit?
- 5 Még azt sem mondta, hogy mely táj felé menjek?
 Csak azt mondta: menjek, menjek, ne pihenjek.
 Én e benső szónak engedelmeskedtem,
 S az apai ház úgy elmaradt mögöttem,
 Mint az álom a fölébredt ember mögött,
- 10 Apámhoz, anyámhoz még csak hírem se' jött.
 Apám s anyám pedig búbánatba esék,
 De a jó szomszédok őket fölkeresék,
 S vigasztalásukra voltak ilyenformán:
 „Sose búsuljanak Sándor fiók sorsán!
- 15 Ilyen istentől elrugaskodott gyerek
 Az aggodást ingyen sem érdemeli meg.
 Viszi, míg viheti, végre pedétiglen
 Fölakasztják, amit adjon is az isten,
 Mert nem vagyok mai legény a világban,
- 20 De kicsiny mását sem láttam gonoszságban.“
 Öreg szülőimet ekkép vigasztalák,
 Szegény jó anyámmal fölfordult a világ,
 Ráborúlt fejjel az ágy szélére, s ottan
 Elveszett fiáért sírt szíveszakadtan.
- 25 Édesapám csak egy-két könnyet hullatott,
 De azután annál többet káromkodott,
 Kicifrázta, mint a szűcs a remek-bundát,
 S kegyetlen haraggal im e szókat mondá:
 „Hogy tiszta nevemnek ilyen foltja vagyón!
- 30 Ha föl nem akasztják, én lövöm őt agyon.“
 Híre ment e szónak, hozzám is elére,
 Nem is tettem lábam apám küszöbére,
 Mert nagyon jól voltam én annak tudója,
 Hogy ígéreteit ő híven lerója.
- 35 Kedvem kerekedett beszólni sok ízben
 Öregeimhez, de biz én be se' néztem,
 Csak akkor, hogy már meggleltem a valamit,
 Meggleltem, meggleltem, két ország tudja: mit.
 Tudnivaló dolog, hogy nem lőtt meg apám,
- 40 Mikor azután az ajtót rájok nyitám;
 Olyat örült, hogy a szíve is fájt bele,
 Sohasem volt szívvel így teli kebele,
 S bezeg nem mondja most, mint egykoron tévé,

Bezeg nem mondja, hogy beszennyeztem nevét.
 15 Hát a jó szomszédok? ők most ezt beszélik:
 „Mondtam, szomszéd uram, mondtam én mindétig,
 Ne bánts a fiát, a szerencse fordul,
 Derék ember válik abbul a Sándorbul!“

(Pest, 1847. június 14—30.)

MÚZSÁM ÉS MENYASSZONYOM

Kopogtatának. Kérdém: ki van ott?
 „Leány,“ felelt kinn, aki kopogott.
 „Leány? ah, úgy bocsánatot,
 Ajtómat meg nem nyithatom;
 5 Mit szólna majd menyasszonyom,
 Ha megtudná idővel,
 Hogy hölgyet fogadék el,
 Mint vőlegény is... mert házasodom.“
 „Épen azért jövék,“ felelt megint
 10 Szomorú hangon a lány odakint,
 „Épen azért jövék;
 Nyiss ajtót, áldjon meg az ég,
 Számomra csak kinyithatod,
 Én régi szeretőd vagyok.“
 15 „Mit? régi szeretőd? úgy annál
 Kevésbé jössz be, bármiként akarnál.
 Aztán nekem nincs régi szeretőd;
 Rútul hazudtam, amidőn
 Leánynak azt mondtam, hogy szeretem...
 20 Az csak költői szalmaláng vala,
 Mely született s ellobbana.
 Ez bennem a legelső szerelem,
 Büntessen isten engemet, ha nem!“
 „Senkit sem szeretél? az nem lehet,
 25 Egyet szerettél, egyet, engemet;
 Eressz be, én műzsád vagyok,
 Vagy még most is hiába kopogok,
 Midőn megmondtam nevemet?“
 „Te vagy, galambom, kedves műzsám?”

- 30 Miért nem szóltál? jer be hozzám,
Jer, nyitva ajtóm és karom,
Ölelj meg, édes angyalom!
Igen, te voltál az egyetlen,
Akit szerettem eddig életemben,
35 S szeretni foglak síromig,
Te drága szép leány, akit
Mellém a jó sors rendele,
Hogy légyen egy lény, melynek kebele
Hiven ver értem akkor is még,
40 Midőn a mondhatatlan inség
Korában elhagy az egész világ.
S úgy lett. Az árva ifjut elhagyák
Baráti, ismerősei.
Te nem tudád csak őt felejteni,
45 Te voltál hű vigasztalója, társa,
Míg tartott hosszu, kínos bujdosása.
És mostan téged én feledjelek,
Kihez csatolnak oly szent kötelek?
Nem, nem, örökre itt maradsz szívemben,
50 Ez a szív nagy, megfértek benne ketten,
S hiszem, tudom,
Hogy egymás mellett békeségben éltek,
Mert hisz te és menyasszonyom
Testvérek vagytok ti, édestestvérek:
55 Együtt születtetek az égben,
A csillagok legszebbikében,
S onnan le együtt szálltatok
Szivárványból szőtt szárnyakon
Egy szép tavaszi hajnalon,
60 Hogy engem boldogítsatok!'

(Pest, 1847. június 14—30.)

AZ IDŐHÖZ

Nem a terhes szekér
Alföld fertőiben,
Nem a vitorlátlan
Hajó a tengeren,
5 Nem e jó lassan, nem e jó;
Te jössz lassan, te vén idő.

Ah, hogy megvénülél!
Alig bírod magad,
El is töréd azon-
10 Fölül még lábadat.
Mint béna koldús, csúsz elé,
Ki mankóját elveszíté.

Öledben ásitó
Fiaid, a napok;
15 Ásítani általuk
Én is kedvet kapok,
Ásítok olyan nagyokat,
Hogy majd elnyelem magamat.

Förtelmes vén idő,
20 Roszlelkű hatalom,
Mint fogsz te futni majd,
Ha én nem akarom,
Mint fogsz te futni majd, midőn
Velem lesz édes szeretőm.

25 Akkor megifjodol,
Vén bőröd leveted,
S öltesz sas-szárnyakat
Köszvényes láb helyett,
És messze, gyorsan szállasz el
30 Az élet örömeivel.

Mostan röpj, idő,
Míg távol kedvesem;
Midőn együtt leszünk,
Midőn őt ölelem:
35 Nem bánom én, ha mindenik
Órád eltart egy századig!

(Pest, 1847. június 10—30.)

AZ ERDŐNEK MADARA VAN...

Az erdőnek madara van,
És a kertnek virága van,
És az égnek csillaga van,
S a legénynek kedvese van.

5 Virítsz, virág, dalolsz, madár,
És te ragyogsz, csillagsugár,
S a lány virít, dalol, ragyog...
Erdő, kert, ég, legény boldog.

Hej elhervad a virágszál,
10 Csillag lehull, madár elszáll,
De a leány, az megmarad,
A legény a legboldogabb.

(Pest, 1847. június 14—30.)

TOMPA MIHÁLYNÁL

Itt vagyok, itt vagyok testestül-lelkestül.
Mit bámulsz úgy? ne szúrj szemeddel keresztül.
Húnyd be a szemedet, ha neki nem hisesz,
Ha nem hiszed, hogy itt csakugyan én vagyok;
5 S kérdezd meg szívedet, hiszen majd felel ez...
Hallod? én is hallom, oly hangosan dobog.

Mit gondoltál, mikor ráztam a kilincset:
Vajjon ki az ördög háborítja csendedet?
Akárkit gondoltál, tudom, csak nem engem,
10 De azt is tudom, hogy jött volna akárki,
Nem fogadnál senkit nálam szívesebben,
S nem fognád forróbban karjaidba zárni.

Édes barátom!... de szólj már te is egyet,
Bennem a gondolat gondolatot kerget,
15 Ugy vagyok, mint mikor az éhes megrakott
Asztalhoz vetődik, — úgy vagyok valóban —
S nem tudja mely tálhoz kapjon. Nem szólhatok,
Hej pedig olyan sok mondanivalóm van.

Uj hivatalodban hogy éled világod?
20 Hogyan vagy, mióta az istent szolgálod?
Szépecskén benőtt az udvarod; semmi a,
Még jó: nem vesz éhen műzsád szárnyas lova.
Megfér-e együtt a lant és a biblia?
Nem vesz össze rajtad Apolló s Jehova?

25 S te, ki annyinak vagy megnyugtatósára,
Száll-e megnyugvás lelked hullámára?
Vesd ki jóbarátom, vesd ki azt a férget,
Mely titkon, de folyvást emészt téged belül;
Hidd el, szép a világ, hidd el, szép az élet!
30 Ha vehetünk, mért ne vennénk örömbül?

S vehetünk. Rajtunk áll, hogy boldogok legyünk.
Csak akaratos ne legyen természetünk.
Gyermek-dolog, inkább szomjazni, mintsem más
Pohárból inni, mint amelyre kedve jött.
35 A bölcs — mert nem jogunk a sok válogatás —
Ahonnan jut, onnan issza az örömet.

Mondjak-e rá példát? példa vagyok magam...
De im harangoznak: tiszteletes uram,
Vegye hóna alá imádságos könyvét,
40 S végezze illendőn a szent szolgálatot;
Én majd addig itt a kis kertben nézek szét,
S isteníge gyanánt szívom az illatot,

Mert az én templomom a nyílt, nagy természet...
Hanem akkor szóljunk, ha dolgotat végzed,
45 Akkor mondom el csak, hogy s mikép találtam
Homér-Arany Jánost, hazánk uj csillagát,
S az én csillagomtól, rózsámtól hogy váltam,
S oltár előtt áldást reánk melyik pap ad,

Te fogsz megesketni, jó Mihály barátom...
50 De ideje végre, a szót kettévágnom,
Eredj, mert a harang immár elhallgatott,
Menj, ne várokotasd jámbor híveidet,
S vigyázz: örömedben egyik bortalomat
Ne mondd el valahogy a miatyánk helyett.

(Beje, 1847. július 3—8.)

ALKONY

Olyan a nap, mint a hervadt rózsza,
Lankadtan bocsátja le fejét;
Levelei, a halvány sugárok,
Bús mosollyal hullnak róla szét.

- 5 Néma, csendes a világ körültem,
Távol szól csak egy kis estharang,
Távol s szépen, mintha égből jönne
Vagy egy édes álomból e hang.

- Hallgatom mély figyelemmel. Oh ez
10 Ábrándos hang jólesik nekem.
Tudj' isten, mit érzek, mit nem érzek,
Tudja isten, hol jár az eszem.

(Diósgyőr, 1847. július 8.)

PANYÓ PANNI

Panyó Panni híres nevem,
Pirulva kén említenem,
De lekopott rólam régen
Piros kendőm, a szemérem.

- 5 Ilyen magam fajtájának
Se' országa se' hazája,
Vagyok a csárdák lakosa,
Keblem betyárok vánkosa.

- Tolvajnéppel cimborálok,
10 Én vagyok az orgazdájok,
Lopott jószág csengő ára
Hever a ládám fiába'.

- Tolvajoknak én danolok,
Tolvajokkal én táncolok.
15 Mulassatok, jó betyárok,
Van muzsika: varju károg.

Hej sok derék ifju legény,
Ki nyakamon függött szegény,
Ott függ most az akasztófán,
20 Ördög négyágú villáján.

Hát magam mi véget érek?
Valahol megesz a féreg;
Ha már senkinek sem kellek,
A sövény alatt halok meg.

25 A sövény alatt dülök el,
A cigányok temetnek el,
Valami vén cigány lök be
Döggutyával egy gödörbe.

Jaj nekem, de neked, anyám,
30 Teneked még inkább jaj ám!
Téged számoltat meg isten,
Mert miattad lettem ilyen.

Szép, jó legény kért meg engem,
Ki szeretett, kit szerettem.
35 Az anyám lebeszél róla,
Ez volt a siralmas óra!

(Szerencs, 1847. július 9.)

SZÉPHALMON

Te a nemzet-hálátalanság
Égbekiáltó némasága,
A nemzet-szégyen Káin-bélyege,
Oh Széphalom!
5 Azért kellett-e csak
Hozzád zarándokolnom,
Hogy egy hajtásra oly hosszút igyam
A keserűség poharából,
Amilyet eddig még talán nem ittam?...
10 Ez volt tehát
A műzsák egykori tanyája,
Hol most haszonbérelő zsidó lakik?
Azon szobában,
Melyben Kazinczy Ferenc

- 15 Élt s kilehelte tiszta lelkét,
 Most piszkos nyávogó porontyok
 Hentergenek,
 S a szentek szentéből, nejenek
 Szobájából im kamra lett,
 20 Mely ronda lommal van tele.
 Ki innen e falak közül!
 Félek, hogy a ház rám szakad,
 Mert nagy teher nehezkedik rá:
 Az isten átka. — —
 25 Nagy ég, a pompás kert mivé lett!
 Még mostan is mosolyg, mosolyg,
 De szívetszaggatólag,
 Mint a megőrült szép leány.
 Elvadulának a gyümölcsfák,
 30 S alattok fű terem buján,
 Sűrűn és magasan;
 Tán el akarja rejteni
 A pusztulásnak szellemét,
 Mely itt két kézzel dolgozik,
 35 Vagy az utat akarja
 Elfödni, mely a sír mellé vezet,
 Hogy a halottnak nyúgodalmát
 Ne háborítsa senki,
 Mert nyugalomra nagy szüksége van,
 40 Kit hetven évig üldözött az élet.
 Itt nyugszik ő
 Vad fák és vad füvek körében,
 Fölötte hófehér szobor...
 Miért fehér? miért nem fekete?
 45 Vegyétek el s tűzzétek föl helyébe
 Sötét sorsának zászlaját!
 Oly bántó e fehér hazugság. —
 És ezt is özvegye
 Állíttatá, cz oszlopot;
 50 De könnyen telt ki tőle,
 Mert nem maradt több,
 Csupán hét árva gyermeke.
 S miért tett volna oszlopot
 Sírjához a haza?
 55 Hiszen mit tett ő a hazáért?
 Miatta hét esztendeig szivá csak
 A börtönök dögvészes levegőjét,
 És csak fél századig
 Tartá vállán, mint Atlasz az eget,

- 60 A nemzetiségnek ügyét.
Magyar nemzet, most nem volnál magyar,
Ő akkor volt az, midőn senki sem volt,
Midőn magyarnak lenni
Szégyen vala.
- 65 És te, hazám, te így fizetted őt!
Mig élt: fázott és éhezett,
S most sírja olyan elhagyott,
Mint számüzötté,
Ki idegen földön vesz el. —
- 70 Hálás haza,
A szent halott nevében
Vedd forró köszönetemet!
Ha gyermekem lesz,
Ki arra készül,
- 75 Hogy néked éljen:
Ide fogom majd őt vezetni
E sírhalomhoz... buzditásul.

(Széphalom, 1847. július 11.)

A MUNKÁCSI VÁRBAN

- Itt tüzé föl piros zászlaját a
Szabadságnak Zrínyi Ilona?
A szabadság hősinek tanyája
Íme íme most rabok hona.
- 5 Semmi más, mint dönthetetlen kőfal,
Semmi más, mint láncsörömpölések —
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön... ettül félek.
- Föl s alá jár magas büszke fővel
10 Ott a sáncon egy ifjú fogoly;
Messzeszállott lángtekintetével
Vajjon hol jár gondolatja, hol?
Lépte gyors még; új vendég bizonynal,
Erejét az éj s lánc nem töré meg —
- 15 Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön... ettül félek.

Ott a másik sáncon egy öreg rab,
Nem tekint sem ide sem oda,
Lassan hordja könnyű, száradt testét ...
20 Nehezebb már lánc, mint maga.
Tört szeméből holt sugár buvik ki,
Mint a sírból a kísértő lélek —
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön ... ettől félek.

25 Ifju rab, nézd, mint virít az erdő,
Akkor is, ha kijösz, zöld lesz az,
Ah de téged, téged akkorára
A nyomor s bú régen behavaz.
És te vén rab, tőled már talán csak
30 Itt vesz búcsut a lánc és az élet —
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön ... ettől félek.

Föld alól föl halk nyögés jön; mint a
Köszörült kés, metszi szívemet.
35 El, el innen! fönn vagyok, és mégis
Környekez már-már az örület,
Hát ha még lenn volnék, hogyha ott lenn
Híznék rajtam lelki-testi féreg! —
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
40 Oh de ez a börtön ... ettől félek.

(Munkács, 1847. július 12.)

MELEG DÉL VAN ...

Meleg dél van itt kinn a mezőben,
Rakja a nap a tüzet erősen.
Meleg dél van, meglippen a madár,
A fáradt eb kiöltött nyelvvél jár.

5 Két lány gyűjti ott a széna rendét,
Két síheder hordja a petrencét,
Hej de nem telik nagy kedvök benne,
Mert ilyenkor súlyos a petrence.

Legjobb dolga van most a királynak,
10 Vagy ott annak a gulyásbojtárnak;
Király pihen aranyos karszéken,
Gulyásbojtár kedvese ölében.

(Beregszász, 1847. július 12.)

AMOTT AZ A HEGY . . .

Amott az a hegy tőlem
Mi messze, messze még!
Kék színe csak kevés
Sötétebb, mint az ég.

5 Egészen e hegyig kell
Még zarándoklanom,
Vándorsarúimat le
Csak ottan oldhatom.

Ott vár reám, ott vár a
10 Végcél, a jutalom,
Az én szerelmes édes
Kedves kis angyalom.

Tudom, tudom nagyon jól,
Hogy örömet hozok,
15 Hogy az örömtől szíve,
Lelke repesni fog;

Csak azt szeretném tudni,
Vajon most sejti-e,
Hogy holnap ilyentájban
20 Oly nagy lesz öröme.

(Nagypeleske, 1847. július 13.)

LÁTOM KELET LEGGAZDAGABB VIRÁNYIT...

- Látom kelet leggaazdagabb virányit,
A természetnek virág-háremét,
S a napnak rózsaszínű szempilláit:
Hasadt felhő mosolygó peremét;
5 Látok homályos pálmaligetet,
Hol a szellő rejtélyesen susog,
És énekel fényes madársereg...
Madarak? vagy tán zengő csillagok? —
— Látok nagy hegyről egy kék szigetet
10 A tenger és a messzeség ölében;
Körülem ősz van, amott kikelet,
Vándorló darvak úsznak át az égen
Az őszbül a tavaszba és utánok
Elküldi a szív minden vágyait,
15 S e vágy talán még jobban boldogít,
Mint ha ott volnék, ahol lenni vágyok. —
— Látok mesés, holdfényes éjszakát,
Az élet alszik, a halál viraszt:
A légen szellemek suhannak át,
20 Ruháiktól megrezzen a haraszt;
Nem alvilági rémes szellemek:
Boldog halottak, kik lejötte nek
A holdsugárok arany fonalán
Csillagjaidból, mennyei magasság,
25 Hogy kedveseiket meglátogassák,
S hogy ajkaikra csókolják talán
Az édes álmat, melyben lelkeik
Az ég üdvét előre érzik.
Látok mindent, mi sohasem a szemnek,
30 Csak a sejtésnek látható az éjben...
S mindezt két szemben látom: kedvesemnek
Sötét világú, ábrándos szemében.

(Szatmár, 1847. július 14—27.)

KARD ÉS LÁNC

- Földre szállt a legszebb angyal
Isten engedelmmivel, hogy
Fölkeresse, megtekintse
A legszebbik szép leányt.
5 Megtalálta. Megszerette.
És ezentúl rája nézve
Szebb volt a föld, mint a menny,
És azért is minden éjjel
Le-lejárt a szép leányhoz.
10 Csillagról csillagra lépett,
És midőn elérte már
A legalsó csillagot,
Ottan egy hattyúra ült,
Egy fejr hattyúra, és ez
15 Hozta őt a lányka mellé,
Aki őt kertébe várta,
S szűz mosollyal fogadá,
Melytől a bimbók kinyíltak
És az elhervadt virágok
20 Újlag föléledének.
Ottan ültek és beszéltek,
Míg a hajnal nem hasadt,
És beszédök mindenről folyt,
Ami szép és ami szent.
25 A lányka szemlesütve
Hallgatá a fényes angyalt,
S ahogy egyszer föltekintett,
Annyi búbáj volt szemében,
Hogy az angyal térdre omlott,
30 És egy csókot kére tőle,
És a lány meg nem tagadta.
Milyen csók volt ez!... midőn
Összeért az angyal ajka
És a lányé, az egész föld
35 Megrezzent a kék miatt,
Mintha az csak egy szív volna;
S odafönn az égen minden
Csillag egy-egy csengetyű lett,
Mely varázshangon csilingelt,
40 S e még nem hallott zenére
A virágok, mint megannyi
Tündérek, táncolni kezdtek,
És a hold — mivel talán az

Elpirult lány belenézett —
45 Elpirúla szinte, s tőle
Rózsaszínű lett az éj.
És az angyal csókja szépen
Mégfogamzott: a leányka
Anya lett; oly gyermeket szült
50 Oly dicsőet, aminő csak
Akkoron születhetik, ha
Föld és ég ölelkezék.
Kardot szült a leányka, kardot,
És ez a kard ... a szabadság.

55 Feljött a legrútabb ördög
Sátán engedelmmel,
Fel a földre, hogy meglelje
A legocsmányabb boszorkányt.
Megtalálta. Megszerette.
60 És ezentúl jobban tetszett
Néki a föld a pokolnál,
És azért is minden éjjel
Föl-följárt a boszorkányhoz.
Tűzokádó hegy torkában
65 Jöttek össze éjfelenként.
Békafejű, kígyófarku,
Lángsörényű, sárkánylábú
Vad fekete paripa
Hozta föl az ördögöt,
70 S a boszorkány, denevérek
És baglyok kíséretében,
Hórihorgas seprőnyélen
Lovagolva jött elé a
Tűzokádó hegy torkába.
75 Ottan ültek és beszéltek,
Míg megszólalt a kakas,
És beszédök mindenről folyt,
Ami rút s szentségtelen.
S szólt az ördög: „Fázni kezdek,
80 Jöszte beljebb, jöszte beljebb,
Le a hegy legfenekére,
A tüzeknek őshonába ...
Hah, még itt is fázom, fázom,
Szinte csattog a fogam ...
85 Jer, ölelj meg, jer, csókolj meg!”
S ölelkeztek, csókolóztak.

Milyen csók volt ez!... midőn
 Összeértek ajkaik,
 A boszorkány s ördög ajka:
 90 Összeborzadt a föld,
 S dörgött, morgott, mitha vészes
 Felhőket nyelt volna el,
 S elkezdt okádni a hegy,
 És okádta ég felé a
 95 Tűzesőt, tűzköveket,
 És egy láng lett a világ,
 Csak a csillagok s a hold
 Vontak fátyolt arcaikra,
 Sűrű fátyolt, feketét,
 100 Hogy semmit ne lássanak.
 S megfogant az ördög csókja,
 Anya lett s szült a boszorkány,
 Szült oly förtelmet, minő csak
 Akkoron születhetik, ha
 105 Föld s pokol ölelkezék.
 Láncnak híják a boszorkány
 Undok kölykét, láncnak híják,
 És e lánc... a szolgaság.

És a mennynek s a pokolnak
 110 Két szülötte, a szabadság
 S szolgaság, a kard s a lánc,
 Harcot úz élet-halálra,
 Hosszu harcot, hosszú harcot,
 Elfáradva, nem pihenve.
 115 Tompa, csorba már a kard,
 De a lánc is szakadoz.
 Várjunk, várjunk egy kicsit,
 Megtudjuk már nemsokára:
 Melyik leszén úr a földön?
 120 Melyiké lesz a világ?

(Szatmár, 1847. július 14—27.)

VÁLASZ, KEDVESEM LEVERÉRE

- Megjött, megjött az óhajtott levél!
 Elolvasám, az isten tudja, hányszor,
 S még számtalanszor olvasandom el,
 Mindaddig, amíg mindenik betűje,
 5 Minden vonási válhatatlanúl
 Szivemhez nőnek csillagok gyanánt;
 Legyen számatlan ragyogó világot
 Magában tartó mindenség szivem!...
 Most is kezemben e levél, s remegve
 10 Érinti ajkam, félvén, hogy talán
 Szentségtelenség megcsókolnom azt.
 Előttem olyan szentek e sorok!...
 Oh lány, ki vagy te? nem tudod magad sem;
 Hadd mondjam én meg, hogy ki és mi vagy.
 15 Midőn feljöttem gyermekeveim
 Szűk völgyéből az ifjuság hegyére,
 S láttam körüllem a roppant világot,
 Mely szépségekben olyan gazdag, és
 Gazdagságában olyan szép, hogy a szem
 20 Egy éltén át elgyönyörködhetik
 Csak egy parányi részén is... midőn
 Ezt a világot láttam, fölkiálték:
 „Dicső, dicső a munka! hol keressenem
 A nagy mestert, ki mindezt alkotá?
 25 Oh hol vagy, isten? hadd keresselek föl,
 Hadd térdeljek le, hadd imádjalak!“
 S utánaküldém elnémet; bejárta
 Minden vidékét a bölcselkedésnek,
 Röpiült gyorsabban, mint az üstökös,
 30 Röpiült, amerre más elméje járt
 S amerre nem járt, megfutá nagy útját,
 S esztendőök mulva búsan tért haza,
 Búsan, fáradtan. Hasztalan bolyongott.
 Ekkor veled volt szép találkozásom,
 35 Veled, szép lányka, s megszerettelek.
 Te megnyitád előttem kebledet,
 Mely eddig még nem nyílt meg senkinek,
 S ott láttam én, hogy akit úgy kerestem,
 A jó s nagy isten kebledben lakik,
 40 Igen, te vagy az isten lakhelye!
 Hol volt előttem és hol lesz utánad?
 Azt nem tudom, de most benned lakik.
 Hogy érdemeltem én, meglátni őt? e

- Boldogság épen engemet hogy ért?
 45 Vagy oh igen, megérdemeltem én,
 Hogy színről-színre lássam, mert hiszen
 Ugy, mint én, látni senki nem kívánta.
 De netalán ha méltatlan valék:
 Méltatlan, oh lány, nem leszek reá,
 50 Hogy nékem ad az isten tégedet, hogy
 Benned nekem megmutatá magát.
 Tiéd szerelmem, osztatlan tiéd,
 S e szerelem nagy! egykor a világot
 Borítá el gyűlölség képiben;
 55 Most téged illet, téged egyedül
 E szerelemmé vált nagy gyűlölet,
 E felhőktől-megvált mennyboltozat.
 Tiéd jövődöm, parancsolj vele.
 Lemondok érted minden vágyaimról,
 60 Reményeimről... ez még mind kevés,
 De ami több, de ami sok, mi minden:
 Ha úgy kívánod, elveimről is
 Lemondok érted; hordom fejemen,
 Mig élek, s ha meghaltam, síromon
 65 A megvetés s gyalázat bélyegét! — ...
 De ezt kívánni tőlem nem fogod,
 Tudom, hogy nem; mert akit te szeretsz,
 Annak nevén szégyenfolt nem lehet.
 Sőt ösztönözni fogsz, hogy úgy haladjak,
 70 Amint megkezdém pályázásomat.
 S én úgy halok meg, amint születém,
 Meg nem fordulva, hajthatatlanul.
 E névnek, melyet én magam teremtek,
 Elpusztítója nem leszek magam.
 75 A név, amelyet örököl utódom,
 Ha nem nagy is, de szép és tiszta név lesz ...
 Lehetne tán, lehetne tán nagy is,
 Ha hozzáadnád lelked fény sugarit,
 Ha vélem együtt síkra szállnál,
 80 Oh mert bölcsődbe téged is, szerelmem,
 A múzsa tett, a múzsa ringatott.
 De te erőd nem ismered, s ki bizzék
 A harcokban, ha maga sem bizik?
 Jobb, jobb, maradj el a csaták teréről,
 85 Hol úgyis a sors többnyire azért
 Ad csak babért, hogy meggyilkoltatott
 Boldogságunknak szemfedője legyen.
 Maradj, maradj el a csaták teréről;

Nem lesz kevésbbé kedves én előtttem
 90 Árnyas magányodnak homályiban,
 Mint lennél kiinn, bár bámultatva, a
 Nyilvánosság napfényes ormain:
 Sőt kedvesebbé téssen a tudat,
 Hogy aki mély és nagy tenger lehetnél,
 95 Csak mint kicsiny kis harmatcsepp ragyogsz
 A szerénységnek rózsalevelén.

(Szalmár, 1847. július 14—27.)

JÓ IDEJE LEMENT A NAP...

Jó ideje lement a nap,
 Le is szállott már a harmat,
 Már a hold is magasan van,
 Éjfél is lesz innen-onnan.

5 Mit csinál mostan Juliskám?
 Összetette kis kezit tán,
 S imát mond; ha imádkozik:
 Tudom, értem imádkozik.

Mit csinál mostan Juliskám?
 10 Már régen el is aludt tán;
 Ha elaludt és álmodik:
 Tudom, felőlem álmodik.

S ha Juliskám se' nem alszik,
 Se' pedig nem imádkozik,
 15 Hanem csak úgy gondolkodik:
 Tudom, rólam gondolkodik.

Gondolkozzál, gondolkozzál,
 Gyönyörűségecs virágszál!
 Gondolataid olyanok,
 20 Mint azok a szép csillagok.

És vajon a csillagokat,
 Juliskám, nem te gondoltad?
 Te gondoltad ki ezeket,
 Mikor szerelmed született.

(Szalmár, 1847. július 14—27.)

A BETEGSÉGGEL SZOMSZÉD A HALÁL . . .

A betegséggel szomszéd a halál . . .
Gyógyulj meg édes, szép menyasszonyom!
Mivé leszek, ha ajkaid helyett
Fejfádat csókolom?

5 Itt hagynál engem? engem! és miért?
Hogy minél előbb föl az égbe menj?
Szebb lesz neked, szebb lesz velem a föld,
Mint nélkülem a menny. —

Ne vedd el tőlem, oh sors, hívemet . . .
10 Megénekeltem már egy holt leányt . . .
Ne kívánd, hogy két koporsó közé
Szoruljak, ne kívánd!

Hagyd meg nekem, sors, hagyd meg őt nekem!
Hisz ő a díj egy olyan életért,
15 Amely beillik kárhozatnak is,
Ha nem nyer semmi bért.

Ő mennyországom, földi örömem,
Földi virágom, égi csillagom,
Ő a mindenség reám nézve . . . én
20 Oda nem adhatom.

Vagy vidd el őt, kegyetlen hatalom,
Vidd el, ha róla így határozál . . .
Egy tör megnyitja szívem ajtaját,
S lelkem utána száll.

(Szatmár, 1847. július 24—27.)

AZ ELHAGYOTT ZÁSZLÓ

Megtépve, megcsufolva,
Sivatag közepén,
Magában áll a zászló,
Melyet szolgálók én.
5 Nagy és hosszú vihar volt,
Mely rajta ennyit tépe,
De, bármit meg van rontva,
Még most is látszik csonka
Szárnyán az isten képe.

10 És e szent jelnek egyre
Gyérülnek hívei,
Bálvány elébe mennek
Térdet, főt hajtani.
Hadd menjenek! nem méltók
15 Egy sorban állni velünk.
Ha a fecskék ledérek
S éghajlatot cserélnek,
Mi sasok nem cserélünk.

Mily varázshatalmú e
20 Diszetlen csonka jel!
A legdicsőbbek érte
S alatta haltak el.
Mutatja ez, mutatja,
Hogy az igazság itt van,
25 S ez isten oltáránál,
Bár a világ odább áll,
Megállok a siriglan!

(Szatmár, 1847. július).

MÁR, GALAMBOM, ENGEDJ MEG...

Már, galambom, engedj meg, de
Ki kell mondanom:
Legyen vége a tréfának,
Mert nagyon unom.

5 Eddigi szeszélyedet csak
Megbocsátom még;
Más ennyit sem túrne, régen
Mondta voln': elég.

Vinné el az ördög ezt az
10 Én jó szívemet!
Boldogságom ennek mindig
Áldozatja lett.

Kifog rajtam minden gyermek
És minden leány...
15 De fogadom, hogy máskép lesz,
Máskép ezután.

Azért vége a tréfának,
Szedd össze magad,
És hallgasd meg ünnepélyes
20 Komoly szavamat:

Amit eddig még nem tettél,
Bármint kértelek,
Tedd ezennel, tedd, ha mondom,
Rögtön csókolj meg!

(Szatmár, 1847. július.)

KORONÁZÁS

(Heine után németből.)

Föl, föl, dalaim, jó dalaim!
Föl, fegyverkezzetek!
Hangoztassátok a harsonákat,
S emeljétek paizsra
5 Ez ifju leányt,
Ki mátul egész szívemet
Birandja mint királyné.

Üdvezlégy, ifju királyné!

Ott fönf lerántom a napról
10 A piros sugáru aranyat,
S belőle fölszentelt fejedre
Koronát fonok.
Az égboriték lobogó kék selymiből,
Amelyen az égi gyémántok ragyognak,
15 Egy drága darabot lemetsek,
S koronázási köpenyként
Királyi vállaidra akasztom.
Kiséretül adok neked
Fölcifrázott szonetteket, kevély
20 Tercinákat s udvarias stancákat;
Elmésségem leszen kengyelfutód,
Bohócod képzeletem,
Heroldod hűmorom,
Nevető könyűkkel a címeren.
25 Magam pedig, királyné,
Letérdelck előtted,
S hódolva, pirosbársony párnán
Átnyujtom a kis darab észet,
Amelyet elődöd
30 Még irgalomból meghagyott.

(Szatmár, 1847. július.)

AUGUSZTUS 5-DIKÉN

Itt a gyűrű, itt a gyűrű,
Itt van végre ujjamon!
Itt van ajka, itt van ajka,
Itt van végre ajkamon!

5 Oh mi édes, oh mi édes
A csók piros ajakán!
A kerek világnak minden
Édessége itt van tán.

Csókolj, csókolj! . . . senki sem lát . . .
10 Szíjad, szíjad ajkamat!
S ha látnak is? jegyeseknek
Csókolózni már szabad.

Addsa ajkad, addsa orcád,
Homlokod, szemeidet,
15 Elborítom csókjaimmal,
Mint a hajnal az eget.

Szédülök . . . fogj meg karoddal,
Lágy karoddal, szép leány!
Csók-e ez vagy bor? biz én már
20 Nem is tudom igazán.

Bor lesz ez, bor! ilyet ittak
Az olympi istenek,
S én, az ember, nem birom meg,
Fölforgatja eszemet.

25 Mámor szállt nehéz fejemre,
Oh de milyen mámor ez!
Égbe vitt . . . a föld alattam
Végtelen mélységbe vesz.

Túljutottam már a felhők
30 Tarka vándor-táborán;
Csillagok között röpülök,
Mindenik egy csalógány,

Mint dalolnak, mint dalolnak!
Ilyet nem hallott fülem.
35 S milyen fény! százezer villám
Nyargalózik körültem.

Hát a szívem, hát a szívem?
 Ott van, ott van még a baj...
 Fiu, ugy vigyázz magadra:
 40 Örömedben meg ne halj!

(Erdőd, 1847. augusztus 5.)

LEVÉL ARANY JÁNOSHOZ

- Meghaltál-e? vagy a kezedet görcs bántja, imádott Jankóm, vagy feledéd végkép, hogy létezem én is? Vagy mi az ördög lelt? ... híred sem hallja az ember. Hogyha magába fogadt az öröklét bölcseje, a sír:
- 5 Akkor béke veled, legyenek szép álmaid ott lenn, Feddő kérdésem nem fogja zavarni nyugalmad, Hogy mi okért hallgatsz? mért késél szólni levélben? Hogyha pedig görcs bánt, menj a patikába s iparkodj Meggyógyulni, fiam, s aztán íj rögtön, azonnal.
- 10 S ha feledél engem? ha barátod volna feledve? Dejsz ugy, öcsém, vessz meg, kívánom tiszta szivembül. Te mikoron nevedet keblem mélyébe leírtad, Mit tettél, tudod azt? gránitsziklába acéllal Vágtál életen át mulás nélküli betűket;
- 15 Hát én? én nevemet karcoltam volna homokba, Melyet, névvel együtt, egy hó szellője is elfúj? Megköszönöm, ha netán így van... no de elhiszem inkább, Hogy rossz verseim s vannak, mint hogy te feledtél. Lomha vagy, itt a bibéd; restelsz, mint jómagam, írni.
- 20 Kérlek, hagyd nekem a restséget, légy te serényebb, Lásd, nekem úgy illik, (s oly jólesik!) úgy lemondasz Róla, ha én kérlek? — Hah, máris látlak ugorni, Mint ragadod nyakon a tollat, mint vágod az orrát A tintába, miként huzod a sok hosszú barázdát
- 25 A papíron, ringy-rongy eszméket vetve heléjük... Mert ne is íj inkább, hogysem bölcs gondolatokkal Terheld meg leveled s gyomrom, mert semmi bolondabb Nincsen, mint az okos levelek, s én iszonyuképen Irtódom tőlök; tán mert én nem tudok olyat
- 30 Komponálni, azért. Ez meglehet. Ámde hogy úgy van, Esküszöm erre neked túróstészta, dohánynra És mindenfélére, mi csak szent s kedves előttem. — Drága komámasszony, kegyedet kérem meg alássan, Ússe agyon férjét és szidja meg istenesen, ha

- 35 Még ezután sem fog nekem írni az ilyen-amolyan.
 Irjon mindenről hosszan, de kivált ha kegyedről
 Ir röviden, haragunni fogok majd hosszú haraggal.
 El ne feledje a barna Lacit s a szőke Julist, e
 Kedves gyermekeket. Hát a kert hogy van, amelynek
- 40 Rózsáin szemeim sokszor függének, amíg a
 Messzeröpült lélek hívemhez vitte szerelmét.
 És a csonka torony, mely a harcoknak utána
 Most szomorún hallgat gyér fű-koszorúzza fejével,
 S várja jövődjét, mely lábát ráteszi, s akkor
- 45 Összeomol, mint a koldús, ha kikapja kezéből
 A mankót a halál... áll még a gólya fölötté,
 Méla merengéssel nézván a messze vidékbe?
 Mindenről akarok, mi nekem kedves vala, tudni.
 Jártam azóta dicső szép tájakon, ámde tiétek
- 50 Mindig eszemben volt, bár nincs mit rajta csodálni;
 A veletek töltött kor tette szívemben örökké.
 S jártam azóta magas fényes paloták körül, ahol
 Minden, minden nagy; gazdáik lelke kicsiny csak...
 Akkor eszembe jutott alacsony hajlékotok, ebben
- 55 Mind kicsinyecske, de a gazdának lelke nagy és szép! —
 Ejnye, mi a fene lelt engem, hogy szembe dicsérek?
 Most veszem észre, hohó! mind, amit mondtam, hazugság,
 Csúnya hazugság volt. Le akartam csak kenyerezni
 A nótáros urat, hogy... hogy... hogy majd beszerezzen
- 60 Bakternek vagy kondásnak falujába, ha e szép
 Hivatalok valamelyike meg fog ürülni idővel.
 Hja, nekem is hozzá kell látnom végre, barátom,
 Házasodom, tudod azt, s tudod azt is, hogy jövedelmet
 Dús uradalmam nem hullat zsebeimbe, mióta
- 65 Századik édesapám eladá vagy meg se' szerezte.
 S így az eléléshez nincsen mód, nincs! hivatal kell.
 Meghajtom fejemet, szépen mosolyogni tanúlok,
 Nyájas szófogadás, kígyó-csúszásu hízélgés
 Lesz kenyere (s zsíros kenyere)... hah, lesz a kutyának,
- 70 Nem pedig énnékem! pusztán a gondolat is már
 Lángfelhőket idéz véres szemeimnek elébe,
 És szívem tombol, mint a harmadfű csikó, ha
 A pányvás kötelet legelőször dobja nyakába
 A pásztor, hogy a ménesből kocsirúdho' vezesse.
- 75 Nem a tehertől fél, amelyet húznia kell majd,
 Nem! hanem a hámtól, mely korlátozza futását.
 És amit így elveszt, azt nem pótolja sem abrak
 Sem pedig a ragyogó szerszám. Mit néki az étel
 S a hiu fény! megelégeszik ő a pusztai gyeppel,

- 80 Bármí sovány, s a záporosók szabad égnek alatta
 Verhetik oldalait s a bozót hadd tépje sörényét,
 Csak szabadon járjon, csak kergethesse tüzeben
 A sivatag viharát s a villám sárga kigyóit — —
 Isten hozzátok! lelkem múlatni szeretne
- 85 Még veletek, kedves hiveim, de az elragadó szél
 Képzeletem számrétü vitorlájába beléfujt,
 Szétszakad a horgony, fut gályám, elmarad a part,
 S ringat habkarján a látkör nélküli tenger,
 És míg az orkán zúg, s a felhők dörögnek, én a
- 90 Lant idegébe kapok, s vad tüzzel zengi el ajkam
 Harsány himnuszodat, százszorszént égi szabadság!

(Szatmár, 1847. augusztus 6.)

T. M. KISASSZONYHOZ

Hogyan vagy, kedves jó leányka?
 Alig hogy hallok híredet,
 Pedig nagyon szeretném tudni,
 Vidám-e vagy bús életed?

- 5 Ha jól van dolgod, hadd örülnék,
 Mert a boldogság úgy egész,
 Sőt kétszerezve lesz azáltal,
 Ha más is nyer belőle részt.

- S ha bánatod van, hadd busulnék
 10 Veled, hadd venném át felét,
 Másik felével a harcot csak
 Könnyekben végigküzdenéd.

- Elmondanád, mi bántja lelked,
 Mi mérte rája a csapást?
 15 S ha gyógyszer nem tudnék is adni,
 Adhatnék tán vigasztalást.

- Mint szeretném én, mint szeretném,
 Ha el lehetne mondani:
 Mily boldog vagyok, meddig mennek
 20 Boldogságom határai . . .

Sőt nincs is annak, nincs határa,
Ugy nyúlik által lelkemen,
Miként a föld felett az ég, mely
Jelen van, mindenütt jelen.

²⁵ S e nagy kéjtengert, melynek minden
Cseppjében egy gyöngy, egy öröm
— Nem csak magam: másodmagammal —
Nemes szivednek köszönöm.

Tudd ezt, leánya, és ha sorsod
³⁰ Nehéz: enyhíti e tudat;
Mert a boldogságnak testvére:
Boldoggá tenni másokat.

(Szatmár, 1847. augusztus.)

A KÖLTÉSZET

Oh szent költészet, mint le vagy alázva,
Miként tiporják méltóságodat
Az ostobák, s ép akkor, amidőn
Törekszenek, hogy fölemeljenek.
⁵ Azt hirdetik föl nem kent papjaid,
Azt hirdetik fennszóval, hogy terem vagy,
Nagyúri, díszes, tündöklő terem,
Hová csupán csak fénymázás cipőkben
Lehet bejárni illedelínesen.
¹⁰ Hallgassatok, ti ál hamis proféták,
Hallgassatok, egy szótok sem igaz.
A költészet nem társalgó-terem,
Hová fecsegni jár a cifra nép,
A társaság szemenszedett paréja;
¹⁵ Több a költészet! olyan épület,
Mely nyitva van boldog-boldogtalannak,
Mindenkinek, ki imádkozni vágy,
Szóval: szentegyház, ahová belépni
Bocskorban sőt meztláb is szabad.

(Szatmár, 1847. augusztus.)

AZ ÉN PEGAZUSOM

Nem angol ló az én Pegazusom,
Vékony nyakkal, hórihorgas lábbal,
Nem is német teherhordó állat,
Széles háttal, medve-topogással.

5 Magyar csikó az én Pegazusom,
Eredeti derék magyar fajta,
Világospej síma selyem szőrrel,
A napsugár hanyatt esik rajta.

Nem nevelték benn az istállóban,
10 Nem is igen járt az iskolába;
Kinn született, ott kinn fogtam el a
Kis-kunsági szép nagy pusztaságba'.

Nem bosszantom a hátát nyereggel,
Egy kis csótár van csak ráterítve,
15 Úgy ülök rajt, és sebesvágatva
Ragad, mert ő a villám testvére.

A pusztákra visz legörömostebb,
Mert a puszta születési helye,
Hej, ha arra fordítom a kantárt,
20 Úgy megugrik, alig bírok vele.

A falukban megállok egy szóra,
Hol a lyánság, mint a méhe-raj, áll;
A legszebbtől egy virágot kérek,
Akkor aztán, akkor újra hajrá!

25 Visz csikóm, s csak szavamba kerülne,
Hogy kivigyen ebből a világból;
Ha szakad a tajték róla: ez a
Sok tüztől van, nem a fáradságtól.

Pegazusom sohasem fáradt el,
30 Hamarjában még el sem is fárad,
Biz ezt ne is tegye, mert még messze
Vagyon útam, vágyaim határa.

Vágtass, lovam, vágtass, édes lovam,
Ha követ vagy árkot lelsz, ugord át,
35 S lábad alá ha ellenség botlik,
Rúgd el agyon az ilyen-olyan adtát!

(Szatmár, 1847. augusztus.)

ISMÉT KÖNNY!

Azt hittem, hogy szememből a sors
Örökre számüze,
S ismét pillámon vagy, sötét
Fájdalmak fényes követe!

5 Alig vidultam a boldogság
Nyájas napsugarán,
Ismét felhő takarta el,
Mely önti záporát reám.

De nem, nem zápor ez; csak egy könny,
10 Egy könnycseppecske csak,
És mégis kínosabb talán,
Mint volna egy egész patak.

Oh sírtam én már, sokat sírtam
Miattad, szerelem,
15 És siratálak tégedet,
Szegény pusztuló nemzetem,

De ennél keserűbb könyűt még
Nem ejtettem soha,
Sem érted, égő szerclem,
20 Sem érted, hamvadó haza.

E könny, mint a tüzes vas, mint a
Pokolnak lángja, süt...
Irtóztatón, irtóztatón
Orromba ment a pipafüst!

(Szatmár, 1847. augusztus.)

FALU VÉGÉN KURTA KOCSMA...

Falu végén kurta kocsmá,
Oda rúg ki a Szamosra,
Meg is látná magát benne,
Ha az éj nem közelegne.

5 Az éjszaka közeledik,
A világ lecsendesedik,
Pihen a komp, kikötötték,
Benne hallgat a sötétség.

De a kocsmá bezzeg hangos!
10 Munkálódik a cimbalmos,
A legények kurjogatnak,
Szinte reng belé az ablak.

„Kocsmárosné, aranyvirág,
Ide a legjobbját borát,
15 Vén legyen, mint a nagyapám,
És tüzes, mint ifjú babám!

Húzd rá cigány, huzzad jobban,
Táncolni való kedvem van,
Eltáncolom a pénzemet,
20 Kitáncolom a lelkemet!”

Bekopognak az ablakon:
„Ne zugjatok olyan nagyon,
Azt üzeni az uraság,
Mert lefeküdt, alunni vágy.”

25 „Ördög bújjék az uradba,
Te pedig menj a pokolba! . . .
Húzd rá, cigány, csak azért is,
Ha mindjárt az ingemért is!”

Megint jönnek, kopogtatnak:
30 „Csendesebben vigadjanak,
Isten áldja meg kendteket,
Szegény édesanyám beteg.”

Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,
35 Végét vetik a zenének
S hazamennek a legények.

(Szalmár, 1847. augusztus.)

A VÁNDORLEGÉNY

Hogyha üres az embernek
Zsebje: üres a has is.
Zsebem üres, ennél fogva
Üres az én hasam is.

5 Ténnap ettem utójára,
Az igaz, hogy keveset,
No de semmi! van elég, ki
Én helyettem is evett.

S holnap újra nap lesz, akkor
10 Ehetem majd . . . ha lesz mit.
Addig reménység-anyámnak
Szívom édes emleit.

Hasam üres, de helyette
Teli vannak szemeim,
15 Megtöltötték a hidegtől
Kiszorított könnyeim.

És ez jó, hogy ily hideg van,
Legalább sietnem kell,
S így a csárdát, mely még messze,
20 Szaporábban érem el.

Gyi, te fakó, gyi, te szürke,
Gyi, két lábam, fussatok! . . .
Milyen áldott két csikó ez,
Egyik sem kér abrakot.

25 Egyik fakó, másik szürke,
Mert nadrágom két darab,
Egyik szárát úgy toldottam
A másikhoz a minap.

Volt nekem jó új ruhám is,
30 Volt nekem szép új ruhám;
De kimélni kell az újat . . .
Hogy ne kopjék, eladám.

S hogy kijátsszam a haramját,
Ki megállit, meg lehet:
35 A legelső kocsmárosnak
Általadtam pénzemet.

Most a mely'k zsvány nálam csak
Egy fillérre is akad,
Díjul annak én azonnal
40 Fizetek száz aranyat.

Nincs zsvány, de a helyett a
Szél kutatja zsebemet.
Szél barátom, ne kutyálkodj,
Megütöm a kezedet.

45 Tréfa, ami tréfa, de ez
Kriminális egy idő,
Összeesküdt ellenem ma
Szél, hidegség, hó, eső.

Az az egyetlen szerencsém,
50 Hogy mezítláb utazom;
Telemenne vízzel sárral
A csizmám e rossz uton.

Gúnykacaj gyanánt süvöltöz
Fölöttem a fergeteg.
Hadd gunyoljon! rajta egykor
Én is jókat nevetek.

55 Ád az isten egy kis műhelyt,
Ád az isten majd nekem,
Benne lesz meleg kandallóm,
Feleségem, gyermekem . . .

Ott ha a szél, e cudar szél
60 Ablakomnál megjelen:
Olyat kacagok szemébe,
Hogy megpukkad mérgiben!

(Szatmár, 1847. augusztus.)

NE BÁNTSON AZ MEG...

Ne bántson az meg, fényes napvilágom,
Ha arcom néha elsötétedik;
Nem lehetek én, bármiként kívánom,
Még előtted sem folyton-folyva vig.

5 Nyugtasson meg, hogy ilyenkor szivembe
A bánatot nem te hozád vala...
Hogyan szereznél bánatot nekem te,
A földnek égnek legjobb angyala?

Egészen más az, amért engem néha
10 Kisértetes halványság színé fed:
Én egy szellemnek vagyok martaléka,
Mely meg-meglátogatni nem feled.

Hiába kérem, hasztalan esengek,
Hogy hagyjon el, hagyjon magamra már;
15 Kérlelhetetlen, siket ő! nem enged,
Talán örökké vissza-visszajár.

Sokszor, midőn a kéj legédesb nedve
Érinti már-már szomjas ajkamat,
Megjelenik... kezem megáll ijedve
20 És földre ejti a telt poharat.

E szellem a mult! mult időm emléke,
A legvadabb, legborzasztóbb alak,
Mit egy pokoli bor hevétül égve
A sors vizályi kigondoltanak.

25 Ezen szellemnek vagyok odavetve;
Fel-feltör hozzám sírja mélyibül,
S mfg súgja rémes ígcit fülembé,
Lelkem lelketlen sziklává kövül.

Ne szólíts ekkor, úgysem értenélek,
30 Édes hangod sem hatna szívemig;
Várd el békében, míg a jelenésnek
Irtóztató órája eltelik.

Körfülem ilyen álom fon hideg kart,
S miatta mégis mennyi a kinom!
35 Álom csupán... de mit használ? amig tart,
Eszembe nem jut, hogy csak álmodom.

(Szatmár, 1847. augusztus.)

HOMÉR ÉS OSZIÁN

Hol vannak a hellenek és hol a celták?
Eltűntenek ők, valamint
Két város, amelyet
A tengerek árja benyel,
5 Csak tornyaik orma maradt ki a vízből...
E két torony orma: Homér s Oszián.

Koldús vala az,
Királyfi emez. Mi különbség!
De egybe' hasonlatosak:
10 Mindketteje vak volt.
Szemfényeiket tán
Lelkök lobogó tüze, önnön
Dicsőségek ragyogása vevé el?

Nagy szellemek ők! ha varázskezeik
15 Érintik a lant idegét,
Mint isten igéje, világot
Alkotnak az ember elé,
Mely bámulatos szép
És bámulatos nagy. —

20 Halljátok Homért?
Dalában a mennyei bolt
Egy csendes örömnek örök mosolya,
Ahonnan a hajnali bíbor
S a déli sugár aranya
25 Oly nyájasan ömlik alá
A tengeri szőke habokra
És bennök a zöld szigetekre,
Hol istenek úzik az emberi nemmel
Boldog vegyülésben
30 Játékidat, oh gyönyörű szerelem.

S látjátok amott Osziánt?
Az éjszaki tenger örök-ködű földén
Vad szikla fölött viharokkal együtt
Harsogja dalát az alaktalan éjben,
35 És feljön a hold,
Mint a lemenő nap,

Oly vérvörösen,
S zord fénybe borítja a rengeteget, hol
Bolygnak seregestül
40 A harc mezején elesett daliák
Bús szellemei.

Minden mi világos,
Minden mi virágzó
Dalodban, oh koldusok őse, Homér!
45 Minden mi sötét,
Minden mi sivár
Dalodba', királyi utód, Oszlán! —

Csak rajta, daloljatok egyre,
Verjétek a lantot, az isteni lantot,
50 Homér s Oszlán!
Eljőnek az évek
Századjai s ezredei; letipornak
Mindent könyöretlenül, oh de
Ti szentek vagytok előttök;
55 Mindenre a sárga halált lehelik,
Csak ősz fejetek koszorúja marad zöld!

(Szatmár, 1847. augusztus.)

TARKA ÉLET

Szolgáltam én Mars uramnál
És Thalía kisasszonynál,
Mégpedig nagy tiszteletben ...
Ott elcsaptak, itt elszöktem.

5 Gyalogoltam kutyamódon,
S jártam négylovas hintókon.
Tisztítottam más csizmáját,
S tisztítá az enyimet más.

Kujtorogtam szomjan-éhen,
10 Egy helyen száraz kenyéren
Rágicsáltam, más helyen meg
Tejbe-vajba fűröszötték.

Volt már ágyam a mezetlen
Föld, kietlen rengetegben ;
15 Háltam ismét cifra ágyon
Finom patyolat-párnákon.

Megemeltem a sipkámat
Szolgabíró hajdujának,
S én előtttem hajtogatták
20 Magokat a szolgabírák.

Szobalyány is szégyelt volna
Velem jőni karonfogva,
Máskor ismét úri hölgyek
Pillantásomért epedtek.

25 Drága, ékes uj ruhám volt,
S volt ruhámon folt hátán folt,
Zöldre raktam sárgát, kéket . . .
Szent atyám, be tarka élet!

(Szatmár, 1847. augusztus.)

O. B. KISASSZONYHOZ

Szép mulatság téged néznem,
Szőke kislyány,
Te kis bimbó az ifjúság
Rózsafáján !
3 Elnézném én szemed s ajkad
Untalan;
Ajkadon szived s szemedben
Lelked van.

Szíved, lelked, mind meglátom,
10 Ha rád nézek;
Csendes még az, mint a téli
Madárfészek.
Várj csak, várj, ha majd eljő a
Kikelet,
15 Mily zajos néppel telik meg
Kecbeled.

És az szép, legszebb idője
Életünknek,
Amidőn a szív először
20 Népesül meg,
Amidőn kíséretével
Benn terem
A hatalmas nagy király, a
Szerelem.

25 Kísérői: öröm, bánat,
Könny, mosolygás,
Kétség, remény, és ki tudja:
Mi minden más?
E sok vendég úgy megtölti
30 A szívet,
Hogy ez, szegény, szinte-szinte
Megreped.

És ez a nép egyre lót-fut,
Föl s le nyargal,
35 Nem nyugosznak, dörömböznek
Éjjel-nappal.
És nekünk e zaj, mely soha
Nem szűnik,
Oly nagyon fáj és oly nagyon
40 Jólesik!...

Mit mosolygasz, mit mosolygasz,
Csintalan lány?
Amit itten magyaráztam,
Már tudod tán?
45 Oh nem, ezt még nem teszem föl
Felüled!
De ha így van? ... annál jobban
Beccsüllek.

(Szatmár, 1847. augusztus.)

SZÉP LEVÉL . . .

Szép levél, amelyet írtál,
Életemnek élete!
Benne elméd minden fénye
S szíved minden melege.

5 Oly forróan fested és oly
Édesen szerelmedet,
És, ki hinné? nékem mégis
Fáj, nagyon fáj leveled.

Egy redő ült homlokomra,
10 Amidőn elolvasám,
S e redő fáj, mintha késsel
Hasították volna rám.

Leveled virágbokor, de
Kigyó lappang a tövén.
15 Keresém és nem lelém meg,
De csipését érzem én.

Készakarva vagy nem tudva
Bántod ekkép lelkemet?
Mely téged oly véghetetlen
20 És csak tégedet szeret.

Ezt kellett tehát megérnem,
Hogy az üssön új sebet,
Akinek megorvosolni
Kén a régiebbeket.

25 Fuldokoltam a habokban,
S kezemet fölemelém . . .
S te, hogy mélyebben taszíts be,
Csak azért jöttél felém?

Jer, leány, és csendesíts le,
30 Jer, s nyugtass meg engemet,
Mert az első sziklakőnél
Szétloccsantom fejemet!

(Szatmár, 1847. augusztus 20. táján.)

MEGBÁNTOTT A RÓZSÁM...

- Megbántott a rózsám nagyon,
Haragudtam érte nagyon,
Haragudtam, buslakodtam,
Mint az efféléért szoktam.
5 Azt gondoltam, hogy sebemet
A sirásó gyógyítja meg,
Hogy akkor zárul be sebem,
Ha megnyílik a sír nekem.
S meddig tartott ez a bajom?
10 Míg megcsókolt az angyalom,
Mihelyt megcsókolt angyalom,
Mindjárt nem lett semmi bajom.
Éles, hegyes tör a szava,
S édes balzsam az ajaka.
15 Ilyen az a leányféle!
Mit tegyen az ember véle?
(Szatmár, 1847. augusztus.)

JÓ KÖLTŐNEK TARTANAK...

- Jó költőnek tartanak, s hogy
Az vagyok, én is hiszem,
De azért te ne magasztald
Verseimet, kedvesem.
5 Te előtted elpirúlok,
Hogyha dicsérsz engemet,
Oh mert érzem, hozzád képest
Érzem kicsinységemet.
A legkisebb gondolatban,
10 Mely fejedben tündököl,
A legkisebb érzeményben,
Mely kebled dagasztja föl,
Szemed egy pillantásában,
Mely titkon felém röpül,
15 Egy hangodban, mely futólag
Csengi lelkemet körül,
Egy mosolygásodban is több
Költészet van, kedvesem,
Mint az ötszázötven versben,
20 Melyet írtam összesen.
(Szatmár, 1847. augusztus.)

A CSILLAGOS ÉG

Fekszem hanyatt a föld sötétzöld szőnyegén,
És merengve nézem a sötétkék eget;
Száll reám aranyos, ezüstös csillagfény
És koszorú gyanánt övezi fejemet.

- 5 Megfürösztem lelkem e sugárözönben,
Lemosott magáról minden földi szennyet,
S most ujjászületve a magasba röppen,
S keresi a mennyet;

- Alszik az egész föld; mély és csendes álma,
10 Egyetlen halk dongás érinti fülemet,
Tán mellém valami kis bogárka szálla,
Vagy távoli folyam harsogása lehet,
Vagy még távolibb felhők mennydörgése,
Mely, míg hozzám ér, ily parányivá törpül,
15 Vagy talán lelkemnek himnusz-éneklése
Le a csillagkörbül.

- Szállj, lelkem, oh szállj az égitestek között,
És pillants keresztül rejtelmök fátyolán,
Melyet az istenség titkos ujsa szövött...
20 Bölcseségből-e vagy csak szeszélyből talán?
Nézd meg, lelkem, mi van ott a csillagokon,
És nézd meg, mi vagyon a csillagok felett,
Azután röpjél le hozzám gyors szárnyadon,
Hadd beszéljek veled;

- 25 Hadd kérdejem: mit láttál? van-e ott is élet?
S ha van, ily gyötrelmes, ily bús, mint a földi?
Áll-e az a kemény, szigorú ítélet,
Amely jutalmat oszt és boszúját tölti?...
De mi közöm ehhez! egyet szeretnék én,
30 Csak egyet megtudni, arról hozz hírt nekem:
Vannak-e ott szívek és a szívek mélyén
Lángol-e szerelem?

- Ha ott is szeretnek, ah úgy vágyok oda,
S hogy feljussak, forrón imádkozni fogok,
35 De ha a szerelem föl nem kísér oda,
Ugy isten hozzátok, ragyogó csillagok!
Ugy szebb a föld minden búbánata mellett,
S enyészem el, ha a sírba fognak tenni!...
A szerelem mindent pótol, s a szerelmet
40 Nem pótolja semmi.

(Szatmár, 1847. augusztus.)

CSAK UGY OMLANAK MOST HOZZÁM...

Csak úgy omlanak most hozzám
A szebbnél-szebb levelek!
Mínapi egyvel kedvesem majd
Szívem repesztette meg,
5 Most meg arra figyelmeztet
Egy nem ismert jóbarátom,
Hogy „vigyázzak s fussak innen,
Mert közel van a halálom,

Fussak innen! orgyilkos kéz
10 Fenyegeti éltetemet.”
Tréfa-e ez vagy valóság?
Egyik s másik is lehet.
Jóbarátom, hogyha tréfálsz,
Fordulnál más emberekhez,
15 Mert az ily kis tréfácskával
Engemet meg nem ijesztesz.

S ha nem tréfa? ha valóban
Tör valaki ellenem?
Úgyis jól van, majd bevárom
20 És megnézem emberem.
Tán valami rossz poeta,
Kinek Pegazusom lába
Ráhágott a tyukszemére
Helikonra-ballagtába’?

25 Vagy valami táblabíró,
Kinek úri fejről
Leütöttem a parókát
S a feje is leröpült?
Vagy valami vetélytársam,
30 Ki miattam kosarat hord,
Kit lehánytam a nyeregből
És szemébe rúgtam a port?

Hah, vagy talán mind a három
Összeesküdt ellenem?
35 No ha ezek megtámadnak,
Mit csináljak, istenem!
A poeta állkapcáját
Leszakítom fegyveremnek,
S ellenségimet, mint Sámson,
40 E számárcsonttal verem meg!

(Szatmár, 1847. augusztus.)

SZIVEM

Isten, alkotál-e
Több ily szívet is már,
Mint az én szivem?
Volt-e másban is már
5 Ily sokféle és ily
Forró érzelem?

Hű tanya ez a szív,
Nemesebb barátság
Hű tanyája ez.
10 Elhagyott, elaggott
Szüleim egyetlen
Lágy párnája ez.

Kert e szív, ahol leg-
Illatosb virágid
15 Nyílnak, szerelem!
Bánya ez, amely a
Szabadság számára
Kardvasat terem.

És mi szép, mi jó van
20 A kerek világon,
Melyet nem ölel,
Melyhez imádása
Nem hajolna le vagy
Nem röpülne fel? . . .

25 S egykor ez a szív is
Megszűnik dobogni,
Mint a többiek;
Egykor ez a szív is
Megszűnik dobogni . . .
30 Néma lesz s hideg.

Lenn a föld porában
Össze fog vegyülni
Majd a többivel,
S tán olyannal épen,
35 Kit magash indúlat
Sosem gyujta fel.

Oh nem! szívemet ne
Bírja másokéval
Ugyanaz a hely . . .
40 Vegyéték ki, hogyha
Meghalok, barátim,
S égessétek el.

(Szatmár, 1847. augusztus.)

A SZÁJHŐSÖK

Meddig tart ez örült hangzavar még?
Meddig bőgtök még a hon nevében?
Kinek a hon mindig ajkain van,
Nincsen annak, soha sincs szívében!
5 Mit használtok kofanyelvetekkel?
Évrül-évre folyvást tart a zaj,
És nem ott-e, ahol volt, a nemzet?
Nincs-e még meg minden régi baj?

Tenni, tenni! a helyett, hogy szóval
10 Az időt így elharácsoljátok;
Várva néz rég s oly hiába néz az
Isten napja s a világ reátok.
Nyujtsátok ki tette a kezét már
S áldozatra zsebciteket,
15 Tápláljátok végre a hazát, ki
Oly sokáig táplált titeket.

Áldozat s tett, ez a két tükör, mely
A valódi honfiút mutatja,
De ti gyáva s önző szívek vagytok,
20 Tette gyávák s önzők áldozatra.
Hiszem én, hogy, mint a fák tavasszal,
Megifjodnak a vén nemzetek,
De ti hernyók új lombot nem adtok,
Sőt a régit is leeszitek.

25 S oh mi vakság! fölemelte még a
Népszerűség őket paizsára,
Az elámult sokaság, miképen
Meváltóit, karjaiba zárja.

Megváltók? ők a hon eladói,
30 Elveszünk ez ordítók miatt...
Rólok tudja ellenünk, hogy félünk,
Mert a félénk eb mindég ugat.

Én ugyan nem állok a sereghez,
Mely kíséri őket ujjongatva,
35 És ha egykor közibök vetődöm,
Nem egyébért lépek e csapatba,
Csak azért, hogy fölfordítsam majd ez
Ál nagyok győzelmi szekerét,
S haragomnak ostorával vágjam
40 Arcaikra a bitó jelét!

(Szatmár, 1847. augusztus.)

VALAHOGY

Várom, várom lakodalmam
Nchezen,
No de hiszen maholnap már
Itt leszen,
5 Nem a világ ez az egy hét,
Lemorzsolom apródonként
Valahogy.

Szegény ember fia vagyok,
Az apám
10 Egy kunyhót sem, egy garast sem
Hagy reám;
Baj, baj! de nem olyan nagy baj,
Azért mi csak élélünk maj'
Valahogy.

15 Menyasszonyom akaratos
Kislány,
Én sem hajtok fejet minden
Szó után,
Tüzes patak a mi vérünk,
20 Hanem azért csak megférünk
Valahogy.

Ma ő enged, holnap meg én
Engedek,
Igy elejét álljuk szépen
25 A pörnek,
És ha nappal összeveszünk,
Este majd csak kibékülünk
Valahogy.

(Szatmár, 1847. augusztus.)

ILYEN ÓRIÁST, MINT ...

Ilyen óriást, mint
Én vagyok, ki látott?
Ölemben tartom az
Egész mennyországot!
5 Borúlj rám, borúlj rám,
Édes mennyországom,
Felhőtlen szép egem,
Fényes napvilágom!

Istenem, istenem,
10 Miért is teremted
Olyan parányinak
Az emberi keblet?
Boldogságom nem fér
Igy egészen belé,
15 El kell tékoznom,
El kell sírnom felét.

Megjövendöltem én,
Hogy boldog leszek még,
Hogy a bú nálam csak
20 Átutazó vendég.
Elmentél, messze is
Jársz immár, búhánat,
Csak ereddj! képpel sem
Fordulok utánad.

25 Nézd, kedvesem, nézd, a
Nap még le sem mene,
Mégis már javában
Szól a filemle.
De hiszen ez nem is
30 Madár danolása,
Hanem csókjaidnak
El-elcsattanása.

Mint szelíd tavaszi
 Eső a rónára,
 35 Ugy hulldogál csókod
 Ajkamra, orcámra,
 Mindenik cseppjéből
 Egy-egy virág terem...
 Csókzáporos tavasz!...
 40 Virágos szerelem!...
 (Szalmár, 1847. augusztus.)

SZÉCSI MÁRIA

Zordon, de ragyogó lovagkor! kiégett
 Piros éjszaki-fény! újra meggyujtalak,
 Képzetem fáklyája újra meggyújt téged,
 S lángodnál látszik a tündérkert újlag,
 5 Melynek oly szép fája volt s oly szép virága:
 Vitézség cserfája, szerelem rózsája! — —

Idősb Rákóczi György kétszáz esztendővel
 Ezelőtt elhagyta szép Erdélyországot,
 S a hitszabadságért küzdő seregével
 10 Bátran, elszántan a magyar földre vágott;
 Gömör bércei közt magas Murány vára
 Rá s katonáira nyílt kapukkal vára.

Betlen szép özvegyc volt, Szécsi Mária,
 Ki megérkezésén ckkép üdvözelt:
 15 „Üdvözlég, fejdelem, Erdélynek hős fia,
 Lelked rokon s Szécsi Máriának lelke.
 Ugyanaz úgy köti össze lelkeinket,
 Azért kezet fogni mi gátolna minket?

Itt van íme jobbhóm, add ide jobbodat,
 20 Bátran szoríthatod, bátran megrázhatod:
 Apám s férjem hős volt, hát sikoltásomat
 Asszony létemre is hallani nem fogod.
 Így, Rákóczi bátya; most szent a frígy velem,
 Barátod barátom s ellened ellenem!“

- 25 Tovább ment Rákóczi a frígykötés után,
Serege kis részét hagyván csak ott őrü.
Ha jön ellen, jöjön; csak mosolyog Murány
Rá a víhatatlan sziklai tetőrü...
Magas és meredek, fölnyúl a fellegig,
30 Tán még a villám is alatta születik.

- Jött is az ellenség, pedig nem sokára,
A haragra lobbant császár emberei;
Őket a pártütő várnak ostromára
Vitéz Veselényi Ferenc vezérel.
35 Követet nevez ki, hogy a várba menne,
S vagy megadást hozna vagy harcot üzenne.

- Elindult a követ, be is bocsáttaték,
Betlen szép özvegye kérdé: mit kívánna?
„Vár kapitányával szólni óhajtanék.”
40 „Szólj, felelt a hölgy, én vagyok kapitánya.”
Elbámult a követ, hogyne bámult volna?
Ily kapitánnyal még sohasem volt dolga.

- Azután elkezdé s mondta mondókáját,
Mely röviden hangzék, csak ennyibül állott:
45 „Megnyitjátok-e ti nekünk Murány várát?
Vagy mi magunk nyissuk meg, azt akarjátok?”
Kurta megtagadás volt a válasz érte,
Azt is gúnyos, büszke mosolygás kísérte.

- Visszakullogott a követ a vezérhez,
50 S eléje terjeszté, kivel és mit beszélt.
Veselényi maga sem tudja mit érez?
Mijét bántja e hír: szívét-e vagy eszét?
Lelkére sötéten, sűrűn jött a felleg,
És belőle ilyen villámok löveltek:

- 55 „Ördög és boszorkány, még csak ez volt hátra,
Hogy fejkötő ellen szögezzem ágyumat;
Rá talállok lépni, jó asszony, pártádra,
S majd pártáddal együtt fejed is leszakad.
Tán üres a konyhád, nincs mit kotyvasztanod,
60 Hogy főzőkanál helyitt most a kardot fogod.

Sohasem hallotta ez asszony híremet?
Veselényi hírét, hogy így ki mer kötni?...
Holnap halvány lesz a hajnal, mert elijed,
Olyan ágyudörgés miatt fog ébredni,
65 S mire ő elszalad és a nap föltámad,
Murány égő romján gyujtom meg pipámat.

Hm, fegyveres asszony! furcsa, furcsa lehet,
Olyanforma tán, mint szoknyában a férfi.
Tehát amazonok csakugyan termenek,
70 Melyekről nem egyszer hallottam regélni?...
S mondja követem, hogy szép és ifju asszony.
Meg kell látnom, igen, meg! el nem mulasztom.“

A vezérnek hosszú volt ez a nap, hosszú,
Két madár szállott rá, türelmét ostromló:
75 Tarka kíváncsiság és fekete bosszu,
Kerepelő szarka és károgó holló.
Végre jött az éj s ment, viradni is kezdett...
A vár tetejéről lesz szép nézni eztet.

Jött az ifju hajnal, az ékes levente,
80 Ragyogó szép csillag a kócsagtoll fején,
S vállán újdонат-új piros bársony mente;
Igy jött elé fényes diadalszekerén...
Megölte az éjet, fejét vette: vére
Fölfeccsent egész a fellegek szélére.

85 A köd pedig, az éj csüggeteg tábora,
Mert fő nélkül maradt, futni kezde gyáván,
S oszladozott számos apró csoportokra,
És elbújt a völgyek legtítkosabb táján,
Ott végső kétségbeesés szálla rája,
90 S fölakasztá magát fenyőfák ágára.

Ezalatt Murányon a nép talpon terme,
Látván, hogy ott kinn az ellenség sem alszik.
Fegyverre! kiáltá a vezér, fegyverre!
Szava, mint pacsírta éneke, ugy hangzik,
95 Mert Szécsi Mária volt a vezér maga,
Vagy talán leesett a hajnal csillaga?

Pej paripa tombolt, prüszögött alatta,
Békétlenül rágván szájában a vasat;
Oldalán aranyos kardját csattogtatta,
100 Keblén acél páncél, fején acél sisak.
Fényes volt páncéla, sisakja, szablyája,
De legfényesebb volt szeme két gyémántja.

Állt sorban a sereg, s előtte vezére,
Várván, hogy megszólal a sok ágyú-torok,
105 Melyek, kitéve a szomszéd hegytetőre,
Néztek, mint a láncra-kötött komondorok.
De ím, a várba az ágyúdörgés helyett
Az ellenségtől egy új követ érkezett.

Szép ifjú, amilyen csupán magyar lehet,
110 Tüzes két szeme a bátorság fáklyája,
Mely koporsóba vagy diadalhoz vezet. . .
Mégis, nézzétek, hogy Máriát meglátja,
Arca piros vére futni kezd, úgy rémlik,
Fut lefelé mélyen, meg sem áll szívéig.

115 Ott áll haloványan a vezérhölgy előtt,
És, mint a nyelvetlen harang, oly szótalan.
Mindenki gyávának, ijedtnek tartja őt,
Csak Mária tudja, csak ő: mi baja van.
Az asszony ne látna férfiak lelkébe?
120 Ne látná, mennyire hatott be szépsége?

S melyik asszonynak nincs kedvére, ha tetszik? . . .
Egyet emelt fején a fiatal özvegy,
Ajkát rejtett mosoly vonásai jegyzik,
S a megzavarodott ifjuhoz közel megy.
125 Egy ugrással vitte mellé paripája.
Nagy nehezen megnyílt a követnek szája:

„Asszonyom, mégegyszer küld hozzád a vezér
Császári királyi fonságunk nevében.
Add meg magad, add meg a várat, amig kér.
130 Megbánás terem a makacsság földében.
Nézd, ott állanak az ágyu-oroszlánok,
Melyek tüzet hánynak s halált bögnék rátok.“

Mária mosolygott, s szólni ekkép kezdett:
„Köszönöm vezéred szíves jó'karatját,
135 Hogy a fenyegető bajra figyelmeztet,
De mondd meg, hogy azt itt fölöslegnek tartják.
Küldje oroszlánit; mire idejutnak,
Lábainknál, mint kiskutyák, meglapulnak.

Magasak a sziklák, erősek a falak...
140 És hogyha nem volna sem egyik sem másik,
Itt vannak kardjaink, hogy ótalmazzanak
Vérünk kifolytáig, lélek-szakadásig!“
S megüte oldalán a fölcseggő kardot,
S lelkesedve tovább ily beszédet tartott:

145 „Jertek, ha jöhettek. Ha gyöngék falaink,
Megmutatjuk azt, hogy karjaink erősek.
Eldőlhet a sánc, de bátorságunk nem ing.
Meghalhatunk, de úgy halunk meg mint hősök.
Ha itt e lobogó helyett más lengedez,
150 Mi már azt nem látjuk, mert szemünk hunyva lesz.“

Végighallgatá a követ e beszédet.
Vagy tán nem is hallá, csak az asszonyt látta,
S szemeitől lelke meggyuladt s úgy égett,
Mint itéletkor majd az isten világa.
155 Meghajtá magát — vagy meg sem hajtá talán —
Ment, s vitte mélységes sebét baloldalán.

Betlenné pediglen titkos kedvtelésben
Küldé tekintetét a távozó után,
S ezt gondolta: „Kár volt, tovább nem beszélnem,
160 Maradt volna még itt, s nézett volna...reám.
Szép ifjú! szemével több bajt okozhatna,
Mint vezére minden fegyveres hatalma.“

Midőn már a követ a kapuhoz ére,
Ahogy úgy fölszedte elszórt eszméjét,
165 És a porkolábtól íróeszközt kére,
Irt, s ily szókkal adta át megírt levelét:
„Ugy jártam, barátom, mint járt hajdanában
A zultán követe Mátyás táborában.

Tudod, hogyan történt? a nagy király elé
170 Vitték a törököt. „A zultán üdvezel.”
Megzavarodtában e két szót hebegé,
S tovább nem mehetett elakadt nyelvvel.
Miket el nem mondtam, mik reám bizattak,
E levélbe írtam, add át asszonyodnak.”

175 Ezt cselekedni a porkoláb nem késék.
Lóhátról olvasta a hölgy az iratot.
Jó, hogy meg nem láták nagy meglepetését,
Mely miatt a lóról csakhogy le nem bukott.
Le is szállt hirtelen, magát összeszedé,
180 S tettetett közönnyel ment szobája felé.

Alig várta, alig várta, hogy benn legyen,
És midőn beére, páncélát ledobta,
Hogy könnyebb, szabadabb lélekzetet vegyen,
S zajló szíve meg ne repedjen alatta.
185 Sisakja sem kellett, messze félreveté...
Elég súly most szíve; mért terhelje fejét?

És ha már nincs páncél, sem sisak fölötte,
Mit csináljon a kard egyedül oldalán?
A kardot is többi fegyveréhez tette,
190 S oly kimélve, mintha félne tőle talán.
Igen, melyet eddig kivonva forgatott,
Mostan félt a kardtól, bár hüvelyében volt.

Marsból Venus termett. Így változik által
A haragos vihar bágyadt fúvalommá,
195 Így változik át, mely gyújtott sugarával,
A tüzes nap, enyhe szelíd alkonyattá.
És a szem, mely elébb villámot lövelt szét,
Arca két rózsáját harmattal füröszte.

Többször olvasá már a kapott levelet,
200 S ujra elolvassa... reszket keze s lelke...
„Gyönyörű szép asszony, szép mindenek felett!
Egy eszem volt, azt is látásod elvette,
De ez egy ész helyett adott ezer szívet...
Csillagok csillaga, valamennyi tied!

- 205 Kell, hogy még lássalak, az ütközet előtt,
Melyben eleshetem. Kell, hogy meglássalak.
A kárhozat keze vonna rám szemfedőt,
Ha már nem látnálak, dicső tündéralak.
Mutasd meg magad egy rövid pillanatban,
210 Csak amíg előttem szíved egyet dobban.

- Mondj akármily utat, hogy hozzád mehessek,
Ha az alvilágon visz is az keresztül,
És ha ott leszek, ha láttalak: öless meg!
Szívesen veszem a halált is kezedbül. —
215 Veselényinek írj vagy izenj, ha izensz,
Mert, ki előtted volt, Veselényi Ferenc.“

- E lángoló szavak voltak a levélben,
De ki írná le azt, leírni ki tudná:
Mi volt és mi nem volt Mária szívében,
220 Amidőn szemeit e sorokon tartá?
Tengeri szélvész ment át zajongó keblén,
Fehér hullámaid magasan emelvén.

- És e hullámok közt egy kicsiny kis sajka,
A szív, hánykodott, de evezett vakmerőn;
225 Egy egész világnak kincsét vitte rajta
A félelmet hírből sem ismerő remény.
Messze látszott még a part, de immár látszott;
És, ha nem volna, ez adna bátorságot.

- „Irok neki,“ szólott a szép hölgy magában.
230 Hosszan gondolkodott, gondolt is sok szépet,
De mikor azt hitte, hogy már ott tollán van,
Azt vette észre, hogy megint messze tévedt.
Végre csak ezt írta válaszul hamarján:
„Éjfélkor légy a vár délnyugati sarkán.“ —

- 235 Hogy ért Veselényi, hogy sem táborába?
Mint tudhatnám én azt, hisz maga sem tudta.
Bement, de nem soká maradt sátorába’,
Olyan kemény volt a medvehőr alatta.
Puhább fekvőhelyért indult ki a dőre,
240 S kapta magát, ráült egy sziklatetőre.

Magas volt a szikla, szemközt Murányvárral,
Hol leült a vitéz mélán elmerengve;
Fenyőfa borítá sötét árnyékával,
Mellette kis patak és kis madár zenge.
245 Azt sem tudta eddig, van-e madárének?
S most elhallgatta s oly jólesett szívének.

Végre bosszankodva szóla: „Istenemre,
Ez asszony boszorkány, ugy megbüvölt-bájolt!
Egy a gondolatom, s ez ő... szemeimre
250 Vont az egész földet betakaró fátyolt.
Nincs ezen fátyolnak csak egy kis nyílása,
És ez is azért van, hogy szemem őt lássa.

Oly szép, s olyan bátor! énhozzám illenék.
Feleségem meghalt, és ezt bölcsen tette,
255 Nem szerettem, szegényt; jósága volt elég,
De nagyon sok gondja volt a fészületre.
Nem mondom, hogy nem lett volna jó apáca,
Kár is, hogy nem az lett, nagyon elhibázta.

Szerelem, szerelem, te kedves szép vendég,
260 Itt vagy végre, itt; de nem átkozlak-e meg,
Hogy álmaiból e lelket fölserkentéd,
Hogy megmozdítottad gránitkő-szívemet?
Ha hidegen felel a forró levélre...
Örülés, ne vezess örvényed szélére!

Fölugrott és szinte fenyegetve nézett
A vár felé, ugy ment vissza sátorába.
Csaknem összeroskadt térde, hogy belépett,
Mert ott Máriának levelét találta.
Nagy volt, amig bontá, nagy volt lelki harca;
270 S mi volt halványabb: a levél-e vagy arca? —

Sokára ugyan, de csak eljött az éjféli,
A szellemeknek e fényes fejedelme...
Kinek koronája dúsabb az övénél?
S több csillaggal kinek van megrakva melle?
275 De most koronáját letevén, a holdat,
S mellén a ragyogó rendjelek nem voltak;

Egyszerű fekete felhőpalástban jött,
Tán mert ő is titkos kalandokra készül,
Miként Veselényi. — Sűrű bokrok között
280 Állt ez s gondolkodék szíve szerelméről,
Rég gondolkodék már, midőn fenn az óra
Lomha nyelve végre tizenkettőt szóla.

Olyan hatalmasan dobogott kebele,
Mintha azt belülről buzogány döngetné,
285 Mert ím kötélhágcsó indul meg lefele;
A vitéz elfojtott sohajjal köszönté:
„Mennyországba megyek... vagy vérpadra talán...
Mindegy!“ ment, s belépett a vár kis ablakán.

Mária fogadta, egyedül várt rája,
290 Egyedül? nem... együtt ezer szépségével,
Fehér kebelével, fekete hajával,
Piros ajkaival, sötétkék szemével.
Az asztalra téve reszketett a lámpa;
Tán szerelemföltés volt reszkető lángja.

295 „Eljöttem, asszonyom!“ szólalt meg a lovag,
„Nagyságos kegyedért vedd köszönetemet.
Amit már megírtam, elmondjam újolag?
Elmondjam, mennyire földúltad eszemet?
Keblemnek egykori holt, rideg magánya
300 Most a szerelemnek hangzatos tanyája.

Reszket a szívem, de nem mint a rózsafa,
Mely fölött elsuhan az esti fuvalom;
Reszket a szívem, mint kárpáti szikla, ha
Földindulás tör át alatta szilajon.
305 Bástyás az én szívem; nagy szenvedély kellett,
Hogy meghódíthassa e páncélos keblet.

Oh de te, asszonyom, szólj, miért hivattál?
Azért-e, hogy lássad kínomat, s kinevess,
Vagy talán azért, hogy rajtam szánakozzál?
310 Inkább erre vagyok, mint arra érdemes...
Vagy talán azért, hogy szerelmem hegyére
Reményvárat építs... asszonyom, ezért-e?“

„Ezért, sőt még többért,” szolt Szécsi Mária,
„Szeretlek tégedet, szívemet megnyeréd,
315 Szívem már tiéd és kész rá hajolnia,
Hogy bírd kezemet is... de egy föltételért.
Ha igazán szeretsz, könnyű lesz a válasz:
Szerelmem s kezemért pártom közé állasz?”

„Nem!” szolt Veselényi gondolkodás nélkül,
320 Szolt ünnepélyesen és határozottan,
„Ezen föltétellel elmém meg nem békül,
Kivánj akármi mást, mi hatalmamban van.
Sokkal, sokkal drágább vagy te, mint életem,
De becsületemet nem adom érted sem.

325 Amely zászlónak én hűséget esküvém,
Annak fogok élni, az alatt halok meg.
És ha másnak adott eskümet megszegném,
Hinnéd-e az esküt, melyet neked teszek?
Ha szeretsz, asszonyom, úgy kívánj egyebet,
330 Különben, tört szívvel, de mégis elmegyek.”

Mária csendesen, némán nézte a hőst,
Ajaka nem szólott, csak szíve dobogott.
„Íly nagynak hittem és ohajtottam is őt!”
Lelkének mélyében ekkép gondolkodott,
335 „Oh de most mit tegyek? mihez tartsam magam?
Én törjek hűséget, én szegjem-e szavam?”

Azután fennszóval mondá a vitéznek,
S szavában tettetett haragláng lobogott:
„Jól van; ha én értem nem jössz: kényszerítlek
340 Pártomhoz... e várat elhagyni nem fogod.
Itt maradsz, s ha nem kell menyasszonyi ágynak,
Erre fekszel, és ez nincs megvetve lágyan.”

S megnyitván egy ajtót a vérpadra mutat,
Mely állott a szomszéd szobában sötétben.
345 Veselényi látja... a félelem utat
Nem talál szívéhez, de bántja a szégyen.
„Bolond, aki vagyok, szerelem bolondja!”
Ezt gondolja s tudtán kívül el is mondja,

„Oh én bolond! hisz ezt gyaníthattam volna,
350 Sőt gyanítottam is... és mégis eljöttem.
Végeztesd, asszonyom, hol van a vérszolga?
Mert nem igen van több szó közted s közöttem.
Üttesd le fejemet, és ahol elásnak,
Tétesz számárfület síromhoz fejfának.

355 Gyalázat, gyalázat! kit a harc istene
Nem mert bántani, ím asszonyi csel ejt meg. —
De mért zúgolódom, miért ő ellene?
Hiszen minden ember úgy arat, amint vet.
Végeztesz ki, hamar végeztesz, asszonyom.
360 Nem átkozlak téged, magamat átkozom.“

„Nem, nem a vérpadra!“ kiált föl az asszony,
Ide karjaimba, forró karjaimba!
Nincs hatalom, ami tőlem elszakasszon,
Sorsom és sorsod egy csillagra van írva.
365 Ha már egyikünknek meg kell szegni hitét,
Én szegem meg, legyen sértetlen a tiéd.

Tudom, mit várhatok pártom híveitől,
De lesz annyi erőm, hogy eltűrjem érted,
S a jövődön tán majd szelidebben ítélt,
370 S ha le nem mossa is a foltot, mely érhet,
Legalább elfödi, s megbocsát a nőnek,
Hogy elfelejtette végét szerepének.

Mert csak szerep s nem más az asszonyvitézség,
Elhagyom a csata térét, a színpadot;
375 A kardot, a páncélt nem nekünk készíték,
Szégyenlem, hogy vele kezem kontárkodott.
Fölveszlek, szerelem eldobott rózsája,
Asszonyok fegyvere, királyi pálcája!“

És rövid nap mulva az ágyúk dörgének,
380 De csalatkoznék, ki ostroinnak gondolná,
Lakodalmat adtak hírül a vidéknek,
A hős vezér s a szép özvegy lakodalmát.
Meddig tartott, meddig nem a lakodalom?
Nem tudom, de víg és zajos volt, mondhatom. —

- 385 Kétszáz esztendővel utóbb, hogy itt jártam,
Híre sem volt többé az egykori zajnak.
Az elhagyott, az elpusztult Murányvárban
Vadrózsa-bokrok közt halk szellők susogtak.
Letörtem egy rózsát s magammal hoztam őt...
390 Talán a szép asszony szíve porából nőtt... —

(Szatmár, 1847. augusztus 29-e előtt.)

ŐSZ ELEJÉN

Üres már a fecskefészek
Itt az eszterhéj alatt,
Üres már a gólyafészek
Tetejében a kéménynek...
5 Vándor népe ott halad,

Ott a messzeség homályin,
Ott az égnek magasán.
Látom még, mint kis felhőket,
Vagy már nem is látom őket?
10 Csak úgy képzelem talán.

Elröpülnek, elröpültek,
Tavaszs és nyár vendégei,
És őket már nemsokára
A kertek és mezők virága
15 S a fák lombja követi.

Mint szeszélyes hölgy, a mennybolt
Majd borul, majd kiderül.
Ajka még mosolyg, s szemébe
Könny tolul... ennek sincs vége,
20 S ajkán újra mosoly ül.

Bús mosolygás és vidám könny!
Csodálatos keverék.
Észrevétlen karon fogja
És egy más világba vonja
25 A merengés emberét.

Órahosszat elmerengek,
És ha egy elejtett tárgy
Vagy harang, amely megkondul,
Fölriasztott álmaimból:
30 Elmém, nem tudom, hol járt?

(Szatmár, 1847. szeptember 1—7.)

BUCSÚ A NŐTELENSÉGTŐL

Tőled válok, legrégibb barátom,
Nőtelenység, tőled válok el;
Majd huszonöt évi bajtársam vagy,
Búcsu nélkül nem hagyhatlak el.

5 Ne neheztelj, hogy, ki oly hived volt,
Rajtad most ily hirtelen kiad.
Megosztottam véled ifjuságom,
Hagyd magamnak férfikoromat.

Szeretélek, mint tán senki más nem,
10 Hogyha intél, én szót fogadék,
Mentem én, a regényes kalandok
Zászlaját amerre lengetéd.

Messze vittél, sokfelé ragadtál,
Elfáradtam, megpihenni kell . . .
15 Nyoszolyám lesz kedvesem két karja
S fejér párnám a púha kebel.

Mosolyognak ifju cimboráim,
Gúnymosoly, mely ajkról-ajkra jár,
S szánakozva mennek el mellettem . . .
20 Savanyú a szőlő, ugyebár?

Én valóban szánalomra méltó,
Szánalomra oly méltó vagyok!
Piszkosabbnál piszkosabb csárdákba
Estenként nem barangolhatok.

25 Nem szabad már, csak egyet, szeretnem,
És ez is csak engemet szeret,
Nem úgy, mint az ő jó szeretőik,
Kik szeretnek százat, ezeret. —

Isten hozzád, nőtlenség barátom!
30 Haragszol vagy nem haragszol rám:
Már ezentúl hátamat látod csak,
Örömmel végkép jóllakám.

Isten hozzád, vidd el tarka zászlód
Másfelé, hogy új hivat szerezzen,
35 Fejér zászló kell nekem már, és az
Feleségem fejkötője lesz.

(Szatmár, 1847. szeptember 1—7.)

A KISBÉRES

Nem ül kevélyebben a huszár a lovon,
Mint az a kisbéres a vendégoldalon,
Behordta a szénát gazda padlására,
Üres szekérével ballag a tanyára.

5 Hat címeres ökör sétál a szekérrel,
Legelő a hajszás nagy csengetyűjével,
Ritka egy csengetyű, oly hangos a szava:
Haragnak illenék holmi kis faluba.

Kiált a kisbéres: „Cselő, csákó, cselő!”
10 S a szekérből a nagy ostort veszi elő,
Kétőles a nyele, három a kötele,
Irgalmatlanul elkezd pattogni vele.

Kati ott gyomlál a kis kertben serényen,
Mikor a szekér a házok előtt mégyen,
15 Még ki sem pillantott, és már ráismére
Ostora hangjáról a béreslegényre.

Ugy megörült rajta, hogy nagy örömébe
Nem paréjt, hanem egy szép virágot tépe;
Ha már ki van tépve, mit csináljon vele?
20 Nyujtja sövényen át a kisbéres fele.

A kisbéres pedig koránsem az, aki
Az ajándékot nem szokta elfogadni,
Kivált ha neki azt szép leány kínálja,
S legkivált ha az a szép leány babája.

- ²⁵ Elfogadta, föl is tüzte kalapjára,
S fölugrott megint a szekér oldalára,
És közéje vágott szép hat tinájának,
S most még kevélyebben tartott a tanyának.

- Mit fejében gondolt s érezett szívében,
³⁰ Mit el nem mondhatta ott hirtelenében:
Azt utjában olyan szépen elfütyölte,
Hogy a pacsírták is tanulhattak tőle.

(Szatmár, 1847. szeptember 1—7.)

AZOKON A SZÉP KÉK HEGYEKEN TÚL...

- Azokon a szép kék hegyeken túl
Fogsz te élni, kedvesem, ezentúl,
Ott fogsz élni boldog férjed mellett,
Kit boldoggá egyedül szíved tett;
⁵ Napkeletről messzebb napkeletre
Jössz velem, hogy mulathass kedvedre,
Odaviszlek szép Erdélyországba,
Láposvölgyi regényes magányba.
Hiszem, hiszem, hogy vidáman élünk,
¹⁰ Mert ott csak a természet lesz velünk,
A dicső, az örökszép természet,
Kinek arcát oly gyönyörrel nézed,
Mert tudod, hogy leghivebb barátom,
Kit sohasem kaptam hazugságon,
¹⁵ Ki elűzi a lélek kigyóit,
Ki sohasem sebesít, de gyógyít.
Ottan élünk a világtól távol,
Semmi sem jut el hozzánk zajából,
Csak az a halk, tengerféle morgás,
²⁰ Mely a zajnak csak viszhangja, nem más,
S mely meg nem zavarja álmainkat,
Sőt még költőibb álmakba ringat.

Odaviszlek, egyetlen virágom
A nagy földön, e nagy pusztaságon,
25 Ott gyakorlom én be ezt a régen
Óhajtott szót: kedves feleségem!

(Szalmár, 1847. szeptember 1—7.)

A SIVATAG LAKÓI

Ott a zerge a kősziklán
S legelészi a mohot,
Ott van a sas, fenn-röptében
Közelíti a napot,
5 Ott a liget fái közt zeng
Az apró madársereg,
Ott a fák alatt a kígyó
Csúszik-mászik és sziszeg,
Ott van a strucc, a homokba
10 Dugta ostoba fejét,
Ott a krokodíl a sásban
Sírja sátán-könnyeit,
Ottan ássa a hiéna
A halottak lakhelyét,
15 Ott a tigris, üvöltözve
Vérszemmél néz szerteszét . . .
Egy hiányzik: az oroszlán;
Hol vagyon ő? hova lett?
Tán megölték? tán eltévedt,
20 Járván messze földeket?
Messze járt, de el nem tévedt,
És vadásztak bár reá,
Meg nem ölték, nem ölhettek,
Mert magát ő nem hagyá.
25 De csatája hosszú, nagy volt
S megviselte erejét,
S hogy ezt ismét összeszedje,
Csendes helyre rejtkezék.
Nyugszik a fáradt oroszlán
30 Pálmafának ernyején . . .
Nyugszom én fáradt oroszlán
Feleségem kebelén.

(Koltó, 1847. szeptember 9.)

FÖLÖSLEGES AGGALOM

Világdöntő kacajra
Nyílnék meg ajakam,
Ha olyan szörnyüképen
Nem szégyelném magam:
5 Mindeddig azt hittem, hogy én
Okos emberként ragyogok,
Pedig nem volt s nincs s nem leszen
Oly tökfilkó, mint én vagyok!

Előre-hátra engem
10 Az élet hányt-vetett,
Epedve szomjazám már
A nyugodt életet:
S mit tettem? megházasodám,
Hogy kipihenjem magamat...
15 Házasság s nyugalom! van-e
Ennél bolondabb gondolat?

S barátaim miattam
Aggódtak rémesen,
Hogy vélem együtt szépen
20 Majd lantom is pihen,
Mivel szélnek kell fujnia,
Hogy zugjon a fák levele,
S szélcsendben úgy hallgat, miként
A fák, az ember kebele.

25 Kérlek, kedves barátim,
Hogy ne aggódjatok,
Mint eddig nem hallgattam,
Eztán sem hallgatok,
Sőt még majd nem is győzitek
30 Végighallgatni lantomat...
Házasság s nyugalom! van-e
Ennél bolondabb gondolat?

(Koltó, 1847. szeptember.)

BESZÉL A FÁKKAL A BÚS ŐSZI SZÉL...

Beszél a fákkal a bús őszi szél,
Halkan beszélget, nem hallhatni meg;
Vajon mit mond nekik? beszédire
A fák merengve rázzák fejüket.

5 Dél s est között van az idő, nyujtózom
A pamlagon végig kényelmesen...
Keblemre hajtva fejcskáját, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Egyik kezemben édes szendergőm
10 Szelídeden hullámzó kebele,
Másik kezemben imakönyvem: a
Szabadságháborúk története!
Minden betűje üstökös csillagként
Nyargal keresztül magas lelken...
15 Keblemre hajtva fejcskáját, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Arany csal s ostor kerget tégedet
A zsarnokért megvíni, szolganép,
És a szabadság? egyet mosolyog,
20 S mind, aki híve, a harctérre lép,
S érte, mint a szép lyánytól virágot,
Sebet, halált oly jókedvvel vesz...
Keblemre hajtva fejcskáját, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

25 Hány drága élet hullt már érted el,
Oh szent szabadság! és mi haszna van?
De lesz, ha nincs; tiéd a diadal
Majd a csatáknak utósóiban,
S halottaidért bosszut is fogsz állni,
30 S a bosszuállás rettentő lesz!...
Keblemre hajtva fejcskáját, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Vérpanoráma leng előttem el,
A jövőendő kor jelenései,
35 Saját vérök tavába fúlnak bé
A szabadságnak ellenségei!...
Egy kis mennydörgés szívem dobogása,
S villámok futnak által fejemen,
S keblemre hajtva fejcskáját, alszik
40 Kis feleségem mélyen, csendesen.

(Költő, 1847. szeptember.)

Petőfi „Beszél a fákkal a bús őszi szél...” című költeményének
kézirata 1847-ben írt kisebb költeményeit tartalmazó füzetének
143. lapjáról.

Merül a földet, his öm: sül....

Bírsít a földet a his öm: sül,
Valkun besülget, nem hallhatni meg,
Vajon mit mond nekik? beszédire
A fák menegye varrót fejtört.
De' a szél lökte van az idő, nyugtatóm
A pamlagon végig kényelmesen....
Velemlene hajtván fejesrejt, alszik
His feleségem mélyen, esendesen.

Egyik kerembem ides sendegőm
Kétszázados hullimái' tebele,
Márk kerembem imakönyvem. a
Kabatághatóvák törszékete!
Mindem betéje istárvosillagokint
Marsal kerembem megas tellem....
Velemlene hajtván fejesrejt, alszik
His feleségem mélyen, esendesen.

Könyv utasokor kengest tegedet
A transziszt megvami, szolganyo.
E' a kabattay? egyet mondogy,
I mind, a kishive, a kerestere kisp,
I erette, mint. kisp kengest vengot,
Tellet, kalálk oly is kedvvel veszem....
Velemlene hajtván fejesrejt, alszik
His feleségem mélyen, esendesen

Mány drágó élet hullt már ismét el,
Oh, kiend kabattay' és nem haszna van?
De lesz, ha nincs, tied a diadal
Mogy a csatáshatárban,
I halottaidint bopkint is fogsz állni,
I a bopkintallás nettentó' tellem!....
Velemlene hajtván fejesrejt, alszik
His feleségem mélyen, esendesen.

Vérparancsú leng csöten el,
A jövendő' kor elenisen,
Faját verő' szüke futás be'
A kabattaját allkengese'!....
Egy his menindigis künde dobogás.
I vltárvos futás által fejemen,
I kelenne hajtván fejesrejt, alszik
His feleségem mélyen, esendesen.

(Kölsz)

AZ EMBER

Nincs nevetségesebb az embernél,
Oly kevélységben, olyan gőgben él!
A világot fitymálják ajkai,
S minth' az eget akarná szántani
5 Orrával, oly magasra tartja fel.
Kevély ember, miben kevélykedel?

Egy szempillantásnál mi rövidebb?
Ember barátom, a te életed.
Rohanva jó az idő s elrohan,
10 Egy kezében bölcsőd pólyája van,
S másikban koporsódra szemfödel.
Kevély ember, miben kevélykedel?

S mit végezhetsz egy pillantás alatt?
Hódítál népeket, országokat?
15 Hódítani csak gyávákat lehet,
S az uralkodás ilyenek felett
Dicsőség? ezt csak szégyenelned kell.
Kevély ember, miben kevélykedel?

S ha dicsőséget szerzél, nagy nevet?
20 Veled hal meg s a föld alá viszed,
Vagy, mint hű eb, kísér ki sírodig,
S ott őrzi azt egy pár kis századig,
S előbb-utóbb éhen-szomjan vesz el.
Kevély ember, miben kevélykedel?

25 Dicsőséged, neved maradjon! hol?
A nép is elvesz, melyhez tartozol.
Az ország, melyben most él nemzedet,
Tenger volt egykor, s újra az lehet,
S e föld is semmiségbe oszlik el.
30 Kevély ember, miben kevélykedel?

(Koltó, 1847. szeptember.)

AMIÓTA ÉN MEGHÁZASODTAM . . .

Amióta én megházasodtam,
Valóságos fejdelem vagyok,
Trónusom a karszék, és pipámnak
Hosszu szára a királyi bot.

5 Ekkép ülök szörnyü méltósággal,
S elfogadom kegyelmesen itt
— Akik jönnek audienciára —
Országomnak jobbágy népeit.

Ott egy lyányka rózsaszín ruhában . . .
10 Mert lyány vagy s még szép is a felett,
Legelőször is veled beszélek,
Jer, hugám, az elsőség tied.

Kis hamis lyány! mért kerültél eddig?
Csak nevedről ismerhettelek,
15 Azt tudám csak, hogy Örömnék hinak,
Kergetélek, s el nem értelek.

Ámde végre birtokomba estél,
Meghódítám tündér-szárnyadat,
Kertészem vagy, te növelsz naponként
20 Homlokomra friss virágokat.

Szép virágok színre és illatra,
Milyeket csak tündérkéz növel,
És közöttök a tövis csiklandja
Csak fejemet s nem karcolja fel. —

25 Lépj elő, te hosszú száraz ember,
Mélyszemű és sápadtarcu Gond,
Vagy maradj csak, ajkad mindig olyan
Prózaí históriákat mond;

Balगतag, ki ily dicső napokban
30 Kenyeret és ruhát emleget,
Hordd el magad! bár rövid az élet,
Beszélgethetünk még eleget. —

S te is itt vagy, te is megjelentél?
Dúlt arcoddal, sötét Fájdalom!
35 Nem remeg kend, örök ellenségem,
Hogy ezennel fölakasztatom?

Mély sebeket hasítál szivembe,
Melyek néha most is vérzenek;
Mit csináljak most veled? . . . ne búsulj,
40 Kegyelmesen megkegyelmezek.

Egymás ellen hosszú harcot vívtunk,
A diadal hozzám esküvék;
Nagylelkű leszek, mert a győzőnek
Dicsősége a nagylelkűség — —

45 Mily zaj ez kinn? . . . Pegazusom tombol,
Tán megrúgta valamely számár,
Vagy tán azért nyugtalankodik, mert
Engem olyan rég nem látta már.

Várj, lovacsám, majd tiporhatod még
50 A felhőket jó gazdád alatt,
Várj egy kissé, hagyd élvezni mostan
Fejedelmi nyugodalmamat.

(Koltó, 1847. szeptember.)

SZEPTEMBER VÉGÉN

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
5 Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet...
10 Úlj, hitvesem, űlj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tévéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
15 S rábírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
 Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
 Én feljövök érte a siri világból
 20 Az éj közepén, s oda leviszem azt,
 Letörlni véle könnyűimet érted,
 Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
 S e szív sebeit bekötözni, ki téged
 Még akkor is, ott is, örökre szeret!

(Koltó, 1847. szeptember.)

ELÉRTEM, AMIT EMBER ÉRNET EL...

Elértem, amit ember érhet el:
 Boldogsággal csordultig e kebel!
 Ölemben kedves ifju feleség,
 5 Milyenről lelkem annyit álmodék,
 Midőn virágaid közt, képzelet,
 Mint mámoros pillangó repkedett;
 Ölemben egy oly asszony, akinek
 Tündérek adják a testvér nevet,
 Ölemben a legdrágább földi kincs...
 10 Oly boldog vagyok, hogy reményem sincs!
 Miért is volna nékem a remény?
 A nem-továbbat már elértem én.
 Mi volna könnyebb? mint lemondanom
 Mostan terólad, honfi-aggalom,
 15 Terólad, kínos hazaszeretet,
 Ki mindörökké téped a szívet,
 S magamnak szedni, mit az óra ad,
 Istenre bizván más bűját, baját... —
 De el nem hagylak, hazám, tégedet,
 20 Múltat, jövődöt, mindent eltemet
 Boldogságomnak tenger-özöne,
 Csak szent oltárodát nem önti le.
 Veled sohajtok, hazám, mint elébb,
 A kedvezőbb, a szebb idő felé,
 25 Mely töviskoronádat leveszi,
 S helyébe a dicskoszorút teszi,

Veled sirok, ha fájnak sebeid,
 — Miket rajtad haramják keze nyit, —
 Veled sirok, hogy fázol, éhezel,
 30 S nincs részvevőd sem távol sem közel,
 Veled sirok, hogy korcsok fiaid,
 S hívom le rájuk isten átkait,
 S veled szégyenlem, hogy a nagyvilág
 Téged, szegény hazám te, meg se' lát,
 35 Hogy, aki rajta egykor úr valál,
 És reszketett parancsod hanginál,
 Most rája nézve nem is létezel...
 S érted teszek majd, hogyha tenni kell!

(Koltó, 1847. október.)

KAZINCZY GÁBORHOZ

Miljók nevében emelem szavam,
 Miljók nevében mondom el neked
 A köszönet, a hála szavait,
 Hős pályatársam, lelkem rokona:
 5 A nép nevében! melynek híve vagy,
 Melyért csatázol bátran és vitézül.
 Szentebb, mint a keresztesháborúk,
 Szentebb a harc, amelyet vív e század,
 Melynek te, mint én, katonája vagy.
 10 Ott fekszik, mint egy új Prometheus,
 Évezred óta a bilincsre-vert nép,
 És rágja máját a saskeselyű,
 És vérzi lábát és kezét a lánc.
 Le fogjuk rázni róla a vasat,
 15 S elűzzük tőle a saskeselyűt!
 Mienk, mienk lesz majd a győzelem,
 Mert jó az ügy, mely fölfegyverze minket,
 Mert a jó ügynék végre győzni kell.
 Az ellenségé még a hatalom,
 20 Kicsiny, kicsiny még a mi seregünk, de
 Akik vagyunk, mind elszánt férfiak,
 S ha ott a többség, itten az erő,
 Mert a mi fegyverünk az élesebb,
 Mert az igazság a mi fegyverünk.
 25 S nem volna messze már a diadal,
 Ha minden harcos olyan volna, mint te,

Szavával olyan fél-mindenható!
 Föl, föl, barátom, hangoztasd szavad,
 Áraszd ki lelked e lángözönét,
 30 Hogy föllobbantsd a rokon szíveket,
 S hogy szétégesd az ellenség hadát!
 Dörögd a gőgnek és a butaságnak
 A rá jövőendő végítéletet.
 Föl, föl, barátom, csüggedetlenül
 35 S nem tántorogva egy pillantatig sem!
 A díj, amelyet egykor aratunk,
 Küzdelmeinkhez méltó díj leszen...
 De mit beszélek? mért említem ezt?
 Nem fáradunk mi jutalom-reménnyel,
 40 Mint a hazugság aljas zsoldosi,
 De önzés nélkül, isten-ihletésből,
 Mint hajdanában az apostolok!

(Koltó, 1847. október.)

AZ UTÓSÓ VIRÁGOK

Őszi idő a javából,
 A természet homlokáról
 Minden szépet leragad.
 Nincsen a mezőkön semmi,
 5 Még a kertben is keresni
 Kell már a virágokat.

Kis Juliskám összeszedte
 És bokrétává kötötte
 A maradék szálakat.
 10 Jól tevéd, kis feleségem,
 Kedvet szeresz evvel nékem,
 S tán velök sem tész roszat.

Már ha úgyis halniok kell,
 Haljanak hát legalább el
 15 Itt, hol látják szemeink;
 Könnyebb lesz talán halálok,
 Hogyha azok néznek rájuk,
 Akik őket szeretik.

(Koltó, 1847. október.)

EGYKOR ÉS MOST!

Egykor és most! egykor és most! . . .
Ép ilyen volt az idő,
Mint most, ily hideg, zimankós,
Igy szakadt le az eső.

5 Nagyon jól jut az eszembe,
Még a napját is tudom:
Ballagott egy ifju kinn a
Pocsétás országon.

Bús arccal, kopott ruhában
10 Ahogy ottan ballaga,
Olyan volt, mint egy vándorló
Leveletlen őszi fa.

Csak ment, csak ment, s ha előtte
Kétfelé tért el az út,
15 Nem kérdezte senkitől sem:
Ezen s ezen hova jut?

Mindegy volt őrája nézve,
Ha jobbra, ha balra ment;
Schol sem várt rá meleg ház
20 És meleg szív odabent.

Megmondjam-e, feleségem,
Hogy ez ifjuból mi lett?
Ne sajnáld őt, éli már ő
A mennyei életet.

25 Hanem ebből azt ne hidd, hogy
Elment az élők közül;
Annyiban van csak, hogy ő már
Itt a földön üdvezült.

Itt van e meleg szobában,
30 S ajka forró ajkadon,
Kedves drága feleségem,
Édes szép kis angyalom!

(Koltó, 1847. október.)

A SZERELEM ORSZÁGA

- Álmodtam a minap...
Már nem tudom, hogy ébren-e vagy alva?
Csak azt tudom, hogy álmodám.
Ah, milyen szép álom vala!
- 5 Most, amidőn leirom,
Kezem még most is reszket... a gyönyörtől!
Ballagva mentem hosszú úton,
Azaz hogy nem ballagva,
Sőt inkább sebesen,
- 10 Mert pusztá volt a táj, amerre jártam,
Oly pusztá, olyan prózai,
E tájnál csak lakói voltak
Még prózaibbak...
Oly szenvedélytelen, nyugodt pofák!
- 15 Siettem el, siettem el,
Hogy mentül hamarabb
Mögöttem hagyjam e
Boszantó tájt s boszantóbb arcokat.
Elvégre értem egy magas kerítést,
- 20 Amelynek gyémánt kapujára
Ez volt fölírva szivárvány-betűkkel:
„A szerelem országa.“
Vágy-szomjasan
Kaptam meg a kilincset
- 25 És bényiték,
S mit láttam! égi látomány!
Elöttem állt a legdicsőbb vidék,
Minőt a festők és a költők
Művészi mámorukban
- 30 Teremteni csak képesek,
Amilyen tán csak a paradicsom volt.
Virító széles hosszú völgy
Ezer virággal s oly nagy rózsafákkal,
Amekkorák másutt a tölgyek.
- 35 Középütt sétált egy folyó,
És vissza-visszafordult
A helyre, melyet egyszer elhagyott már,
Mikéntha fájna nékie
Végképen elszakadni tőle.
- 40 A láthatár szegélye
Regényes kösziklák valának,
Melyek fején
Arany felhők lebegtek

- Fürtök gyanánt.
- 45 Elálmlétkodva néztem e vidéket,
Feledve még az ajtót is betenni,
Midőn beléptem.
Sokáig álltam a küszöbnél,
Mig végre szinte öntudatlanul
- 50 Beljebb-beljebb vont a vidék varázsa.
Először is virágos réteken
Mentem keresztül. Ifju emberek
Jártak körülém, mindegyik
Lehajtott fővel, mintha tűt keresne.
- 55 Kiváncsi lettem és megkérdezém,
Hogy mit keresnek olyan gondosan?
S felelt egy, hogy mérges füvet.
Mérges füvet? s mivégre?
„Hogy kifacsarjam s megigyam levét.“
- 60 Megdőbbenék s gyorsan tovább haladtam,
S fáradva értem
Az első rózsafához,
S alája ültem, hogy ott megpihenjek,
De amidőn letelepedtem,
- 65 Oh borzalom! fejem fölött
Egy ifju lógott fölakasztva.
Elrohanék a másik fához
S a harmadikhoz és a negyedikhez
És így tovább, mindig tovább,
- 70 De nem pihenheték sehol,
Mert mindenik fán
Függött egy ember.
Túl a folyón, túl a folyón!
Gondoltam, ott a boldog szerelem.
- 75 S szaladtam a folyó felé,
Csónakba ültem, s gyorsan evezék,
De húnyt szemekkel,
Mert a habokban egy-egy holt tetem
Útötte föl magát,
- 80 S a partról, mint a megriasztott békák,
Ugráltak be ifjak és leányok.
Átértem a vizen,
S ah itt is mindenütt
A régi látomány!
- 85 Méregpohár, akasztott emberek,
Mindenhol ez, mindig csak ez,
S hátul a sziklák ormiról
Veték le mások magokat,

S alant a völgynek éles kövein
 90 Kifeccsent szívökből a vér
 S fejből a velő.
 Kétségbeesve nyargalék
 Mindenfelé, mindenfelé,
 De mindenütt a régi látomány:
 95 Dúlt arcok és öngyilkolás!...
 Csupán csak a táj és az ég mosolygott.

(Koltó, 1847. október.)

MENNY ÉS FÖLD

Isten hozzád, gyönyörű hazugság,
 Eszményképek, ábrándok világa!
 Már kezemben tartom ajtód kulcsát,
 Még egy perc s örökre zárva lesz.

5 Túl az éjnek fejr szivárványán,
 A tejúton túl röpültem egykor,
 S ott az égi magasokban járván
 Építélek, szép tündérvilág.

Ott töltöttem ébren álmadozva
 10 A csapongó ifjuság időit,
 Álmaimnak nem volt vége-hossza,
 S szebbnél-szebbek voltak álmaim.

De az álom bármi szép, csak álom,
 S hogyha ma nem, holnap elmulandó;
 15 Elment, elment pajkos ifjuságom,
 Fölkeltett a komoly férfikor.

Isten hozzád, ábrándok világa!
 Miért várjak, amig összeomlasz
 S romjaidnak eltemess alája?...
 20 Jobb, leszállnom innen idején.

Le a mennyből, le tehát a földre!
 Vigy le, vigy le, képzeménym szárnya,
 Mielőtt lebuknám összetörve,
 Mint lebukott egykor Phaëton.

25 Hogy jön e könny szemem pillájára?
Aggalom s bú, hagyjatok, hadd menjek,
Hisz a föld az emberek hazája,
Embereknek csak a föld való;

S ha nem is oly szép ez, mint szeretnők,
30 Nem is oly rút, mint az ifju véli...
Nincs itt angyal, ámde nincs is ördög,
S ha van itt tél, van kikelet is.

(Koltó, 1847. október.)

CSENDES ÉLET

És vége a komédiának,
A fütty s a taps elhallgatott,
A nagy függöny szépen legördült,
S én ott hagyám a színpadot.

5 S most itt vagyok... oly messze, messze,
Száz mérföld tőlem a világ,
Ki egykor azt becsavarogtam,
Mint a garaboncás diák.

Itt ülök feleségem mellett
10 Ebb' a csendes kis faluba'.
Egykor szűk volt a föld, s imé most
Elég tág e kicsiny szoba.

Itt nézem a hajnalt s az alkonyt
És feleségem mosolyát,
15 S szemem nem kíván többet látni,
Bármily kevés az, amit lát.

Ki tette volna föl felőlem,
Hogy ilyen furcsán járok még?...
De mikor olyan furcsa, furcsa
20 Portéka az a feleség!

(Koltó, 1847. október.)

AZ VOLT A NAGY, NAGY MUNKA...

Az volt a nagy, nagy munka,
Kicsiny kis feleség,
Mig megszereztelek, mig
Veled eljöhettek.

5 Ha ilyen drága volna
Minden háznál a lyány,
Be kevés pap híznék meg
Az esketés díján.

Igaz, hogy ily leány nem
10 Minden bokorban nő,
S uramfia: poéta,
Rongyos poéta-vő!

Meg is tevé dicsően
A hat-vágást apád,
15 Hogy ily isten-csapástól
Menekjék a család.

És amidőn hiába
Volt minden izzadás,
S ég, föld dacára meglett
20 Az asszony-elhozás:

Eltört ugyan az útban
Kocsinknak kereke,
De nem hiszem, hogy a nagy
Áldás-súly törte le,

25 Azon áldásnak súlya,
Amellyel engemet
Ipam s napam magoktól
Eleresztettenek.

Azon az egyen most is
30 Csodálkozom nagyon,
Hogy az ajtón jövék ki
És nem az ablakon.

Mért is nem dobtak itt ki?
Túrném a többivel;
35 A sok közt e kis tréfa
Nem is tűnt volna fel.

(Koltó, 1847. október.)

HINTÓN ÉS GYALOG

Rég eltemette a nyarat
Az ősz, s ez is haldoklik már,
Az erdő mégis milyen hangos!
Hogy füttyöl benne a madár!

5 E füttyre fölriadtak az
Álmos merengésből a fák,
S a meglepő, nem-várt örömtől
Megrezzen rajtok minden ág.

Még ott fönna a nap is, aki
10 Ködcsuklyájába bújt vala,
Gondolva, hogy a tavaszig már
Ugysem leszen mit látnia,

Még fönna az égen a nap is
Kiváncsian pillant elé,
15 Hogy lássa ezt a madarat, mely
A bús csendet szétkergeté.

Keres, keres szemeivel,
Megnéz az erdőn minden fát,
De mindhiába, mindhiába,
20 Madárfélét sehol se' lát.

Jó nap barátom, ne keresd
A fákon e víg madarat,
Ott ballag a mi füttyösünk a
Gyaloguton a fák alatt.

25 Egy ágrólszakadt siheder,
Kit a balsors meghordoza,
Keblén kenyere, hátán háza
S szívében jókedv tavasza.

Hogy megfüttyöl, hogy megfüttyöl,
30 Hogy harsog az erdő bele...
S ím fényes úri hintó nyargal
S szemben találkozik vele.

A fényes hintóban belül
Sötét ur ül nagy csendesén;
35 Ah, milyen napfogyatkozás van
E gazdag úr szemeiben!

Meglátja őt a siheder,
És sajnálkozva távozik...
Ti szegény gazdagok, kiken ily
Rongyházi is sajnálkozik!

(Koltó, 1847. október.)

MI A SZERELEM?

Süldő poéták, bikficek,
Ugyan ne csiripeljeteK
A szerelemről! kérlek szépen
Az emberiség szent nevében,
5 Melyet kínpadra vonni véteK,
Kérlek, hogy azt ti ne tegyéteK.
Tudjátok: melyik fán terem,
Milyen madár a szerelem?
A kotyvaszték, mit fejeteK
10 Rosz bögréjében főzteteK,
A sóhajtások galuskája
Pityergések levébe hányva,
Epedéssel megsáfrányozva
Vagy kakasdűhvel megborsozva,
15 Oh én szerelmes istenem,
Ez még koránsem szerelem!
Még várjatok, kis bikficek,
Kissé nagyobbbat nőjeteK,
Hogy a szerelmet ismerjéteK
20 És azt megénekelhesséteK. —
Viselni hosszú éven át
A szívben a kétség nyilát,
Teremteni legmelegebb
Vérünkéből szép reményeket,
25 Csak azért, hogy meghaljanak,
Hogy minden istenadta nap
Legyen egy-egy kedves halottunk,
Kit kínosan kell megsiratnunk;
A rágalomnak óriási
30 Kigyófarkával szembeszállni,
Eltűrni oly bántalmakat,

- Mit megtorolni nem szabad,
 Mert kedvesünk azé, ki bánt,
 Aztán elvenni a leányt,
 35 Eldobni érte szabadságunk,
 Mely legimádottabb sajátunk,
 S fölvenni a könnyű szabadság
 Helyett az élet súlyos gondját,
 Dolgozni napok s éjeken,
 40 Hogy ételünk s ruhánk legyen;
 S ha feleségünk tán szeszélyes,
 Magunkat szabni szeszélyéhez,
 Hogy már ha kell örömtelennek
 Lenni egyik vagy más életnek,
 45 Mienk legyen örömtelen . . .
 Lássátok, ez a szerelem!

(Koltó, 1847. október.)

BÖLCSELKEDÉS ÉS BÖLCSESÉG

- „Teremtve van-e a világ,
 Vagy örök idők óta áll?
 S fog-e örökké állani,
 Vagy egykor semmiségbe száll?
- 5 Megírta évmiljók előtt
 A sors, mi fog történni majd?
 Vagy a történet gálya, mit
 A véletlen fuvalma hajt?
- Egy-e a lélek és a test?
 10 Honnan jövénk, hová megyünk?
 Elalszik-e a sírba', vagy
 Uj lángra lobban életünk?“
- Gunnyaszt a bölcs magánosan,
 S ezen kérdések lengenek
 15 Virasztó szemei előtt,
 Miként rejtelmes szellemek.

Vizsgálja őket gondosan,
Vizsgálja fáradatlanul,
Vizsgálja hosszú évekig,
20 S mi haszna benne? mit tanul?

E szellemeknek arcain
Csak egy vonást sem fejte meg,
Midőn feléje a halál,
A végső szellem, közeleg.

25 S te balgatatag világ, te az
Ily dőrét bölcsnek nevezéd,
Ki kincset kíván szerzeni
S eltékozolja életét.

Elég hogy élsz! mi gondod rá:
30 Mi volt és mi következik?...
Legbölcsőbb, sőt csak az a bölcs,
Ki sohasem bölcselkedik.

(Koltó, 1847. október.)

MEDDIG ALSZOL MÉG, HAZÁM?

Meddig alszol még, hazám?
A kakas rég felkelt,
Kukorékolása rég
Hirdeté a reggelt.

5 Meddig alszol még, hazám?
A nap is fölépett,
Beözönlő sugara
Nem boszantja képed?

Meddig alszol még, hazám?
10 A veréb is fenn van,
Telhetetlen bendejét
Tömi asztagodban.

Meddig alszol még, hazám?
A macska is fenn jár,
15 S tejesköcsögöd körül
Kotnyeleskedik már.

Meddig alszol még, hazám?
Kaszálód fűvére
Csaptak a bitang lovak,
20 S legelnek széltére.

Meddig alszol még, hazám?
Íme vincelléred
Műveli, nem szőlődet,
Hanem a pincédet.

25 Meddig alszol még, hazám?
Szántanak szomszédid,
S a magokéhoz oda-
Szántják földed szélit.

Meddig alszol még, hazám,
30 Míg rád nem gyul a ház,
Mindig, míg a félrevert
Harang föl nem lármáz?

Meddig alszol még, hazám,
Szép Magyarországom?
35 Föl sem ébredsz már talán,
Csak a másvilágon!

(Koltó, 1847. október.)

TÍZ PÁR CSÓKOT EGYVÉGBÜL...

Tíz pár csókot egyvégbül
A legédesebbjébül!
Rádást is,
Feleség,
5 Nekem ennyi
Nem elég.

Csak úgy virág, ha tarka,
Csak úgy asszony, ha barna.
Barna kis
10 Feleség!
Szíved, szemed,
Ajkad ég!

Ölelj, ölelj, angyalom,
Ha ölelsz, azt gondolom,
15 Hogy én még
Igy élve
Felröpülök
Az égbe.

Oltsuk el már a gyertyát,
20 Mert azt ingyen nem adják,
A gyertya
Derága,
Minek ég itt
Hiába?

25 Házasodjunk, hajahaj,
Házasélet kutyabaj,
Mindig szép,
Mindig a,
Reggel, délben,
30 Éjszaka!

(Koltó, 1847. október.)

A RAB

„Te éretted harcolék, szabadság,
S láncraverve lábam és karom . . .
Világosság, téged szomjazálak,
S mint vakandok, föld alatt lakom . . .

5 Mikor üt a megváltás órája,
Mikor üt a boldog óra már,
Melyben újra szabad léget szívok
S újra rám sütsz, fényes napsugár?“

Lenn az élők nagy koporsájában,
10 A börtönben, így sohajt a rab,
S már, az isten tudná, hányadikszor,
Hiszen olyan régi, régi rab!

Vagy tán még csak egy pár kurta napja,
Hogy a sírnak testvérébe bujt?
15 Nagy művész a fogság szenvedése,
Minden órát századokra nyujt.

Nem napok, nem! évek folytak el már,
A mióta idevettetett,
Hosszu kínos évek, mik fölvesték
20 Homlokára sötét nevöket.

És fejét már régen a szegény rab
Bilincsel zúzta volna szét,
De egyetlen társa, a reménység,
Megragadta fölemelt kezét . . .

25 A reménység, hogy ő még szabad lesz!
Múlják itt bár éltenek fele,
Hátralévő megmaradt felét az
Édes szabadságban tölti le.

És ezért várt, és ezért nem zúzta
30 Bilincsel szerteszét fejét,
Várva várt s a lomha évek száma
Feje fölött meggyülekezők.

S jött a végén e hollóseregnek,
Végre jött egy szép fehér galamb,
35 Jött a drága hírnek meghozója,
Hogy utószor van ma ott alant.

Nyílik, nyílik ím a börtönajtó ...
Leveszik kezéről a vasat ...
Fölsikolt és összerogy ... örökre ...
40 Örömében szíve meghasadt.

(Koltó, 1847. október.)

A HOLD ELÉGIÁJA

Mért vagyok én a hold? isten, mit vétettem,
Hogy a legnyomorúbb lényé tettel engem?
Inkább volnék a föld utósó szolgája,
Mint az égen az éj ragyogó királya,
5 Inkább járnék ott lenn koldús bocskorában,
Mint itt járok ezüstsarkantyús csizmában,
Inkább színám lenn a csapszékek borszagát,
Mint itt fönna a csillagvirágok illatát.
Oh melyik jó lélek ne szánná sorsomat?
10 Minden kutya, minden poéta megugat!
S ezek a tollrágó, versgyártó pimaszok,
Kiknek nem a szíve, csak a füle mozog,
Azt hiszik, hogy velők én egy követ fújok,
Rokonérzelemből hogy velők busúlok.
15 Sápadt vagyok, de nem ám a fájdalomtól,
Hanem a méregtől, amely torkomon dul,
Hogy ekkép komáznak énvelem e fickók,
Mintha együtt vernénk a csűrhere disznót.
Néha-néha jön egy az igazijából,
20 Egy kipattant szikra isten homlokából,
Egy valódi költő, s dala hallatára
Keblemet megtölti a gyönyörnek árja;
Csakhogy, csakhogy amíg jön egy ilyen dalnok,
Addig hány keserves nyávogást nem hallok!

- 25 Efféle mákvirág minden bokorban nő,
 Nincs ezekre soha, nincs sovány esztendő.
 Minden este félve kezdem utazásom:
 Hol akad meg fülem olyan nyikorgáson?
 Ahol ni, ott is egy! hogyan terpeszkedik,
 30 Hogy meghányja-veti parasztlócs kezeit,
 Mintha el akarná messze hajítani,
 Talán mert markába nincs mit szorítani,
 S úgy megsohajtoz, mint a kárvallott cigány,
 Az erek is csakugy dagadnak a nyakán.
 35 S mit össze nem beszél! s váltig engem kérdez,
 S kér, hogy tekintsek be a szeretőjéhez.
 Jól van, betekintek. Hát, öcsém, a Jutka
 Épen most buvik be a kemencelyukba,
 Sült kolompért szed ki, pofázza befelé,
 40 Megégette száját, mert hirtelen nyelé.
 Jaj be gyönyörűen rántja félre arcát!
 Ez a bájos orca épen méltó hozzád. —
 Megmondtam, aminek nem tudása gyötrött,
 Most menj a pokolba, vigyen el az ördög!

(Koltó, 1847. október.)

A KOLDÚS SÍRJA.

Mint vadállat, mely halálát sejt,
 A vén koldús puszták közepébe
 Bujdosott, és élte maradékát
 Ott a puszták közepén tevé le.

- 5 Holttestéhez a szegénylegények
 Elvetődtek, néki gödröt ástak,
 Felköték botjára tarisznyáját,
 S így tüzék le a botot fejfájának.

- Ott a fa s bokor nélküli rónán
 10 Áll a kis domb egyszerű jelével,
 S te természet, elhagyottak gyáma,
 Vadvirágok s fűvekkel fődéd el.

Ilyen a sors! egykor, életében
Szennyes rongyok lengedeztek rajta,
15 S íme sírját napkeletnek minden
Szőnyegénél szebb szőnyeg takarja.

De az mindegy; órá nézve a fő,
Hogy elérte végre nyugodalmát...
Ki gondolná? mily zajos, mi vészes
20 Volt a pálya, melyen ő futott át.

Oh ez a kéz, amely vénségében
Ezt a száraz görcsös ágat fogta,
Ifjusága teljes erejében
Harcok fényes kardját villogtatta.

25 Ott forgott ő a csaták tűzében,
Ott adá véréből áldozatját
Az uraknak birtoka s jogáért,
Kik őt később éhenhalni hagyták.

Csakhogyn elhalt! most feledve minden,
30 Nyomorúság és a harci lárma.
Csendes néma a világ körül,
Zavaratlan földalatti álma.

Néha száll csak egy-egy kis madárka
Fejfájára s ábrándos dalt zeng ott...
35 Mit dalolhat a madárka fejfán,
Olyan fejfán, amely koldúshot volt?

(Koltó, 1847. október.)

EZ MÁR AZTÁN AZ ÉLET!

Ez már aztán az élet!
Az egész éven át
Föl és alá kószálom
A két magyar hazát.

5 Vándorlok Magyarország
Dicső térségein
S testvére, a szép Erdély
Regényes bércein.

Rónákról nézek távol
10 Hegyek tetőire,
És hegytetőkről nézek
Távol rónákra le.

Füvetlen fátlan puszta
S vad erdős rengeteg
15 Szép panorámaképen
Előttem ellebeg.

Ott városok harangja,
Itt mezei kolomp,
Amaz drámákat és ez
20 Tündérregéket mond.

Itt egy sötét nagy kastély
Taszít magátul el,
Ott egy fehér kis kunyhó
Barátként üdvezel.

25 Előre, csak előre,
Nagy messze még a cél;
Tovább, tovább mindegyre,
Gyorsan miként a szél.

Mi kéj, így kóborolni
30 Hegyen és völgyön túl,
Mi kéj! mint dagad keblem!
S erszényem mint lapúl!

(Dés, 1847. október 20.)

EL INNÉT, EL E VÁROSBÓL...

El innét, el e városból,
Fogjatok be hamarjába,
Hadd rohanjak, hadd röpüljek
Más vidékre, más országba!

5 Mint kívánczóm e helyre,
Lelkemet mint vonta a vágy!
S ugyanez az érzelem most
Von tovább, maradni nem hágy.

Nevezetes ez a város.
10 Tekintetem szerteszéjjel
Mint az üstökös kalandoz
S nem telik be nézésével.

Összevissza tarkabarkán
Állnak új és régi házak,
15 Mintha képviselve volna
Itten minden eltűnt század.

S történetkönyv ez a város,
A történetek nagy könyve,
Minden utca és minden kő
20 Nagy dolgokról beszél benne.

S a magyar szó árad itten
Mindenütt, amerre járok,
Édes hangok, kedves hangok,
Illatoznak, mint virágok.

25 S mégis mindezek dacára
El innét, sőt ép ezért el,
Hogy a megszokás utol ne
Érjen prózai kezével,

S szemeimről azt a fényes
30 Rózsafátyolt le ne tépje,
Melyen át e várost nézem,
Elmerülve tündérméjbe.

Igy maradj meg, szép Kolozsvár,
Igy maradj te emlékimben,
35 Így kedvesen, így dicsően...
El tehát, el gyorsan innen!

(Kolozsvár, 1847. október 22—23.)

ARANY JÁNOSNÁL

- Csendes magányból a mézeshetek után
Ujra belépek a nagyvilág zajába,
Hol annyi sáros láb gonoszul vagy bután
Kedélyemnek fejér köntösére hága.
- 5 Mielőtt ott lennék a nagy kőhalomban,
A fővárosban, hol oly hűsen fuj a szél,
Egyet pihenek még kicsiny hajlékodban,
Leülök, barátom, meleg tűzhelyednél.
- Üdvezlégy másodszor!... a tavasz tarkállott,
10 Amidőn először látogattalak meg,
Most bús egyformaság fűdi a világot,
Bús egyformasága a mogorva ősznek;
De e ború, ámbár eddig egyetérzék
A természettel, most nem sérti kedvemet,
- 15 Hisz magammal hordom a tavasz egy részét,
És a legszebbik részt, kis feleségemet.
- Ime feleségem... hej be szép az élet,
Mikor az ember így másodmagával van,
Akármit huhognak, akármit ítélnék
- 20 A magányos baglyok, szomorú odvokban.
Leestem ugyan a szabadság szárnyáról,
Be vagyok kerítve egy kis karikába,
De mért kíváncsoznom ki e karikából,
Midőn minden gyönyör ide van bezárva?
- 25 Én azonban vizet hordok a Dunába
Beszélvén illetén dolgokat tenéked;
Föl van írva szinte sorsod csillagába
Ragyogó betűkkel: boldog házasság...
Itt hitvesed, amott két virgonc gyermeked!
- 30 Gyűljünk össze s ülünk itt körbe mindnyájan,
S tartsunk olyan vidám beszélgetéseket,
Hogy hallgatni még az idő is megálljon;
- Igy csaljuk meg ezt a vén hajdút, ki engem
Hej maholnap megint a dologra kerget...
35 Egykor a hírvágyat hátamra ültettem,
S most le nem hanyhatom a már megírt nyeret.
Nem a hír, nem a hír többé, mi ösztönöz,
Hogy munkába öljek napot és éjszakát!
Mint napszámos nyúlok írószközhöz,
- 40 Aki a sátánnak elalkudta magát.

Tudom, a feledés, mint az éhes kánya
 A megölt madárral, elröpül nevemmel,
 Tudom, hogy siket a magyarok hazája,
 S mégis énekelek, mert énekelnem kell.
 45 El fogják feledni nevem s bár felednék
 Hamar! úgy szeretném túlélni híremet;
 Akkor aztán ismét a magamé lennék,
 Rózsáim volnának a borostyán helyett.

Azt kívánnám, hogy itt éljek én s hitvesem
 50 Veletek, barátom, nem-zavart magányban,
 Míg nem emlékezném már saját magam sem
 Arra, hogy divatban voltam hajdanában.
 Akkor a dicsőség hozzád el-eljövén
 Egyszer itt találna s tán reám ismervén
 55 Mint régi barátját üdvözlőne, de én
 Felelnék: nem tudom, kihez van szerencsém? . . .

Eh, balgatag beszéd! alig ejtettem ki,
 Nevetek, magamat kinevetem érte;
 Az isten a magányt nem nekem teremti,
 60 Odavaló vagyok én a csatatérre.
 Dobják le testemmel együtt majd nevemet
 A sírba, de addig ne bántsa senki sem,
 Véglehelletemig nem hagyom a helyet,
 Ott esem el bármily sárosan, véresen!

(Szalonta, 1847. október 25—31.)

DICSÉRSZ, KEDVES . . .

Dicsérsz, kedves, hogy olyan jó vagyok!
 És meglehet, hogy az vagyok valóban,
 De ne köszönd ezt énnekem . . . szíved
 Annak forrása, bennem ami jó van.
 5 Avvagy talán a földnek érdeme,
 Hogy úgy terem gyümölcsöt és virágot?
 Teremne-e csak egy fűszálat is,
 Ha nem sütnének rá a napsugárok?

(Nagyvárad, 1847. október 25—31.)

NÉZEK, NÉZEK KIFELE...

Nézek, nézek kifelé az
Ablakon,
Ott merengnek szemeim a
Sillbakon,
5 Jár a faköponyeg mellett
Föl s alá,
Méltósággal, mint valami
Kiskirály.

Sétifikáltam így én is
10 Valaha,
Merthogy voltam, voltam én is
Katona,
Fekete-sárgára festett
Fák előtt
15 Villogtattam a hatalmas
Gyíklesőt.

Izzadtam a dicső borju-
Bőr alatt,
Bájos bakancs ékesíté
20 Lábamat,
Szájam szörnyű halberdókat
Kiabált,
És söpörtem a kaszárnya
Udvarát.

25 Hősi pálya, hősi pálya,
Gyöngy élet,
Szégyen rám, hogy számot veték
Tevéled,
Hogy letettem cserkoszorúd
30 Fejemről,
Elhajíték puskát, seprőt
Kezemből.

Hej de meg is vert az isten
Engemet,
35 Hogy elhagytam a vitézi
Életet,
Poéta lett belőlem, csak
Poéta...
Ott talán már káplár volnék
40 Azóta!

(Nagyvárad, 1847. október 25—31).

SZÉP NAPKELETNEK . . .

Szép napkeletnek
Viránya lelkem,
Örök tavasznap mosolyog le rá;
Mit csak a földre
5 Ejtett az isten,
Megterem rajta minden szép virág.

Csak egy hiányzott,
A hit virága,
A sírontúli életnek hite,
10 S ez is kikelt már,
Ez is virít már,
És ezt szerelmed ülteté ide.

Miről a büszke,
Az elbizott ész
15 Egy hangot sem bírt mondani nekem:
Megmagyarázta,
S mi könnyedén, azt
Édes szerelmed, kedves hitvesem!

Nem sötét a sír:
20 Szemünk vakúl el,
Ha rátekintünk, fényességítől,
Mely oly szokatlan
Varázsözönnel
A másvilágból arcainkra dől.

25 Nem az enyészet
Rideg tanyája
A koporsó; de vidám sajka ez,
Amely velünk e
Szép életből egy
30 Még szebb élet partjára átevez.

Csak azt az egyet
Szeretném tudni:
Hol, merre terjed ez a másvilág?
És mily alakban
35 Jutunk majd innen
Ez ismeretlen másvilágba át?

Mint ágrul ágra
 A csalogánypár,
 Csillagrul csillagra szállunk, te s én?
 40 Vagy mint két hattyu
 Ringunk szelíden
 Az örökkévalóság tengerén?

(Pest, 1847. november.)

OH NE BÁNTSD A KÖLTŐT...

(Moore után angolból.)

- Oh ne bántsd a költőt, ha magányba fut, hol
 Fekszik a gyönyör, a hírrel nem törődve;
 Nagyra született ő, s lelke lángolási
 Szentebbek volnának boldogabb időkbe’.
- 5 A húr, mely most lantján tágan lankad, tudna
 Harci dárda ellen újf feszíteni,
 És ajkán, amely most vágyakat lehel csak,
 Honfiszívek árja ömledezne ki.
- De jaj hazájának! . . . elmúlt büszkesége,
 10 S mely volt hajthatatlan, megtört szelleme;
 Romján csak titokban sóhajt népe, mert őt
 Árulás szeretni s halál védnie.
 Csak az árulónak van becse, csak annak,
 Aki szégyenlője ősei nevének;
- 15 Az a fáklya vezet méltóságához, amely
 A hazát-hamvasztó máglyán gyujtaték meg.
- Hát ne bántsd a költőt, ha, mit nem gyógyíthat,
 Kéjek közt akarja elfelejteni;
 Oh csak egy reményt adj, csak egy fény ragyogjon
- 20 Honja éjén, s meglátd, mint fog érzeni!
 És azonnal szíve minden szenvedélyt, mit
 Táplált, s mindent, ami kedves, messze hajt,
 S a babér, mely fejét hasztalan övedzi:
 Mint Harmodiusnak, kardját földi majd.
- 25 De bár dicsőséged eltűnt s a remény is,
 Neved, drága Erin, élni fog dalába’,
 Még az órában is, melyben legvidámabb,
 Emlékezni fog rád s sorsod vizsályaára.
 ‘Panaszod meghallj’ az idegen, rónáin,
- 30 Tengeren túl küldi a lant sóhajod,
 Maga zsarnokod is, míg láncod szorítja,
 Rabja dalán megáll majd és sírni fog.
- (Pest, 1847. november.)

ŐSZI ÉJ

Látod, látod . . . vagy hiszen mit látnál?
Késő éj van, s ez még nem elég:
Éj a földön és felhők az éjen;
Kétszeres gyászt vett föl a vidék.

5 És a szél, ez a hazátlan szellem,
Kit be nem fogad se' ég se' föld,
Ég és föld közt elkárhozva bujdos . . .
Hallod, hallod, hogy nyög, hogy süvölt.

Könnyü nekünk, feleségem, könnyü,
10 Pamtagon te és karszékben én
Idebenn a kényelmes szobában
A meleg kemence közelén.

Oh de vannak, kik most kinn bolyongnak
A viharban szabad ég alatt,
15 Fürteiket megcibálja a szél,
Amidőn mellettök elszalad.

Ablakokból itt-ott oly hívólag
Kandikál ki egy-egy mécsvilág,
De ők tovább mennek . . . csavargónak
20 Ki nyitná ki háza ajtaját?

Hej pedig ki tudja, hogy mi volt az
Ilyen, vagy mi lesz belőle még?
Hogy tovább ne menjünk: egykor én is,
Én is ily földönfutó valék.

25 Míg kifáradt, gyöngült lábaimmal
Gázolám az országúti sárt:
Lelkem addig csüggedetlen szárnyán
Magasan fönns az egekben járt.

Igy ballagtam, ábrándozva: egykor
30 A hazának mily kincset hagyok.
S aki láta, mit gondolt felőlem?
Azt hívé tán, hogy tolvaj vagyok.

(Pest, 1847. november.)

BÍRÓ, BÍRÓ, HIVATALOD . . .

Bíró, bíró, hivatalod
Nem játék, nem tréfadolog,
Jól meggondold, jól meggondold,
Ha a „halál“ szót kimondod.

5 Hallga, hallga, nyílik szája . . .
Szól . . . kimondja: „halál rája!“
Elindulnak az ifjúér,
Pallost köszörül a hóhér.

Nap az égre emelkedik,
10 Ifju feje földre esik,
Nyaka vére fölfelé fut . . .
Milyen szép piros szökőkút!

Holdvilágos sárga éjféli,
Sírjából az ifju fölkél,
15 Halomtalan sírgödréből,
Az akasztófa tövéből.

Fejét veszi jobbkezébe,
Kapaszkodván üstökébe,
Ugy ballag a városba bé,
20 Birájának háza felé.

„Ártatlanul ölettél meg!“
A bíró ily szókra ébred,
És fölpattan az ajtaja,
Véres fej röpül be rajta.

25 És ezután minden éjjel
A bírót e hang költé fel,
Jött az ifju éjfelenként,
És bedobta véres fejét.

(Pest, 1847. november.)

RÓZSABOKOR A DOMBOLDALON...

Rózsabokor a domboldalon,
Borúlj a vállamra, angyalom,
Súgjad a fülembe, hogy szeretsz,
Hej, milyen jólesik nekem ez!

5 Lenn a Dunában a nap képe,
Reszket a folyó örömébe',
Ringatja a napot csendesen,
Épen mint én téged, kedvesem.

Mit nem fognak rám a gonoszok,
10 Hogy én istentagadó vagyok!
Pedig mostan is imádkozom...
Szíved dobogását hallgatom.

(Pest, 1847. november.)

PATÓ PÁL ÚR

Mint elátkozott királyfi
Túl az Óperencián,
Él magában falujában
Pató Pál úr mogorván.

5 Be más lenne itt az élet,
Ha egy ifjú feleség...
Közbevágott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Roskadófélben van a ház,
10 Hámlik le a vakolat,
S a szél egy darab földéllel
Már tudja? isten hol szalad;
Javítsuk ki, mert maholnap
Pallásról néz be az ég...
15 Közbevágott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Pusztá a kert, e helyett a
 Szántóföld szépen virít,
 Termi bőven a pipacsnak
 20 Mindenféle nemeit.
 Mit henyél az a sok béres?
 Mit henyélnek az ekék? . . .
 Közbevágott Pató Pál úr:
 „Ej, ráérünk arra még!”
 25 Hát a mente, hát a nadrág,
 Ugy megritkult, olyan ó,
 Hogy szunyoghálónak is már
 Csak szükségből volna jó;
 Híni kell csak a szabót, a
 30 Posztó meg van véve rég . . .
 Közbevágott Pató Pál úr:
 „Ej, ráérünk arra még!”

Életét így teszi át;
 Bár apái nékie
 35 Mindent oly bőven hagyának,
 Soha sincsen semmije.
 De ez nem az ő hibája;
 Ő magyarnak születék,
 S hazájában ősi jelszó:
 40 „Ej, ráérünk arra még!”

(Pest, 1847. november.)

EGY APÁHOZ

Mindent tével, amit szabad
 És amit nem szabad,
 Hogy visszatartsad ellened
 Szegült leányodat;
 5 Bekeríték őt apai
 Tekintélyednek falai,
 S úgy volt ármányaid között,
 Mint hálóban a hal,
 És fenyegetted haragod
 10 Gyilkos villámival . . .
 És mégis elment gyermeked
 Az ifjúval, kit szeret.

Mi volt forrása tetteid
Sötét folyóinak?

15 Tán a szülői aggalom
A jövődö miatt?
Ez volt a szép palást, amely
Rút önzésed takarta el.

Árúnak tartád gyermeked,
20 S rá alkuvál is már...
Szeretném tudni: mennyiért
Kérték s mi volt az ár?...
Vásárra vitted, tehetéd,
Mert hisz te adtad életét.

25 Te legalább ezt gondolod.
Hah, milyen lázító,
Mily iszonyú tett volna ez,
Ha nem voln' olyan ó,
Ha minden istenadta nap
30 Meg nem történnék újlag.

Van embervásár, szinte van
Ott túl a tengeren,
De az adó-vevő fehér
S az áru szerezsen,
35 Mig itt minálunk az apák
Magzatjaikat árulják.

Igy cselekvél te is... vagy mondd
Hazugnak szavamat,
Tégy tanuságot róla, hogy
40 Szeretted lányodat,
Beszélj!... egy hangod sem lehet,
Mely megcáfolna engemet.

Midőn ármányod szétszakadt,
S leomlott minden gát,
45 S az ifju végre elvivé
Magával a leányt,
Annyit se' mondál nékiek:
Vajon lesz-e mit ennetek?

Levontad rólok kezedet,
50 Ugy távoznak el,
Bár meggyőződésed vala,
Hogy első, akivel
Találkoznak, a nyomor lesz,
S majd el sem hagyja őket ez.

55 De szép hited, tisztelt apa,
Tudd meg, nem teljesült,
S ha tán a szükség egykoron
Reájok nehezül,
Te lesz utósó, akinek
60 Segélyeért könyörgenek.

S ők boldogok, (érdemlik is
Sok szenvedésökért!)
Oly véghetetlen boldogok,
Hogy hozzájuk se' fér
65 A gyűlölség és a harag,
Hogy néked megbocsátanak;

S kívánják: légy boldog te is!...
De bár kívánjanak
Neked minden jót, hasztalan;
70 Mert ki elhagyja csak
Egy pillanatra gyermekét,
Örökre elhagyj' azt az ég.

(Pest, 1847. november.)

ÁLLJ MEG, FELESÉGEM...

Állj meg feleségem,
Mondok valamit,
Játsszuk el a multnak
Jelenéseit,
5 Mert illik dologhoz
Fogni végre már,
Isten drága napját
Egyre lopni kár.

Eddig csak henyéltünk,
10 Ennek vége lesz,
Mert ez a léleknek
Fásulást szerez.
Munka, tett az élet,
Tegyünk valamit,
13 Játsszuk el a multnak
Jelenéseit.

Képzeld, hogy leány vagy,
Az a lyányka még,
Kivel ott a csendes
20 Kertben mulaték.
Itt a kályha lesz a
Nagy fa, mely alatt
Elmondám szerelmi
Vallomásomat.

25 Támaszkodjál hozzá,
S addsz kezedet,
És figyelj, elmondom
Szép beszédemet: —
„Nagysám, én nagysádat
30 Sze... sze... szeretem!
Nagysádé szerelmem,
Lelkem, életem!

Oh feleljen nagysám,
Hogy viszont szeret!“
35 „„Szeretlek, Sándorkám,
Bírod szívemet...““
Persze, hát hogy is ne,
Mondtad is te ezt!
Mily anakronizmus!
40 Mondl, hogy nem szeretsz,

Mint akkor mondád. „„„,Én
Nem szeretem önt.“““
Nem szeretsz, galambom?
Szépen köszönöm.
45 Pár hónapja csak, hogy
Feleségem lett,
S ím nyíltan bevallja
Már, hogy nem szeret.

Hahh! — vagy úgy . . . ni most meg
50 Én feledtem el,
Hogy csak játszunk, hogy a
Multat játsszuk el.
Mennyi galibával
Jár ez a dolog!
55 Hagyjuk abba, jobb lesz,
Már fáradt vagyok.

Elfáradtam. Most már
Csak pihenhetek.
Úlj le itten, majd én
60 Melléd heverek,
S rád hajlok fejemmel,
Igy, kis angyalom . . .
Munka után milyen
Jó a nyugalom!

(Pest, 1847. november.)

BOLOND ISTÓK

„Jön biz a, tagadhatatlan,
Mindjárt itt lesz a hátam megett.
S mily haragos! sose' láttam
Ilyen gyilkos szemeket.

5 Korbácsolja lovait,
S a gyeplőt közējök vágta,
Ugy jön egyenest nekem
Sebesen, lóhalálába.

Hallj' az úr,
10 Legyen annyi embersége,
Hagyjon békét énnekem,
Menjen félre pokol fenekébe.

Hisz elég nagy ez a pusztá,
Megférünk egymás mellett is könnyen,
15 Mért törnénk tehát egymásra?
Egyik jobbra, másik balra menjen.

És ha épen úgy kívánja,
Hát meg is süvegelem,
Csak térjen ki az utamból,
20 Csak hagyjon békét nekem.“

Igy beszél a jámbor ifju
A záporhoz, mely utána nyargal,
De biz ez nem fordul el, hanem
Utoléri, s dől rá vad haraggal.

25 És az ifju?
Ott helyben megáll merően,
Mint Cézár, midőn meglátta
A gyilkot Brutus kezében,

S köpenyét, mint Cézár,
30 Rávoná a képire...
Azaz hogy rávonta volna
Ha lett volna köpenye.

De azért, mint akinek nyakában
Egy pár bunda s köpönyeg,
35 Oly nyugodtan áll, s ezt mondja
Kimondhatatlan egykedvűleg:

„Jó; ha nem hallgatsz rám,
Üssön a mennykő beléd.
Majd meglátom, melyikünk
40 Unja meg előbb.

Istenemre, én vagyok tán
A világon a legjobb keresztény,
Mert biz annyiszor még senki sem
Keresztelkedett meg, mint én.

45 Mennyit, mennyit mos a zápor engem!
Hanem hiszen szerezsent mos,
Mert biz én amilyen
Egykoron valék, olyan vagyok most.

Leáztathat rólam
50 Az eső minden ruhát,
De nem áztathat le egyet, a
Filozófiát.

Az már aztán a szabó,
Aki ezt a ruhát varrja;
55 S milyen olcsó! ingyen kapni,
S mégis milyen kevés hordja.“

Igy elmélkedék az ifju ember,
S erre oly jóízűt kacagott,
Hogy a zápor megboszankodott rá,
60 S még kegyetlenebbül szakadott.

De az ifju győzte türelemmel,
Állt vidáman és nyugodtan;
Gondolá, hogy zúgolódni
Teljesen méltóságán alul van.

65 Végre is a mérges felhő
Szégyent vallva távozik,
S szivárványos lett — talán az
Ifju kedvétől — az ég.

„Szép szivárvány!“ szólt a vándor,
70 „Mint életem, olyan tarka,
S olyan fényes, mint jövődöm
S mint a paradicsommadár farka;

Szép szivárvány, szép diadalív
A verőfény tiszteletire,
75 Hogy a vészen, a felhőkön
Győzelmet nyere;

Szép szivárvány, messze vagy te tőlem,
Jaj de messzebb még a város,
A nap vége pedig már közel,
80 És az út irtóztatóan sáros.

Én ugyan próféta nem vagyok,
Hanem annyit merek jóslani,
Hogy ma nem gyönyörködhetnek már
Bennem a város leányai.

85 Sajnálom szegényeket,
De hiába, nem tehetek róla...
Hogyha mégis szállni tudnék,
Mint amottan az a gólya.

Mit csináljak hát?
90 Ha az éjet itt kinn töltöm,
Gyönyörű mulatságocska lesz,
Nedves háttal sáros földön...

Bár bolond Istóknak hínak,
Ily bolond csak nem leszek —
95 Mit tűnődöm? amott egy tanya,
Bemegyek.

Zsiványfészek is lehet
Barátságos alakjára nézve,
De nincs annak félelem szívében,
100 Akinék még bányában a pénze.

És a kémény füstölög,
Ergo tűz van a konyhán,
Ergo megmelegszen, sőt még
Vacsorálok is talán.

105 Mily szerencse, mily boldogság,
Hogy tanultam logikát,
Most ezt föl sem érném ésszel...
Éljenek az iskolák!"

Ez komor tanya,
110 Ahová az ifju mégyen,
Mélyen benn a
Pusztá közepében.

Félig ép,
Félig rom;
115 Ház-e vagy
Sírhalom?

Mint az árva gyermekek
Anyjok sírhalmánál,
Egy pár vad fa körülötte
120 Olyan szomorún áll.

Éspedig nagy épület,
Nem paraszt kőműves rakta,
Drága mű,
Csakhogy az enyészet lába rajta.

125 Oldaláról hull a vakolat,
Kopott zsaluk lógnak lefelé,
Mint helyökből kifeszíté
Egyik-másik kósza szél.

Az ajtó előtt egy
130 Életűnt komondor,
Ellenséget s jóbarátot
Egyaránt megmormol.

Hátul a cselédház, oldalánál
Egy öreg mogorva béres lézeng;
135 Dolgoznék, ha dolgoznék,
Balta és járomszög a kezében.

Minden oly bús,
Oly kedvetlen,
Mintha egy világnak
140 Átka volna itten.

Gondolá is fiatal barátunk,
Hogy elért e tanya közelébe:
„A tatárjárásnak itt talán még
Mostanában volt csak vége.

145 De ha benn még mostan is Timurlán,
Dzsengizkán s az egész Tatárország,
Még ugyis belépek; lábamat
Vissza még ez urak sem riasztják.“

S a küszöbre
150 És belépett,
S láta egy vénséges
Asszonyképet,

A parasztat túrta
Csiptető vasával...
155 Szólt az ifju hozzá
Elragadtatással:

„Jó estét magának,
Szerelem galambja,
Ifjuság rózsája,
160 Nagyanyám nagyanyja!...“

De az érdemes hölgy közbevágott,
A beszédnek végét el nem várva:
„Mit keres kend? isten hírvél
Menjen arrébb, ez nem csárda.

165 Majd biz itt minden sehonnait
Befogadni, hát hogy is ne!
Kivált ilyen tájban,
Mikor itt van már az este.“

„Ej babám,“ felelt a vándor,
170 Hisz nem ment el az eszem,
Hogy beüssöm orrom ilyen helyre,
Ha el nem esteledem.

Ép azért, mert este van...“
De szavát el nem végezheté,
175 Nagy csetepatával küldte
Őt az asszony kifelé.

Ő nem tágitott. „Ki itt az úr?“
Kérdezé,
„Véle szólok; vigyük az ügyet
180 Ő elé.“

„Itt az úr, mi a baj?”
Szólt egy tompa hang,
Mintha szólna tenger
Fenekén harang.

185 Hófejér aggastyán volt az úr,
Hófejér bajusszal és szakállal,
Homlokán kevés haj, sok redő,
Úgy állt ottan komoly méltósággal.

Úgy állt ott merően,
190 Mint egy sírkereszt,
Melyet tél-időben
Tiszta hó fedez.

Úgy állt, mint egy egész temető,
Melyben oly sok, oly sok a halott,
195 S látható volt jól, hogy az öröm van
Legrégebben eltemetve ott.

És az ifju lelke a pajkosság
Tarka köntösét rögtön letette,
S szólt illendő szerénységgel
200 S tisztelettel közeledve:

„Jó uram, bocsánat!
Útazó vagyok;
Még ugyan nem fagytam meg, de
Nem is izzadok.

205 Nagyon utolért a zápor,
Át találtam ázni egy kicsit,
Engedelmeddel fölmelegenném
S megszárnátnám a ruhámat itt.

S ha jóságodból ezen kívül
210 Még maradna egy darabka hátra,
Azt csak arra használnám, hogy
Megmaradnék itten éjszakára.”

„Jól van,” volt a kurta válasz,
S ezzel befordult az agg.
215 Kurta volt a válasz, ámde több
Nem kellett az ifjunak.

Fönn termett a tűzhelyen,
A láng mellé guggolt szépen,
S ült kevélyen és vidáman,
220 Mintha ülne egy királyi széken.

„Most nekem áll a világ!“
Ekképen gondolkodék,
„Tudtam, így lesz, és azt is tudom,
Hogy vacsorám is lesz még.“

225 Ezt gondolta, s összevissza
Gondolt minden tarkabarkát,
És miért ne gondolt volna?
Hisz bolond Istóknak híták.

Ami volt és ami lesz,
230 Ami nem volt s nem leszen,
Minden, minden
Megfordult a fejiben.

S amit ő magában gondolt,
Ki is szokta mondani;
235 No hiszen a vén anyónak
Volt mit hallani!

Három vendégoldalas szekér
Sem bírná el, annyit fecsegett ott,
S olyakat, hogy rajtok az anyó is
240 Néha még — uram bocsá'! — mosolygott,

Hej pedig ezt vajmi régen,
Régen nem tévé már,
Szinte csikorgott belé a szája,
Mint a megrozsdásodott zár.

245 De hogy minden mértéken fölül
Hosszu ne legyenek:
Mint az ifju jóslá, meghívá őt
Vacsorára az öreg.

„Ejnye, ejnye,“ gondolá az,
250 Másodízben rakva meg a tányért,
„Ez a Matuzsálemína
Hogy kitett magáért!

Hiszen ez királyi vacsora;
Kár, hogy ilyen búsan költjük el...
255 Megszólítom az öreg urat,
Ha felel, ha nem felel.

„Jó uram, tisztelt úr,
Ételed jó, de egy híja van.
Az az egy a híja, hogy
260 Nagyon sótalan.

Nem ezt a sót értem... mással
Szoktam sózni én az ételt:
Mulatással,
Víg beszéddel.

265 A halak is kacagnának rajtunk,
Ekkép látva minket...
Avvagy siralomházban vagyunk tán
S holnap már kivisznek?

Fél halál a hallgatás,
270 Tőle szinte félek én;
Ha te restelesz beszélni,
Majd beszélek én.

Történet, földművelés, művészet,
Csillagászat, természettan,
275 Költészet, jogtudomány, kuruzslás...
Mind, mind, mind a fejemben van.

Ismerős előttem
Éjszak, dél, kelet, nyugat,
Jártam fényes palotákban
280 És rongyos kunyhók alatt.

Mondd, miről beszéljék?“
És az agg (inkább szemeivel,
Mint hangjával) ekkép válaszolt:
„Engem már mi sem érdekel.“

285 „Oh, uram, ne mondd ezt,“ szólt az ifju,
„Isten ellen vétkezel vele...
Élzárkozni e dicső világtól,
Amely széppel, jóval úgy tele!“

„Tele széppel, jóval,” mormogá az
290 Aggastyán, fejét megrázva,
„Tele széppel, jóval, meglehet, de
Legfőlebb csak néhányak számára.

Majd ha hetven, nyolcvan év keservét
Hordod szíveden,
295 S közte még csak egy hervadt virág,
Egy szép emlék sem leszen,

Majd ha dőlni készül élted fája,
S azt sem mondhatod,
Hogy ágán a boldogság-madár
300 Egyszer nyugvék, egy dalt csattogott,

Hanem a kinszenvedések függtek
Rajta, mint akasztott emberek:
Akkor mondd meg, milyen a világ,
Akkor mondd meg, fiatal gyerek.

305 Tél vala már ifjuságom,
Hát öregkoromnak,
Hát ennek még
Milyen nevet adjak?

Szerettem; szerelmem angyal volt,
310 Ott fönn született az égben,
S gyalázat sarával megdobálva
Halt meg itt lenn, a földön, szeméten.

Hogy virágtalan volt tavaszom,
Kétségemnek rémeit legyőzve
315 Jó reménnyel néztem a kalászos
Nyár elé és a gyümölcsös őszbe.

Eljött s elment mind a kettő,
És mi hasznom benne?
Hogyha mindent elbeszélnek,
320 Szíved megrepedne.

Hosszu fájdalom rövid tartalma:
Sírban két jó gyermekem,
Még egy él és ez rossz ember
És irántam idegen.

325 Elhagyám, s már nem láttam sem őt, sem
A világot tíz esztendő óta,
És ezóta nincs egyéb érzelmem,
Mint bevágyni, be a koporsóba.

Én bevégzém számadásom
330 Az étellel,
Mit akarhat még velem, hogy
Nem ereszt el?

Kiivott már mindent, bennem
Semmi nem maradt,
335 Mért nem dobja hát el már az
Üres poharat?

Átkozott légy, élet,
Légy elátkozott,
Aki rabszolgádat
340 Ekkép kínozd!

Átkos, átkos a világon minden,
Egy van csak, mi áldást érdemel:
Az az egy kicsiny gödör, hová az
Élet minket nem kísérhet el.

345 Milyen áldás, ott lenn porladozni,
Elfeledni, hogy valánk,
Hogy ama nagy kínpadon szenvedtünk,
Amelynek neve világ!“

Itt megállott a sok évnék
350 És sok bűnnek embere,
És az ifju szót emelni
Csak hosszú szünet multán mere:

„Szent előtttem minden fájdalom,
Kettősen szent az öreg szívé...
355 Nem akarlak bántani; bocsáss meg,
Ha beszédem lelked sértené.

Jó uram, te vétkezel,
Tűrd tehát a büntetést,
Mely ha nagy, azért az, mert
360 Bűnöd is nagy: a kétségbeesés.

Ez a bűnök koronája,
Minthogy ez nem más,
Mint a legsötétebb
Istentagadás.

365 A kétségbeesés pokoli hang,
Amely fölkiált az égre:
Nincs tebenned isten, akinek
Gondja volna az emberiségre.

S méltó rá bizonynal,
370 Aki ezt kimondja,
Róla hogy kezét a
Jóisten levonja;

Mert van a világnak atyja,
Van egy hű gondviselője,
375 Minden ember megláthatja,
Aki el nem fordul tőle.

Csak ne légyünk türelmetlenek!
Néki sok a gyermeke,
Ne kívánjuk, hogy minket tegyen
380 Mindeneknek elibe.

Itt a törvény: „várj sorodra,“
És nem vársz hiába;
Mint a nap a föld körül, úgy
Vándorol jósága,

385 S nincsen akit elkerülne,
Ha ma nem jött, eljön holnap...
Míg az ember boldog nem volt,
Addig meg nem halhat,

S a boldogság sosem késő,
390 És ez oly bűvszer, mitől
— Essék csak egy csepp beléje —
Egy tenger megédesül.“

Még soká beszélt az ifju,
És az agg mindig jobban figyelt,
395 S úgy szívá be lelke e beszédet,
Mint a gyermek az anyatejet.

És midőn elhallgatott az,
Álmélkodva kérdezé az agg:
„Hol tanultad ezeket?
400 Ki vagy, ifju, hogy hínak?”

Az pedig a komolyságot
Már nagyon megunta,
S választát vidáman, pajkosan
Ilyeténkép mondta:

405 „Hol tanultam ezeket?
Egy bagoly beszélt,
Amidőn egy vészes éjjel
Egy odúban háltam véle.

Ki vagyok? sehonnai,
410 Se országom, se hazám,
Valamely vándormadár
Lehetett az ősapám.

Járok-kelek a világban,
Ma itt vagyok, holnap ott,
415 És akinek tetszik, annak
Emelek csak kalapot.

Minél többet éhezem és fázom,
Annál több az örömem,
Mert annál szebb lesz jövődöm,
420 Minél rútabb jelenem.

S hogy hínak? biz én már jóformán
Elfeledtem igaz nevemet,
Azt tudom csak, hogy most a világ
Bolond Istóknak hí engemet.“

425 Másnap reggel Bolond Istók
Fölvévé kis batyuját,
Odaállt a vén gazdához
És elmondá búcsuját:

„Isten hozzád, jó öreg, ha egykor
430 Boldog lész, gondolj reám,
Jussak akkor az eszedbe, aki
Boldogságodat megjósolám.“

Megfogá kezét a
Remegő aggastyán,
435 S szóla, s egy nehéz könny
Pergett végig arcán:

„Isten hozzád, ifju ember,
Akitől én... aki bennem...
Aki nékem... látod, látod,
440 Hogyan kell a szót keresnem.

Isten hozzád... vagy nem,
Mondok valamit:
Ne bucsúzzunk még el,
Maradj vélem itt.

445 Maradj itt, míg meg nem únod
E tanyát,
És ha tetszik, maradj itt az
Élten át.

Mondd el, amit tennap mondtál,
450 Mondd még százszor el nekem,
Olyan jólesik azt hallanom,
S végre majd el is hiszem.

Úgye itt maradsz, barátom?“
Szólt az ifju: „Maradok;
455 Kötelességem maradni,
Ha már így van a dolog.

Az olyan beszédben
Ha kedved telik,
Elbeszélek én, ne félj, akár
460 Száz esztendeig...“

Kinn azonban zaj van,
Kocsi érkezett;
Kocsi itt e pusztán!
Vajjon ki lehet?

465 „Nem szabad bejöni senkinek!“
Így kiálta ki az agg...
„Énnekem sem, nagyapám?“
Szól kívül egy édes női hang.

És kinyílt az ajtó,
470 És bejött a lány,
Oly fiatal, oly szép
És oly halovány!

S ráborult a bámuló öregre,
Könnye, csókja égeté két arcát,
475 S így önté ki
Lelke harcát:

„Unokád függ rajtad, nagyapám,
Úgy öllelek át, mint a keresztet,
Áhitattal és reménnyel... hangom
480 Fájdalomtól és örömtől reszket.

Jöttem hozzád ótalmat keresni,
Hol találnám azt, ha nálad nem?
Jaj, hogy erre rászorultam, s százszor
Jaj, hogy apám az én ellenem!

485 Tőle futok, védj meg ellenében;
Szívtelenül férjhez menni kész,
Van-e annak, van-e annak szíve,
Ki egy szívet összetörni kész?

Kérelem s könny, mind hiába volt,
490 Kőszoborra hulltak könnyeim...
Oh, ha itt is úgy járok, mint ottan,
Lecs-e több ily sors, mint az enyim?

Értem, értem, mit jelent e
Szemrehányás szemeidben,
495 Úgye azt, hogy az utósó
Szükségből vagyok csak itten?

Ne ítélj meg, százszor jöttem volna,
S apám tiltá, hogy ne jöjék el,
Ő mondá, hogy senkit sem szeretsz te...
500 Ah, hogy őt mindig vádolnom kell!

Csakhogy itt vagyok végtére,
El sem hagylak már ezentul,
Hogyha csak te
Ki nem kergetsz hajlékodbul.“

505 Mennyit nem akart felelni
E beszédre az aggastyán,
És, egy szó kevés, de annyi
Sem jöhetett ki az ajkán.

Könnyhullása, zokogása
510 Volt a felelet,
És hogy édes könnyeket sír,
Látni lehetett.

Mint két árvíz, amely
Összejő,
515 Összefolyt fölötte
Múlt s jövő,

És e tenger őt örök
Elnyeléssel fenyegette,
Vagy ha életét nem is, de
520 Elméjét nagyon féltette.

Végre is csak tört eszméket monda:
„Van tehát, ki engem is szeret,
Mintha feketedni érzeném
Ezeket a fejér fürtöket!

525 Mily kicsiny volt, hogy utószor láttam...
Milyen szépen néz reám...
Ifju ember, hol vagy? nézz ide,
Ez az én kis unokám!

Ifju ember, addsa kezedet,
530 Mert hiszen te mondtad:
Míg az ember boldog nem volt,
Addig meg nem halhat.

Ő hozzám jött, volt bizalma bennem...
Többé már el sem hagy...
535 Védni foglak isten, ember ellen,
Kis unokám, ne félj, jó helyen vagy.“

És ki tudja, még mit
Össze nem beszélt,
ÖsszeviSSza hányva
540 Végét, elejét.

Kinn azonban újra zaj van,
A leányért apja jött,
De kilép az agg s reádörg:
„Át ne lépd e küszöböt,

545 Nem szentségtelen lábnak való ez,
A tied szentségtelen...
Vagy jer, azt megteheted: taszíts el,
És gázolj keresztül testemen.

Lyányod itt van... lyányod?
550 Többé nem tiéd,
Mért is volna? őt ugyanis csak
Veszni kényszerítenéd.

Megtagadtad egykoron apádat,
Megtagad most téged gyermeked...
555 Él az isten s őrizi törvényét,
Őrködik az igazság felett.

Meg nem átkozlak, de
Meg sem áldalak...
Menj el úgy, hogy többé
560 Ne is lássalak.“

És a fiú nem mert közeledni,
Összezúzva távozik,
Apja keményen parancsolólag
Nyujtotta ki jobbkezét;

565 Úgy állt ott az aggastyán
Bús hideg fönsgben,
Mint a jégnek oszlopa
Éjszak tengerében.

Amidőn már messze járt fia,
570 Egy sohajt küldött utána,
Egy kebeltépő sohajt,
S beballagott hajlokába.

Ódabenn nagy hallgatás lett,
Mélyen hallgatának,
575 Végre szólt az ifju vándor
Az öreg gazdának:

„Most, uram, már úgy hiszem, hogy
Én fölösleges vagyok,
Van már, aki majd vigasztal,
580 Aki földeríteni fog.

Jókedvvel és vándorbotommal
Megyek én megint a magam útján...
Isten hozzád, öreg ember,
Isten hozzád, ifjú lány.”

585 Menne is, ha őt a gazda
Meg nem fogná,
S nyájas keménységgel így nem
Szólna hozzá:

„Az elébb maradni kértelek,
590 Mostan ezt parancsolom,
Láss boldogságomban is,
Hogyha láttad bánatom.”

„Maradok, ha úgy kívánod,
Sőt maradok örömet,”
595 Szólt az ifjú, „de egy kikötéssel:
Én leszek a gazda, mindenes.

Lyány levén a háznál,
Rendnek is kell lennie,
És így bízni kell a kormányt
600 Úgyes ember kezire.

Én világlátott ember vagyok,
Meglásd, mit csinállok
E házból, mely most beillenék
Medve- és farkastanyának.”

605 S hozzálátott a dologhoz,
A cselédség véle,
Lusta nép volt, hanem őket
Váltig ösztökélte.

Seprő, meszelő, sikárló,
610 Szappan, minden működék,
S harmadnapra a tanyát már
Majd magok sem ismerék.

Minden tiszta, fényes, mint a
Katonaruhán a gomb,
615 Nincs sehol a régi rozsdá,
Régi szenny és régi gond.

S ez, bolond Istók öcsém,
Ez mind a te munkád,
Ember vagy, ember a lelked is,
620 Akárki mit mond rád.

Tudja ő jól, mit hogyan kell,
Hagyjátok csak őt magára,
Tudja azt is, hogy a szép lány
Nem haragszik a virágra.

625 Annak hát az ő okáért
Hajnalonként kimegy a pusztába,
Összeszedi a sok szépen-nyíló
Vadvirágot, s köti bokrétába,

És ezt a leányka,
630 Hogyha felkel,
Ablakában látja
Minden reggel.

Reggelenként szép virágbokréta,
Nap hosszában tarka víg beszéd...
635 Hej dicséri az öreg az ifju
Elméjét, a lány pedig szívét!

És így telnek, így röpülnek
Órák és napok,
Sőt még ugy sem hazudok, ha
640 Mondok egy pár hónapot.

Hogy mult el, hogyan nem,
Azt nem tudja senki,
De hogy elmult szépen,
Nem tagadja senki.

645 S már akárhogyan húzzuk-halasztjuk,
Végre is csak el kell mondani...
Szinte restelem leírni,
Olyan furcsa valami.

Nagyon egyszerű dolog különben:
650 A fiú fölcsedte holmijét,
S a vándorbottal kezében
Az öreg elébe lép,

S szólt, azaz hogy szólott volna,
S nem tudott, csak szája mozgott,
655 Elfelejtett
Minden hangot.

De az öreg szó nélkül is
Általlátott szándokán,
Nem különben, aki ott állt
660 Másfelől, a kisleány.

És egyszerre csak elkezdtek
Sírni mind a ketten,
S rákezdte az ifju is, tán
Még keservesebben.

665 Ugy megsírtak, sírdogáltak,
Jobban sem kell,
Egyszer ülőhelyéből a
Gazda fölkel,

És hátáról a tarisznyát
670 Leveszi,
A leány meg kezéből a
Botot veszi ki.

És azóta nyugszik
A tarisznya s bot,
675 Bolond Istók többé
El nem távozott,

Nem volt bolond,
Hogy távozzék,
Onnan, ahol
680 Ugy szerették! — — —

Már kevés virág van a pusztában,
Mert az őszi szelek fújnak,
De nagyon még annyi, hogy elég lesz
Menyasszonyi koszorúnak. — — —

685 Amidőn a templomból mint
Feleség s férj jöttek,
E szavaknál egyebet nem
Mondhatott a jó öreg:

„Gyermekeim, legyetek
690 Mindig ilyen boldogok...
Már én is tudom, mi a
Boldogság, meghalhatok.“

„Nem szabad meghalnod,“ súgta a vő,
„Hátra van még valami:
695 Unokádnak gyermekit idővel,
Őket is meg kell még áldani!“ — — —

Évek jöttek, évek mentek.
Mindenik vetélkedett,
Melyik adjon a másiknál
700 Őnekik több örömet.

Most pedig... elmondjam-e, ne mondjam?
Úzik a felhőket a szelek,
Nagy pelyhekben sűrűn omlik a hó,
Hó a földön, éj a hó felett.

705 A pusztában csak egy fény világít,
A tanyának mécsvilága ez,
Boldogokra vetheti világát,
Ugy tetszik, hogy örömében rezg.

A tanyában, jó meleg szobában,
710 Pattogó szikrázó tűz körül
Az aggastyán, a férj, a menyecske
És egy pár kis pajkos gyermek ül.

A menyecske fon s dalol; nagyapja
S férje játszik a két fiuval. —
715 Kinn süvít a tél viharja... ott benn
Perg a rokka s vigan zeng a dal... —

(Pest, 1847. november-december.)

AZ ÉJ

Feküdjetek
Már le,
Emberek!
Vagy ha jártok,
5 Halkan
Lépjetek.

Lábujjhegyen
Lassan
Járjatok,
10 S durva zajt ne
Üssön
Ajkatok.

Tisztelni kell
A gyászt,
15 Mert az szent . . .
Éj, a gyászos
Ifju,
Megjelent.

Kedvese volt,
20 És az
Meghala;
Azért gyászol,
Szegény
Éjszaka.

25 Csendesen a
Földre
Leborúl,
Hull a fűre
Könnye
30 Szomorún.

Most egyszerre
— Vajjon
Mi dolog? —
Búsan bár, de
33 Mégis
Mosolyog.

Im, sírjából
A hold
Feljöve:
40 Holt kedvese
Halvány
Szellem.

Találkoznak
Édes
45 Keservvel,
Ölkeznek
Kínos
Gyönyörrel.

És beszélnek . . .
50 De ki
Tudja, mit?
Amit senki
Nem sejt,
Nem gyanít.

55 Nem is volna
Ezt jó
Tudnotok,
Mert e beszéd
Örök
60 Nagy titok.

Csak az örült
Hallja,
Amidőn
Rá a lázas
65 Rémes
Óra jön;

S a haldokló,
Ha már
Csak egy-két
70 Pókhálósál
Tartja
Életét;

Még egy hallja,
Még egy
75 Harmadik:
A költő, ha
Ébren
Almodik,

A merengő
80 Költő
Érti még
Ama szellem-
Hangok
Rejtelmét,

85 De nem szólhat
Róla,
Ne kérdezd . . .
Elfelejtí,
Mire
90 Fölébred.

(Pest, 1847. december.)

OKATOOTÁIA

Van egy ország, úgy híják, hogy
Okatootáia;
Második szomszédja Kína,
Az első Ausztrália.

5 És ez, hogy Ausztr(ál)íának
Tőszomszédja, vajmi jó!
Nem lopózhatik be hozzá
A civilizáció.

Oh a tántoríthatatlan,
10 A dicső Ausztr(ál)ia!
Ő magát e gonosztól nem
Hagyja elcsábítania.

Ő, noha már Kína is kezd
Mendégélni csendesen,
15 Ő még most is, mint a szikla,
Áll erősen egy helyen.

Áldd a sorsod, áldd az istent,
Okatootáia,
Hogy Kínán is tul vagy még, hogy
20 Szomszédod Ausztr(ál)ia.

Boldog ország! mert bár érzi
A szükség sok nemeit:
Legalább egy, és a fő, a
Lelki-szükség nincsen itt.

25 Szerény állat itt a lélek,
Nem kér szénát, abrakot;
Mint számár a gatz: zabálja
A kalendáriomot.

Aminek következtében
30 Nem nagy számmal lelhetők
A költők, művészek és más
Kapa-kaszakerülők.

Az pedig, ki bolond fővel
Erre szánja el magát,
35 Csináltasson egy szép szekrényt
S zárja bele . . . a fogát,

Minthogy ezen mesterségnél
Fölösleges itt a fog;
Harapnia nem leszen mit,
40 Legfőlebb csak nyelni fog.

Megvan itten az a szép is,
Hogy különvált s nem vegyes
A bagarja s a kutyabőr,
A paraszt és a nemes.

45 Kutyabőr! ez itt a fő-fő,
Becsben párja nincs neki,
És ezért sok úri ember
Saját testén viseli.

De habár rangjával kissé
50 Nagyra van az úri rend,
Nem mondhatni, hogy nem gondol
A köznéppel odalent;

„Nyisd ki markod, mind a kettőt,“
A paraszthoz így szól,
55 „Nyisd ki markod, jóbarátom,
Nesze semmi, fogd meg jól.“

Azzal vagdalkoznak némely
Nem t'om milyen emberek,
Hogy ez országban nyilvános
60 Épületek nincsenek.

Mit? nyilvános épület nincs?
Hát az akasztófa mi?
S ezt bizony majd minden falu
Határában láthatni.

65 Oh e nemzet büszke nemzet,
Épen erre tart sokat,
S ebben talán fölül is múlt
Minden más országokat.

Virágozzál, dicső ország,
70 Nagyra termett náció,
S még soká ne háborgasson
A civilizáció!

(Pest, 1847. december.)

MOSOLYOGJ RÁM!

Mosolyogj rám, édes feleségem!
Nincs virág a földön és az égen
Csillag, amely képviselhetné a
Kedvességben mosolygásodat.

5 Már ha rajta arcodon a felhő,
S fúvalom, mely elröpítse, nem jó:
Tedd szelíddé, aranyozd meg, kérlek,
Mosolyodnak hajnalával azt. —

Pusztta télben a kert pusztta fája
10 Milyen vággyal, mily ohajtva várja
A tavaszt, mely néki majd virító
Lombot ad és zengő madarat!

A vándor, ki messze-földön jár,
S éjjel ér be falva határára,
15 Várja, várja: mikor csillog rá már
Házából a nyájas mécsvilág?

S a beteg, ki bús ágyán az éji
Sötétséget hosszan, hosszan nézi
S egyedül: mint várja epedőn a
20 Támadó nap első sugarát!

S a halottak, koporsóba zárva,
Miként várnak a föltámadásra! . . .
Oh de hát én, én még mindezeknél
Jobban várom mosolygásodat.

25 Mosolyogj hát, én kérlek, hű férjed,
Akinek ha szíve könyvét érted,
Tudhatod, hogy benne mindenik sor
Egy élet, mely érted halni kész,

Tudhatod, hogy arcod tükre lelkem,
30 Éspedig nagyító tükre, melyben
Hosszu és mély tördöfés az, ami
Kis redő csak homlokod fölött.

Mosolyogj hát, üdvem alkotója! . . .
Ajkad, kezed, térded csókolója,
35 Álmaid hiven-virasztó őre,
Életednek árnya, férjed, kér.

(Pest, 1847. december.)

A MAGYAR POLITIKUSOKHOZ

Lenézik a szegény költőket
Ez elbizott, kevésy urak,
Kik a megyék s ország gyűlésén
Fényes szerepet játszanak.
5 Pusztulj az útból, jó fiú, ki
Kopottan ballagsz ott gyalog,
Mert eltiportat ezen úr, ki
Hintón melletted elrobog.

Azért vannak tán olyan nagyra,
10 Hogy őket paripák viszik,
S míg a költő tengődik éhen,
Az ő szolgáljok is hizik?
Vagy, ami még szebb, azt gondolják
Talán, hogy fontosabbak ők
15 Az emberiség mérlegén, mint
E haszontalan verselőők?

Ti, kik úgy fölfuvalkodátok,
Tudjátok-e, mik vagytok ti?
Az apró napi események
20 Mulandó pásztortüzei.
Éjenként lát a vándor, amint
Föl-föllobogtok magasan,
S reggel felé a nagy tüzeknek
Már csak hideg, holt hamva van.

25 Hozzátok képest, mikor égtek,
A költők kicsiny csillagok,
E messze csillámló szikráknál
Százszor nagyobbak lángitok;
De hamvatokat is midőn már
30 A szellők régen elvivék,
A távolságban a kis csillag
Még akkoron is egyre ég.

Tanuljátok meg, mi a költő,
És bánjatok szépen vele,
35 Tanuljátok meg, hogy a költő
Az istenség szent levele,
Melyet leküld magas kegyében
Hozzátok, gyarló emberek,
Amelybe örök igazságit
40 Saját kezével irta meg.

S habár más nemzet föl se' venné
 A költőket, ti magyarok,
 Költőitek előtt, tinektek
 Illő, hogy fejet hajtsatok.
 45 Oh, a magyar költőknek vajmi
 Nagy honfi-érdemök vagyon...
 Szégyen, ha elfelejtettétek!
 Még nincsen túl fél századon.

Nyelvünk, egyetlen kincsünk, melyet
 50 Apáink örökségiből
 El nem rabolt még az enyészet,
 Az ellenünk esküdt idő,
 Nyelvünk is veszendőben volt már,
 Hozzája közel volt a vég,
 55 Az országútra kitaszítva
 Halálos bajban fekvék.

Kevély urak, e szent betegnek
 Milyen segínyt nyujtottatok?
 Ha hozzáléptetek, azért volt,
 60 Hogy rajta egyet rugjatok!
 Költők valának ápolói,
 E rongyos, éhes emberek,
 Ők ápolák s menték meg... és ti
 Őket mégis lenéztétek!

(Pest, 1847. december.)

FELESÉGEM NEVE NAPJÁN

Kis Juliskám, feleségem
 Neve napja vagyon most!
 Adjatok rám ócska mentét,
 Rókaprémest, zsinorost.

5 És le most e bugyogóval,
 Magyar nadrágot nekem!
 És el bajuszpödrőért a
 Patikába hirtelen!

Mielőtt elébe lépek,
10 Igy csipem ki magamat,
Legyen újra föltámasztva
A hajdankori divat,

Az a régi idő, melyben
Még rosszúl öltöztenek,
15 De a mellett jót kívántak
Egymásnak az emberek. —

Jót kívánok én is néked,
Ez természetes dolog,
Csakhogy a jó annyiféle,
20 Hogy alig választhatok.

Hogy lehetne valamennyit
Egy szóban kimondani?
Ne legyenek életednek
Bánatai, bajai?

25 Eh, ez nem is jó kívánság!
Bánat és baj kellenek;
Ahol árnyék nincsen, ott a
Fényt sem igen látni meg.

Ifjuság! ez a minden jó,
30 Éld le ifjuságodat...
Ez rövid, s aztán meghalni?
Nem nagyon víg gondolat.

Érd el (persze énvelem) az
Ősz hajak késő korát,
35 Hanem ez ne legyen más, mint
Álarcban az ifjuság.

(Pest, 1847. december 10.)

CSENDES TENGER RÓNASÁGÁN . . .

- Csendes tenger rónaságán
Szeliden reng csónakom,
Mint tavasszal esti szellő
Kebelén a rózsafa.
- 5 Nem vagyok rá érdemetlen,
Jó lélekkel mondhatom.
A folyó, melyen jövék
Ide, ahol most vagyok,
Hosszu és vészes folyó volt:
- 10 Villám futkosott fölöttem,
Jobbra-balra éles sziklák
Fenyegettek és alattam
Örvényeknek torka nyílt . . .
Evezőm minden csapása,
- 15 Szívem minden dobbanása
Az utolsó lehetett vón.
Én eveztem, csak eveztem,,
S ami legfő: akkor is még
Amidőn vezértüzem,
- 20 A remény is kialudt,
Még akkor sem csüggedék.
Csüggedetlené a díj! —
Díjam oly szép, olyan édes:
Ringatózni véghetetlen,
- 25 Nyúgodalmas tengeren,
Boldogságos házaselet
Nyúgodalmas tengerén.
Félretettem evezőmet,
Mért is volna az kezemben?
- 30 Hisz mindegy, akárhová visz
Vitorlámnak játszótársa,
A kis gyermek-fuvalom;
Mindegy az, mert mindenütt az
Ég vesz engemet körül, a
- 35 Fellegetlen, tiszta ég . . .
Úgy creszkedik le ez
A sík tengernek színére,
Engem úgy kerít be, mint egy
Kék virágokból fűzött
- 40 Óriási koszorú.
Mendegélek, mendegélek,
Ringatózom, ringatózom.
Gondtalan nyujtózkodom;

Fejem édesen pihen
 45 Hítvesemnek lágy ölében;
 Szemeim szemeibe néznek,
 E szemekbe, mik sötétek,
 S mégis ragyogóbbak, mint a
 Mennysország arany lakói;
 50 És kezemben a lant, rajta
 Ábrándos dalt pengetek,
 Nem szabályos, nem kigondolt
 Mesterkélt dalt . . . ujjaimra
 Bízom, hogy mit verjenek,
 55 S futnak ezek a húrok közt
 Föl s le öntudatlanúl,
 Mintha kedvesem hajával
 Játsszanának. És a dal
 Mégis szép, mert hallatára
 50 A mennyből leszállnak a
 Csillagok, hogy közelebb
 Légyenek, s a hold kilép
 A tengerből és figyelmez. —
 Így lantolva, énekelve
 65 Vándorlok kis sajkámon, mint
 A delfinen Árion . . .
 Néha száll csak árbocomra
 Egy-egy síró vészmadár:
 Egy-egy fájó aggalom
 70 Jövendőd miatt, hazám;
 De minél beljebb jutok
 A tenger végetlenébe,
 Annál ritkábban jön ilyen
 Vészt jövendőző madár.

(Pest, 1847. december.)

HONVÁGY

(*Béranger után franciából.*)

Mondátok: „Jer Párizsba, ifju pásztor,
Használni magas tehetségedet.
Pénzünk, gondunk, a tanulás, a színház
Feledtetik majd a mezőt veled.“

5 Én eljövék, de milyen arcom! a sok
Tűznél tavaszomat leégetém.
Adjátok vissza, vissza falumat
És a hegyet, hol születém!

Bús és hideg láz fut rajtam keresztül,
10 Beteljesítvén kívánságtoakat.

E szép bálokban, ahol királynék a
Hölgyek, haldoklom a honvágy miatt.
Nyelvem hiába csinosítám, és a
Művészet fénye hasztalan vakít.

15 Adjátok vissza, vissza falumat
És vidám vasárnapjait!

Estéinket s a vén meséket s durva
Danáinkat méltán lenézik.

Büvészeinken túltesz Operátok,
20 Mely a tündérhont közelíti meg.

A szentek szentének hódolva, a menny
Hangversenytekből vészi hangjait.
Adjátok vissza, vissza falumat
És estenkénti dalait!

25 Sötét kunyhóink s dülő templomunkat
Magam is kezdtem én csekélyleni.

Itt megragadnak a sok emlékszobrok,
Kivált e Louvre s díszes kertjei.

Pompás kastélyok, mint légtűnemények,
30 Miket beszínez a napalkonyat.

Adjátok vissza, vissza falumat
S harangját s a kis házakat!

Tértsétek meg a bálványimádót;
Haldoklófélben istenéhez tér.

35 Kutyám ott lenn vár engem a tűzhelynél,
S anyám, bucsúnkra emlékezve, sír.

Százszor látám a hófuvást, vihart, s ha
Vadállatok nyájunkra törtenek.

Adjátok vissza, vissza falumat
40 S botom s a barna kenyeret!

Mit hallok, ég, mily nyugtalanná lettem!
 Mondják: „menj, indulj holnap, ha virad.
 Szülőfölded letörli könnyedet, s majd
 Éledni fogsz hazád ege alatt.“
 45 Isten veled szép ragyogó hely, Párizs,
 Hol elbájolva áll a jövevény.
 Ah újra látom, látom falumat
 És a hegyet, hol születém!

(Pest, 1847. december.)

CZAKÓ TEMETÉSÉN

(† öngyilkosság által december 14. 1847.)

Könnyez a részvét... oh még a
 Gyűlölség is, ha itt vóna,
 Ejtene egy drágagyöngyöt,
 Egy könyűt e koporsóra.

5 Magasan röpülő szellem
 Súlyedt a mély semmiségbe,
 Tavasz dől, az ifjuságnak
 Tavasza, a sír telébe.

Keresett-e rokon lelket,
 10 S nem talált egy jóbarátot?
 Vagy ki odalépe hozzá,
 Eltaszítá őt magától?

Nagy a világ, nagy a világ,
 Benne miljom embertárs van,
 15 S ő e nagy világban, ő e
 Milliók közt állt magában.

Végre lelt egy jóbarátot,
 Jóbarátja a fegyver lett,
 Mely szivéről lesegíté
 20 Az életet, e nagy terhet.

Könnyez a részvét... oh még a
 Gyűlölség is, ha itt vóna,
 Ejtene egy drágagyöngyöt,
 Egy könyűt e koporsóra.

(Pest, 1847. december.)

VASUTON

Tenger-kéj veszen körül,
Közepében lelkem fürdik . . .
A madár röpült csak eddig,
Most az ember is röpül!

5 Nyilsebes gondolatunk,
Későn indulánk utánad,
De sarkantyúzd paripádat,
Mert elérünk, elhagyunk!

Hegy, fa, ház, ember, patak
10 És ki tudja, még mi minden?
Túnedez föl szereimben
S oszlik el, mint köd-alak.

A nap is velünk szalad,
Mint egy őrült, aki véli,
15 Hogy őt, összevissza tépni,
Úzi egy ördögcsapat;

Futott, futott, s hasztalan!
Elmaradt . . . fáradva dől le
A nyugati hegytetőre,
20 Arcán szégyen lángja van.

S még mi egyre röpülünk
Egy sziporkát sem fáradva;
Ez a gép tán egyenest a
Másvilágba megy velünk! —

25 Száz vasutat, ezeret!
Csináljatok, csináljatok!
Hadd fussák be a világot,
Mint a testet az erek.

Ezek a föld erei,
30 Bennök árad a műveltség,
Ezek által ömlenek szét
Az életnek nedvei.

Miért nem csináltatok
Eddig is már? . . . vas hiányzott?
35 Törjetek szét minden láncot,
Majd lesz elég vasatok.

(Pest, 1847. december.)

A HARAGHOZ

Kiapadsz-e, harag,
Te zuhatagos
Vad bérci patak,
Mely zúgva rohantál
5 A mélybe, s vetettél
Szilaj habokat...
Kiapadsz-e, harag,
Szivemből örökre?
Hát csendes házimadár
10 Lesz az erdei sasból,
Mely körmeit egykor
A bősz zivatar
Hátába ütötte,
És rajta lovagla
15 Kevély diadallal?
Hát vállatrántó
És fejbillentő
És hálósapkás
Jó békés polgár
20 Lesz a tüzes ifju?
Ki néha magával
Nem bírt, kinek ez
Volt a neve egykor
Mindenkinek ajkán:
25 Haragos Petőfi!

Mily aggalom ez, mily
Hiábavaló!
Nem hagyhat el engem
Nemes indulatom,
30 Az ifju-harag;
Nem apad ki szivemből
E zuhatagos
Vad bérci patak,
S nem fog kiapadni.
35 Csak csendesedett
Most némileg árja,
Mert róna mezőkön
Megy útja keresztül,
Mezőiden, hegy s völgy
40 Nélküli jelen.
De ott a jövődő
Sziklás vadona,

Mélységeivel . . .
 Ha majd odaér
 45 Haragom pataka!
 Megnőve folyammá
 Ugy fog lezuhanni
 Ellencidre, hazám,
 Mint a feneketlen
 50 Örvénybe a féktelen
 Niagara!

(Pest, 1847. december.)

KINN A MÉNES, KINN A PUSZTÁN . .

Kinn a ménes, kinn a pusztán,
 A betyárok országutján.
 Benn a csikós a csárdában,
 Iszik isten igazában.

5 Hadd igyék, ha kedve tartja,
 Ha kiszáradott a torka,
 Nem is csoda ily melegben,
 Süt a nap eszeveszetten.

De ha beballag kend, bátya,
 10 Iszogatni a csárdába,
 Legyen gondja a ménesre,
 Bízsa kelmed jó kezekre.

Ott kinn hagyott három bojtárt,
 Egy sem ér egy hajító fát,
 15 Mind a három azzal mulat,
 Hogy alszik a kalap alatt.

Hevernek a földön hanyatt,
 Orcájok a kalap alatt,
 Egyebökkel nem gondolnak,
 20 Ha megpörköli is a nap.

Hát amott Kecskemét felől
 A homoktorlatok megől
 Ki lépeget szép lassacskán
 Egy szép sötétpej paripán?

28 Szép tüzes ló, de még rajta
A legény tüzesebb fajta,
Bátorság van a szemében,
Karikás-ostor kezében.

Csak jön, csak jön, halk lépést tart,
30 Egyszer a méneshez ugrat,
Kiszakít egy jó nagy farkát...
Kis-Kunság, most isten hozzád!

Fárad a nap, már alant jár,
Egyre nyargal még a betyár
35 És előtte a paripák,
Csattog-pattog a karikás.

Jön a csikós a csárdából
Gyógyulóban mámorából,
A bojtárok ébrednek,
40 Nagy híja van a ménesnek.

El az egész kerületbe
Ló-keresni, szedtevette!...
De hiszen kereshetik már
Kit Szabadkán, kit Kikindán.

(Pest, 1847. december.)

MÉG ALIG VOLT REGGEL...

Még alig volt reggel, már megint este van.
Még alig volt tavasz, már megint itt a tél.
Még alig, Juliskám, hogy megösmerkedtünk,
S már feleségem vagy, már rég azzá lettél.

5 Még alig hogy játszánk apáink térdén, s már
Maholnap ott alszunk nagyapáink mellett...
Csak annyi az élet, mint futó felhőnek
Arnya a folyón, mint tükrön a lehellet.

(Pest, 1847. december.)

SZILVESZTER ÉJE 1847-BEN

I.

Hej, vannak ma számadások!
Háziasszony, házigazda,
Mit bevett és kiadott az
Év folytában, összeadja.

5 Vizsgálják a pénzes erszényt,
Mennyi volt benn s mennyi van még,
S törlik le a verítéket,
Mellyel azt a pénzt szerezték.

Feleségem, lásd, milyen jó,
10 Hogy minékünk nincsen pénzünk:
Nem piszkoljuk be kezünket,
S nem csorog a verítékünk.

Amazoknak a ládáik,
Minékünk szíveink telvék . . .
15 Az milyen szegény gazdagság!
Ez milyen gazdag szegénység!

II.

Még csak egymagam valék
Tavaly ilyentájban,
Az idén már kettecskén
20 Vagyunk a szobában.

Furcsa lesz, ha már ez egy
Darabig majd így mén:
Eszkendőre hármacskán
Azután négyecskén.

III.

25 De félre, félre a tréfával,
Hisz beteg mellett állunk;
Beteg, haldoklik az esztendő,
Ez a mi drága kedves jóbarátunk . . .
Fonjunk áldásból liliumfüzért
30 Megkoszorúzni haldokló fejét.

Ő adta össze kezeinket,
Válhatlanúl, örökre,
Ő szállítá föl lelkeinket
Nem ismert és nem sejtett örömekre . . .
33 Fonjunk áldásból líliomfüzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

Az a kevés bú, mit koronként
Szívünkre rácseppente,
Nem keseríté boldogságunk,
40 Sőt azt még sokkal édesebbé tette . . .
Fonjunk áldásból líliomfüzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

Haldoklik ő, már csak néhány halk
Szívdobbanás van hátra,
45 S az örök éj borúl e szemre,
Mely boldogságunk hajnalfényét látta . . .
Fonjunk áldásból líliomfüzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

IV.

Az esztendőnek a halála
50 Oly ünnepélyes egy halál!
Ilyenkor minden jobb halandó
Elzárkozik, magába száll,

S nem hogy barátnak, hanem még az
Ellenségnek is megbocsát,
55 És ez valóban nagyszerű, szép;
De én is így tegyek-e hát?

Csak a zsarnok s a szolgálélek,
E kettő az én ellenem,
S én zsarnokoknak s rabszolgáknak
60 Bocsássak meg? . . . nem, sohasem!

Az isten ítélőszékénél,
Még ott sem mondok egyebet:
„Hogysem ezeknek megbocsássak,
Inkább elkárhozott legyek!”

(Pest, 1847. december 31.)

JEGYZETEK

ELŐSZÓ A JEGYZETEKHEZ

Petőfi 1846 végéig írt versei túlnyomó többségének alapszövegétől *Összes költeményei*-nek 1847. évi első kiadása szolgált. Ebből az időből viszonylag kevés versének maradt fenn autográf kézírata s azok is jórészt egyes versek másolatai, amelyeket a költő barátai és ismerősei számára leírt. Nagyobb kézíratos egységek, kézíratos verses füzetek közül csak kettő maradt ránk 1845-ből: a *Cipruslombok*-nak Vachot Sándorné számára készült másolata (PE. 91. sz.) és összegyűjtött kisebb költeményei egy részének kézírata (PE. 93. sz.). Mind az egyes versek, mind pedig a füzetben összegyűjtöttek elenyésző kivétellel nem első fogalmazványok, hanem Petőfi sajátkezű másolatai. Eredeti első fogalmazvány alig is maradt fenn kézíratai között. Ilyen a *Szerelem gyöngyei*-nek néhány verse (*Szép vidéknek ... Vasárnap volt ... Nő szerelmem ... Szerelemnek lobogója ... Amióta szerelemben ... Sohasem volt az szerelmes ... Háborúval álmodám ... Elnémult a fergeteg ... Avagy én már soha ... Milyen furcsa álman ...*) és a *Félre mostan, félre a fejemről ... Oh mi szép ... Császár Ferenc önagyságához*, valamint *A hazáról* című költeménye, amelyek első fogalmazását megőrizte a véletlen. Ezek annál is értékesebbek, mert Petőfi későbbi kézíratai között sem igen akad eredeti fogalmazvány, mindössze három 1846-ból való versének kézírata tekinthető annak (*Elhagytam én a várost ... Erdőben. Mint felhők a nyári égen ...*).

1846-ban írt verseinek gyűjteményes másolata Petőfi kezefrásával nem jutott ránk, hacsak például az olyat, mint *Az ősz utolsó virágai Júliának* című nyolc versből álló kis ciklust (ld. a *Szerelemnek rózsákkal ...* című vers jegyzetét a 370. lapon) annak nem tekintjük. De van az 1846-ban írt kisebb költeményekből idegen kézírással készült két gyűjteményes másolat, u. n. cenzúrapéldány, amelyet alighanem a kiadó készíttetett a cenzor számára. A másolatok nem a leggondosabbak, a prozódia követelményei szempontjából s a központosítás tekintetében eléggé megbízhatatlanok. Éppen ezért jegyzeteinkben csak a lényegesebb szövegbeli eltéréseiket tüntettük fel variánsokként.

Az első cenzúrapéldány 1883-ban vált ismeretessé s jelenleg az Országos Széchényi Könyvtár birtokában van (PE. 97. sz.). Hat negyed-rét alakú levélpáron (1—23. számozott lapon) az 1846. év első harmadából tizenhat költeményt tartalmaz: *Távozol hát ifjuságom? Isten csodája. Minden virágnak ... Vajda Péter halálára. A szökevények. A szerelmes tenger. Elhagytam én a várost ... Erdőben. Gyermekekori emlékek. Zöldleveses, fehér ...*

(cím nélkül), *Mint felhők a nyári égen . . . Rég elhúzták az esteli harangot . . . Barna menyecske . . .* (cím nélkül), *Száműztem magamat . . . Sors, nyiss nekem tért . . . Dalaim.* Az utolsó költemény után a 23. lapon a cenzor záradéka olvasható: *Mellőzven a töröltettek, kinyomathatik.* 6/8. 846. *Reseta mk.* A cenzor törlése a *Dalaim* utolsó versszakát érte, amelyet vörös ceruzával jelölt meg. E cenzúrapéldányban két olyan vers van (*Távozol hát ifjuságom? Száműztem magamat . . .*), amelyet semmiféle más forrás nem őrzött meg számunkra, csakis ebből vált ismeretessé.

A másik cenzúrapéldány jóval terjedelmesebb, eredetileg 1—5-ig számozott nyolcadrét alak nyolcleveles ívfüzetből, tehát 80 számozatlan lapból állott. A címlevele, valamint a 4. ív első és utolsó levele azonban hiányzik s így a kéziratnak csak 74 lapja van. Ez a cenzúrapéldány (CP.) jelenleg a Petőfi Ház tulajdona. Igen későn, 1908-ban vált ismeretessé. A nem autográf kézirat Petőfinek az *Összes költeményei* első kiadása elé írt, de ki nem adott *Előszavát* és 1846 áprilisától az év végéig írottak közül negyvennyolc kisebb költeményét tartalmazza: *Világgyűlölet. A jó aggastyán. Most kezdem én csak még ismerni . . . F. L. kisasszony emlékkönyvébe. Megfagy a szív, ha nem szeret . . . Rabság. Szeretek én . . . A nép. Képzelt utazás. A hevesi rónán. Nagykárolyban. Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe. Csalogányok és pacsirták. A bilincs. Szerelmeknek rózsákkal . . . Szerelmes vagyok én, vagy tán tűzbe esem? Szerelmes vagyok én, megmondjam-e kibe? Nehéz, nehéz a szívem . . . Száll a felhő . . . Borús, ködös őszi idő . . . Az én képzeletem nem . . . Ereszkedik le a felhő . . . Kinn a kertben voltunk . . . Te a tavaszt szereted . . . Mi vagy keblem? Te vagy, te vagy barna kislyány . . . Ha szavaid megfontolom . . . Költői ábránd volt, mit eddig érzék . . .* (cím nélkül), *Álmodtam szépet, gyönyörűt . . . Egy pár rövid nap . . . Nem csoda, ha újra élek . . . Volt egy szegény fiú . . . Erdélyben. Szeretsz tehát . . . Mikor a lánc lehull . . . Busúlnak a virágok . . . Véres napokról álmodom . . . Világoskék a csillagos éjszaka . . . Gróf Teleky Sándorhoz. E. R. kisasszony emlékkönyvébe. K. J. kisasszony emlékkönyvébe. Mi van innen távol . . . Nem ért meg engem a világ . . . Reszket a bokor, mert . . . Halhatatlan a lélek . . . Láttál-e a róna felett . . . Karácsonkor. A magyar nemzet. A prózai *Előszó*-n kívül e versek között is található kettő (Gróf Teleky Sándorhoz. *Láttál-e a róna felett . . .*), amely egyedül ebből a forrásból ismeretes. A cenzori záradék az utolsó vers után a 74. lapon olvasható: *Kinyomathatik Reseta mk.* 12/1. 847.*

Az *Összes költeményei* első kiadása elé szánt, de ki nem adott *Előszó*-t, minthogy Petőfi elvi állásfoglalását rögzítette le benne saját költészetéről, helyénvaló, hogy ezen a helyen is idézzük:

ELŐSZÓ. A mai nap redm nézve ünnepélyes nap. Ma — január 1. 1847 — multam huszonnégy éves s lettem e szerint nagykorúvá. Szokásom volt eddig minden új évben (annyival inkább, minthogy egyszersmind születésem napja is) az elmúlt esztendőm még egyszer átélni emlékezelben; ma azonban nem csak a legközelebbi évet gondoltam vissza, hanem egész életemet s különösen írói pályámat. Talán, nem lesz épen helyén kívül, ha előbeszédül összes költeményeimhez, melyeket épen most bocsátok sajtó alá, leirom elmélkedésemet azon életszakom-

ról, melyben a tisztelt közönséggel összeköttetésben lenni van szerencsém; leirom pedig azon őszinteséggel, mely e hypokrita világban annyinak visszatetsző! mivel én azonban nem igen törődöm. Hogysem tíz barátot szerezzek képmutatással, inkább szerzek őszinteséggel száz ellenséget. Oh előttem nagybecsű az őszinteség, mert ez jó angyalom ajándéka; bölcsömbe tette pólyának, s én elviszem koporsómba szemfedőnek. — —

Irodalmunkban a kritika s a közönség véleménye egymástól annyira különböző lán még egy íróul sem volt, mint rólam. A közönség nagy része határozottan mellettem, a kritikusok nagy része határozottan ellenem van. Máskor is ma is hosszan fontolgattam: melyiknek van már igaza? s máskor is ma is abban állapodtam meg, hogy a közönségnek. A közönség — az olvasót értem, nem a színházat, a nézőt, mely kettő közt nagy a különbség — mondom: az olvasó közönség félreismerhet, mellőzhet valakit egy és más oknak következtében, de a kit figyelemre méltat, a kit megkedvel, az azt, ha nem egyenlő mértékben is, de mindig megérdemli. . . ha csak az egész kor nem egészen ferde izlésű; mit a mostaniról kétség kívül nem tehetni föl.

Ezelőtt csak egy évvel is, megvallom, nagyon nehezemre estek az (önmagok által úgy nevezett) kritikusok anathemái. Sok keserű órát szereztek nekem. De most már, hála istennek, ki vagyok e gyöngeségből gyógyulva, s jó ízűn tudok mosolyogni, ha látom ezen új Titánokat, mint erőködnek reám Össát és Peliont hajigálni. Sőt mindegyik egy-egy Jupiternek képzei magát, kinek szemhunyorítására megrendült az Olymp . . . megbillentik ezen Jupiterculusok az ő czofhjaikat, de az Olymp nem rendül meg.

És miért ezen élet-halál háború ellenem? mert, hidd el, tisztelt olvasó, hogy szándékok nem csekélyebb, mint engemet megsemmisíteni. Én tudom, miért? de a közönség nem tudja, és nem is fogja, általam legalább, megtudni. Sorra el tudnám számlálni mindazon ocsmány indokokat, melyekből ellenem sikra szállnak, a tiszta jóakarat sisakját téve fejükre; de én nem rántom le a sisakot rólok, nehogy az olvasó elundorodjék azon szennyos poszáktól, melyek e ragyogó hadiöltözet alatt vigyorognak. Különben is a személyekhez semmi közöm, sem ahhoz, miért mondják ezt vagy amazt, csak azt veszem mit mondanak, mit állítanak? s erre van egy pár észrevételem, mert állításaik részint gazok, részint hamisak. — Azt nem teszem, hogy költsézetem becsét védelmezsem, mert vagy szorultak erre verseim vagy nem; ha rá szorultak, úgy hiábavaló, ha pedig nem, úgy fölösleges a védelem. . . aztán meg őszinteségem és önérzetem van, de hogy szerénységtelenségem volna, azt tagadom. Tehát csak négy vádjokat említem, mely különben is a leggyakoribb, tudnillik, hogy költeményeimben rossz rím, rossz mérték, szaggatottság és aljasság van.

Ezen uraknak a magyar rímről, és mértékről fogalmuk sincs. Ők a magyar versekben latin metrumot, és német cadentiát keresnek, s ez az én költeményeimben nincs, az igaz, de nem is akartam, hogy szorosan legyen. A magyar mérték és rím még nincs meghatározva; ez még ezután fog, ha fog kifejlődni és meghatározni, e szerint róla nekem sincs tudatom, de van sejtésem. . . az ösztön vezet, s a hol ők engem rím és mérték dolgában a legnagyobb hanyagsággal vádolnak, talán éppen ott járok legközelebb a tökéletes, az igazi magyar versformához.

A mi költeményeimben az aljasságot illeti, az ellen ünnepléses óvást teszek. Ez alávaló rágalom. Bátran kimerem lelkiismeretem ítélőszéke előtt mondani, hogy nálam nemesebb gondolkodásu és érzésű embert nem ismerek, s én mindig úgy írtam és írok, a mint gondolkodtam és éreztem. Mindig fájt e vád, mert ennek éreztem legjobban méltánytalan voltát. Ha néhol egyes kifejezésekre s a tárgyra nézve szabadabb vagyok másoknál, ez onnan van, mert én szerintem a költészet nem nagyúri salon, hová csak fölbíperézve, fényes csizmákban járnak, hanem szentlegyház, melybe bocskorban, sőt mezítláb is beléphetni.

Vége, hogy bennem szaggatottság van, az, fájdalom, való; de nem csoda. Nekem nem adta isten a sorsot, hogy kellemes ligetben csalogánydal, lombsusogás és pataksörgés közé vegyítsem énekemet a csendes boldogság- vagy csendes fájdalomról. Az én életem csatatéren folyt, a szenvedések és szenvedélyek csatatérén: régi szép napok holttestei, meggyilkolt remények halálhörgése, el nem ért vágyak gúnykacaja s csalódások boszorkánysípításai között dalol feltételesen odottan műzsum, mint az elátkozott királylédány az operenciás tenger szigetében, melyet vadállatok és szörnyetegek őriznek. — Aztán e szaggatottság nem is egészen az én hibám, hanem a századé. Minden nemzet, minden család sőt minden ember meghasonlott önmagával. Az emberiség a középkor óta nagyot nőtt, s még mindig a középkori öltözet van rajta, imitt-amott megfoltozva és kibővítve ugyan; de ő mindazáltal más ruhát kíván, mert ez így is szűk neki, mert szorítja a koblét, hogy alig vehet lélekzetet, s aztán szegényli is magát, hogv ifju létére gyermekruhát kell viselnie. Így van az emberiség szegény és szorultság között; kívül csendes, csak egy kissé halványabb a szokottnál, de belül annál inkább háborog, mint a vulkán, melynek közel van kitörése. Illyen e század, s lehetek-e én másforma? én, századom hű gyermeke! Pest, január 1. 1847. Petőfi Sándor.

1847 elejétől írt költeményeit — amint erről már megemlékeztünk (I. köt. 370—371. l.) — Petőfi füzetekben gyűjtötte össze, Emich Gusztávval kötött megállapodása szerint, egy következő nagyobb verskötet számára. Kisebbl költeményeit tartalmazó kéziratában (PE. 11. sz.) a versek időbeli rendjéhez szigorúbban ragaszkodott, mint az *Összes költeményei*-nek kiadásában. Mindössze a *Meleg dél van* . . . és *A munkács várban* című verset kellett felcserélni, minthogy az előbbi Beregszászon írta, amelyet Munkácsról Szatmárba menet érintett. A kéziratból kitörölt verseket szövegünkben időrendi helyükön vettük fel. Hasonlóképpen a kihagyott költeményeket és a külön másolatban fennmaradt elbeszélő költeményeket is. Petőfi, miként *Összes költeményei*-ben, a kéziratot füzetekben is a keletkezés helyét zárójelben a versek alá odajegyezte. A költemények szövegén másolás közben, de utóbb is javítgatott. Ezeket az igazításokat jegyzeteinkben mindenütt feltüntettük; akkor is, ha egy-két kivételes esetben az áthúzózatot szövegrészeket elolvasnunk nem sikerült.

Szöveggözlésünk alapjául 1847 elejétől a kéziratokat tekintettük, s azokon az előforduló nyilvánvaló tollhibák helyreigazításán kívül nem változtattunk. A versek helyesírása szempontjából természetesen itt is ugyanazokat az irányelveket követtük, mint az első kötetben.

Budapest, 1951. február.

Varjas Béla

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

- CP.*: Petőfi 1846-ban írt kisebb költeményeinek nem autográf másolatát tartalmazó nyolcadrét alakú füzet. A Petőfi Ház tulajdonában van. A cenzor számára készült másolat csonkán maradt fenn, hiányzik a címlevele és a negyedik ívének első és utolsó levele. Jelenlegi terjedelme 74 lap. A cenzor záradékának kelte: 12/1. 847. (1847. január 12.)
- DK.*: Petőfi Sándor költeményei. Hiteles kéziratok alapján megigazított s hazai művészek rajzaival díszített első teljes kiadás. Budapest, 1874. Az Athenaeum R.-társulat tulajdona.
- Ellenőr.*: Ellenőr. Politicai zsebkönyv. A pesti ellenzéki kör megbízásából szerkeszté Bajza. Németországban, 1847.
- Életk.*: Életképek. (Folyóirat.)
- F.*: Felhők. Irta Petőfi Sándor. 1846.
- Honl. Könyve.*: Honleányok könyve. Közhasznú ismeretek terjesztésére a gyöngéd nőnem körében. Jelesb írók és írónők közremunkálásával kiadják: Rösler Ágnes—Oroszhegyi Jóska. 1847. I—III. füzet.
- HP.*: Petőfi Sándor összes művei. Végleges, teljes kiadás. Életrajzi bevezetéssel ellátta Jókai Mór. Eredeti kéziratok és kiadások alapján rendezte, jegyzetekkel és variánsokkal kísérte Havas Adolf. Budapest, 1892—1896. Az Athenaeum R.-társulat tulajdona. 1—6. kötet.
- K.*: Kézirat.
- MTA.*: Magyar Tudományos Akadémia könyvtára. Budapest, V. Akadémia-utca 2.
- OgyE.*: Országgyűlési emlék. Politikai, történeti és szépirodalmi almanach. Szerkeszté és kiadja: Vahot Imre. Budapest, 1847.
- OSzK.*: Országos Széchényi Könyvtár. Budapest, VIII. Múzeumkörút 14—16.
- ÖK1.*: Petőfi Sándor összes költeményei egy kötetben. Pest, 1847. Emich Gusztáv sajátja.
- ÖK2.*: Petőfi Sándor összes költeményei. 1842—1846. I. k.: 1842—1844. II. k.: 1845—1846. Második kiadás. Pest, 1848. Emich Gusztáv sajátja.
- ÖK3.*: Petőfi Sándor összes költeményei. 1842—1846. I. k.: 1842—1844. II. k.: 1845—1846. Második kiadás. Pest, 1848. Emich Gusztáv sajátja. (Új szedés!)

PDL.: Pesti Divatlap. (Folyóirat.)

PE. 11. sz.: *Petőfi Sándor költeményei. 1847.* című nagy negyedrért alakú, autográf kéziratkötet, az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának Petőfi-Ereklyetárában. Terjedelme 198 számozott lap; a végén tartalomjegyzék két számozatlan lapon. Hiányzik a 141—142. lapja, amelyen a *Fölösleges aggodalom és a Mézes-helek* című vers volt. A hiányzó levelet alighanem Szendrey Júlia vágta ki a füzetből.

PE. 93. sz.: Petőfi 1845-ben írt kisebb költeményeinek nagy negyedrért alakú autográf kéziratfüzete az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának Petőfi-Ereklyetárában. Cím lapja nincs. Előzéklapján ez a szöveg olvasható: „1845. (Folytatás.)” 3—110. lap. A füzetből hiányzik az 1—2., 19—20., 25—26., 65—66. lap.

PE. 97. sz.: Petőfi 1846 elején írt kisebb költeményeinek nem autográf másolatát tartalmazó kézirat, az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának Petőfi-Ereklyetárában. A nagy negyedrért alakú füzet terjedelme 1—23. számozott lap. A cenzúra számára készült másolat, a cenzori záradék kelte: 6/8. 846. (1846. augusztus 6.)

PH.: Petőfi Ház. Petőfi Múzeum. Budapest, VI. Bajza-utca 39.

PM.: Petőfi Múzeum. (Folyóirat.)

PVM.: Petőfi Sándor vegyes művei. 1838—1849. Kiadta Gyulai Pál. Pest, 1863. Pfeifer Ferdinánd sajátja. I—III. kötet.

UKI.: Petőfi Sándor újabb költeményei. 1847—1849. Pest, 1851. Emich Gusztáv sajátja. (Elkobzott kiadás!)

Unio.: Unio. Zsebkönyv. Szerkeszti Urházy. 1848. Kolozsvártt.

Vas. Ujs.: Vasárnapi Ujság. (Folyóirat.)

SZÖVEGKRITIKAI JEGYZETEK

Isten csodája. *A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban:* OSzK. — PE. 97. sz. 1. l. — M: ÖK1—3., Unio. 108. l. — 2 sűgarát, 5 ránk! 8 gyógyúlhatott, 9 Mindenkor mérget kelle (PE. 97.) 11 származánk. 13 És martuk egymást 15 S azt (Unio.) ez alatt (Unio.) 17 reánk, (ÖK3.) 19 Sajó!... 23 holt testeinket (Unio.) láng. 25 S ott áll (PE. 97.) Mohács!... 27 készült (Unio.) 29 ég, (ÖK1.) szánk! 32 vele! 33 nép, 34 bizod-e? (Unio.) 35 bizzunk, (ÖK2—3., Unio.) 36 fen (Unio.)

Az örült. K: Két változatban maradt fenn. K1: OSzK. — PE. 93. sz 105—8. l. K2: PH. — *Egressy Gábor szavalókönyvéből kivágott két levél (81—84. l.) Petőfi saját kezeirása. A 81. lapon a Dalaim c. költemény van, a 82—83. lapot pedig Az örült tölti be. Mindkettő aláírása Petőfi. A 84. lap üres. A Dalaim cím felett valószínűleg Egressy kezétől a következő megjegyzés olvasható: (Petőfi saját kézírata.)* — M: Életk. 1846. évf. II. 772. l., ÖK1—3. — C: Az örült. (K1., ÖK1—3.) 3 munkába (Életk.) 4 fonok. Lángostort. Napsugarakból. (K1—2., Életk.) 5 világot. (K2., Életk.) 6 majd, (Életk.) 7 kaczagtak (K1.) 9 kaczagunk, (Életk.) 11 Hm, egyszer (K2.) 16 fekütem: (K2., Életk., ÖK1—2.) 17 borúltak, 18 felugrani, (Életk.) 19 leharapjam; 20 le, gondolám... (K2.) le, gondolám; (Életk.) 21 orruk (K2.) orruk, (Életk.) 22 fuladjanak meg! 24 el?... 25 Ez (K2., Életk.) 27 jótevóm, (K2.) jöltevóm, (Életk.) 28 megcsaltam; 29 megenni. (K1.) megenni, (K2, Életk.) 30 szivemet adtam oda; (Életk.) oda. (K1.) oda... (K2.) 31 Ez olly (K1—2., Életk.) keserű (Életk.) 33 így (K1.) De csak így jár, ki emberrel tesz jót. 34 Mi az ember? (K2.) 36 Melly ott fenn a' mennyben virul. (Életk.) Melly ott fönn 37 igaz! (K2.) 39 pokolban! (Életk.) 41 éhen hala; (Életk.) 42 lopott, (K2.) 44 kaczagok? mint a bolond. (K1.) bolond; (ÖK1—3.) 45 Hisz' sirmom 46 világ; 47 Az Isten (Életk.) felhő-szemével (Életk., ÖK1—3.) 53 könyéből?... (K1., Életk.) sár! (K1—2., Életk.) 54 Ez a sor a K2-ből hiányzik. 55 Oh ég, te vén 58 így (Életk.) Hát így (K2.) katonát? (K2.) 59 A K2-ben a sor elején az Ez hát szóok állanak áthúzott. 60 öltözet! (K2.) öltözet, (Életk.) 62 És tudjátok-e, (K1.) tudjátok-e: (K2.) 63 Midőn (K2.) fürj (Életk.) mondja (K2.) 64 Ez (Életk., K2.) — A K2-ben az Ez szó végén áthúzott t van. kerülő (K1.) asszonyt. (K2.) 65 vonja (K1.) A K2-ben az utolsó két szó öndllő sort alkot: A férfiakat, 66 tenger. (K2.) 67 Ez a sor a K2-ben hiányzik. 69 veszedelmes. (K1—2.) veszedelmes! 70 Aranypohárban 75 tenger... (Életk.) 76 tengert? (K1—2.) 77 rajta, (K1., Életk.) 78 halálmagot. (K2.) 79 Láttátok az orkánt? (K1.) fergeteget? (K2.) 81 villám-ösztokével. (K1.) villámösztokével. (K2.) villám-ösztokével? (Életk.) 83 gyümölcs, (K2., Életk.)

84 Megért gyümölcs vagy, (K2., Életk.) 85 holnapig. 86 végítélet, (Életk.) 87 Leások (K2., Életk.) 88 le, (K1—2., Életk.) 39 A K1-ben az utolsó sor: És a levegőbe röpitem... hahaha! (K1.) — Az Életk.-ben a sorvégi a szócska a következő sor elejére került:

És a világot

A levegőbe röpitem... hahaha!

Petőfi Összes költeményei-ben az 1846. évi versei közé sorolja, noha már az 1845. évben írt kisebb költeményeinek kéziratok füzetében némi eltérésekkel, amint a variánsokból kitűnik, benne van az Álmos vagyok és mégsem alhatom... c. verse előtt. A költemény első fogalmazása tehát nyilván még 1845-ben készült s csak végső formáját nyerhette 1846 elején.

A szökevények. (Shelley után angolból.) Shelley verse 1821-ből való, eredeti angol címe: The fugitives. — Petőfi fordításának nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban: OSzK. — PE. 97. sz. 6. l. — M: ÖK1—3. — 8 Harangok zúganak, (PE. 97.) zúgnak (ÖK3.) 32 szived? (ÖK2—3.)

Távozol hát ifjuságom? A költemény eredeti kézírata egy nyolcadrét alakú fehér papírlapon megvolt özv. Várady Béláné birtokában (Ld. Baróti Lajos: Petőfi-ereklyék. Budapesti Hírlap. 1893. május 12.), hogy tőle hová került, arról nincs tudomásunk. — A versnek nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban: OSzK. — PE. 97. sz. 1. l. — M: Fővárosi Lapok. 1883. évf. 276. sz. — Minthogy a cenzúrára benyújtott kéziratban csupa 1846 első harmadában írt vers van, s ez köztük az első helyen áll, valószínű, hogy január elején Szalkszentmártonban készülhetett.

Tündérálom. K: OSzK. — PE. 94. sz. Három negyedrélt alakú levélén. Címe: Tündérálom. Elbeszélő költemény. Szalk-Szent-Márton. 1846. — M: ÖK1—3. — 9 már. Messze 10 befogad 14 hánykodás, (K.) 23 A K-ban az Oh szócska Olly-ból javítva. szállj, (K.) énekelj (ÖK3.) 24 hattyum, (K.) 28 kárpítja (ÖK1.) 29 egy felől 30 más felől (K.) 33 birni (ÖK2—3.) 39 E sor eredetileg a K-ban Ez a lappangó, mérges kígyója a volt. Az Ez szó E-je és az utolsó a szócska kivételével Petőfi az egész sort áthúzta és föléje írta a végleges szöveget. 53 Szivem (ÖK3.) 61 dicsőség; 62 vala; (K.) 63 A K-ban eredetileg Milly fénytelen lesz majd az ég idővel, volt. De Petőfi a Milly-t Olly-ra javította, a fénytelen szó után vesszőt tett, a mint kötőszót beszúrta, a majd-ot pedig törölte a szövegből. 64 A K-ban a majd helyén eredetileg szép volt, de ezt Petőfi törölte és a majd-ot írta fölébe. 72 fölöttem. 77 „Megálljatok, 80 eltűntenek. (K.) 85 tölem; (ÖK3.) 87 voltak 89 sorvadék. 90 fiún; (K.) fiun, (ÖK2—3.) 95 valek, (K.) 102 A K-ban a tán szócska tal-ból javítva. 103 oh, utánok 105 volt, a 106 sok ezer 109 A legmagasb (K.) 114 A K-ban a szinte szót s előzte meg, de ezt áthúzta Petőfi. 115 A K-ban Petőfi a hívó szót kétszer írta le, majd az utóbbit törölte. 119 hátul (ÖK2—3.) 120 hátrahanyatlottam. (K.) 124 Leirhatatlan 134 tűnjék (ÖK2—3.) 136 szalag; 149 szólt, „földi lány, s nem (K., ÖK1.) 157 ülj (ÖK2—3.) 161 Leültünk 164 meghalok! (K.) 165 lyánka, (ÖK2—3.) 166 im (K.) 173 e csók, (ÖK3.) 177 körül,” (K.) 178 lyánka, (ÖK2—3.) 181 A K-ban az ég, után a nap következett, de ezt áthúzta Petőfi s a végleges szövegében folytatta tovább a sort. 183 Pirosb 184 Oh, 187 bár miként (K.) A K-ban a véle szó után eredetileg kérdőjel volt, de ezt Petőfi áthúzta és vesszőt írt helyébe. 191 A K-ban az a mint szó a-ja h-ból javítva. 194 violaszin (K.) 198 bitor (ÖK3.) 199 ég, (K.) 202 oh nem; (ÖK3.) 203 A K-ban az Az szó végén áthúzott t van. 204 irt 205 ígértük (K.) 207 így (ÖK1.) 211 illatot vesz 213 már, (K.) 215 Röpij (ÖK3.) édené-

bül, 216 hattyu, 220 sujtja (K.) 222 A K-ban az enyészetes szó után Petőfi újra-
 kezdte ugyanezt a szót, leírta az eny szöveget, majd átírta szelét-re. 226 Komoly,
 (K.) 227 lyánkámat (ÖK2—3.) 230 tövisek vérezék... (K.) — Havas (HP. I.
 köt. 408—9. 1.) arra gondol, hogy az első szerelem emléket Hittig Amália idézte fel
 a költőben, akivel 1845 őszén Borjádón találkozott s így a költemény 1845 végén is
 készülhetett. Sokkal hihetőbb azonban, amint Ferenczi véli, hogy ebben a versben az 1839.
 évi nyári idill Tóth Rózájának emléke kísért s e vers A hóhér kötele című regénnyel
 egyidőben keletkezett, 1846 elején (Ferenczi Zoltán: Petőfi életrajza. Bp. 1896.
 II. köt. 235—237. l.).

Vajda Péter halálára. Vajda Péter, a nagy természetrajongó, az 1840-es
 évek haladó trófi közé tartozott. Sóvárogra várta a forradalmat, amely elsőpri a feudális
 Magyarországot. Szarvasi diákjai előtt tartott szabadszellemtű előadásai miatt vizsgálatot
 indítottak ellene. Elkeseredésében 1846 február 10-én öngyilkos lett. — A vers nem
 autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban: OSZK. — PE.
 97. sz. 4. l. — M: PDL. 1846. évf. I. 187. l., ÖK1—3. — C: halálára... (ÖK3.)
 4 legheibb 6 ez?... 8 vajjon 14 egykor, ki megérkezésed (PDL., PE. 97.)
 15 idvezelte. (ÖK1.) 19 Oh 28 A cenzúrapéldányban a 28—29. sor nincs meg.
 múltad (PDL.) 33 emlékét, (PDL., ÖK3.) 37 könnyet... 40 mig (PDL.) 43
 hajlango, (ÖK1.) 47 bársonypamlagára. — — 48 férfiu, 49 legheibb (PDL.)

Elvándorol a madár... Ezzel a költeménnyel kezdődik Petőfi Felhők
 c. 66 darabból álló versciklusa. A költeménysorozat először külön füzetben, 1846 április
 vége felé jelent meg; abban az egyes darabok címét római szám helyettesíti. Ezt megelő-
 zőleg Petőfi a PDL. 1846. évf. I. 219. [221.] lapján a ciklus 8 darabját Felhők. gyűjtő-
 címen I—VIII. sz. alatt mutatványként közölte: I. Mosolygatók rám, oh mosolygá-
 jatok. II. Gyertyám homályosan lobog... III. Szeretője-e vajjon a testnek
 a lélek? IV. Mivé lesz a föld? megfagy-e, elég-e? V. Melly'k a legvigabb temető?
 VI. Hány csepp van az óceánban? VII. Oda nézzetek! VIII. Nem csak mi
 vénülünk, mi emberek... — A PDL-ban a címhez csillag alatt a következő megjegyzés
 járul: Mutatvány illy című sajtó alatt lévő kötetből. Szerk. — M: F., ÖK1—3. —
 C: I. (F.) — Sem ennek, sem a ciklus következő 65 versének keltezése nem pontos.
 Petőfi valamennyit 1846. évi költeményei közé sorolja, noha valószínű, hogy egy részük
 még 1845 őszén készült. A teljes gyűjtemény kéziratát 1846 március 10-én hozta fel
 Szalkszentmártonból Pestre a kiadónak.

Nem sírok én... Ld. az előző vers jegyzetét. — M: F., ÖK1—3. —
 C: II. (F.) 4 írva; (ÖK1—3.)

Szeretném itt hagyni... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers
 jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: III. I e fényes (F.)

Annyit nem ér az élet... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű
 vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: IV. (F.)

Mögöttem a múlt... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers
 jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: V. (F.) múlt... (ÖK3.)

Voltak barátim... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegy-
 zetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: VI. (F.)

Szállnak reményünk... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers
 jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: VII. (F.)

Elváltam a lánykától... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers
 jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: VIII. (F.)

Emlékezet... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: IX. (F.)*

Amott a távol kék ködében... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: X. (F.)*

Viseld egyformán... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XI. (F.)*

Mi szebb, mint... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XII. (F.)*

Mely'k a legvigabb temető? *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: PDL. 1846. évf. I. 219. [221.] 1., F., ÖK1—3. — C: Felhők. V. (PDL.) XIII. (F.) 3 úgy-e bár? 4 borosaszta, 5 palaczkkal; 6 sirhalom 7 vig (PDL.)*

Hajamnak egy fűrtjét levágom... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XIV. (F.) 6 így (ÖK2—3.)*

Mintha a nagy, nehéz... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XV. (F.)*

Itt állok a rónaközépen... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XVI. (F.)*

Oh lány! szemed... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XVII. (F.)*

Ha jőne oly nagy fergeteg... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XVIII. (F.) 3 És a (ÖK2—3.)*

Egy bölcs hajdan. *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XIX. (F.)*

Mi a dicsőség? *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. M: F., ÖK1—3. — C: XX. (F.) dicsőség? (ÖK2—3.)*

Sok embert ismerek... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXI. (F.)*

A bánat? egy nagy oceán. *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXII. 1 óceán. (F.)*

Dacos leány! *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. M: F., ÖK1—3. — C: XXIII. (F.)*

Csertyám homályosan lobog... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: PDL. 1846. évf. I. 219. [221.] 1., F., ÖK1—3. — C: Felhők. II. (PDL.) XXIV. (F.) 6 Sétálok... sétálok, (PDL.)*

Mondják, hogy mindenünk... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXV. 2 égről, (ÖK1—2.) égről, (ÖK3.) 10 leesik! . (ÖK2—3.)*

As ember ugyan kova lesz?... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXVI. (F.) lesz... (ÖK3.)*

Elmém ezen sokat gondolkodik... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXVII. (F.)*

Mit ettél, föld... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXVIII. (F.)*

Mosolygjatok rám... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: PDL. 1846. évf. I. 219. [221.] l., F., ÖK1—3. — C: Felhők. I. (PDL.) XXIX. (F.) 4 megcsaltatok. 6 úgy 7 szív (PDL.)*

Ha a sírban megszáradt... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXX. (F.)*

Hová lesz a kacaj... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXXI. (F.)*

Te ifjúság... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXXII. 2 virágfüzért (ÖK1—3.)*

Barátim vagytok... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXXIII. 5 (most 6 lejár,) (F.)*

Földét a földmives... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXXIV. (F.)*

Nemcsak mi vénülünk... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: PDL. 1846. évf. I. 219. [221.] l., F., ÖK1—3. — C: Felhők. VIII. (PDL.) XXXV. (F.) 11 megöszül; (PDL.) 12 És ekkor... fehér (ÖK2—3.)*

Futó folyam hullámai... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXXVI. (F.)*

Hány csepp van az óceánban... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: PDL. 1846. évf. 219. [221.] l., F., ÖK1—3. — C: Felhők. VI. (PDL.) XXXVII. 1 csepp (F.)*

Nem súlyod az emberiség... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXXVIII. (F.) 4 volna (F., ÖK1.)*

Kik a föld alacsony porából... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: XXXIX. 1 porából (F.) 6 kicsinyeknek (ÖK2—3.)*

As én szívem... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — XL. 2 Sötét... sötét! (F.) 4 vet (ÖK3.)*

Odanézzetek! *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: PDL. 1846. évf. I. 219. [221.] l., F., ÖK1—3. — C: Felhők. VII. (PDL.) XLI. (F.) 8 trombitája: 10 fergeteg! 17 szívből a bánatot... (PDL.) bánatot. — — (ÖK2—3.)*

Már sokszor énekeltem... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: LXII. (F.)*

Mivé lesz a föld? *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** PDL. 1846. évf. I. 219. [221.] l., F., ÖK1—3. — **C:** Felhők. IV. (PDL.) XLIII. (F.) 1 föld? 2 végre: (PDL.)

Főnsége éj! *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** XLIV. (F.)

Ki fogja vajon megfejtetni... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** XLV. (F.)

Szép kedvesem... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** XLVI. (F.)

Szeretője-e vajon... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** PDL. 1846. évf. I. 219. [221.] l., F., ÖK1—3. — **C:** Felhők. III. (PDL.) XLVII. (F.) 1 Szeretője-e (PDL., F.) vajjon (PDL.) 3 barátja? (PDL., F.) 6 púsztulni (ÖK1.) látja. (F.)

Oh szerelem... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** XLVIII. (F.)

Miért hogy láthatatlanok... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** XLIX. (F.)

Mulandóság... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** L. (F.)

A férj hazajő betegen... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LI. (F.)

Barátaim megölelének. *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LII. (F.)

Mint lőt-fut a boldogság után... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LIII. (F.)

Hideg ellen a tél... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LIV. (F.)

Vajon mi ér? *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LV. (F.) — Petőfi a keletkezés helyét nem tűnteti fel.

Az ösvegy... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LVI. (F.) 6 Keresztül csillog (F., ÖK1.)

Igasság! alazol? *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LVII. (F.) 6 Hóhérvkötélcu (ÖK1.) függnie, — (ÖK3.)

Az álom... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LVIII. (F.)

E gazdag úr... *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LIX. (F.)

Kereszt. *Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon.* — **M:** F., ÖK1—3. — **C:** LX. (F.) 5 buzakeresztet... (ÖK3.)

Voltak fejedelmek... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: LXI. 11 emléktelenül, (ÖK1—3.)

Midőn a földön... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: LXII. (F.)

Kivágom én... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: LXIII. (F.) 1 szívemet. (ÖK3.) 6 Kik szabadságért (F.)

Főreúyszem... harmatesepp... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: LXIV. 16 ugrani! (F.)

Fejemben éj van... Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: LXV. (F.)

Átok és áldás. Ld. az Elvándorol a madár... kezdetű vers jegyzetét a 359. lapon. — M: F., ÖK1—3. — C: LXVI. 4 Bölcső 12 Koporsó készül; (F.) 14 ülteté. (ÖK3.)

Mért ragyok én még a világon... M: ÖK1—3. — 31 sem, (ÖK1.)

Minden virágnak... K: OSzK. — PE. 215. sz. Nyolcadrét alakú, kissé rongált levél előlapján, Petőfi aláírással. — A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban is: OSzK. — PE. 97. sz. 3. l. — M: ÖK1—3. — 7 meghűt. 18 egyedül, (ÖK2—3.) 32 érzeményinek. (K.)

A szerelmes tenger. A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban: OSzK. — PE. 97. sz. 9. l. — M: PDL. 1846. évf. I. 504. l., ÖK1—3. — 1 Ült (ÖK2—3.) 8 így 11 idvezülök, 27 uj 34 le (PDL.) hitvesem; (ÖK3.) 37 ülj 41 így 48 hab, (PDL.) 49 Ezután mindketten eltávoztak!... (PDL., PE. 97.) 51 setétzöld (PE. 97.) 55 jó kedvvel, (ÖK1—3.) nyugottan (PDL., ÖK1—2.) 60 vissza von. 61 röptelek, (PDL.) 73 „Itt volt... elment... elment... mindörökre... 74 Megcsalt... megcsalt!... engem itt hagyott... 75 Itt hagyott ah (PDL., PE. 97.) 80 fölriaszt, 82 ifjut 87 szerettél; 88 szeretlek, 91 eltemetlek (PDL.)

Elhagytam én a várost... K: Hatvany Lajos író birtokában. Fogalmazvány egy nyolcadrét nagyságú levél egyik lapján. A másik lapon az Erdőben c. költemény olvasható. Nyilván ugyanaz a kézirat, amelyet Havas (HP. III. köt. 717—8. l.) mint öz. Várady Béláné tulajdonában lévő ír le. Az Elhagytam én a várost... cím felett az A természetben. szavak állanak áthúzva. A költő először úgy látszik ezt a címet akarta adni a versnek. A költemény aláírása: Petőfi. Ld. még a következő Erdőben és a Mint felhők a nyári égen... c. vers jegyzetét a 364. lapon. — A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban is: OSzK. — PE. 97. sz. 13. l. — M: ÖK1—3. — C: A K-ban a címűből az a névelő tévedésből kimaradt. 2 A K-ban a sorkezdő A betű E-ből javítva. 11 A K-ban a költő az azért szó után először hogy, gyal folytatta a szöveget, majd szí jövék-re javította. 12 A K-ban az e szöveska valószínűleg a-ból javítva. 18—20 A K-ban és a cenzúrapéldányban e három sor így szól:

Szélvésze szagatott szét,
Egy ércző egészszé
Olvadjon újlag.

19 A K-ban az ércző szó olvadó-ból javítva.

Erdőben. K: Hatvany Lajos író birtokában (ld. az előző vers jegyzetét). Fogalmazvány egy nyolcadrét alakú levélén. A cím fölött II. szám áll. Aláírás: Petőfi — A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban is: OSzK. — PE. 97. sz. 14. l. — M: ÖK1—3. — 1 A K-ba Petőfi a sötétzöld szó l-jét utólag szúrta be: 9 rengenek, (PE. 97.) 12 Elandalodva. (ÖK3.) 25 A K-ban ez a sor eredetileg Így kergetélek én, volt, majd a költő az első és utolsó szót áthúzta s az első fölé az Ekként szót írta, a kergetélek szót kergettelek-re javította és utána vesszőt tett. 29 A K-ban eredetileg a sor Eredj, emlékezet, volt, majd az Eredj szót Petőfi áthúzta s föléje a Menj, menj, szokat írta, a sor végére pedig felkiáltójelet és pontokat tett. 30 A K-ban a sor eredetileg Eredj innen! feledtem, volt, majd az Eredj szót Petőfi áthúzta, fölé Menj! ...-t írt. Majd törölte az innen!-t, s a feledtem elé az el-igekötőt szúrta be. Végül áthúzta a Menj! ...-t és az el-igekötőt s a kihúzott innen! fölé odaírta az El is szavakat. 31 A K-ban a sor eredetileg Feledtem, hogy ide volt, majd az egészet áthúzta s fölé a Hogy e magányba én szokat írta.

Gyermekkori emlékek. (Béranger után francziából.) Béranger a verset 1831-ben írta, eredeti címe: Souvenirs d'enfance. Petőfi legkedvesebb francia költője volt, akiben a szabadság dalnokát tisztelte. Még négy másik költeményét is lefordította (Le bon vieillard, A jó aggastyán; La voyage imaginaire, Képzelt utazás; La nostalgie ou La maladie du pays, Honvágy és Béranger legújabb dala, amelynek eredetije ismeretlen). — E fordítás eredeti kézirata megvolt özv. Várady Béláné birtokában egy kis nyolcadrét alakú kékes papíron Petőfi névalírásával (ld. Baróti Lajos: Petőfi-ereklyék. Budapesti Hírlap. 1893. május 12.). A kézirat későbbi sorsáról nincs tudomásunk. — Petőfi e fordításának nem autográf másolata (a vers 24. soráig) fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban is: OSzK. — PE. 97. sz. 15. l. — M: ÖK1—3. — 9 mindent, a szűk börtönt is, hol 10 Hugával, a ki (PE. 97.) 16 Franklin (ÖK1.)

Mint felhők a nyári égen... K: Hatvany Lajos író birtokában; nyolcadrét nagyságú levél egyik lapján. Aláírás: Petőfi. A másik lapon a költő sajátkezű alkalmi feljegyzése:

Mocsonaky Amália
Mendelsohn — Bartholdi
Krályevetáncz

Ez a kézirat is valószínűleg azonos azzal, amelyet Havas (HP. III. köt. 717—8. l.) mint özv. Várady Béláné tulajdonában lévőit említ. A kézirat az Elhagytam én a várost... és Erdőben c. vers kéziratával egyező nagyságú s az írás jellegéből, színéből, stb. ítélve feltehetőleg aival egyidőben keletkezett; ld. az Elhagytam én a várost... c. vers jegyzetét a 363. lapon. — A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban is: OSzK. — PE. 97. sz. 16. l. — M: ÖK1—3. 3 fehéren (K., ÖK1—3.) 5 Hová (ÖK3.) 10 villámak; (K.) 14 A K-ban a sorkezdő C betű J-ből javítva. 15 A K-ban a fuvalmával szó m-je o-ból javítva. 17 A K-ban a S a szók Majd-ból javítva. A felhők (PE. 97.)

Szilaj Pista. K: OSzK. — PE. 95. sz. Négy negyedréte alakú levélén. Címe: Szilaj Pista. Elbeszélő költemény. Szalk-Szent-Márton. 1846. A kézirat csak a három utolsó versszaka, amely már egy ötödik levélén volt, nincs meg. — M: ÖK1—3., Reguly-Album. Kiadta a Reguly-Társaság. Pesten. Emich Gusztáv bizománya. 1850. — A Reguly-Album csak 1850-ben jelent meg, de kiadása 1845 óta előkészületben volt. Petőfi költeménye kéziratát még 1846-ban adta a szerkesztőknek s a vers az albumban ennek alapján jelent meg. Szövege néhány kisebb eltéréssel, kivül egy versszakkal hosszabb, mint az ÖK-ban kiadotté. A Reguly-Album számára

átadott kézirat későbbi sorsáról nincs tudomásunk. — **C:** A K-ban eredetileg Szittyó Pista volt, de ezt Petőfi áthúzta és föléje írta a végleges címet. A költemény szövegében azonban a név nincs kijavítva. — 2 Pihennek már a fáradt (*Reguly-Album*) révések; 4 Szittyó Pista 5 Szittyó 9 Szittyó 11 evezőt két kezébe 14 Állt 17 halász, nád-vityillójában, 20 Szittyó (K.) 21 révész legény, (K., ÖK1—2., *Reguly-Album*) 24 irigyekkel. (K. ÖK3.) 30 Gyöngy virágom, 32 hasadtára! 40 nagy... (K.) nagy az... s egyedül (*Reguly-Album*) 43 ugy, 49 révész legény, (K., *Reguly-Album*) 51 magyarázta, (ÖK3.) 54 filemile (K., *Reguly-Album*) 56 szívök (K.) 61 Csöndesség (ÖK1.) 63 rudja (K.) leállott, (ÖK3., *Reguly-Album*) 70 hetivásárba. (K.) 77 csak hamar (ÖK1—2.) 81 urfi, (ÖK3.) 85 urfi: (K.) 87 meg: 90 orrára sem 91 úgy 93 urfi, (K., *Reguly-Album*) 94 Csak ugy (*Reguly-Album*) 98 Kiült (ÖK3., *Reguly-Album*) 102 Föstögette 103 Beföstötte (K., *Reguly-Album*) 106 im (ÖK2—3., *Reguly-Album*) 108 galambom, 113 „te (K.) 114 csalán. 118 egymást ez (K., *Reguly-Album*) 122 urfi (ÖK1, *Reguly-Album*) 126. tronfot, (K., ÖK1—3.) 127 S még sem (*Reguly-Album*) 131 „tudod-e, (K.) 132 tudom? (K., *Reguly-Album*) 134 rajtam! (K.) 142 lyánka (ÖK2—3.) 143 magában; 144 Fenszóval, (K., *Reguly-Album*) 145 „Jöjjön hát urfi, (ÖK3.) velem! (K., *Reguly-Album*) 151 jártál (ÖK3., *Reguly-Album*) 152 mondjon. 157 Hejh, 158 születik: (K.) 159 vágyik; (ÖK1., *Reguly-Album*) 162 bűjt (K., *Reguly-Album*) 164 Csak arra várt, mit (*Reguly-Album*) 167 Mire (ÖK3.) írult, pirult. 168 megfűlt. (K., *Reguly-Album*) 169 volna, más 172 száll 173 úrfit 179 ugy 182 jobbra, balra 183 nem lát (K.) vadász 187 Sírni kezdett búban... könnye, vére 192 Eltűnt 195 bánatja, 205 leszek, gyilkos, útonálló, 209 Kiült 215 paripa, (K., *Reguly-Album*) 220 Mert állottak 221 oda lépett, 222 Keresztül ment 226 „Hóh, (K.) kiálta a kocsisra, (ÖK1., *Reguly-Album*) 230 reá nagy nagy 234 fordította, (K.) 238 járt, kelt? (K., *Reguly-Album*) járt-kelt, (ÖK3.) 259 „Hejh, 262 úrfit (K.) 266 Mig 268 Gondolhatni (ÖK3.) 269 el kezdett (K., ÖK1—2.) evezni. 270 kint 274 sziget; (K.) 275 akkor (ÖK2—3., *Reguly-Album*) 276 Hirteleen (*Reguly-Album*) megfordítá (K.) 279 Hová (*Reguly-Album*) ottan... (K., ÖK1.) 281 kimondá (K., *Reguly-Album*) 283 vízbe (ÖK2—3.) 293 úrfit (ÖK2—3.) 294 uszik (ÖK1.) 295 ölelé 296 küzködtek, míg el nem merülének (*Reguly-Album*). Ez után a *Reguly-Album*ban még egy szakasz van, mely a költemény összes többi változataiból hiányzik:

Dunán habok, az égen fellegek.
 Habot, felhőt szélvész süvölti meg.
 Egy-egy holttest látszik a habokban,
 Felhők közül a hold ki-kibukkan.

Zöldleveles, sehér... A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban: OSZK. — PE. 97. sz. 16. l. — **M:** ÖK1—3. — **C:** A cenzúrapéldányban címe nincs, a szöveg pedig két négysoros szakaszra oszlik. 7 pitvarajtóból (ÖK3.) 11 Mig (ÖK2—3.) 13 Ha magas lesz, ne félj, 15 Ha kemény lesz, ne félj, (PE. 97.)

Rég elhusták az esteli harangot... A vers nem autográf kézirata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban: OSZK. — 97. sz. 17. l. — **M:** ÖK1—3.

A jó aggastyán. (Béranger után francziából.) A francia eredeti címe: Le bon vicillard. Ld. még a Gyermekkori emlékek című vers jegyzetét a 364. lapon. — Petőfi fordításának nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 10. l. — **M:** ÖK1—3. — 44 sírom (ÖK3.)

Világgyűlölet. A vers nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 9. l. — M: Életk. 1847. évf. I. 301. l., OK1—3. — C: Világgyűlölet. 1 Isten, 2 föld, 4 embergyűlölet! 5 Gyűlölnék 3 Rohadt 13 szívet, 14 emberek? — 16 Szívet (Életk.) szívetek; (ÖK3.) 17 szív, (ÖK2—3.) 18 var; 20 ellene. — 21 gyűlöltém. Volt 23 Byron-képeket, 29 világ! 34 Szív-s (Életk.) különbözöleg (ÖK1—3.) 35 fösti 36 fösti (Életk.)

Sors, nyiss nekem tért... A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban: OSzK. — PE. 97. sz. 20. l. — M: ÖK1—3. — 15 S szebb (PE. 97.)

Dalaim. K: Hat kéziratossá változata maradt fenn. — K1: OSzK. — PE. 1. sz. Nyolcadrét alakú levélpapír első két lapján. Aláírás: Petőfi. — K2: OSzK. — PE. 83. sz. Nagy negyedréti levél egyik lapján. Aláírás: Petőfi Sándor. A hátlapon más kéztől származó feljegyzés: Petőfi. — K3: PH. Egressy Gábor szavalókönyvének iuréli nagyságú, kivágott levelén (ld. Az örült c. vers jegyzetét a 357. lapom.) — K4: PH. — Nyolcadrét, elázott, nehezen olvasható levél egyik lapján. Keltezése: Pest, március 21. 1847. Aláírás: Petőfi Sándor. A másik lapja üres. — K5: PH. Negyedréti levél egyik lapján. Aláírás: Petőfi Sándor. A másik lapja üres. — K6: PH. Luby Zsigmond emlékkönyve 1a—b. lapján. A tizenhatodréti nagyságú könyvecskeben Tompa, Czuczor, Eötvös József stb. versei között Petőfi egyéb versei is szerepelnek, de eredeti Petőfi-kézirat benne csak a Dalaim és Az én képzeletem nem... (2a—b. l.) című. — A vers nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban is: OSzK. — PE. 97. sz. 21. l. Ebben az utolsó versszakot a cenzor törölte. Petőfi a cenzúra beavatkozása miatt az ÖK-be nem vette fel. — M: Ellenőr. 115. l. — 2 van; (K3., K6.) 4 világon! (K1.) világon. — (K3.) világon... (K4.) világon — (K6.) 7 helyett (Ellenőr, K1., K4—6.) 8 lenne (K1—6.) 9 gondoskodnom — (K4.) gondoskodnám! (K3.) 10 rám. — (K1., K3.) rám — (K6.) 13 Szép lyánynyal ha (PE. 97.) 16 csöndes (K3.) vizébe. — (K1., K3.) vizébe — (K6.) 19 lány? ... (K3.) örömben; (K1., K3., K5—6.) 20 szeret? ... (K3.) keservemben, (K2., K4.) keservemben; (K5.) 22 jó-kedv (K1., K4., K6.) jó kedv (K3.) ottan. — (K1., K3., Ellenőr) ottan — (K6.) 24 Szivárványa (PE. 97.) 26 bilincsen: (K1., K3.) 28 csörgősc! — (K1., K3.) csörgése — (K6.) 33 kegyelméből (K4., K6.) 34 rozsda egye (PE. 97.) kezéről? — (K1., K3.) kezéről? (K4., K6.)

Száműztem magamat... Petőfi életében a költemény nem jelent meg. Egyetlen nem autográf másolata a 6/8. 846. keltezésű cenzúrapéldányban maradt fenn: OSzK. — PE. 97. sz. 19. l. — M: Petőfi Sándor összes költeményei. Hazai művészek rajzaival díszített második népies kiadás. Bp. 1884. Athenaeum, 157. l. — A cenzúrapéldány a vers keletkezésének helyéül Dömsödöt jelöli meg, ahol Petőfi 1846 májusában tartózkodott.

Salgó. K: OSzK. — PE. 96. sz. Hat negyedréti levelén. Címét zárójelben, ceruzával, idegen kéz írta rá. A vers végén aláírás (az utolsó levél előlapján): Petőfi. — M: ÖK1—3. — C: A K-ban a költő kezétől származó cím nincs. 5 kösziklákra ül 6 vágyó, (K.) 8 A K-ban a műhely szó mű szótagja utólagos betoldás. 9 égiháború, (K.) 22 A K-ban az Éltét szó Életét-ből javítva. megunva, (ÖK1.) 24 felett. (K.) 25 volt. Tekintetem, (K., ÖK1.) 26 A K-ban a szállt, szó szállott-ból javítva. 33 A K-ban a homályos szó borongós-ból javítva. 34 A K-ban a vitte szó vitték-ből javítva. 36 lengtek... (K., ÖK1.) 39 Század; (K.) 40 A K-ban a Borús szó Sötét-ből javítva. 53 gúnykacaj (K.) 54 A K-ban a Miként szó az eredeti Mint jó

szókból javítva. 56 úr. (K.) 57 emlité (ÖK1.) 61 helyett 65 Kifosztották (K.) Kipusztiták (ÖK2—3.) 69 fiúk (K.) 70 A K-ban a felett, szó helyett, -ből javítva. 71 kaczagányúl (K.) 72 A K-ban az indulóra szót indulásra-ból javította Petőfi. 73 hevernek, (K.) 81 megsegít; 82 leszünk! (ÖK3.) 86 A K-ban a teremnek szó toronynak-ból javítva. 87 A K-ban az Az szó Ez-ből javítva. 90 csöndes, (K., ÖK1.) 91 Reá borúlt az éj... ekkép borúl a (K.) Reá borult (ÖK2—3.) rá borul (ÖK3.) 93 viraszt (ÖK1—3.) 98 nyugodalmát (ÖK3.) 99 A K-ban a honfígondok szó h betűje f-ből javítva. 100 mig (ÖK3.) 101 pusztúlt (K.) 105 E sor a K-ban utólag van beszűrva. 106 mig 110 férjéhez, és rémülve 111 nyilt, (K.) 116 A K-ban a S sorkezdő kötőszó És-ből javítva. nélkül (ÖK3.) 119 meg, (K.) 120 egyszerű (ÖK1.) dolog; 126 került. (K.) 127 úr, (ÖK1.) 135 lelkek; (K., ÖK1.) megóvjak, (K., ÖK1.) 136 A K-ban a kincse szó kincset-ből javítva. 138 hiszzenak rajt' (ÖK3.) 141 A K-ban a Csak szó De-ből javítva. 144 A K-ban a sor végén eredetileg kérdőjel állott, de a költő később áthúzta. 149 nyilt, (ÖK2—3.) 150 A sor végén a K-ban eredetileg Gedő volt, ezt Petőfi áthúzta s följéje írta: a férj, 151 A K-ban az angyal szó előtti az névelőt Petőfi kétszer leírta, de az utóbbit áthúzta. 154 A K-ban eredetileg kétségbecsés volt, de Petőfi a második e betűt utóbb áthúzta. 155 szolgálja, (K.) 161 A K-ban az „Utamba szó „Utamban-ból javítva. 164 villogna, 174 vitte, (K.) 181 fővényóra 182 hasítja (ÖK3.) 183 halk... 190 körül, (K.) 192 A K-ban e sor eredetileg Miként a szív a szívvel összeolvad. volt. Petőfi a Miként szót Mint-re javította, a szív a szívvel szokat áthúzta s följéjük a két szerelmes lélek, szövegrészt írta. lélek, (ÖK1.) 194 uton (ÖK3.) 195 A K-ban az Őleben szó az eredeti Elötté szóból javítva. 196 A K-ban Petőfi a Hollósötét szó: hoz hozzáírta a következő szó h-ját, majd ezt áthúzta s külön írta le a haj szót. 199 mass nap (ÖK1—3.) 210 ki, (K.) 211 A K-ban az elmerülve nézte, szavak lelkesülve nézve, szavakból javítva. 214 A K-ban a volna más szóból javítva; a sor végén, az ott, után pedig még a hogy kötőszó áll. 215 Bámulhatnálak valamennyivel!... 220 régen! 243 Eltűnt (K.) 244 szelid (ÖK2—3.) 247 mozdulatlanul 249 Elsz (K.) 255 A K-ban a műhelyében szó h-ja ly-ból javítva. 256 készülnek? (ÖK2—3.) oh, (K.) 259 A K-ban eredetileg mostan rajtam a sor, volt, de ezt Petőfi most én rajtam-ra javította. 269 így (ÖK2—3.) 270 útazott, (K.) 271 A K-ban eredetileg Jóbb állott, majd a második b betűt Petőfi áthúzta. 272 míg (ÖK1.) 277 oldalamtól, (K.) 287 A K-ban eredetileg vére, volt, majd a vesszőt Petőfi áthúzta s pontokat írt helyette. 299 meg... — (K.) 302 úgy sírt, (K., ÖK1.) úgy nyögött (K.) 304 A K-ban a befagyott szó az eredeti megfagyott-ból javítva. 307 A K-ban a Hegy szó H-ja M-ből javítva. füst- (K.) füst, (ÖK1.) 312 A K-ban a Miket szó t-je n-ből javítva. 319 megfogamzik is. (ÖK3.) 320 borúlt, (K.) 332 nyulni (ÖK2—3.) 334 magad." 335 úgy, jó bátya!" 337 úgy (K.) így (K.) 340 A K-ban eredetileg tudd meg azt, hogy e kard, volt. Petőfi ezt áthúzta és följéje írta a végleges szöveget. 341 irtam (ÖK2—3.) ütlevelet (K.) uti levelet (ÖK3.) 345 hallgatott; 347 be, 349 bíró;" 353 kettőnké!... (K.) 358 bíróul (K., ÖK1.) 360 sem... 364 A K-ban a miként szó m-je k-ból javítva. 368 A K-ban a sor elején eredetileg Járt volt, a szó többi részét utólag szűrta be Petőfi. 370 Ki mer mozdolni! 375 Őrizve (K.) szűk (ÖK1.) 376 A K-ban a csak szó már-ból javítva. 377 mindenik (ÖK1.) 381 fájdalomtól, (K., ÖK3.) 384 szabaduljon e falak közül, [!] (K.) 385 bosszút (ÖK2—3.) 388 így (ÖK3.) 391 akarod ha nem (ÖK1—3.) 392 feleségül (K.) 398 hitta 399 így (ÖK3.) 403 A K-ban e sor után egy, az ÖK2—3-ban nem szereplő, illetőleg az ÖK1-ben a 405. sor után következő sor van: Szeretlek, mint a féreg a gyümölcsöt, 405 eget! (K.) 406 E sor az ÖK2—3-ban, hihetőleg sajtóhibából hiányzik. 413 szintugy 415 úgy (K.) 421 A K-ban a mind szó utólag van beszűrva. 422 szerelem! (K.) oceán, (ÖK3.) 424 A K-ban eredetileg a sor vége senki fenekére;

volt, majd Petőfi a két szót följük írt 1 és 2 számokkal felcserélte s a pontosvesszőt pontra javította. 429 fölszínen (ÖK3.) 435 csöndes (ÖK1.) 439 földön? ... apa-s testvérgyilkolás. (K.) 441 A K-ban eredetileg szünnyadt volt, de az ékezetet Petőfi kihúzta. 444 alszik; (K.) 445 szögezve (ÖK1.) 446 A K-ban az arcza szó valószínűleg arczra szóból javítva. 451 nem, nem, 453 parancsolólag ... 457 rángás ... (K.) 464 művére, (ÖK3.) 467 A K-ban fölüle, van, ezt Petőfi az eredeti fölült-ből javította. 469 eszmélt; (K.) 478 Futott! (ÖK3.) A K-ban a futott szó első két betűje ki-ből javítva. 485 Számíthatatlan (ÖK2—3.) 490 A K-ban a Mindig szó az eredeti Egyre szóból javítva. 493 A K-ban a sorkezdő T betű S-ből javítva. 497 A K-ban a s szócska a-ból javítva. 499 föl ... ébredj, (K.) 506 egyéb 509 itéletnapon. (ÖK3.) 515 Megrúgva, (K.) 517 A K-ban a pont pontosvesszőből javítva. 518 becsülötökre (K.) 520 föl, mosd (ÖK3.) 521 vér ... 522 úgy (K.) 530 csöndesen, (ÖK1.) 536 megörlült! (K.) 537 hátrált, (ÖK1.) 543 hah nézd, már (ÖK3.) 545 bástyafalra, 546 ott fenn, ott fenn (K.) égben;” 548 Alant, 549 pirúltak. (K.) 550 A K-ban a kelle szó kellett-ből javítva. 551 váralatti (K.) 553 A K-ban a s kötőszó és-ből javítva. 565 Salgóru (K.)

Levél Várady Antalhoz. Petőfi barátjának és volt lakótársának küldte ezt a verses levelet, melyet először Jókai adott ki A Hon-ban. A levél hollétééről nincs tudomásunk. A költemény, nyilván forradalmi eszméi hirdető befejező sorai miatt, Petőfi életében nem jelent meg. — M: A Hon. 1870. dec. 8. — 26 Reá szakadni 23 Feledhető-e a miről 40 töb s nagyobb 45 Megálj, 48 ben 73 Ujjá születtem! ... 75 csattagó! 88 menydörgik (Hon.) — A kelezés minden adata Petőfitől való.

Barna menyecskének... A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 6/8. 846. kelezésű cenzúrapéldányban: OSZK. — PE. 97. sz. 19. l. — M: ÖK1—3. — C: A cenzúrapéldányban címe nincs.

Most kezdem én csak még ismerni... A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. kelezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 13. l. — M: ÖK1—3. — 2 szívemet; 3 szívnel 7 hokámat (ÖK3.)

F. L. kisasszony emlékkönyvébe. Hogy a F. L. kezdetűk kinek a nevét rejtik s a név viselője milyen kapcsolatban volt a költővel, ez ideig kiderítetlen. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. kelezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 13. l. — M: ÖK1—3. — 4 ugy sem (ÖK1—2.)

Megfagy a szív, ha nem szeret... A vers nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. kelezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 14. l. — M: ÖK1—3.

Rabság. (Töredék.) A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. kelezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 14. l. — M: ÖK1—3.

Szeretek én... A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. kelezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 15. l. — M: ÖK1—3. — 6 isten-nőt, (ÖK1.)

A nép. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. kelezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 16. l. — M: ÖK1—3. — 4 Így önt (ÖK3.)

Képzelt utazás. (Béranger után francziából.) A francia eredeti címe: Le voyage imaginaire. — Ld. még a Gyermekkori emlékek c. vers jegyzetét a 364. lapon. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. kelezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 17. l. — M: ÖK1 — 3. — 7 Álmodoztam, 30 viritó (ÖK3.)

A heves! rónán. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 19. l. — M: ÖK1—3. — Petőfi a költemény közelebbi keltezési helyét nem jelöli meg.

Csalogányok és pacsírták. K: PH. Negyedréti alakú levél két lapján. Aláírás: Petőfi Sándor. A kéziratot Petőfi közlés végett küldte meg Kovács Pálnak, a győri Hazánk c. lap szerkesztőjének, a költemény után tít következő sorok kíséretében: Drága tisztelt Barátom! Örömmel szolgálok mind jelenleg mind jövőben verssel. Legközelebbi alkalommal majd többet küldök, mert készen van elég, de most egyáltalában nem érek rá többet leírni. Szeretném, ha a fentebbi vers az első számban jelenne meg. Lisznyaival beszéltem. Forró idvezletemet családjának! Önt ölelve, vagyok tisztelő barátja Petőfi — A vers nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 23. l. — M: Hazánk. 1847. évf. I. 1. l. ÖK1—3. — C: pacsírták: (K., Hazánk.) A K-ban, a cenzúrapéldányban és a Hazánk-ban a vers nem szakaszokra, hanem bekezdésekre tagolódik. — 6 rontjátok le 13 lelkesülés lángja, (Hazánk.) 14 könny-árja. (K., Hazánk.) 15 Ál-lelkesülés, (Hazánk.) könnyek, (K., Hazánk.) 21 Sirjából (Hazánk.) 24 árulhassátok. (ÖK3.) 25 irigylem koszorútokot: (Hazánk.) 27 — — Sínlődik (K., CP., Hazánk.) 28 föld, (ÖK3.) 29 pusztit (K., Hazánk.) 31 Áldozatul, 35 Ezen-e, 36 Muló-e, (Hazánk.) álom? (K., CP., Hazánk.) 37 im 39 Megszánt 45 lelkesítés 46 könnyűimet, 49 orvosa 50 dalnokok 53 szívszaggatók (Hazánk.) 54 E sor a Hazánk-ban hiányzik. 61 pacsírták (Hazánk.) kellene! (K., CP., Hazánk.)

Nagykárolyban. (szeptemb. 7. 1846.) K: PH. Negyedréti levél egyik lapján. Aláírás: Petőfi. A hállopon későbbi keletű bejegyzés: Petőfi saját írása. A verset még 1846-ban elküldte Kovács Pálnak a győri Hazánk c. lap számára, de a cenzor nem engedte kinyomatni. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 21. l. — M: ÖK1—3. — C: Nagy Károlyban (K.) Nagy-Károlyban (ÖK1—3.) sept. (ÖK3.) 1 e teremben 3 féltek? 5 Megszentségteleníteni. 7 halott, (K.) 8 sirgödreből (ÖK3.) 11 hagyandja, 13 hízolg: az boldog — 19 aljasodtok, 20 négykézláb?! 21 küld 22 legszörnyűbb (K.) 23 díjába' (ÖK3.) 24 bilincset! 25 Jármat! (K.)

A bilincs. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 26. l. — M: ÖK1—3.

Júliához. Petőfinek alighanem ez az első verse, amelyet Szendrey Júliához írt Nagykarolyban, a megismerkedésük (szept. 8.) utáni első napokban. A vers Petőfi életében nem jelent meg. Gyulai Pál számára Szendrey Júlia másolta le, Petőfinek hozzá írt leveleiből. A levelet Szendrey Júlia halála előtt valószínűleg megsemmisítette. — M: A részvét könyve. A magyar írók segélyegylete megbízásából szerkeszti Gyulai Pál. Pest, Ráth Mór bizománya, 1863. 69. l. —

Kiün a kertben voltunk... A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 35. l. — M: ÖK1—3.

Költől ábránd volt, mit eddig érzék... K: OSZK. — PE. 9. sz. Két negyedréti alakú levél. Aláírás: Petőfi Sándor. Az utolsó lap üres. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 41. l. — M: ÖK1—3., Unio. 25. l. — C: A vers címe a K-ban le van vágva. A cenzúrapéldányban címe nincs. Az Unio-ban a címe: Szeptemb. 27. 1846. 1 volt 2 ábránd, (Unio.) 6 nyúgott (K., ÖK1—2.) 7 szenvedély, (Unio.) 8 magával, (K., Unio.) kell! 9 e szilaj (CP.) szilaj folyóra...

12 harangokat, (K., Unio.) 13 veszély (K.) 14 nem, (Unio.) lázas harang szívem, (CP.) 15 lány, (K., Unio.) 17 lány, oh lány, (Unio.) 19 Azért rántál (CP.) 20 megvakuljak (ÖK1—3., Unio.) 26 senkit sem (Unio.) 33 hogy, (ÖK2—3.) 34 kevés. (Unio.) 35 mozdulatlan (ÖK1.) nyugalomnál (Unio.) 37 építtetni (ÖK1—3.) 39 tűröd, (ÖK3.) átölel? — 42 szíved 45 így (Unio.) 46 míg (ÖK1—3., Unio.) elég; (Unio.) 47 békében, (CP.) míg (ÖK1—3.) 48 hűségem (ÖK1—3., Unio.) nem-csaló (Unio.) 50 majd; (K., Unio.) 55 Kinos-keserves (Unio.) 56 jól esik. (K.) 57 úgy (Unio.) 59 tüzzel (ÖK1—3., Unio.) 60 énnekem! (Unio.) 62 kutjából, (ÖK3.) leány! (Unio.) 64 Gyötrelmeimnek... (K., Unio.) oh, (Unio.) ezt (K.) talán! (K.) talán. (Unio.) 65 Nem, nem; (K.) Nem, nem! (Unio.) A K-ban Petőfi a biztass szó után engem-et irt, majd ezt törölte s a sor végére írta. 66 üdvösséget (Unio.) 68 hagy, 69 kötözve... (K.) 70 Pályája (Unio.) sűrűbb 72 Tudod: melyik vadállat? a megőrülés! (K.) Tudod (Unio.) megőrülés! — (Unio.) 73 en magamnak, (ÖK1—3.) 76 vetheted... (K., Unio.) 78 talán ég, föld reám szakad: (Unio.) 80 sirba (ÖK1—3., Unio.) alatt — — (Unio.) 81 szeretsz? (K., Unio.) 85 sirig. (ÖK3.) 86 Kerülj (ÖK2—3., Unio.) mind hiába! (K., Unio.) hagysz: (K., Unio.) 88 lelkem az. (K.)

Te vagy, te vagy, barna kislány... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. Nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 39. l. — M: ÖK1—3. — 10 Szomorúfűz 14 Szomorúfűzának, (ÖK3.) 15 azon (ÖK1.)

Szerelemnek rózsákkal... Ez a költemény első darabja annak Az ősz utósó virágai Júliának. c., 8 versből álló kis ciklusnak, amelyet Petőfi 1846. október elején kéziratban elküldött Szendrey Júliának. A ciklus római számokkal jelölt nyolc darabja a következő: I. Szerelemnek rózsákkal... II. Szerelmes vagyok én, vagy tán tűzbe estem? III. Szerelmes vagyok én, megmondjam-e: kibe? IV. Nehéz, nehéz a szívem... V. Száll a felhő... VI. Borús, ködös őszi idő... VII. Az én képzeletem nem... VIII. Ereszkedik le a felhő... K: OSzK. — PE. 4. sz. Két ívrét alakú levélben. Címe: Az ősz utósó virágai Júliának. I—VIII. Az utolsó vers után aláírva: Petőfi Sándor. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 27. l. — M: ÖK1—3. C: Az ősz utósó virágai Júliának. I. 9 nekem 11 fekdűj' rá, 12 álmodozzál (K.)

Szerelmes vagyok én... (Vagy tán tűzbe estem?) K: OSzK. — PE. 4. sz. Ld. a Szerelemnek rózsákkal... c. költemény jegyzetét e lapon. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 28. l. — M: ÖK1—3. — C: Az ősz utósó virágai Júliának. II. 4 lelkem testem, 5 pirulni (ÖK1—3.) 9 Hajnal is (K., ÖK1—3.) 12 Bánatom (ÖK1.) 17 sas-madár; (K.) 18 velem (ÖK1.) 20 szívem! (K.)

Szerelmes vagyok én... (Megmondjam-e, kibe?) K: OSzK. — PE. 4. sz. Ld. a Szerelemnek rózsákkal... c. költemény jegyzetét e lapon. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 29. l. — M: ÖK1—3. — C: Az ősz utósó virágai Júliának. III. 1 én, 2 Megmondjam-e: 4 lelkibe, 11 Isten az égből a 12 Szent lelket küldte le, 14 lelke! (K.) 20 Szíved (ÖK1—3.)

Nehéz, nehéz a szívem... K: OSzK. — PE. 4. sz. Ld. a Szerelemnek rózsákkal... c. vers jegyzetét e lapon. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 31. l. — M:

ÖK1—3. — **C:** Az ősz utósó virágai Júliának. IV. 5 éjem (K., ÖK1—3.) 10 senkinek, (K.)

Száll a felhő... K: OSzK. — PE. 4. sz. Ld. a Szerelemnek rózsákkal... c. vers jegyzetét a 370. lapon. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 31. l. — **M:** ÖK1—3. — **C:** Az ősz utósó virágai Júliának. V. 1 magasan, magasan 3 nyugatra, nyugatra, (K.) nyugotra, nyugotra, (ÖK1.) 4 útja. 6 te; 8 te! (K.)

Borús, ködös őszi idő... K: OSzK. — PE. 4. sz. Ld. a Szerelemnek rózsákkal... c. vers jegyzetét a 370. lapon. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 32. l. — **M:** Hazánk. 1847. évf. I. 37. l., ÖK1—3. — **C:** Az ősz utósó virágai Júliának. VI. (K.) October 1846. 1 Kódós borús (Hazánk.) idő. (K., Hazánk.) 7 bezárva. 8 szobámba'. (K.) szobába'. (Hazánk.) 12 Eltűnt 13 múlt (K.) 14 emlékeim. (K., Hazánk.) 17 Ugy (Hazánk., ÖK1—3.) 19 füstölnek, (Hazánk.) 20 nedvesek, (K.) nedvesek. 23 Hanem két szememnek 25 köny (Hazánk.) áll, (Hazánk.) áll. (ÖK1.) 26 Barna kis lány, (Hazánk.) volnál: 27 ezt (ÖK1—3.) 28 selyem kendővel, 35 Selyem kendőjével? (K.)

Az én képzeletem nem... K: Két változatban maradt fenn. K1: OSzK. — PE. 4. sz. Ld. a Szerelemnek rózsákkal... c. vers jegyzetét a 370. lapon. K2: PH. Luby Zsigmond emlékkönyvének 2a—b lapján (ld. a Dalaim. c. vers jegyzetének K6-ra vonatkozó részét a 366. lapon). — A vers nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 33. l. — **M:** ÖK1—3. — **C:** Az ősz utósó virágai Júliának. VII. — A K2-ben a költemény 6—6 szótagos, nagy kezdőbetűs felsorokra van törölve. — 5 bírtam (K1.) 6 el; (K2.) 9 Nyargalt, mint üstökös, sivatag pusztákra, 10 ormára. (K1.) 15 szél — (K1—2.) 16 meg szelidültél! (ÖK1—2.)

Ereszkedik le a felhő... K: OSzK. — PE. 4. sz. Ld. a Szerelemnek rózsákkal... c. vers jegyzetét a 370. lapon. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 34. l. — **M:** ÖK1—3. — **C:** Az ősz utósó virágai Júliának. VIII. 4 filemile. 5 jár, 7 filemilét, 8 Filemile 9 úgy 10 Filemile csak dalogat; 14 dalol, (K.)

Ha szavaid megfontolom... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. Nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 40. l. — **M:** ÖK1—3. — 22 szólhassak (CP.)

Te a tavaszt szereted... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. Nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 37. l. — **M:** ÖK1—3.

Sz. J. kőasszony emlékkönyvébe. Szendrey Júliának írt emléksorok. K: OSzK. — PE. 79. sz. Levelezőlap nagyságú, mindkét lapján teleírt levél, Petőfi Sándor aláírással. Keltezése (October 8. 1846.). A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 37. l. — **M:** ÖK1—3. — 5 arczokra;“ 12 sugár-tengerében, (K.) sugár tengerében, (ÖK3.) 13 megfürödhethének: 17 S hosszú 20 a rczulatjok; 21 pirulás végső órájokban 25 sejtelenről, (CP.) 26 is... (K.)

Mint megfogamszott átok... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSzK. — PE. 2. sz. Két nyolcadrés alakú levélpárból álló kézirat, 1—2. sorszámozással. Az 1. levélpáron a Mint megfogamszott átok... Nem csoda, ha újra élek...

Volt egy szegény fiú... Mikor a vas lehull... c. versek, a 2. levélpáron a Szeretsz tehát... Busúlnak a virágok... Rövidre fogtam a kantárszárat... Véres napokról álmodom... és a Világoskék a csillagos éjszaka... c. költemények vannak. **Aláírás:** Petőfi Sándor — **Petőfi életében ez a vers nem jelent meg.** — **M:** A részvét könyve. A magyar írók segélyegylete megbízásából... szerkeszti Gyulai Pál. Pest, Ráth Mór bizománya, 1863. 512. l.

Odajárok, hora... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. Petőfi életében nem jelent meg. Gyulai Pál számára Szendrey Júlia másolta le a költő egyik hozzá írt leveléből. Halála előtt Júlia alighanem megsemmisítette a levelet. — **M:** Budapesti Szemle 1874. (IV.) évf. 370. l. — A költemény keletkezésének helyét és idejét, közelebbi adat híján csak hozzávetőlegesen határozhattuk meg.

Mi vagy keblem?... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. Nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 38. l. — **M:** ÖK1—3.

Álmodtam szépet, gyönyörűt... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. Első két szakaszának nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 46. l. — **M:** ÖK1—3. — 32 mondom; 49 Jövőnek (ÖK1.)

Egy pár rövid nap... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. Nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 47. l. — **M:** ÖK1—3. — 5 keresztülvirasztom. (ÖK1—2.)

Nem csoda, ha újra élek... **K:** OSzK. — PE. 2. sz. Ld. a Mint megfogamszott átok... c. vershez írt jegyzetet a 371. lapon. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 49. l. — **M:** ÖK1—3. — **C:** újra (ÖK3.) 8 Kergetőznek s 20 Üdvösségem (CP.) közül; 22 e titok; (CP.) 24 szabadulhatok. (ÖK1—3.) 31 hajtok (ÖK1.) 43 lyánya: (K.)

Volt egy szegény fiú... **K:** OSzK. — PE. 2. sz. Ld. a Mint megfogamszott átok... c. költemény jegyzetét a 371. lapon. — A vers nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 51. l. — **M:** ÖK1—3. — 4 föld (K., CP., ÖK1—3.) 15 drága kővel (ÖK3.) 17 nagy úr (K., ÖK3.) 27 szeretsz, 28 álmodom! (K.)

T. M. kisasszony emlékkönyrébe. Térei Marinak, Szendrey Júlia barátnéjának írt emléksorok, aki közvetítő volt Petőfi és Szendrey Júlia között. — **K:** PH. — Egy kis nyolcadrétnyi albumlapon. Keltezése: October 23. 1846. **Aláírás:** Petőfi Sándor. — **M:** Vas. Ujs. 1858. évf. 7. sz.

Erdélyben. **K:** PH. Nyolcadrét levél két oldalán. **Aláírás:** Petőfi Sándor. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 53. l. — **M:** ÖK1—3., Unio. 236. l. — 1 szél; (Unio.) 4 szél; (K.) én; (K., Unio.) 6 nősirást (Unio.) égi háború! (K., Unio.) 18 csöndét, (Unio.) 20 ketté szakadjunk, 24 Ketté szakadtunk 33 Mig (K., Unio.) alatt! 37 éteket; 38 össze: (K., Unio.) 43 lehellet, 46 förgeteg 48 uj (Unio.) 53 elszétszór (K.) 63 kezét (K., Unio.) 64 hála, (Unio.)

Szeretsz tehát... **K:** OSzK. — PE. 2. sz. Ld. a Mint megfogamszott átok... c. vers jegyzetét a 371. lapon. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 56. l. — **M:** ÖK1—3. — 3 mért hagyta (CP.) 5 A K-ban az Egy szó alá van húzva. 10 gyűrűjét, (K.)

Mikor a lánc lehull... K: OSzK. — PE. 2. sz. *Ld. a* Mint megfogamzott átok... c. vers jegyzetét a 371. lapon. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 57. 1. — M: ÖK1—3. — C: Mikor a vas lehull... 1 a vas lehull (K.) 8 Szívem (ÖK2—3.) 9 Most 11 örülni 16 Illy nagy boldogsága? (K.)

Búsulnak a virágok... K: OSzK. — PE. 2. sz. *Ld. a* Mint megfogamzott átok... c. vers jegyzetét a 371. lapon. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 58. 1. — M: ÖK1—3. — C: Búsulnak 1 Búsulnak 2 betegek! (K.)

Rövidre fogtam a kantárszúrat... K: OSzK. — PE. 2. sz. *Ld. a* Mint megfogamzott átok... c. vers jegyzetét a 371. lapon. — M: ÖK1—3. — 5 engemet: 8 Ugy űzött engemet e gondolat. 13 Egykor kökényszemeket szerettem, 14 De szerencsés nálok nem lehettem. (K.)

Kellemetlen őszi reggel... A költemény két utolsó versszakának nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 59. 1. — M: ÖK1—3. — 21 kedvesek; (ÖK2.) 26 sorra, 27 felé- (ÖK3.)

Véres napokról álmodom... K: OSzK. — PE. 2. sz. *Ld. a* Mint megfogamzott átok... c. vers jegyzetét a 371. lapon. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 59. 1. — M: ÖK1—3. 8 várja. 10 nyeregbe, (K.)

Gróf Telehy Sándorhoz. Petőfi mintegy két hétig (1846 okt. 26—nov. 10.) Koltón Teleki Sándornál időzött, aki a Kővár-vidéki ellenzék egyik vezetője volt. — A költemény Petőfi életében nem jelent meg. Szövegének egyetlen nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban, amely 1908-ban vált ismeretessé, amikor ez a kéziratcsomó a PH birtokába került (ld. CP. 62. 1.). — M: Kéry Gyula: Petőfi ismeretlen kéziratai. Bp. 1908. 10. 1.

Világoskék a csillagos éjszaka... K: OSzK. — PE. 2. sz. *Ld. a* Mint megfogamzott átok... c. vers jegyzetét a 371. lapon. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban is: PH. — CP. 61. 1. — M: ÖK1—3. — C: Világoskék a... (K.) 4 angyaloknak (CP.) 10 messzekéklő (K.) 13 fiastyuk (ÖK3.) 14 A kakasok szólnak 15 Hajnaldik... 20 élet! (K.)

Kovács Jánosné emlékkönyvébe. Kovács Jánosné Erdélyi Lujának írt sorok. Az emléklapra írt vers 1846 november 15-i keltezéssel és Petőfi aláírásával az 1870-es években még megvolt Kovács Jánosnéndi; későbbi sorsa ismeretlen. A vers Petőfi életében nem jelent meg. — M: Vas. Ujs. 1874. évf. 38. sz.

E. R. hiszaszony emlékkönyvébe... Petőfi e költeményt a debreceni Erdélyi József tanár lányának, Rózának emlékkönyvébe írta. — Nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 63. 1. — M: ÖK1—3. — 7 Mig (ÖK3.)

K. J. hiszaszony emlékkönyvébe. Ezt az emlékverset Petőfi az előző vers jegyzetében említett Erdélyi Róza barátjánőjének, Király Jankának (később Sári Lászlóné) írta, kinek a kézirat még az 1890-es években is birtokában volt (HP. II. 574. l.) Későbbi sorsáról nincs tudomásunk. Hasonmása megjelent a PM. 1890. (IV.) évf. 256.

lapján. — A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 64. l. — M: ÖK1—3. — 1 csecsemő. 2 ő. 3 fölébred, (PM.) sir... (ÖK2—3.) 6 szerelem (PM.)

Hazaértem... A költemény Petőfi életében nem jelent meg. Vörösmarty tanácsára politikai megfontolásból mellőzte kiadásra szánt versei sorából. — K: PH. Egressy Gábor szavalókönyvéből kivágott ívét alakú levél egyik lapján. Bár valószínűleg összes kiadásai közvetlenül vagy közvetve erre az autográf kéziratra vezethetők vissza, a versnek mégis valamennyi kiadása mindaddig a kéziratól eltérően jelent meg. Az igazítások talán Gyulai Páltól erednek, aki egy Szendrey Júliától származó másolat alapján tette közzé a költeményt. — M: Thalia. Zsebkönyv 1862-re. Kiadták Fésűs György és Toldy István. Első évfolyam. Pest, Emich Gusztáv magyar akad. nyomdász betűivel. 1862. 176. l., PVM. III. köt. 255—6. l. — C: Haza értem... (K.) Haza tértem (Thalia, PVM.) 1 Haza értem (K.) Haza tértem 2 kezemből (PVM.) 4 Hallgatott (K., PVM.) 8 Azt veszem, 9 húr (PVM.) 10 A K-ban a szív szó valószínűleg húr-ból javítva. megszakadjon. 11 Messze jártam (PVM.) 12 nem, csupán egyet: 17 adnak 18 Adnak vesznek 19 ebédért; (Thalia, PVM.) 20 nemzetnek. (PVM.) 22 Nem a (PVM.) magasból (Thalia, PVM.) 26 vagyunk szülőtti, 29 csuszunk mászunk, (PVM.) 30 férget 32 szültek, 35 egykedvűleg! (Thalia, PVM.)

Mi van innen távol... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. Nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 64. l. — M: Életk. 1846. évf. II. 701. l., ÖK1—3. — C: távol? 4 lelkem vágyva vágy! 6 ci! 9 Engem 11 öntudatlanul, 16 éjszakát; 19 gyászfűzök 20 áll! 22 virág, 25 Lányka, 29 én, 30 megint? ... 31 szép nap felé (Életk.)

Nem ért engem a világ. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 66. l. — M: ÖK1—3. — C: világ... 17 Keblemben (ÖK1.)

Reszket a bokor, mert... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. Nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 67. l. — M: Életk., 1847. évf. I. 73. l., ÖK1—3. — C: Reszket a bokor... 2 rá; 4 jutottál. Kéry Gyula tette közzé, de csonkán, a 14—16. sor elhagyásával s azóta is minden Petőfi-kiadás így közölte. — M: Kéry Gyula: Petőfi ismeretlen kéziratai. Bp. 1908. 11. l. — A vers, noha az Elvándorol a madár... kezdetével rokon érzésből fakadt, mégsem valószínű, hogy a Felhők korszakából való. A cenzúrapéldányban a Karácsonkor c. vers előtt áll, tehát úgy látszik, az 1846. évtől búcsúzó költő hangulatának egy foszlánya.

Halhatlan a lélek... A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 68. l. — M: ÖK1—3.

Láttál-e a róna felett... A vers Petőfi életében nem jelent meg. Csak egyetlen, nem autográf másolata maradt fenn a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban, amely 1908-ban vált ismeretessé, amikor ez a kéziratcsomó a PH. birtokába került (ld. CP. 68. l.). Először Kéry Gyula tette közzé, de csonkán, a 14—16. sor elhagyásával s azóta is minden Petőfi-kiadás így közölte. — M: Kéry Gyula: Petőfi ismeretlen kéziratai. Bp. 1908. 11. l. — A vers, noha az Elvándorol a madár... kezdetével rokon érzésből fakadt, mégsem valószínű, hogy a Felhők korszakából való. A cenzúrapéldányban a Karácsonkor c. vers előtt áll, tehát úgy látszik, az 1846. évtől búcsúzó költő hangulatának egy foszlánya.

Karácsonkor. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 69. l. — M: Életk. 1847. évf. I. 17. l., ÖK1—3. — 2 arcát 6 egyes-egyedül 7 elhül; 9 szívemről 10 így volt, 12 között. 13 Oh, 14 láttot: 19 di; 20 Hosszu 23 régi, 25 szétszaggatta, 26 nyugotra, 30 ül! 33 mindég csak hazudsz. 34 veled, 36 üzzön, 39 bujdoson. (Életk.)

A magyar nemzet. A költemény nem autográf másolata fennmaradt a 12/1. 847. keltezésű cenzúrapéldányban: PH. — CP. 71. l. — M: ÖK1—3. — 9 viritó, (ÖK2—3.) 14 bánya, (ÖK1.) 52 lomhán (ÖK1—3.)

Egy gondolat bánt engemet... M: Hazánk. 1847. évf. I. 110. l., ÖK1—3. — 2 Ágyban (Hazánk.) meg, 4 A melyet (Hazánk.) rág, 6 elhagyott (Hazánk.) áll... 10 tövestül, 11 kőszirt, 12 menydörgés 13 rabszolga nép (Hazánk.) 14 sikra (Hazánk, ÖK2—3.) 17 „Világsszabadság!” 19 nyugatig, (Hazánk.) 21 én (ÖK1.) 26 ágyúdörej, 30 összetiporva! 33 gyászzenével 35 sirnak (Hazánk.) 36 világsszabadság. (ÖK1.)

Szabadság, szerelem! Ezt a verset Petőfi összes költeményei élére tette mottónak. — M: ÖK1—3. — C: Kiadásokban cím nélkül.

Egy barátom az ifjúság... K: OSzK. — PE. 11. sz. 5. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 369. l. — C: ifjúság... (K., Hazánk.) 1 ifjúság, 11 hiába 14 gyűlölök már igazán; (Hazánk.) 15 A K-ban eredetileg Hogy magam nem leszek is rossz volt a sor, de Petőfi Hogy-ot áthúzta és föléje Tán szót írt, az is-t törölte és a sor végél de-vel toldotta meg. 20 meg: 23 szívből 24 Gyűlölni. (Hazánk.)

Ha férfi vagy, légy férfi... K: OSzK. — PE. 11. sz. 6. l. — M: Életk. 1847. évf. I. 665. l. — 3 Kit (Életk.) — A K-ban a sor végén eredetileg hajít volt, ezt a szót Petőfi áthúzta és lök-öt írt föléje. 7 szembe szállanak (K.) vele. (Életk.) 10 ezt (K.) 11 A K-ban a Minden a sor fölé van írva, alatta áthúzva: Csupán, [?] 13 Épít 14 műved 17 légy férfi: (Életk.) 21—24 A K-ban eredetileg e sorok voltak:

A kétszinűség köpenyét
Ne vedd magadra föl,
Inkább maradj meztelen
Miként az őszi föld.

Petőfi e sorokat kihúzta és az ismerteté vált szövegrészt melléjük írta. 23 veszszen (K.) 25 légy férfi: (Életk.) 27 nagy világ (K.) 28 Áruba (Életk.) 29 A K-ban a sor elején olvashatatlan áthúzott szó van. Az egy jobb feladatért szövegrész is olvashatatlanul áthúzott szó fölé van írva. 31 „Koldusbot 35 ember, 40 görbitheti! (Életk.)

Kutyakaparó. K: OSzK. — PE. 11. sz. 7—9. l. — M: Hazánk. 1847. évf. I. 78. l. — 3 Éhenszomjan (K.) 4 utazó, (Hazánk.) 10 A K-ban a Nyújtózkodik szó a sor fölé van írva, alatta Nyujtja magát át van húzva. Nyujtja magát végig; 11 Feldőléstől 14 pad; 15 ülés, 16 miatt, 17 Régesrégén 22 kemence; 26 hallani. 32 idejébe'. 36 tul. 41 szől: 44 kipusztítja... 47 hijával (Hazánk.) 59 két harmadrészeről (K., Hazánk.) 61 rajta maradt imitt-amott, 63 irt 65 czéggére; 70 Egyébb egy kuvasznál; 71 végén (Hazánk.) 73—80 Ez a versszak a Hazánk-ban hiányzik. 81 A K-ban a sor többszörösen javított. Eredetileg El-lel kezdődött, ezt Petőfi áthúzta és mellette Meghalni jár szavakkal kezdte újra a sort, de ezeket is törölte és A harangszó-t írt föléjük. A távol szó t-je l-ből van javítva. Meghalni jár a távol falukból (Hazánk.) 82 A K-ban eredetileg A harangszó ide, volt a sor, ezt Petőfi áthúzta és melléje írta: Meghalni jár ide, (K.) A harangszó ide, (Hazánk.) 83 A K-ban az Ez kezdőszó után olvashatatlanul áthúzott szótöredék van. 92 kő sz — — t. (Hazánk.)

Szomorú éj. K: OSzK. — PE. 11. sz. 10—11. l. — **M:** Hazánk. 1847. évf. I. 222. l. — **C:** Szomorú 6 gyötresz 13 tanítattal, 15 szép 16 szivedet, 21 így 22 erősíti 24 Tünik 26 Földmivelő, 27 kinos 28 nyuló 29 vig 31 földmives 34 veszi 38 lyánka várja már; 39 lyánka (Hazánk.) friss, 40 tavasz, (Hazánk.) 42 A K-ban eredetileg És azt hiszi hogy a világ is az. volt a sor, de Petőfi az És azt szavakat áthúzta, a hiszi szóban a h-t H-ra javította, a hogy elé pedig a tchát, kötőszót írta.

Palota és kunyhó. K: OSzK. — PE. 11. sz. 12—13. l. — **M:** Ellenőr. 386. l. — 2 kevélykedel? 7 munkájára 8 nyomorúság 13 ragyogásait! 19 úgy sem 21 minél előbb 22 omladékodat (Ellenőr.) 25 A K-ban fényes palota volt eredetileg, de Petőfi a fényes jelzőt áthúzta és magas-t írta föléje. 27 bújtal (Ellenőr.) mögé? (Ellenőr.) 29 A K-ban ez a sor eredetileg Átlépve szent küszöbödön, volt, de ezt Petőfi törölte és föléje írta a végleges szöveget. szoba, 30 öltözet: 43 is (Ellenőr.) 47 A K-ban eredetileg Adjatok rám az áldást és én volt a sor, de Petőfi az az-t áthúzta, az áldást és szavakat pedig áldástokat, s-re javította.

A kutyák dala. K: OSzK. — PE. 11. sz. 14. l. — **M:** Életk. 1847. évf. I. 406. l. — **C:** Az Életk.-ben A farkasok dala c. verssel együtt jelent meg. A két költeménynek ebben közös főcíme van: A kutyák és a farkasok. Külön címük: Kutyák. és Farkasok. 3 A K-ban eredetileg Az ősz volt, de Petőfi a névelő z betűjét és az ősz szót áthúzta és a tél-t írta föléje. ikerfia, 4 hó, 15 fáj; 20 lábait. (Életk.)

A farkasok dala. K: OSzK. — PE. 11. sz. 15. l. — **M:** Életk. 1847. évf. I. 406. l. — **C:** Ld. az előző vers jegyzetét. 2 alatt; (Életk.) 3 A K-ban eredetileg Az ősz volt, de Petőfi a névelő z betűjét és az ősz szót áthúzta és a tél-t írta föléje. ikerfia, 4 hó, 8 Meghuzhatnók 9 kívül 10 itt (Életk.) 11 üldözünk (K.) 12 kegyetlenül. 20 De — (Életk.)

A XIX. század költői. K: Két autográf kézírata ismeretes. K1: OSzK. — PE. 11. sz. 16—17. l. — K2: PH. — Petőfinek Kovács Pálhoz írt, Pest, febr. 18. 1847. keltezésű levelén. A vers a nyolcadrét alakú levélpár 2—3. lapján van, Petőfi Sándor aláírással. — **M:** Hazánk. 1847. évf. I. 165. l. — 1 A K1-ben a Ne után először nyul szótagot írt le Petőfi, ezt áthúzta és fogjatok könnyelműséggel-nek fogalmazta tovább a sort, majd a fogjatok szót áthúzta, föléje írta a fogjon senki szavakat, a könnyelműséggel kifejezést pedig könnyelműen-re javította. könnyelműen (Hazánk.) 7 világnak 12 Vezérül (K2., Hazánk.) 18 tüzőn-vizen 19 elhajtja 20 zászlóját, 23 míg 28 ígéretnek (Hazánk.) A K2-ben a földre szó f-je v-ből van javítva. 33 kosarából (K1.) 38 A K1-ben eredetileg Eg, minden kunyhó ablakán: volt a sor, de Petőfi az Eg és kunyhó szavakat áthúzta és az előző fölé Ragyog utóbbi fölé pedig ház szót írt. 46 Szelid (Hazánk.) 47 virágkötéllal (K2., Hazánk.)

Egressy Etelke. K: Két autográf kézírata ismeretes. K1: OSzK. — PE. 11. sz. 18. l. — K2: PH. — Negyedréti alakú levél egyik lapján. A vers alatt 1847. évszám és Petőfi Sándor aláírás van. A hátlapra a következő szöveget írta rá Egressy Gábor: Petőfi Sándor e költeményt így, sajátkezűleg írva, elhozta nekem 1847-dik év elején. Kérdezte: megengedem-e, hogy közölhesse? Én kértem őt, hogy e költemény közölhetési jogát engedje át nekem egészen. S ő engem e joggal mindörökre megajándékozott. — 1850-ben Törökországból hazatérvén, honn maradt könyvtáramban e becses kéziratot, miről már el is feledkeztem, újra felfaltattam. Ugy tetszett, mintha a jobb világba költözött Sándor szellemével találkozott volna e pillanatban. — 1850-diki december 18-dikán adtam ezt Etelka lányomnak névnapi ajándokul. Egressy Gábor imp. — Petőfi életében a

vers nem jelent meg. — **M:** UK1. — **1** Gábor?... (**K2.**) **7 A K1-ben** a megteszteté szó után őt és az eredetileg a ki névmás a-ja át van húzva, a téged után pedig sze szótágat törölt Petőfi és utána írta: úgy **11 A K1-ben** a csak után hozzája következett eredetileg, de ezt Petőfi áthúzta és föléje írta: melléje **20 A K1-ben** a bennem e szelid szavak a sor fölé vannak írva, alattuk: föl sirjából e szövegrész át van húzva. **24** soha. — **26** gyermekek! (**K2.**) **28 A K1-ben** a Ki szó Ha-ból van javítva. **32 A K1-ben** a szívnek tévé keblébe szövegrész a sor fölé van írva, alatta a keblébe szívnek tette fogalmazást áthúzta Petőfi.

Szent sir. A költemény II. Rákóczi Ferencre vonatkozik. **K:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 19—20. l. — **M:** Életk. 1847. évf. I. 812. l. — **C:** sir. 3 kezdetével, — **6** Hűvös (**Életk.**) ősszel; (**Életk.**) **11 A K-ban** eredetileg Rája gyászfétyolként volt a sor, de Petőfi a Rája szóban a ja szótágat és a gyász szót áthúzta, helyette a sor fölé sötét jelzést írt. **13** kívül **27** Lásza, **34** estfnye (**Életk.**) **35-36 A K-ban** a Vagy talán honának Szégyenpirja szövegrészt utólag kérdőjelezte meg és tette zárójelbe Petőfi, a 36. sor végén a ?-et pedig pontra javította. **36** Szégyenpirja?) **37** ült (**Életk.**) **38 A K-ban** eredetileg És midőn hallá a volt a sor, de Petőfi az És-t S-re javította, a többi szöveget áthúzta és föléje írta az ismert sort. **47** Míg **48** Hir (**Életk.**) **49** otthonn (**K.**) **51** E g y **52** Egyedül csak e g y... a' **53** K ö l t ő, **54** örök lámpája! (**Életk.**)

Ide, kislány... **K:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 21. l. — **M:** Hazánk. 1847. évf. I. 194. l. — **C:** kis lány. **2** csókra! (**Hazánk.**) **4 A K-ban** az úgy tetszik, szavak a sor fölé vannak írva, alattuk az eredeti akarod, szót áthúzta Petőfi. **10** menség, megtanítak **11** Megtanítlak (**Hazánk.**) **17 A K-ban** a hát után áthúzott vessző van. szadat! **19** Tudod **20** agyon csókoljuk (**K.**) **A K-ban** e sor után még egy többször javított, olvashatatlanul áthúzott versszak van.

Arany Jánoshoz. **K:** Két autográf kézírata ismeretes. **K1:** MTA. — Petőfinék Arany Jánoshoz írt Pest, febr. 4. 1847. keltezésű első levelén. A vers a negyedrét alakú levél előlapján van. A költemény címéhez csillag alatt Arany a következő megjegyzést írta a lap szélére: A Választ erre, nem vettem föl 1856-ban Kisebb Költeményeim közé. Ki hitte volna nekem már ekkor, hogy kétszeri sikeres pályázat után nem dagadtam ki bőrből? hogy Petőfi barátságát oly nagyra tartom mint e Válaszban ki van fejezve. Csunya álszeméremnek mondanák. a mi akkor, nagy meglepésemben valódi érzés volt. Aztán, szó a mi szó, a rögtönzött „válasz” nem is méltó a lelkes költeményhez. — A szövegben a méltó előtt egy szó: érdemes törölve. Arany verses levéllel felelt Petőfinék, erre vonatkozik a fenti megjegyzés. — **K2:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 22. l. — **M:** Életk. 1847. évf. I. 507. l. — **4** gyönyörűsége. (**K1., Életk.**) **5** lelkem (**Életk.**) égetni, (**Életk.**) **6** úgy (**K1.**) **9** vagy, hogy így tűzokádó **10** ki? **12** koszorút **16** tanított **17** egyszerű, **19** keresztül **20** Vándorol **22** man-náját! (**Életk.**) **24** felhők (**K2.**) **28** nyoszolyára. (**K1.**) **31** diestelenül (**K1., Életk.**)

Három fiú. **K:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 23—24. l. — **M:** Hazánk 1847. évf. II. 337. l. — **C:** fiú **4** ül j rá, (**Hazánk.**) apádat. **5** fiú: **6** Háboru zajában hirt-nevet szereznem. **8** háboru **12** húzta. — **16** ül j rá, **17** fiú: „apám **18** uton-módon (**Hazánk.**) szereznem. **22** nyerítve. (**Hazánk.**) **24 A K-ban** eredetileg S a-val kezdte a sort Petőfi, de utóbb az S-t áthúzta, az a-t pedig A-ra javította. **26** Elfogtak, bevitték **27** viz **31** hirt **32** apádat. **33** fiú: **34** Hírvágy, **35** túl, **36** mindket el **37** fogadása; **38** hire, **39** sirverem, (**Hazánk.**)

Magyar vagyok. K: OSzK. — PE. 11. sz. 25. l. — **M:** Hazánk. 1847. évf. I. 298. l. — 2 területén. (Hazánk.) 6 kaszpi tenger (K., Hazánk.) 8 messze messze (K.) messze, messze (Hazánk.) 13 A K-ban a Ha után eredetileg bor mellett vig szövegrész következett, de Petőfi ezt áthúzta és föléje írta a végleges szöveget. képcm, 14 sirva 15 vig 19 nyúló 21 szinpadán 27 Föl-föltünik, (Hazánk.) 30 A K-ban a hogy után olvashatatlanul áthúzott szó van: adtuk [?] 31 készítik 36 ugy 37 hírét 38 szülőföldemet, (Hazánk.)

Keserű élet, édes szerelem. K: OSzK. — PE. 11. sz. 26. l. — **M:** Életk. 1847. évf. I. 732. l. — **C:** Keserű 1 szívem (Életk.) 3 A K-ban a Sztésszagatják szót Sztésvagdalkák-ból javította Petőfi. 4 vankosom, 7 bé, keserű 9 hurjain (Életk.) 11 A K-ban a S olyan a dal szövegrész a sor fölé van írva, alatta az eredeti És az ének, sorkezdet át van húzva. 13 harmoniátlan (Életk.) 14 egy két (K.) 15 bé, (Életk.) 18 A K-ban a némileg szó helyett Petőfi először tévesen az előző sor lelkemet szavát másolta le. némileg, 20 Vízözönje 23 bé, 31 bé, (Életk.)

A Tisza. K: OSzK. — PE. 11. sz. 27—28. l. — **M:** Honl. Könyve. 1847. I. füz. 12. l. — 1 alkonyulatánál (Honl. Könyve.) 5 A K-ban a simán szó a sor fölé van írva, alatta: halkan át van húzva. 6 partatlan 7 akarta 13 fővény-szőnyeg 16 sorok 17 Tul (Honl. Könyve.) A K-ban a Túl szó után eredetileg az erdőn szavakat írta le Petőfi, utóbb a névelő z betűjét és az erdőn szót áthúzta és föléje írta: réten 23 Köztük 26 Rózsa felhők 29 zaj az 32 volt 33 Tulnan velein (Honl. Könyve.) A K-ban az áteltenben szó első n betűje p-ből van javítva. 34 Pórmenyecske 35 tele merítette, 37 Ollyan némán, (Honl. Könyve.) 39 A K-ban a mély szó y-ja más betűből van javítva. 46 vacsorára: (Honl. Könyve.) 48 rőzse-láng (K., Honl. Könyve.) 51 A K-ban a róla, szó rája-ból van javítva. róla 53 szendergécsemből (Honl. Könyve.) 55 A K-ban eredetileg Jön a Tisza! Jön a Tisza! hangzék, volt a sor, de Petőfi a Tisza szavakat áthúzta, föléjük az árviz szavakat írta, a névelőket az-ra, a második Jön szó J betűjét pedig j-re javította. 58 A K-ban eredetileg Vágtatott az árviz szövegrész volt, de Petőfi a névelő z-jét és az árviz szót áthúzta és föléje a Tisza szót írta. 59 Zugva, (Honl. Könyve.)

A felhők. K: OSzK. — PE. 11. sz. 29. l. — **M:** Hazánk. 1847. évf. 11. 518. l. — 1 volnék, 2 szállonganék, 3 volnék, egyebet sem 10 vándorok! (Hazánk.) 14—16. A K-ban e sorok eredetileg:

Szép halkan úszdogáltak
A hajnal és az alkony árján,
Mint rózsá színű madarak.

voltak, de Petőfi a meg nem felelő szövegrészeket áthúzta és a végleges szöveget írta föléjük. 20 vivjanak. (Hazánk.) 21 A K-ban a néztem, szó után hogyha kötőszó volt eredetileg. Ezt Petőfi áthúzta és föléje a névelőt írt, de ezt is törölte és újból hogyha-val folytatta a sort. 22 ifju, 23 öt, miként 24 körülfogák. 26 általmentenek, 29 ugy 31 uj s uj alakot vált, 34 hasonlítani: (Hazánk.)

Csuklyában jár a barát... K: OSzK. — PE. 11. sz. 30. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1. — **C:** A K-ban eredetileg: Jár a barát, csuklyában. volt a cím, ezt Petőfi áthúzta és az ismert szórendű szövegezést föléje írta. 1 A K-ban eredetileg: Jár a barát, csuklyában, volt a sor, de Petőfi a csuklyában szót törölte és nagy kezdőbetűvel elől a sor fölé írta, a Jár szóban a J-t pedig j-re javította. 5 A K-ban eredetileg Jár a dcák, kabátban, volt a sor, de Petőfi a kabátban szót törölte és nagy kezdőbetűvel elől a sor fölé írta, a Jár szóban a J-t pedig j-re javította.

9 A K-ban eredetileg: Jár a huszár, dolmány volt a befejezellen sor. Petőfi a dolmány szót áthúzta és elől a sor fölött újakezdte, de csak Do szótágat írt le, majd Mentében-re javította. A Jár szóban a J-t j-re írta át. **16** A K-ban A világát volt eredetileg, de Petőfi a névelőt áthúzta és Szép jelzőt írt helyette.

A magyar ifjakhoz K: OSzK. — PE. 11. sz. 31—32. l. — M: Életk. 1847. évf. I. 259. l. — Lator György aldirással. — 4 Isten, (Életk.) **6** A K-ban e sor után egy teljes versszak át van húzva:

Nemzetek élete kis viruló bokor,
Mellyet a szellőnek lába is eltüpor
Magára hagyatva,
De tölgyek erdeje környékezze csak őt:
Nem is mozdíthatja meg a legdühödőbb
Viharok haragja.

8 A K-ban a nyugattól szó u betűje felett vessző van áthúzó. nyugattól keletig, **13** érdemlitek, **14** őseitek; **17** soruljon (Életk.) **19** A K-ban tévesen a 25. sort kezdte másolni Petőfi: Szíveteknek alig Majd a sor második felét a 19. sor eredeti fogalmazása szerint írta le, amely az áthúzásiól nehezen olvasható s talán ragyogó tele szép lehetett. Ebből következően a 19. sor helyes fogalmazása alighanem Szívetek ragyogó tele szép palota volt. Végül az elhibázott sort Petőfi, az annyígy sem odaillő jelzők miatt, a -nek szótágtól a palota szög áthúzta és a végleges szöveget írta följé. Szívetek mindég nyílt ajtajú **21** Vig. **25** Szíveteknek (Életk.) **26** A K-ban eredetileg Hol titkosan szavakkal kezdődött a sor, de Petőfi A hol titkon-ra javította. **27** hazaszeretet; **28** míg (Életk.) **35** A K-ban a lánpa, szó után eredetileg a melly következett, de Petőfi az a-t törölte, a melly szót pedig -et raggal megtoldotta. **36** Nyomoru (Életk.) **37** A K-ban eredetileg Mibe mártsam tollam, szent hazaszeretet, sorral kezdődött a versszak, de ezt Petőfi áthúzta és az ismert szövegezésben írta le újra, hazaszeretet! (Életk.) **40** A K-ban eredetileg Hogy megvarázsold, ki szemeit rád veti, volt a sor, de Petőfi a varázsold szót áthúzta és följé írta: büvöld, a szemeit szót szemét-re javította és eléje rád-ot szűrt be, az eredeti rád szót áthúzta és följé írta: fogja végül a veti szót vetni-re javította. megbüvöld, **43** hiuság **45** fecsecsenjen (Életk.) **47** A K-ban eredetileg Tán meg fogtok térti volt, de Petőfi a fogtok térti szavakat áthúzta és följük térték tőle szöveget írt.

A szél. K: OSzK. — PE. 11. sz. 33. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 209. l. — 1 szelid 2 Zöldellő (Életk.) sétálok; 5 leányi; 14 könnyen hívó 18 leget, néma nyugalomban, 23 e' kicsiny 24 Úgy (Életk.) 25 zúgó bögő (K., Életk.) 30 vitorlát, 32 kikötőben. (Életk.)

Édes öröm, italtal már... K: OSzK. — PE. 11. sz. 34. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 142. l. — C: A cím alatt: (Február 1847.) (Életk.) **5** Késérű (Életk.) **12** A K-ban a Szellő szó a sor fölé van írva, alatta a tévesen lemásolt Felhő szót áthúzta Petőfi. **21** Mozdulni (Életk.)

Ujjonnan visszajött a régi baj... K: OSzK. — PE. 11. sz. 35. l. — M: Életk. 1847. évf. I. 344. l. — C: Martius I. 1847. 3 így 4 utazni 6 hagy magamra 7 vérem, végső búcsúzásra 8 Elhagyva 9 ugy, 10 halok? 11 nyulni, (Életk.) **13** A K-ban eredetileg Ki a halállal, szövegrésszel kezdődött a sor, de Petőfi a névelőt az-ra javította, a halállal szót áthúzta és följé írta: élettél **14** A K-ban a szemébe szó elébe-ből van javítva, **15** harc, **17** talán? **18** Oh, **21** irtam; **23** így (Életk.) **26** A K-ban a Rivalgó zaj szavak a sor fölé vannak írva, alattuk Fölülhetnék szó áthúzó. **28** Rá fektetnek (K.) **34** elő... **35** ez élet olly boros **38** A föld (Életk.) rideg, (Életk.)

A nép necében. K: Három autográf kézírata ismeretes. K1: OSzK. — PE. 11. sz. 36—37. l. — K2: OSzK. — PE. 83. sz. — *Negyedrét alakú levélen. A hátlapon az utolsó versszak és Petőfi Sándor aláírás.* — K3: PH. — *Negyedrét alakú levélen. A hátlapon az utolsó versszak és Petőfi Sándor aláírás.* — *Petőfi életében nem jelent meg.* — M: UK1. — 1 A K1-ben eredetileg vessző volt a sor végén, ezt áthúzta Petőfi és !-et írt helyette. 2 tudjátok?: 3 fölkel, (K3.) ragad, 7 tűz... (K2., K3.) úgy vigyázzatok, (K2.) A K1-ben a sor végén eredetileg vessző volt, de Petőfi ezt áthúzta és :-ot írt utána. 10 vala, (K2.) 14 A jogtalanság (K2., K3.) 15 A K2-ben a sor elején tévesen Ember szót másolt le Petőfi, de áthúzta és *elője* Isten-t írt. rá süti, (K2.) 17 A K1-ben a ti névmás utólag van a két szó közé szorítva. 21 A K1-ben az ér szó utáni vesszőt :-ból javította Petőfi. 23 feltűnik (K2., K3.) 28 rajtatók? 29 kérdeznem!... engedelmet kérek; (K3.) 30 vitézségtek. — (K2.) 31 A K1-ben az emlékszóbert szö emlékoszlopot-ból van javítva, a már kötőszózt pedig Petőfi utólag írta a sor fölé. 32 úgy (K2., K3.) 37 A K3-ban tévesen A alkotmány-t másolt le Petőfi. 39 levelét, (K2., K3.) 41 neki! (K3.) 42 tudjátok, (K2.) tudjátok?: 43 fölkel, (K3.) kér de (K1.) ragad, (K2) ragad... (K3.) 47 úgy (K2., K3.) 48 A K2-ben az e névmás a-ból van javítva.

Háború volt... K: OSzK. — PE. 11. sz. 38. l. — *Petőfi életében nem jelent meg.* — M: UK1. — 3 A K-ban a hol után a szív szavak át vannak húzva. 9 A K-ban a szentség szó után sz betű van áthúzva.

De mért is gondolok rá?... A vers Szendrey Júliára vonatkozik, akinek apja megtiltotta, hogy Petőfivel levelezzen. K: OSzK. — PE. 11. sz. 39. l. — *Petőfi életében nem jelent meg.* — M: UK1. — 4 A K-ban e sor után egy teljes versszak át van húzva:

Vesd őt magadból, szívem,
Vesd őt örökre ki,
Miképen a tetemet
A tenger kivetí.

A harmadik sorban a tetemet szót a sor fölé írta Petőfi, alatta: holt testet át van húzva. 22 A K-ban eredetileg Mindent a vízbe vét, volt a sor, Petőfi az a vízbe kifejezést áthúzta és tengerbe szót írt föléje.

Az árva leány. K: Két autográf kézírata ismeretes. K1: OSzK. — PE. 11. sz. 40—42. l. — K2: PH. — *Nyolcadrét alakú fehér levélpapír 1—4. lapján. A 4. lapon a vers utolsó szakasza, Petőfi Sándor aláírás és a lap alján a következő ajánlás van: Olchváry Lila kisasszonynak emlékül a szerző. Szatmár, auguszt. 15. 1847.* — M: Hazánk. 1847. évf. I. 150. l. — *Csak az I. rész jelent meg. Teljes szövege először az UK1-ben.* — C: Az árva leány. (K2.) Árva leány. (Hazánk.) 1 A K1-ben eredetileg Egy lényenyle van csak kevesebb, volt a sor, de Petőfi az Egy és csak szavakat áthúzta és elől Csak egy-et írt a sor fölé. lényenyle (K1., K2.) 3 tetszik, (K2.) 6 sirba 8 szemfödőt. 10 Életemet? 12 örömet. 18 bus 19 te 22 Sir 25 szegedék, 32 Ébresztetett! (Hazánk.) 48 A K1-ben eredetileg Midőn megérkezett volt a sor, de Petőfi a megérkezett szót áthúzta és fölé je írta: közel vala 87 A K1-ben eredetileg Virágos sírodat, volt a sor, de Petőfi a Virágos jelzőt áthúzta és Viruló-t írt föléje. sírodat (K2.) 89 A K1-ben a leányodat szóban az l betű h-ból van javítva.

Két sohaj. K: OSzK. — PE. 11. sz. 43—44. l. — *Petőfi életében nem jelent meg.* — M: UK1. — 11 A K-ban eredetileg Ők már szavakkal kezdődött a sor, de ezeket Petőfi áthúzta és Hisz Ők-et írt föléjük. 27 egyetlen egyhez, (K.)

Mi volt nekem a szerelem? K: OSzK. — PE. 11. sz. 45. l. — M: Életk. 1847. évf. I. 434. l. — 3 ízben köny 4 uszott (Életk.) 17 lélek-szakadva, (K., Életk.) 28 Benne vígan 29 földülja (Életk.)

Tedd le, bojtár, a subádat ... K: OSzK. — PE. 11. sz. 46. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 414. l. — C: Tavaszi dal. 2 hátad! 3 Látod (Hazánk.) 3-4 A K-ban e két sor eredetileg a következő volt:

Nem látod, hogy a tavazba léptél,
Hogy fölszedte sátorfáját a tél?

Petőfi áthúzta ezeket és a végleges szöveget írta följük. 11 A K-ban eredetileg Csak hogy itt szavakkal kezdődött a sor, de Petőfi áthúzta ezeket és az Akárhonnan szót írta följük. 12 A K-ban eredetileg Dalolj szóval kezdődött a sor, de Petőfi ezt áthúzta és Csak-ot írt föléje. fúrulyája! 14 rája. 16 üljek 19 Nézd, (Hazánk.)

Világosságot! K: OSzK. — PE. 11. sz. 47—48. l. — A K-ban e vers előtt egy megkezdett költemény címe és első sora van áthúzva:

AZ EMBERISÉG SORSA.

A fának lombokat hoz a tavasz,

M: Hazánk. 1847. évf. II. 366. l. — C: Világosságot. 12 átvilágits (Hazánk.) 14 A K-ban a sor végén eredetileg pontosvessző volt, de a vesszőt áthúzta Petőfi. szemfedőn; 20 gyűrűje 24 sirjunk a siró (Hazánk.) 33 A K-ban a mind egy szavakat utólag húzta össze Petőfi. 45 A K-ban az átalános szó a betűje á-ból van javítva. 48 azt 54 uj 55 Tul 56 így! 60 A mig 63 elvirít, 65 lesimul, (Hazánk.) 66 A K-ban a fölhajitnak szó fölhajítanak-ból van javítva. fölhajitnak, (Hazánk.) 70 A K-ban az Ismét szó Innét-ből van javítva. 71 így 78 napsugár (Hazánk.)

Szöke asszony, szöke asszony ... K: OSzK. — PE. 11. sz. 49—50. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1. — 24 sajkás holdas (K.) 35 A K-ban eredetileg mcgtagad, volt a sor végén, de Petőfi ezt áthúzta és követel szót írt föléje. 48 A K-ban a sor végén vessző van áthúzva, melléje kettőspontot írt Petőfi. 50 A K-ban a csengő szó a tévesen írt csegő-ből van javítva.

Katonaélet. K: OSzK. — PE. 11. sz. 51. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 337. l. — C: Katona-élet. (K., Életk.) 2 Könnyű (Életk.) 6 A K-ban a sor eredetileg így végződött: katonának. — Petőfi azonban a pontot vesszőre javította és az idézőjelet, gondolatjelet átrra a sorhoz fűzte: hahaha! 13 kutya-baja, (K., Életk.) 19 harmad nap 20 állsz; (Életk.) 27 félj, (Életk.) 33 A K-ban a míg szó m betűje h-ból van javítva. 40 itthonn (K.)

A szerelem. K: OSzK. — PE. 11. sz. 52. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1. — 2 A K-ban a Csónakára, szó után üljetek szó át van húzva. 25 A K-ban a nem szó a sor fölé van írva, alatta: nincs át van húzva.

A virágok. K: OSzK. — PE. 11. sz. 53. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1.

Kit feledni rógytam ... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSzK. — PE. 11. sz. 54—56. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 399. l. — C: vagytam. . . [!] (K.) A Hazánk-ban a cím alatt: (Április 1847) — 6 arczáiddal, 10 Dus 11 zinbe 12 módjára, — 19 mig 25 Szép, 32 Mig 35 eltünél, (Hazánk.) 41 A K-ban a hogy költőszóban a g betű l-ből van javítva. 45 Űzött (Hazánk.) 46-48 A K-ban e három sor eredetileg a következő volt:

Erdők vadonába,
 És midőn kerestem
 Határát hiába,

Petőfi az Erdők szót, a következő sort és a Határát kifejezést áthúzta és följük írta az ismerteté váli szövegrészeket. 49 Könnyelműség 53 Átröpültem 57 kitepte (Hazánk) 61 börtön-ör (K.) 63 Elszőkött, 64 megkerülte. 66 bilincse, 68 lefeszítse? 79 Elszakadni 80 világtól? (Hazánk.) 85 A K-ban a ha után nincsen szó át van húzva, a szembeszállni kifejezés a sor fölé van írva. 87 egyesülő (Hazánk.) 93 A K-ban a sor végén eredetileg lelkeinknek szó volt, de Petőfi a nek ragot áthúzta és e névmást írt följé. 94 Kinos (Hazánk.)

Az ítélet. K: OSzK. — PE. 11. sz. 57. l. — M: Életk. 1848. évf. II. 52. l. — G: A cím alatt: (1847 elején). (Életk.) — I A K-ban és végire értem volt eredetileg a szöveg, de Petőfi az és-t áthúzta és s-t írt följé, a végire szó i-jét é-re javította, az értem szót törölte és jutottam-ot írt a sor fölé. 5 A K-ban a hogy után eredetileg már vége szakadt szövegrész volt, de ezt Petőfi áthúzta és megszűnt már-t írt följé. megszűnt 6 nincsen (Életk.) 7 A K-ban a szakad szó a sor fölé van írva, alatta omol át van húzva. 9 világ, (Életk.) 11 A K-ban eredetileg Földet eget rázó szavakkal kezdődött a sor, ezeket Petőfi áthúzta és A földrendítő kifejezést írta följük. földrendítő 13 És meggyújtván (Életk.) A K-ban a tűzét e szavak a sor fölé vannak írva, alattuk világot szó át van húzva. 15 isszonyodom, (Életk.) derülök, 16 háború (Életk.) újra 18 végig száguld 19 népeket (Életk.) viadalra, 20 állni, 23 kerül. 24 Mellyet az isten ígért 25 ítélet, s ezután 26 üdvösség; (Életk.) A K-ban az érette szó a sor fölé van írva, alatta nem kell szavak át vannak húzva. röplünk (Életk.) 27 A K-ban eredetileg a mennyeg volt a sorban, de Petőfi az eg szótágot áthúzta.

Első esküm K: OSzK. — PE. 11. sz. 58. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 461. l. — 3 nyüg volt, 6 nyügöt (Hazánk.) 9 szenvedéllyel, (K.) 12 A K-ban a Szakithatnám kezdődő előtt olvashatatlanul áthúzott (A-val kezdődő és kb. három betűből álló) szótörödek van. Szakithatnám 12 bilincset? 15 földhöz ragadt (Hazánk.) 18 utitársaim, 21 tanítóm, (Hazánk.) 22 A K-ban az elfogott, szó a sor fölé van írva, alatta rajtam ütött szövegrész át van húzva. 24 míg a színészársaság 28 kényszerítenek, 29 kényszerítés 30 olthatatlanul. (Hazánk.) 37 A K-ban eredetileg S szálljon reám az uristennek átka, volt a sor, de Petőfi ezt áthúzta és a végleges szöveget írta följé. 38 A K-ban eredetileg Szálljon reám szavakkal kezdődött a sor, de Petőfi ezeket áthúzta és a Verjen meg még szövegrészt írta följük.

A türelemről. K: OSzK. — PE. 11. sz. 59. l. — M: Életk. 1847. évf. I. 578. l. — 2 A K-ban a sor végén eredetileg fölkiáltójel volt, de ezt Petőfi áthúzta és vesszőt írt helyette. 5 koldus (Életk.) 6 A K-ban a menedéket szó d és k betűje más betűből van javítva. 8 téged. (Életk.) 14 A K-ban ez a sor eredetileg: Mit a könnyen-hívó népnek volt, de Petőfi a Mit névmást Mellyet-re javította, a többi szövegrészt áthúzta és följé írta: a bárgyú világnak 18 kiette, — 20 mellette; (Életk.) 22 A K-ban a gyulollek szó második l betűje k-ból van javítva. 27 A K-ban a mindaddig szó a és utána következő d betűje más betűből van javítva. 29 A K-ban eredetileg El veled, te földnek átka, volt a sor, de Petőfi a földnek szót áthúzta és élet-et írt följé. 31 rut (Életk.)

F. A. emlékkönyvébe. Frankenburg Adolfnak, az Életképek szerkesztőjének írt sorok. — K: Kéziratban maradt fenn. KI: PH. — Frankenburg Adolf negyedrért alakú, félbörkötéses emlékkönyvében, a második levél előlapján, Pest, apr. 26. 1847.

keltezéssel, Petőfi Sándor aláírással. — K2: OSZK. — PE. 11. sz. 60. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — 1 A K2-ben a bibliába' szó bibliábanból van javítva. 5 A K2-ben a kéje szó j betűje p-ből van javítva.

Rongyos vitézek. K: Két változata ismeretes. K1: OSZK. — PE. 11. sz. 61. l. — K2: E kézirat a múlt század végén Ajtai K. Albert kolozsvári nyomdász birtokában volt, jelenlegi hollétéről nincs tudomásunk. A szövegösszehasonlítás facsimile alapján történt. (Ld. PM. I. 59.) — M: Unio. 414. l. — 7 keztyüs (Unio.) 19 A K1-ben a katonának szó után a névelő át van húzva. 22 Túlélnek-é (Unio.) 24 Csatában, (K2., Unio.) 27 temetője—: (K2.)

Zöld Marcii. K: OSZK. — PE. 11. sz. 62. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — 11 A K-ban a varrták szó varrák-ból van javítva. 27 A K-ban az elő szó elé-ből van javítva. 28 A K-ban a torkon szó torkát-ból van javítva. 31 A K-ban a Kiállt szó Kiállott-ból van javítva. 36 meg isten! (K.) 40 A K-ban eredetileg S szentlélek harangja szavakkal kezdődött a sor, de Petőfi áthúzta ezeket és temetési dala szövegrészt írt a sor alá.

Ha én kedvesemről gondolkodom... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSZK. — PE. 11. sz. 63. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1.

Tűz. K: Két változata ismeretes. K1: OSZK. — PE. 11. sz. 64. l. — K2: E kézirat a múlt század végén Ajtai K. Albert kolozsvári nyomdász birtokában volt, jelenlegi hollétéről nincs tudomásunk. A szövegösszehasonlítás facsimile alapján történt. (Ld. PM. I. 213.) — M: Unio. 410. l. — 5 nekem, 6 hálnak, (Unio.) 8 Béka-módra (K2.) kurutytyolnak. (Unio.) 18 A K1-ben eredetileg vessző volt a sor végén, de Petőfi ezt áthúzta és kettőspontot írt helyette. 22 lánynyal, (Unio.) 26 A K2-ben a Mert szó rt betűi más betűkből vannak javítva.

Legszebb versem. Kézirata megvolt Somogyi József birtokában, akinél Petőfi látogatásban járván, e verset 1846 vagy talán inkább 1847-ben Erőműhelyfűlván írta. — Havas (HP. III. 710—11. l.) a költeményt csak a kétes hitelűek közé vette fel, de nem indokolja, hogy miért. A vers tartalmilag igenis Petőfire vall és Somogyi közlésének igazságában sincs okunk kételkedni. — M: Magyar Újság. 1871. január 1.

Erdőd, Május 17. 1847. A vers Szendrey Ignácra vonatkozik. A jelzett napon kérte meg tőle Petőfi Júlia kezét. A költemény Petőfi életében nem jelent meg. — K: OSZK. — PE. 3. sz. — *Negyedrélt alakú levél egyik lapján. A másik lapon a Hol a leány, ki lelkem röpülését... c. vers van.* — M: Vas. Újs. 1880. évf. 37. sz.

Hol a leány, ki lelkem röpülését... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. — K: Két változata maradt fenn. K1: OSZK. — PE. 3. sz. — *Negyedrélt alakú levél egyik lapján, Petőfi Sándor aláírással. A másik lapon a Nevezetes a tennapi napom, kezdetű vers van.* — K2: OSZK. — PE. 11. sz. 65. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 614. l. — C: Erdőd, május 17. 1847. (K1.) Hol a leány, ki lelkem röpülését... Alatta: Május, 1847. keltezés. (Hazánk.) — 2 birná te kivüled? 3 kivülem 4 lemerülhet? 11 Elhárítjuk (Hazánk.) 18 A K2-ben eredetileg Te mindig szeni voltál oh leányka, volt a sor, de Petőfi a mindig és voltál szavakat áthúzta, helyettük tiszta, és vagy, szavakat írt a sor fölé. tiszta és vagy (Hazánk.) 21 A K2-ben a Mért után bántját szótörédek át van húzva. 29 átorúltuk áthbusultuk 30 sirban (Hazánk.) 32 elválasztani! (K1.)

Röpül az ál por... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSZK. — PE. 11. sz. 66. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1.

Bányában. K: OSzK. — PE. 11. sz. 67. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 474. l. — 1 E sor fölött a következő két áthúzott sor van:

Itt vagyok lenn, ezer öltre a föld
Kebelében,

3 A K-ban eredetileg A hol volt a sor elején, de Petőfi az A-t áthúzta, a h-t pedig H-ra javította. 8 virágoktól 9 Napvilágtól, (Hazánk.) 12 A K-ban a Vagy szó után b betű van áthúzva. 17 szívemet 29 szívem, (Hazánk.) szívnek (Hazánk.) 31 A K-ban a Nem szó előtt Soha át van húzva. 31 Nem jut az (Hazánk.) 33 A K-ban a szegénységnek szó szegényeknek-ből van javítva. 34 utfélen. (Hazánk.)

Birom végre Juliskámat... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSzK. — PE. 11. sz. 68. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 22 A K-ban a sor elején eredetileg Rája volt, de Petőfi ezt áthúzta és Bele szót írt föléje. 40 A K-ban a tűz-árja kifejezés a sor fölé van írva, alatta a sugára szót áthúzta Petőfi.

A majtényi síkon. K: Két változata maradt fenn. K1: OSzK. — PE. 11. sz. 69. l. — K2: OSzK. — PE. 82. sz. — Negyedréti alakú levél egyik lapján, Petőfi Sándor aláírással. Hátlapja üres. — M: Ellenőr. 446. l. — C: A m. i síkon. (K2., Ellenőr.) — 1 szeretőmtől, (Ellenőr.) 2 szüntelenül (K2.) szüntelenül velem, 4 úgy kísért (Ellenőr.) kísért (K2.) 5 A K2-ben a most szó előtt vessző van áthúzva. 5 csillagom! 6 ez ahová értem, (Ellenőr.) 10 rajta; (K2.) rajta. 13 hősek (Ellenőr.) — A K1-ben e sor szörendje eredetileg kik itt vívtak a hazáért, volt, de Petőfi a vívtak szót áthúzta és a sor végén újra leírta. 15 A K1-ben a latrok szó az áthúzott gazok fölé van írva. 16 A K2-ben az Urak szó a tévesen leírt, aztán áthúzott Hazátlan fölé van írva; a lőnek szó után vesszőt húzott át Petőfi. 16 szívem, (K2.) meg! — (K2.) meg! 18 fehér (Ellenőr.) 19 Hattyúcsereg (K2., Ellenőr.) felhőcsoport, 23 Végzém (Ellenőr.) 24 Átkomat (K2., Ellenőr.)

Te az enyém, én a tied... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSzK. — PE. 11. sz. 70. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 498. l. — C: Te az enyém, én a tied... (Junius, 1847.) (Életk.) — 1 enyém, 4 belát. 10 lelke; 22 porban. 35 Eszem-adta (Életk.)

Arany Lacinak. A vers Arany János fiának szól. K: OSzK. — PE. 11. sz. 71--72. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 77. l. — 6 Úlj (Életk.) ölemben; 9 Így 10 Úgy-e (Életk.) 17 A K-ban a sor végén eredetileg vesszőt írt Petőfi, majd áthúzta és pontot rakott helyette. 23 magát (K.) A K-ban e sor után a következő két sor át van húzva:

Telt vederrel a kezében
A mezőre ballag szépen

25 Merítette 29 a... 41 gondja — 53 odaben 59 vizet, (Életk.) 62 A K-ban eredetileg Darabig csak türte, volt a sor, de Petőfi a Darabig szó D betűjét d-re javította, a csak-ot áthúzta, a sor elé pedig Egy szót írt.

Mily szép a világ! K: OSzK. — PE. 11. sz. 73. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 11 A K-ban a Kék szó Szép-ből van javítva. 41 A K-ban az eszembe szó eszemben-ből van javítva.

Sári néni. K: OSzK. — PE. 11. sz. 74. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 44. l. — 8 A K-ban a van szó v betűje n-ből van javítva. 9 úgy 14 fejezített 19 útját (Életk.) 20 Rá unt 28 nagy-néha, 32 gazdagságát, (Életk.)

A csonka torony. *A vers a nagyszalontai csonka toronyról szól.* K: OSzK. — PE. 11. sz. 75. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 493. l. — C: *A K-ban eredetileg Az őrtorony volt, de Petőfi a névelő z betűjét és az ör szótagot törölte és a sor fölé csonka szót írt.* 2 Letűnt (Hazánk.) *A K-ban a képzelet szó t betűje a tévesen leírt tt-ből van javítva.* 3 a falak, 5 jel: (Hazánk.) 13 *A K-ban a Markunkban szó M betűje S betűből van javítva.* 17 sirba (Hazánk.) ezóta, 19 lebukott; 23 egyes-egyedül, (Hazánk.) 26 senkisé (K.)

Lennék én folyóvíz... K: OSzK. — PE. 11. sz. 76. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 655. l. — C: folyóvíz... (Életk.) 1 folyóvíz, 3 útját (Életk.) 9—10 *A K-ban e sorok eredetileg a következők voltak:*

Lennék én élőfa
A hegynek oldalán,

de Petőfi az én élőfa és az A hegynek szövegrészeket áthúzza és följük a vaderdő a és a Folyó két szövegrészt írta. 13 úgy, (Életk.) 15 *A K-ban a Bennem szó az áthúzott Rajtam helyett a sor fölé van írva.* 16 *A K-ban az Ágamon szó Ág szótagját Lom szótörédekből javította Petőfi.* 21 úgy, 29 úgy, 31 Tűzhelyemen (Életk.) 33 felhő-darab, (K.) 35 *A K-ban az A után megkezdett f betű van áthúzva.*

A gólya. K: OSzK. — PE. 11. sz. 77—79. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 561. l. — 3 *A K-ban az ékes szó k betűje d betűből van javítva.* 7 egyszerű, 13 azért 15 sirtam, 18 fiu 19 Mig (Hazánk.) *A K-ban az a haza-térő kifejezés első fele a sor fölé van írva, alatta olvashatatlanul áthúzott szó van.* 22 Huztam 27 Miért. (Hazánk.) *A K-ban az ember szó után vessző van áthúzva.* 27 ugy, (Hazánk.) 31 *A K-ban a messzeség szó utolsó s betűje g-ből van javítva.* 36 *A K-ban a kalapot szó l betűje p-ből van javítva.* 37 megszurják... 39 így (Hazánk.) világít, 41 Kivánt 45 ellenségemül 49 szívvél 52 utánok; 53 bus (Hazánk.) 55 *A K-ban a reám, szó után a névelő van áthúzva.* 58 *A K-ban a levetette szó levette-ből van javítva.* 59 zsinórozott zöld 61 uj, 71 neki gyürkőzött 76 korlátoztatnak; 77 körülüm 84 Sűrű (Hazánk.) 87 *A K-ban eredetileg S rajt a megbüvölt szem szövegrésszel kezdődött a sor, de Petőfi a rajt a szavakat egybehúzza, a megbüvölt szem kifejezést törölte és a vessz merően szavakat írta följé, majd a megbüvölt szem, mert szövegrészt a sor végére írta.* 93 *A K-ban eredetileg vessző volt a sor végén, ezt áthúzza Petőfi és pontot írt helyette.* 97 elkisért. 99 víz (Hazánk.) 101 *A K-ban a töltöttem szó töltém-ből van javítva.* 103 ragyog, 111 utat (Hazánk.)

Pusztá föld ez, ahol most járok... *A vers Szendrey Júliára vonatkozik.* K: OSzK. — PE. 11. sz. 80. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1.

Utazás az alföldön. K: OSzK. — PE. 11. sz. 81. l. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 609. l. — 1 utazás, 7 víz 9 ut!... (Hazánk.) vajon (K.) valjon ut (Hazánk.) 11 *A K-ban e sor után a következő négy sor át van húzva:*

Kocsis, ne dögönyözzé kelmed
Azt a lovat, még összerogy...
Hiszen mi még Pesten leszünk az
Itéletnapra valahogy.

A fenti szakasz harmadik sora az eredetileg Akár így [?] is Pesten leszünk, az szövegezés fölé van írva. 15 *A K-ban az ott leszünk tán szövegrész az áthúzott tán fölrünk szavak fölé van írva.* 18 így 28 szerezh, 29 Örülök (Hazánk.)

Kérdezd: szeretlek-e? A vers Szendrey Júliának szól. K: OSzK. — PE. 11. sz. 82. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 723. l. — C: A cím alatt (Május 1847.) keltezés. (Életk.) 3 A K-ban az oh szó az áthúzott azt fölé van írva. 5 A K-ban eredetileg Mondhatni, hogy mély a tenger vize, volt a sor, de Petőfi a Mondhatni szót áthúzta és Azt tudni csak szövegrészt írt föléje, a vize szót törölte, a tenger-t pedig tengerszem-re egészítette ki. 6 A K-ban a sem szót se'-ből javította Petőfi. 7 hosszú 11 örök lámpa 13 hosszú 23 magas fényesen, 25 hűségem, (Életk.)

Bucsupohár. K: OSzK. — PE. 11. sz. 83. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 274. l. — 5 A K-ban a sor végén eredetileg vessző volt, ezt áthúzta Petőfi és pontokat írt helyette. 9 Házas-élet 11 végre végre 25 bennetek', 26 Nyíljon 26 utánom. 27 határ, (Életk.) 29 A K-ban az ezt szóban a z betű más betűből van javítva.

Híres szépség. K: OSzK. — PE. 11. sz. 84. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 4 A K-ban a Ki névmás K betűje A-ból van javítva.

Mi láрма es megént? K: OSzK. — PE. 11. sz. 85. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. M: UK1. — C: A megént szónak é-jét i-ből javította Petőfi. 1 A megént szó é-je itt is i-ből javítva.

Hozzám jász-e? A vers Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSzK. — PE. 11. sz. 86. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 4 A K-ban a Kis szó az áthúzott Csak fölé van írva.

Fölzsedtem sátorfám... K: OSzK. — PE. 11. sz. 87. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 14 A K-ban a búsuljanak szó második u betűje fölött vessző van áthúzva. 17 A K-ban a Viszi szó V betűje M-ből van javítva.

Músám és menyasszonyom. K: OSzK. — PE. 11. sz. 88—89. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 11. l. — C: Musám 3 Ah, úgy (Életk.) 4 A K-ban a nyithatom szó első t betűje s-ből van javítva. 5 A K-ban a Mit szó Mint-ből van javítva. 6 A K-ban az idővel szó id betűi m-ből vannak javítva. 7 el 13 megnyithatod, (Életk.) 26 musád (Életk.) 27 A K-ban a még szót utólag írta a sor fölé Petőfi. 29 A K-ban a kedves szó édes-ből van javítva. 29 kedves, musám? (Életk.) 32 A K-ban az édes szó után vessző van áthúzva. 34 A K-ban az eddig szó az áthúzott folyvást fölé van írva. 43 ismerősei; 46 Míg 49 Nem, nem; 50 szív (Életk.)

Az időhöz. K: OSzK. — PE. 11. sz. 90. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 2 A K-ban az Alföld szó A tér [?] -ből van javítva. 9 azon (K.)

Az erdőnek madara van... K: OSzK. — PE. 11. sz. 91. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1. — 2 A K-ban a virága szó a tévesen leírt, majd áthúzott csillaga szó fölé van írva. 5 dalosz [!] (K.)

Tompá Mihálynál. K: OSzK. — PE. 11. sz. 92—93. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1. — 3 A K-ban eredetileg ha nem hiszesz neki szövegrész volt, de Petőfi a neki szót törölte és a ha után a sor fölött újra leírta.

Alkony. K: OSzK. — PE. 11. sz. 94. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1.

Pányó Pannl. K: OSzK. — PE. 11. sz. 95. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 5 A K-ban e sort eredetileg Az névelővel kezdte Petőfi, majd áthúzta és Illyen-t írt melléje. 29 A K-ban a de után vessző van áthúzva.

Széphalmon. K: OSzK. — PE. 11. sz. 96—97. l. — **M:** Életk. 1847. évf. II. 433. l. — **1** A K-ban a nemzet- szót utólag írta a sor fölé Petőfi. **11** Musák **14** Kazinczy keresztnev nélkül. (Életk.) **18** A K-ban az S betű A-ból van javítva. **19** im **21** közöl! **22** hogy e' **27** szívet szakgatólag, **28** megőrült (Életk.) **30** A K-ban az S betű A-ból van javítva. **45** tüzzetek **47** hazugság. (Életk.) **56—57** Az Életk.-ben e két sor hiányzik. **58** A K-ban az És kötőszó E betűje S-ből van javítva. **58** Ki csak (Életk.) **62** senki nem **66** Mig **69** el. **77** buzdításul! (Életk.) — A kéziratban e költemény után Petőfi nem tüntette fel a szerzés helyét.

A munkácsi várban. K: OSzK. — PE. 11. sz. 98. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1. — **18** A K-ban a Nem szó N betűje T-ből van javítva.

Meleg dél van ... K: OSzK. — PE. 11. sz. 99. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1.

Amott az a hegy ... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. **K:** OSzK. — PE. 11. sz. 100. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1.

Látom kelet leggazdagabb virányit ... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. **K:** OSzK. — PE. 11. sz. 101. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — **M:** UK1. — **13—14** A K-ban e két sor eredetileg a következő volt:

Az ősz ködébül a tavasz felé,
S a szív utánok küldi vágyait,

A sorkezdő A betű E-ből van javítva. E sorokban Petőfi a ködébül a tavasz felé, S a és utánok küldi szövegrészeket utóbb törölte és az ismerteté váli szövegezést írta följük. **16** A K-ban a Mintha szót utólag választotta ketté Petőfi. **24** A K-ban a magasság szó utolsó g betűjét k-ból javította Petőfi. **28** A K-ban a sor végén eredetileg vessző volt, ezt áthúzta Petőfi és pontot írt helyette.

Kard és lánc. K: OSzK. — PE. 11. sz. 102—104. l. — **M:** Életk. 1848. évf. I. 1. l. — **5** Megtalálta, megszerette. **13** ült, **14** fehér **15** lyánka **16** várta **20** Ujlag **21** ülték **42** kezdtek. **45** Elpirula szinte (Életk.) — A K-ban a s kötőszó és [?] -ből van javítva. **46** Rózsaszínű **49** szült, **53** szült **54** s z a b a d s á g. (Életk.) **58** A K-ban az ocsmányabb szórész az áthúzott undokabb fölé van írva. **61** Neki (Életk.) **66** Béka-fejű, kígyó-farku, (K.) kígyófarkú, (Életk.) **67** Láng-sörényű, sárkány-lábú (K.) **72** seprűnyélen **75** ülték (Életk.) **78** A K-ban a rút szó után vessző van áthúzva. **82** és honába ... **94** hegy [!] felé **102** szült **103** Szült **108** s z o l g a s á g. **111** láncz **115** kard. (Életk.) **118** nem sokára, (Életk.)

Válasz, kedresem levelére. Szendrey Júliának írt verses levél. **K:** OSzK. — PE. 11. sz. 105—106. l. — **M:** Hazánk. 1847. évf. II. 370. l. — **4** a mig mindenik betűje, (Hazánk.) **5** A K-ban eredetileg Minden vonása csillagok gyanánt volt a sor, de Petőfi a vonása szót vonási-ra javította, a csillagok gyanánt kifejezést áthúzta és a válthatatlanul szót írta följé. **5** válthatatlanul (Hazánk.) **10** félvén (K.) **15** A K-ban a feljötem szó az áthúzott felszálltam fölé van írva. **16** Szűk **17** körülem (Hazánk.) **20** A K-ban az át szót utólag írta a sor fölé Petőfi. **25** vagy (Hazánk.) **29** Röpült (K., Hazánk.) **30** Röpült, **31** utját, **33** Búsan **37** nyílt **38** ugy **41** utánod? **46** színről színre (Hazánk.) **49** A K-ban a reá szó reád-ból van javítva. **49** reád, **54** Borítá **55** egyedül **56** A Hazánk-ban e sor hiányzik. **57** felhőktől megvált **62** ugy **63** fejemen, **64** siromon **65** bélyegét! ... — **69** ugy **71** ugy (Hazánk.) **73** A K-ban a névnek szó egy többször javított, majd

olvashatatlanul áthúzott szó fölé van írva. **75** A K-ban az A betű E-ből van javítva. **76** nagy is, de szép és tiszta **77** is. (Hazánk.) **79** sikra **80** A K-ban a bölcsődbe szó bölcsődben-ből van javítva. **85** A K-ban az úgy is kötőszó az áthúzott a sors u szövegtörök fölé van írva. úgy is **87** legyen, **94** tenger **95** harmat-csepp (Hazánk.)

Jó ideje lement a nap... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. **K:** OSzK — **PE.** 11. sz. 107. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — **M:** UK1. — **2** A K-ban a Le is szállott szövegrész az áthúzott Ide lenn van szavak fölé van írva. **3** A K-ban e sor eredetileg Fönn vannak már a csillagok volt, ezt áthúzta Petőfi és fölötte A hold pedig szavakkal kezdett új sort, utóbb ezeket is törölte és az ismerlett vált verssorral folytatta a szakaszt. **5** A K-ban a csinál szó csinálsz-ból van javítva. **9** A K-ban eredetileg Már régen szavakkal kezdődött a sor, de Petőfi a Már-t Mit-re javította, a régen szót pedig áthúzta és föléje írta: csinál **10** A K-ban az alutt szót aludt-ból javította Petőfi. **11** elalutt (K.)

A betegséggel szomszéd a halál... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. — **K:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 108. l. — A költeményt soronként törölte Petőfi a füzetben. — A költő életében a vers nem jelent meg, először Ferenczi Zoltán betűzte ki és tette közzé. — **M:** Fővárosi Lapok 1890. évf. 23. sz. — **5** A K-ban a sor eredetileg Itt hagynál engem? itt hagynál? s miért? volt, de sor közepén az itt hagynál fölé engem!-t írt Petőfi. **7** A K-ban a második lesz-t utólag szúrta a szövegbe Petőfi. **9** A K-ban a sor eredetileg Ne halj meg, oh ne halj meg, kedvesem! Végleges szövegét a sor fölé írta Petőfi.

Az elhagyott zászló. **K:** OSZK. — **PE.** 11. sz. 109. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1.

Már, galambom, engedj meg... A költemény Szendrey Júliára vonatkozik. **K:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 110. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1.

Koronázás. (Heine után németből.) A vers német eredetijének címe: Krönung. Heine: Buch der Lieder. Nordsee I. ciklusából. — **K:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 111. l. — A verset Petőfi soronként törölte a füzetben. A fordítás a költő életében nem jelent meg. — **M:** Fővárosi Lapok. 1873. évf. 83. sz.

Augusztus 5-dikén. 1847-ben e napon jegyezte el Petőfi Szendrey Júliát. **K:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 112. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. **M:** UK1. — **C:** A K-ban az 5-dikén keltezés 5-kén-ből van javítva.

Levél Arany Jánoshoz. **K:** Két autográf kézírata ismeretes. **K1:** MTA. — Nagy negyedreét alakú levélpár első két lapján, cím nélkül. A szöveg előtt Szatmár, auguszt. 6. 1847. keltezés, a vers után pedig Petőfi Sándor aláírás van. A kézirat 3. lapján a következő szöveg: Tennap váltottam jegyet, szeptember 8-án esküszöm. Addig leszek itt Szatmáron, akkor megyek Koltóra. Irj tüstént, Jankó, ha istened van. Olel csokol benneteket igaz barátod PS. Megkaptad a Tholdykat és verseimet? mert elküdtem. Remélem, rigmusban felelsz. A 4. lapon, amely a hajtogatás után borított lett, a következő címzés olvasható: Arany Jánosnak Szalontán Az alsó bal sarokban: Nagy-várad Feladási bélyegző: Szathmár 8/8, érkezési bélyegző: Nagy Szalontha 8/10. Tört viaszpecsét. — **K2:** OSzK. — **PE.** 11. sz. 113—114. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. **M:** UK1. — **C:** A K1-ben cím nincs. — **2** A K1-be a feledés szó után vessző és hogy szó át van húzva. is, **9** Meggyógyulni. (K1). **12** A K2-ben a keblem szó után megkezdett k betű van áthúzva. **21** illik (K1.) **30** A K1-ben az Ez szó Ezt-ből van javítva. **32** A K1-ben a kedves szó az áthúzott

drága fölé van írva. — A K2-ben eredetileg szent s kedves-t írt Petőfi, majd a s kedves kifejezést áthúzta és drága-t írt föléje, utóbb ezt is törölte és újra s kedves-t írt helyette. 33 aláz'san, (K1., K2.) 38 A K1-ben a sorvégi e-t ke szótöredékből javította Petőfi. 42 A K1-ben mely a lezugott harczoknak szövegrész van. — A K2-ben a lezugott jelzőt törölte Petőfi. 43 A K2-ben a hallgat szó után áthúzott vessző van. 51 A K2-ben a kor szó hét-ből van javítva. 53 A K2-ben a gazdáik szó gazdájok-ból van javítva. 55 A K2-ben a de szó az áthúzott csak fölé van írva. 70 Nem nekem! oh (K1.) A K2-ben az oh szót törölte Petőfi, a nekem-el nekem-re javította és eléje pedig én szavakat írt a sor fölött. 76 A K2-ben a Nem! szó az áthúzott Hane szótöredék fölé van írva. 77 A K2-ben eredetileg az abrak, volt, de Petőfi a névelőt áthúzta és a sem szót írta föléje, a vesszőt pedig törölte. 83 A K2-ben a viharát szó az áthúzott szeleit fölé van írva. 89 zúg (K1.) 91 A K1-ben e sor után a következő sorok vannak még:

És kijön a vizek aljáról a szörnycetgek s a
Tündérek serege, s valamennyi dalolja utánam:
„Téged dicsérünk, légy áldva, imádva, szabadság!
Nélküled élni örök szenny, érted halni örök fény!
Éljünk vagy haljunk? létünk szentsége, parancsolj!“
És a nagy mindenséget bétölti ez ének,
És a szolgasereg, mely él és hallja dalunkat,
Térdre borul s könyörög, hogy szállj be fülébe, siketség,
S kik már meghaltak: poraik reszketnek a sírban.

A K2-ben e sorokat Petőfi törölte.

T. M. Kisasszonyhoz. Térey Marihoz, Szendrey Júlia barátnőjéhez írt vers. — K: OSzK. — PE. 11. sz. 115. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1. — 22 A K-ban a nyúlik szót nyúl-ból javította Petőfi, az által pedig az áthúzott kere szótöredék fölé van írva.

A költészet. K: OSzK. — PE. 11. sz. 116. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — C: A K-ban az A költészet. olvashatatlanul áthúzott címszöveg fölé van írva. — 5 A K-ban a föl nem kent szövegrész az áthúzott nevetlen szó fölé van írva. — E sor után a következő két sort törölte Petőfi:

(Kik tán azért burkolják bé magok,
Hogy meg ne lássuk hosszú fülöket,)

Az én Pegazusom. K: OSzK. — PE. 11. sz. 117. l. — M: Hazánk. 1848. évf. I. 621. l. — 11 A K-ban eredetileg kinn fogtam én el volt a sor végén, de Petőfi az én-t áthúzta és az el szó után a-t írt. 14 rá terítve, 19 fordítom 20 birok 22 lyánság, 25 kerülne, (Hazánk.) 30 A K-ban a fárad, szó fáradt-ból van javítva. 31 A K-ban a Biz szó B betűje D-ből van javítva. 33 lovam. 35 alá, ha (Hazánk.)

Ismét könny! K: OSzK. — PE. 11. sz. 118. l. — M: Hazánk. 1848. évf. I. 681. l. — 6 napsugarán, (Hazánk.) 10 A K-ban a csak szó cs betűje ez-ből van javítva. 11 kinosabb talán; 14 Miattad 16 pusztuló nemzetem. 17 keserűbb (Hazánk.) 24 A K-ban a pipafüst szó második p betűje f-ből van javítva. 24 pipa-füst! (Hazánk.)

Fatu régén hurta kocma... K: OSzK. — PE. 11. sz. 119. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 21 A K-ban e sor előtt a következő két sort törölte Petőfi:

Minek már nekem a lélek?
Jobb lesz nekem, ha nem élek.

33 A K-ban a Feleletet szó második l betűje t-ből van javítva.

A rándorlegény. K: OSzK. — PE. 11. sz. 120—121. l. — *Petőfi életében nem jelent meg.* — M: UK1. — **21** A K-ban a második gyi, más szóból javítva, utána pedig egy g betű van áthúzva. **30** A K-ban a Volt szóban a V betű S-ből van javítva. **46** A K-ban a Kriminális szó K betűje C-ből van javítva. **59** A K-ban az Ott szó Olly-ből van javítva.

Ne bántson az meg... K: OSzK. — PE. 11. sz. 122. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **30** A K-ban a szívemig szóban a g betű k betűből van javítva.

Homér és Osszián. K: OSzK. — PE. 11. sz. 123—124. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 819. l. — C: Osszián. 1 hellenek, (Életk.) czelták? (K., Életk.) **2** Eltűntének 5 vízből, **6** Osszián. **7** Koldus 9 egybe (Életk.) **10** Mind ketteje (K.) **30** Játékaikat, **31** Ossziánt? (Életk.) **32** örök kódü (K.) örök kódü **37** vérvörösen (Életk.) **38** A K-ban eredetileg zord fény koszoruzza szövegrész volt, de Petőfi a fény szót be raggal megtoldotta, a koszoruzza szót pedig áthúzta és borítja-t irt föléje. **46** sivar [!] (K.) **47** Dalodba' **47** Osszián! — **50** Osszián! (Életk.)

Tarka élet. K: OSzK. — PE. 11. sz. 125. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **10** A K-ban az Egy helyen kifejezés az áthúzott Rágódtam szó jólé van írva.

O. B. kisasszonyhoz. Olchváry Berta Petőfi szatmári ismerősének, Olchváry Mihálynak egyik leánya volt. K: OSzK. — PE. 11. sz. 126. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **2** kis lyány, **33** lófut, **40** Jól esik! ... (K.) **45—48** A K-ban eredetileg a következő sorok voltak:

Ha már benne vagy a szív e
Bajába',
Valld be, kérlek! ne beszéljek
Hiába.

Petőfi e sorokat áthúzta és a végleges szöveget melléjük írta.

Szép levél. A vers Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSzK. — PE. 11. sz. 127. l. — *A verset Petőfi soronként kihúzta a füzetben. A költő életében a vers nem jelent meg, először Ferenczi Zoltán betűzte ki és tette közzé.* — M: Fővárosi Lapok, 1890. évf. 23. sz. — **24** A K-ban a sor elején eredetileg Kéne a tő szövegtörődék volt, de Petőfi a Kéne szó e-jét és a tő szótörödéket áthúzta s a végleges szövegezés szerint folytatta a sort.

Megbántott a rózsám... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSzK. — PE. 11. sz. 128. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **3** A K-ban a Haraguttam szó második a betűje utólag van a sor fölött beszúrva, az r betűt pedig n-ből javította Petőfi.

Jó költőnek tartanak... A vers Szendrey Júliára vonatkozik. K: OSzK. — PE. 11. sz. 129. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — C: A K-ban a Jó költőnek szavak kétszer is javított, majd áthúzott szövegezés fölé vannak írva. Egyik fogalmazás: Láng eszűnek másik: Nagy költőnek **1** Az első két szó ugyanúgy kétszer javítva, mint a címben. (K.)

A csillagos ég. K: OSzK. — PE. 11. sz. 130. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **1** A K-ban a föld szó fű-ből van javítva. **10** A K-ban a halk szó kis-ből van javítva. **14** A K-ban a sor végén eredetileg ? volt, ezt áthúzta Petőfi és vesszőt írt helyette. **23** A K-ban a gyors szó g betűje s-ből van javítva. **28** A K-ban eredetileg Melly jutalmakat oszt szövegrész volt, de Petőfi a Melly szó M betűjét m-re javította, elője A-t írt, a jutalmakat szóban a két utolsó betűt törölte, a k-t pedig t-re írta át.

Csak úgy omlanak most hozzám... K: OSzK. — PE. 11. sz. 131. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **26** A K-ban az úri szó az áthúzott tőksi fölé van írva.

Szivem. K: OSzK. — PE. 11. sz. 132. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1.

A szájhőcsék K: OSzK. — PE. 11. sz. 133. l. — M: OgyE. II. 76. l. — **C:** A cím alatt: (Forradalom előtt.) (OgyE.) **10** így (OgyE.) **19** A K-ban az önző szó tévesen írt özö-ből van javítva. **23** A K-ban a ti névmás t betűje h-ból van javítva. hernyók, (OgyE.) **25** A K-ban a ölemelte szó főlemelé-ből van javítva. **35** közéjük **38** Álnagyok (OgyE.)

Valahogy. K: OSzK. — PE. 11. sz. 134. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1.

Ilyen őriást, mint... K: OSzK. — PE. 11. sz. 135. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **12** A K-ban a keblet szó t betűje d-ből van javítva.

Szécsi Mária. K: OSzK. — PE. 7. sz. — *Három negyedrélt alakú levél-párból álló füzet. Címlevél + 9 sztt. lap. A költemény utolsó sora alatt: (Szatmár) helyjelölés és Petőfi Sándor aláírás van.* — M: Életk. 1847. évf. II. 623. l. — **C:** Szécsi Mária. Írta Petőfi Sándor (K.) **12** nyílt (Életk.) **13** A K-ban a Betlen név Bethlen-ből van javítva. **14** üdvözölte: **15** „Üdvöz **16** lelke, **26** örül. **28** tetőrül... (Életk.) **37** bocsátaték, (K.) **39** ohajtanék.” (Életk.) **40** A K-ban tévesen högy-et írt le Petőfi. **41** követ; **44** ennnyiből (Életk.) **50** A K-ban a pontot a sor végén ?-ből javította Petőfi. **54** lövelltek: **55** boszorkány! (Életk.) **61** A K-ban a hallotta szó után hír szótöredék, a kérdőjel előtt pedig vessző van áthúzva. **62** így (Életk.) **67** A K-ban az első furcsa szóban a c betű f-ből van javítva. **71** ifjú **73** hosszú (Életk.) hosszú, **75** bosszú, (Életk.) **78** A K-ban a nézni szó előtt tévesen szépni-t írt le Petőfi. **79** A K-ban eredetileg Piros volt a hajnal, nem ijesztették meg volt a sor, de Petőfi ezt áthúzta és az ismert szövegű sorral kezdte alatta a versszakot. **79** ifjú (Életk.) **81** A K-ban az újdонат-új kifejezés újdонuj-ból van javítva. újdонат-uj **82** elő **84** Föllreccscent (Életk.) **88** A K-ban az És kötőszó S-ből van javítva, a völgyek szó végén pedignek ragot húzott át Petőfi. **89** kétségbe-esés **94** hangzik; (Életk.) **96** A K-ban eredetileg Vagy lecsett talán volt a sorrend, de Petőfi a lecsett szót áthúzta és a talán után a sor fölött újra leírta. **104** ágyutorok, **106** lánczra kötött **107** ágyudörgés **114** szívéig. **124** ifjúhoz (Életk.) **129** a míg (Életk.) **132** A K-ban a tüzet szó z betűje t-ből van javítva. **133** A K-ban az ckkép szó p betűje k-ból van javítva. **135** figyelmeztet; (Életk.) **145** A K-ban a falaink szó fal betűi kar-ból vannak javítva. **145** jöhettek. (Életk.) **156** bal oldalán [!] (K.) **157** A K-ban a kedvtelésben szó kedvteléssel-ből van javítva. **165** A K-ban a porkolábtól szó t betűje o-ból van javítva. **169** A K-ban az elé szó előtt f betű van áthúzva. **170** A K-ban az A betű Z-ből van javítva. **171** A K-ban a Megzavarodtában szó után vessző van áthúzva. **181** ben **185** félre veté... (Életk.) **187** pánccél (K., Életk.) **188** egyedül (Életk.) **194** A K-ban a bágyadt szó az áthúzott szelid fölé van írva. **197** előbb (Életk.) lövellt **203** szivet... **205** Kell **206** Kell **210** a míg (Életk.) **211** A K-ban a hozzád szó d betűje más betűből van javítva. **214** Szivesen **215** írj **224** hánykódott, **230** szépet; **233** válaszul (Életk.) **235** Veselényi (K.) **239** A K-ban a fekvőhelyért szót eredetileg két szónak kezdte írni Petőfi, de a megkezdett h betűt áthúzta és az ő-höz kapcsolva folytatta a szót. **240** rá ült **242** leült

246 szívénék. 248 megbüvölt. (Életk.) 261 A K-ban a vessző a sor végén ?-ből van javítva. 269 a míg 278 készül, 279 Sűrű (Életk.) 280 A K-ban az ez szó e betűje é-ből van javítva. 282 A K-ban a Lomha szó olvashatatlanul áthúzott szövegrész fölé van írva. 288 Mind egy! (Életk.) 297 A K-ban a megírtam szó előtti el és megkezdett m betűből álló szótöredék van áthúzva. 301 szívem, 302 fúvalom; 303 szívem, 305 szívem; 307 hívattál? (Életk.) 315 A K-ban a kész szó után ho szótöredék van áthúzva. 316 föltételért: (K.) 318 Szerelmem- 321 békül, (Életk.) 322 A K-ban az akármí szó m betűje k-ból van javítva. A mi névmás előtt a betű van áthúzva. 324 becsületemet 339 énértem (Életk.) 348 A K-ban az Ezt szó az áthúzott Így fölé van írva, a gondolja szót pedig gondolkodik-ból javította Petőfi. 367 hivatól; 369 szelidebben 374 színpadot; 379 ágyuk 381 hírül (Életk.) 383 tartott (K., Életk.) 385 Két száz (K.) 390 porából (Életk.)

Ősz elején. K: OSzK. — PE. 11. sz. 136. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 1 A K-ban az Üres már szavak az áthúzott Megírult szó fölé vannak írva. 7 A K-ban az égnek szó az áthúzott felhők fölé van írva, az az névelő pedig a-ból javította Petőfi. 28 A K-ban a sor végén eredetileg a melly kondul, volt, majd Petőfi a kondul szó elé zeng s szavakat szűrte be, utóbb pedig ezeket meg-re javította. Végül a meg és kondul szavakat áthúzta és a sor végén újra leírta.

Bucsa a nőtelen ségtől. Petőfi és Szendrey Júlia esküvője 1847. szeptember 8-án volt Erdődön; az előtte való napokban írta ezt a versét. K: OSzK. — PE. 11. sz. 137. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1.

A kisbéres. K: OSzK. — PE. 11. sz. 138. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 17 A K-ban a rajta szó rája-ból van javítva. 20 A K-ban a kisbéres szót utólag húzta egybe Petőfi. 30 A K-ban a Mit szó Mint-ből van javítva.

Azokon a szép kék hegyeken túl ... K: OSzK. — PE. 11. sz. 139. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 14 A K-ban a hazugságon szó n betűjét m-ből javította Petőfi.

A siratag fahól. K: OSzK. — PE. 11. sz. 140. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 10 A K-ban a fejit szó fejt-ből van javítva. 27 A K-ban az ezt szó z betűje g-ból van javítva.

Főlsleges aggalm. Kézírata a tartalomjegyzék szerint megvolt a PE. 11. sz. füzet 141. lapján, de ezt a levelet a gyűjteményből vagy Petőfi vagy Szendrey Júlia kivágta. Ugyanennek a levélnek másik lapján szintén volt egy költemény, amelynek címe a tartalomjegyzék szerint Mézeshetek volt. Ez utóbbi vers máig sem került elő. — M: Hazánk. 1847. évf. II. 593. l.

Boszól a fákkal a bús ősz szél ... K: OSzK. — PE. 11. sz. 143. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 517. l. — 10 kebele; 13 üstökös-csillagként (Életk.) — A K-ban tévesen üstököscsillagként-et írt Petőfi. 28 A K-ban a csatáknak szó nak ragját utólag írta a szóhoz Petőfi. 28 utolsóiban, 38 fejemen; (Életk.)

Az ember. K: OSzK. — PE. 11. sz. 144. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 16 A K-ban az uralkodás szó uralkodást-ból van javítva. 21 A K-ban eredetileg kikísér síródig, volt, de Petőfi a ki-t áthúzta és a kísér után a sor fölé írta. 23 A K-ban az elebb- szó é betűje ó-ból van javítva. 24 A K-ban e sor végén tévesen pontot írt Petőfi. 25 A K-ban a l-el ?-ből javította Petőfi.

Amióta én megházasodtam ... K: OSzK. — PE. 11. sz. 145—146. l. — M: Hazánk. 1848. évf. I. 709. l. — 9 lányka rózsaszin 10 lány 12 Jer 13 lány! 14 ismérhettelek, 16 Kergetélek 18 Meghóditám 19 naponkint 21 szinre 24 fel. 29 Ballgatag, (Hazánk.) 31 A K-ban a bár rövid szavak az áthúzott jó hosszú kifejezés helyett a sor fölé vannak írva. rövid 32 eleget. 34 Dult (Hazánk.) — A K-ban a Fájdalom szó F betűje f-ből van javítva. 39 veled? ne busulj, 44 nagylelkűség — 46 megrugta (Hazánk.) — A K-ban e sor az áthúzott A jó állat rég nem láta már szövegű sor fölé van írva. 49 Várj (Hazánk.)

Szeptember végén. K: OSzK. — PE. 11. sz. 147. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — C: September (K.) 10 A K-ban a hitvesem szó kedvesem-ből van javítva. 11 A K-ban a Ki szó Míg-ből van javítva. 23 A K-ban eredetileg S szívem sebeit volt, de Petőfi a szívem szóban az em ragot törölte, a szív szó elé pedig e mutatónévmást írt.

Elértém, amit ember érhet el ... K: OSzK. — PE. 11. sz. 148. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 11 A K-ban a nekem szó az áthúzott mostan fölé van írva. 16 A K-ban a vessző ?-ből van javítva. 17 A K-ban eredetileg Magamnak szóval kezdődött a sor, de Petőfi az M-et m-re javította, eléje pedig S-t írt. 18 A K-ban eredetileg S istenre bízna szövegrésszel kezdődött a sor, de Petőfi az S-t törölte, az istenre szó i betűjét I-re írta át, a bízna szót pedig bízván-ra javította. 36 A K-ban eredetileg Megreszketett szó volt a sor elején, de Petőfi a Meg-et áthúzta és És-t írt föléje.

Kazinczy Gáborhoz. K: Két autográf kézirat ismeretes. K1: OSzK. — PE. 99. sz. — Nyolcadrét alakú kék levél mindkét lapján, Petőfi Sándor aláírással. — K2: OSzK. — PE. 11. sz. 149. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 7 keresztes-háborúk, (K2.) 23 A K1-ben a mi szó alá van húzva. 24 A K1-ben az igazság szó alá van húzva. 42 apostolok. (K1.)

Az utolsó virágok. K: OSzK. — PE. 11. sz. 150. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 4 A K-ban eredetileg Nincs már szavakkal kezdődött a sor, de Petőfi a már-t törölte, a Nincs-et pedig Nincsen-re egészítette ki. 11 A K-ban az evvel szó ev szótagja éz-ből van javítva.

Egykor és most! K: OSzK. — PE. 11. sz. 151. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 24 A K-ban az A az áthúzott Menn szótörödédek fölé van írva.

A szerelem országa. K: OSzK. — PE. 11. sz. 152—153. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 12 A K-ban eredetileg S e tájnak szövegrész volt, de Petőfi az S-t törölte, az e-t E-re, a tájnak szót pedig tájnal-ra javította. 14 nyugott (K.) 51 A K-ban a virágos szó s betűje k-ból van javítva. 59 A K-ban a megigyam szó i betűje y-ból van javítva. 89 A K-ban az alatt szó n betűjét t-ből javította Petőfi. 91 A K-ban az S kötőszó És-ből van javítva.

Menny és föld. K: OSzK. — PE. 11. sz. 154. l. — Petőfi életében nem jelent meg. — M: UK1. — 10 A K-ban az időit szó it ragja d-ből van javítva. 19 A K-ban a romjaidnak szó j betűje a-ból van javítva. 28 A K-ban eredetileg Embereknek nem való a menny. ... volt a sor, de Petőfi a nem szót áthúzta és csak a föld szövegrészt írta föléje, a való után pontosvesszőt írt, az a menny. ... kifejezést pedig törölte. 29 A K-ban eredetileg Tán nem oly szép, milyennek szeretnők,

volt a sor, de Petőfi a T'an szót áthúzta és S ha-t írt föléje, az olly elé a sor fölött is-
szúrta be, a szép utáni vesszőt és a millyennek szót áthúzta és ez, mint szavakat írt
föléje. **30 A K-ban** eredetileg De nem olly szavak voltak a sor elején, de Petőfi a De-
törölte, a nem szó n betűjét N-re javította, utána a sor fölé pedig is-t írt.

Csendes élet. K: OSzK. — PE. 11. sz. 155. l. — Petőfi életében a vers
nem jelent meg. — M: UK1.

Az volt a nagy, nagy munka... K: OSzK. — PE. 11. sz. 156. l.
— Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — C: A K-ban az Az névmás
Ezt-ből van javítva. **1 A K-ban** az Az névmás Ez-ből van javítva. **11 A K-ban** a
kettőspont áthúzott vessző elé van írva.

Hintón és gyalog. K: OSzK. — PE. 11. sz. 157. l. — Petőfi életében
a vers nem jelent meg. — M: UK1. — **9 A K-ban** eredetileg a nap is, ki már szöveg-
részt volt, de Petőfi a ki elé a-t írt, a már szót pedig törölte. **11 A K-ban** eredetileg Gon-
dolvá, hogy ez esztendőben, volt a sor, de Petőfi az ez esztendőben, kifejezést
áthúzta és a tavaszig már szövegrészt írta föléje. **12 A K-ban** eredetileg Ugy sem lesz
már szövegezés volt, de Petőfi a lesz szót leszen-re egészítette ki, a már-t pedig áthúzta.
16 A K-ban a búcs szó búcs szótöredékből van javítva, **36 A K-ban** az E névmást A-ból
javította Petőfi.

Mi a szerelem? K: OSzK. — PE. 11. sz. 158. l. — Petőfi életében
a vers nem jelent meg. — M: UK1. — **3 A K-ban** a felkiáltójel előtt áthúzott pontok
vannak. **35 A K-ban** eredetileg S eldobni volt, de Petőfi a S-t áthúzta, az eldobni
szó e betűjét pedig E-re javította. **36 A K-ban** a legimádottabb szó első t betűje b-ből
van javítva. **38 A K-ban** a Helyett szó Hellyett-ből van javítva. **42 A K-ban** a Magun-
kat szó második a betűje á-ból van javítva.

Bölcselkedés és bölcseség. K: OSzK. — PE. 11. sz. 159. l. —
Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — **7 A K-ban** a Vagy szó V betűje
megkezdett M-ből van javítva. **9 A K-ban** az Egy-e szó e betűje é-ből van javítva.
28 A K-ban a pont felkiáltójelből van javítva.

Meddig alszol még, hazám? K: OSzK. — PE. 11. sz. 160. l. —
Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — **5 A K-ban** a Meddig szó Nem-
ből van javítva. **7 A K-ban** a Beözönlő szó a hibásan írt Beözönlő-ből van javítva.
33-36 A K-ban e versszak eredetileg a következő volt:

Meddig alszol még, hazám?...

Hejh hazám, attól kell

Tartanom, hogy csak a más

Világon ébredsz fel!

Petőfi az első sor végén a kérdőjelet és pontokat törölte, helyettük vesszőt írt, a következő
sorokat pedig áthúzta és a végleges szövegezést írta följük.

Tíz pár csókot egyrégből... K: OSzK. — PE. 11. sz. 161. l. —
Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — **19 A K-ban** az Oltuk szó t
betűje c-ből van javítva.

A rab. K: OSzK. — PE. 11. sz. 162. l. — Petőfi életében a vers nem jelent
meg. — M: UK1. — **23 remenység, [!]** (K.) **37 A K-ban** a pontok áthúzott vessző
után vannak írva.

A hold elégiája. K: OSzK. — PE. 11. sz. 163. l. — M: Életk. 1848. évf. I. 391. l. — C: *A cím alatt* (1847.) *keltezés.* (Életk.) **1** isten (Életk.) **2** lényenyé (K.) **5** koldus **8** fenn **10** megugat. **15** fájdalomtól, **16** méregtől, (Életk.) dül. **20** homlokából. **21** költő **23** a míg **27** utazásom: **30** Mint meghányajveti (Életk.) kezeit. **32** szorítani? **33** úgy megsóhajtoz, **34** csak úgy (Életk.) nyakán, **36** kér **37** Hát **39** Sült (Életk.) befelé. (Életk.)

A koldús sirja. K: OSzK. — PE. 11. sz. 164. l. — M: Életk. 1848. évf. II. 20. l. — **3** Bujdosott **9** nélküli **13** egykor (Életk.) **16** szob [1] (K.) **19** gondolná, **20** át! **23** Ifjúsága **26** véréből (Életk.)

Ez már aztán az élet! K: OSzK. — PE. 11. sz. 165. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **11** A K-ban a hegytetőkről szó után te szótöredék van áthúzva. **29** A K-ban a kóborolni szó az áthúzott kalandozni fölé van írva.

El innét, el e városból... K: OSzK. — PE. 11. sz. 166. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **9** A K-ban a Nevezetes szó az áthúzott Híres város kifejezés fölé van írva. **13** A K-ban eredetileg *Hogyan vannak szavak voltak a sor elején, de Petőfi ezeket áthúzta és az Összeviessza szót írta följük.* **33** Kolosvár, (K.)

Arany Jánosnál. K: OSzK. — PE. 11. sz. 167—168. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **14** A K-ban az A-t Az-ból javította Petőfi, a nem szót pedig utólag írta a sor fölé. **29** A K-ban eredetileg *Itt feleséged, ott két virgoncz gyermeked! volt a sor, de Petőfi a feleséged szót áthúzta és hitvesed-et írt föléje, az ott-ot pedig amott-ra javította.* **47** A K-ban a sor végén eredetileg *pontokat írt Petőfi, de utóbb áthúzta és vesszőt tett helyettük.* **48** A K-ban eredetileg *Rózsákat, rózsákat a borostyán helyett! volt a sor, de Petőfi a Rózsákat szót Rózsáim-ra javította, a második rózsákat szót áthúzta és volnának-ot írt föléje, a fölkiállójelet pedig pontra javította.*

Dicséraz, kedves... K: OSzK. — PE. 11. sz. 169. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1.

Nézek, nézek kifelé... K: OSzK. — PE. 11. sz. 170. l. — *Petőfi életében nem jelent meg.* — M: DK.

Szép napkeletnek... K: OSzK. — PE. 11. sz. 171. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — **35** A K-ban eredetileg *Röpülünk szó volt a sor elején, de Petőfi ezt áthúzta és melléje Jutunk-ot írt.* **36** A K-ban az Ez szó E betűje A-ból van javítva.

Oh ne bántsd a költőt... (Moore után angolból.) *A költemény angol eredetijének címe: Oh! blamie not the bard...* K: OSzK. — PE. 11. sz. 172. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 756. l. — **1** A K-ban eredetileg *ha lombok közé fut, szöveg-rész volt, de Petőfi ezt áthúzta és a magányba fut, hol szövegezést írt föléje.* **2** törődve, **7** csak vágyakat lehel most, (Életk.) **12** A K-ban a védnie szó d betűje g-ból van javítva. **16** hazát hamvasztó (Életk.) **18** A K-ban eredetileg *Kéjekben volt, de Petőfi a ben ragot áthúzta és a közt szót írta a sor fölé.* **30** A K-ban az a olvashatatlanul áthúzott szó vagy szótöredék fölé van írva. **32** A K-ban a dalán szó az áthúzott énekén fölé van írva. **32** majd, (Életk.)

Őzti éj. K: OSzK. — PE. 11. sz. 173. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — **M:** UK1. — **4 A K-ban** a gyászti szó gyá betűi más betűkből vannak javítva. **7 A** sor végére eredetileg vesszőt tett Petőfi, de ezt törölte és pontokat írt utána.

Bíró, bíró, hirtatalod... K: OSzK. — PE. 11. sz. 174. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — **M:** UK1. — **13 A K-ban** az üstökébe szó b betűje p-ból van javítva. **21 A K-ban** a meg szó e betűje é-ből van javítva. **26 A K-ban** az e a sor fölé van írva, alatta illy szó van áthúzva.

Rózsabokor a domboldalon... K: OSzK. — PE. 11. sz. 175. l. — **M:** Életk. 1848. évf. II. 51. l. — **G:** domboldalon. (Életk.) **1 A K-ban** a domboldalon szó b betűje d-ből van javítva. **4 Hejh** (Életk.)

Pató Pál úr. K: OSzK. — PE. 11. sz. 176. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — **M:** UK1. — **10 A K-ban** eredetileg Vakolatja szó volt a sor elején, de Petőfi ezt áthúzta és Hámlík-ot írt melléje. **13 A K-ban** a Szántóföld szó ó betűje ö-ből van javítva. **33 A K-ban** eredetileg tengeti át, volt, de Petőfi tengeri által-ra javította a szövegezést. **34 A K-ban** eredetileg Bár az ősök szövegész volt, de Petőfi az az-t apái-ra javította, az ősök szót pedig áthúzta. **36 A K-ban** a sincsen az áthúzott sem volt szavak fölé van írva. **40 A K-ban** az arra szó erre-ből van javítva.

Egy apához. K: OSzK. — PE. 11. sz. 177—178. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — **M:** DK. — **51 A K-ban** eredetileg Habár volt, de Petőfi a Ha szótagot áthúzta, a b betűt pedig B-re javította.

Állj meg, feleségem... K: OSzK. — PE. 11. sz. 179—180. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — **M:** UK1.

Bolond Istók. K: OSzK. — PE. 5. sz. — *Négy negyedrét alakú levélpárból álló füzet. 16 sztt. lap. A cím alatt (1847.) évszám, a költemény utolsó sora után (Pest.) helyjelölés és Petőfi Sándor aláírás van.* — **M:** Életk. 1848. évf. I. 48. l. — **Az Életk.-ben** a 189—190., 191—192., 337—338., 339—340., 369—370., 371—372., 433—434., 435—436., 441—442., 443—444., 445—446., 447—448., 457—458., 459—460., 461—462., 463—464., 469—470., 471—472., 475—476., 509—510., 511—512., 513—514., 515—516., 557—558., 559—560., 629—630., 631—632., 655—656., 673—674., 675—676., 677—678. és 679—680. sor egy-egy sorba van szedve, s a költemény nincs versszakokra bontva. — **1** tagadhatlan, (Életk.) **11 A K-ban** az én nekem szót először egybe kezdte írni Petőfi, de a megkezdett énn második n betűjét törölte és külön szóban melléje írta a nekem-et. **23 A K-ban** a nem szó után olvashatatlanul áthúzott szó van. **28** kezében. **36** egykedvűleg: **42** keresztyén (Életk.) **50 A K-ban** eredetileg A zápor volt, de Petőfi az A-t Az-ra javította, a zápor szót pedig áthúzta és esőt írt föléje. **53 A K-ban** az Az szó Azt-ből van javítva. **57** elmélkedik (Életk.) **69** vándor (K.) **81** proféta **90** ez éjet **92** földön. **99** szívében, (Életk.) **103 A K-ban** az Ergo szó o betűje fölött vessző van áthúzva. **103** iskolák? **114** rom. **120** szomorúan **130** Életunt **142** a tanya **147** belépek, **152** Asszonyképet. **161** közbevágott (Életk.) **A K-ban** a közbevágott szó o betűje g-ből van javítva. **162** várva, **163** hírével **166** Befogadni hát, (Életk.) **169 A K-ban** a felelt szó után az ifju kifejezés van áthúzva. **173** És ezért, **177** tágitott. **179** szölok, **185** Hófehér **186** Hófehér (Életk.) **190 A K-ban** az egy szó a áthúzott siron fölé van írva. **191** télidőben **200** közeledve. (Életk.) **207 A K-ban** a fölmelegenném szó fölmelegedném-ből van

javítva. fölmelegedném 209 kívül (Életk.) 218 A K-ban a guggolt szó a hibásan irt guggolt-ból van javítva. 220 ülné 222 gondolkozóék, 223 „Tudtam így 226 tarka barkát, (Életk.) 240 A K-ban a még szót utólag irta a sor fölé Petőfi; a mosolygott szó ugyancsak a sor fölé van írva az alatta áthúzott nevetett helyett. 245 fölül 250 Másod izben 251 Matuzsálemina 254 el — (Életk.) 275 A K-ban a kuruzslás szó zs betűje sz-ből van javítva. 275 kuruzslás — 278 nyugot, 281 „Mondd: 283 ekkép szólt: 284 „Engemet, már 285 azt, „286 vele — (Életk.) 289 széppel jóval,“ (K., Életk.) 290 Aggastyán (K.) 291 széppel jóval, (K., Életk.) 298 A K-ban az S betű megkezdett E-ből van javítva. 301 A K-ban a Hanem szó H betűje De-ből van javítva. 309 Szerettem, (Életk.) 310 A K-ban az égben, szó égen, -ből van javítva. 314 legyőzve, (Életk.) 318 A K-ban a hasznom szó haszon-ból van javítva. 321 Hosszú (Életk.) 325 A K-ban a nem szó utólag van a sor fölé írva. 327 (K.) 331 akár még 343 kicsiny 347 szenvedtünk 359 Melly, (Életk.) A K-ban a sor végén eredetileg mivel hogy szavak voltak, de Petőfi a hogy-ot áthúzta, a mivel-t pedig mert-re javította. 360 kétségbeesés. 365 kétségbeesés 383 körül, ugy 385 nincsen, a' kit elkerülne, 388 halhat. 400 ifjú, (Életk.) hinak?“ (K.) 421 A K-ban a már szó utólag van a sor fölé írva. 449 tegnap. 453 Ugy-e, (Életk.) 454 A K-ban a Maradok szó M betűje m-ből van javítva. 456 így 462 érkezett, (Életk.) 463 A K-ban a fölkiáltójelet kérdőjelből javította Petőfi. 464 Vajon (K.) 468 kívül 475 így önti 478 Ugy (Életk.) 482 A K-ban az őrizi szó az áthúzott örködik fölé van írva. 484 Jaj; 486 Szív-telenül 487 szive, 488 szívet 491 Oh 495 Ugy-e 507 És (Életk.) 513 A K-ban a két szó kis [?] -ből van javítva. 516 mult 522 engemet szeret, 524 fehér (Életk.) 526 A K-ban a Millyen szó után olvashatatlanul áthúzott szó van. 529 ember (Életk.) 555 A K-ban az őrizi szó az áthúzott örködik fölé van írva. 565 Ugy 582 e magam utján. . . 584 ifiu 587 így 593 így 599 így 617 S ez 619 is. (Életk.) 623 A K-ban az a utólag van a sor fölé írva. 629 lyánka, 631 látja, 633 Reggként [!] 636 szívét! 637 röplünk (Életk.) 641 el (K., Életk.) 651 A K-ban a kezében szó b betűje p-ből van javítva. 654 mozgott; 657 nélkül is, (Életk.) 659 A K-ban a sor elején S nem volt eredetileg, de Petőfi a S-t törölte, a nem szó n betűjét pedig N-re javította. 660 Más felől (Életk.) 663 rá kezdte (K.) 673 A K-ban a nyugszik szó az áthúzott is pihen szavak fölé van írva. 674 A K-ban a tarisznya szó után és van áthúzza. 683 lesz, 693 a nő, 706 ez. 710 körül 714 kis fiuval. — 716 vigan (Életk.)

Az éj. K: OSzK. — PE. 11. sz. 181—182. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1.

Okatootúla. A satirikus vers Magyarországra (Okatootúlia) és Ausztriára (Ausztrália) vonatkozik. **K:** OSzK. — PE. 11. sz. 183—184. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1. — 4 A K-ban az Ausztrália szóban a z betűt utólag szúrta be Petőfi. 5 A K-ban az Ausztr(ál)ának szóban a z betűt és a ()-et utólag írta be Petőfi. 7 A K-ban eredetileg Schogy sem szavak voltak a sor elején, de Petőfi a Schogy-ot áthúzta, a sem szó s betűjét pedig N-re javította. 8 civilisatio. (K.) 10 A K-ban az Ausztr(ál)ia szóban a z betűt és a ()-et utólag írta be Petőfi. 20 A K-ban az Ausztr(ál)ia szóban a ()-et utólag írta be Petőfi. 32 A K-ban a -kasza-kerülők szó második k betűje sz-ből van javítva.

Mosolyogj rám! **K:** OSzK. — PE. 11. sz. 185. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — **M:** UK1. — 5 A K-ban a Már szó az áthúzott Hogy fölé van írva. 10 vágygyal, 13 messze földön 30 És pedig (K.) 31 A K-ban a tördőfés első ó-je ö-ből javítva.

A magyar politikusokhoz. K: OSzK. — PE. 11. sz. 186—187. l. — M: OgyE. II. 108. l. — Petőfi János [1] aldrással. — 2 A K-ban eredetileg E fényes, kevély urak, volt a sor, de Petőfi az E-t Ez-re javította, a fényes szót pedig áthúzza és elbizott-at írt föléje. elbizott 5 Pusztúl 18 Tudjátok é, (OgyE.) 24 A K-ban a hamva szó h betűje más betűből van javítva. 40 írta 45 költőnek 46 honfi-érdeme (OgyE.) 60 rúgjak! 62 rongyos 63 ápolák, menték (OgyE.).

Feleségem neve napján. K: OSzK. — PE. 11. sz. 188. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 26 A K-ban az és szó s betűje j-ből van javítva. 34 A K-ban eredetileg Élet késő alkonyát, volt a sor, de Petőfi áthúzza és a végleges szövegezést melléje írta.

Csendes tenger rónaságán... K: OSzK. — PE. 11. sz. 189—190. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 52 A K-ban a szabályos, szó szabályost-ból van javítva. 57 A K-ban eredetileg Épen mintha játs szövegrész volt, de Petőfi az Épen szót és játs töredéket áthúzza, a mintha szó m betűjét M-re javította és kedvesem hajával szavakkal folytatta a sort. A hajával szó haj betűi dal-ból vannak javítva. 59 A K-ban a mert szót utólag írta a sor fölé Petőfi.

Honvágy. K: OSzK. — PE. 11. sz. 191. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 5 A K-ban a de után az íme szó át van húzva, az a sok szavakat pedig mölög írta Petőfi a sor végére. 11 A K-ban a királynék szó királynők-ből van javítva. 26 A K-ban az én szó az áthúzott ám fölé van írva. 34 Haldokló félben (K.) 41 A K-ban a lettem! szó a sor fölé van írva, alatta tett ez szavak vannak áthúzva. 44 A K-ban az Éledni szó előtt U betű van áthúzva.

Czakó temetésén. Czakó Zsigmond az 1840-es évek kiváló drámatrója 1847 december 14-én barátai körében agyonlőtte magát. K: OSzK. — PE. 11. sz. 192. l. — M: Életk. 1847. évf. II. 800. l. — Nekrológba illesztve, cím nélkül jelent meg. — 1 A K-ban eredetileg Nem csak a részvét... de még a volt a sor, de Petőfi a Nem csak és de szavakat áthúzza és föléjük Könnyez és oh szót írt. 2 A K-ban a ha itt szavak az áthúzott hogy ha fölé vannak írva, volna, (Életk.) 3 A K-ban az Ejtene szó az áthúzott Az is ejt szavak fölé van írva. 6 Süllyedt (Életk.) semmiségbe; (Életk.) 7 A K-ban eredetileg Ifjuságnak tavasza dől, volt a sor, de Petőfi ezt áthúzza és a végleges szövegezést föléje írta. 8 Tavasza 9 lelket (Életk.) 10 A K-ban a S után olvashatatlanul áthúzott szótöredék van. 11 hozzá 12 magától? 14 van; 16 magában... 22 volna, (Életk.)

Vasuton. K: OSzK. — PE. 11. sz. 193. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 18 A K-ban a fáradvá szó előtt a hegy szavak vannak áthúzva. 30 A K-ban a műveltség szó v betűje l-ből van javítva.

A haraghoz. K: OSzK. — PE. 11. sz. 194. l. — Petőfi életében a vers nem jelent meg. — M: UK1. — 3 A vad szó után a K-ban egy megkezdett p betű van törölve. 14 A K-ban a lovagla szót lovaglott-ból javította Petőfi. 22 A K-ban a Nem szó N betűje S-ből van javítva. 45 A K-ban eredetileg Megnöve folyammá volt a sor, de Petőfi ezt áthúzza és Haragom pataka! szövegezést írt föléje, az áthúzott szövegű sort pedig e sor után írta le újra. 51 A K-ban a Niagara szó első a betűje g-ből van javítva.

Kinn a ménes, kinn a pusztán... K: OSzK. — PE. 11. sz. 195. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — 5 A K-ban az igyék, szó után az is kifejezés-töredék át van húzva. 10 A K-ban az Iszogatni szó sz betűje más betűkből van javítva. 44 A K-ban a sor végén eredetileg felkiáltójel volt, de ezt Petőfi pontra javította.

Még alig volt reggel... K: OSzK. — PE. 11. sz. 196. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — 6 A K-ban az alszunk szó al betűi fők szótöredékből vannak javítva.

Szilveszter éje 1847-ben. K: OSzK. — PE. 11. sz. 197—198. l. — *Petőfi életében a vers nem jelent meg.* — M: UK1. — 29 lilíom-füzért [!] (K.) 32 A K-ban a Válhatlanúl szó Elválhatatlanúl-ból van javítva. 43 A K-ban a már szó még-ből van javítva. 54 A K-ban a megbocsát szó m betűje b-ből van javítva.

TARTALOMJEGYZÉK

(A verscím után az első hasáb lapszámait a költemény szövegére, a második hasáb
lapszámait pedig a jegyzetre utalnak.)

A bánat? egy nagy ocean	28	360
A betegséggel szomszéd a halál	228	388
A bilincs	92	369
A csillagos ég	249	390
A csonka torony	198	385
A farkasok dala	141	376
A felhők	153	378
A férj hazajő betegen	38	362
A gólya	200	385
A haraghoz	344	398
A hevesi rónán	88	369
A hold elégiája	292	395
A jó aggastyán	64	365
A kisbéres	268	392
A koldús sírja	293	395
A költészet	236	389
A kutyák dala	140	376
A magyar ifjakhoz	154	379
A magyar nemzet	128	375
A magyar politikusokhoz	336	398
A majtényi síkon	192	384
A munkácsi várban	218	387
A nép	87	368
A nép nevében	159	380
A rab	291	394
A sivatag lakói	270	392
A szájhórsók	252	391
A szél	156	379
A szerelem	174	381
A szerelem országa	280	393
A szerelmes tenger	47	363
A szökevények	10	358
A Tisza	151	378
A XIX. század költői	142	376

A türelemről	181	382
A vándorlegény	240	390
A virágok	175	381
Alkony	215	386
Állj meg, feleségem	308	396
Álmodtam szép, gyönyörűt	107	372
Amióta én megházasodtam	274	393
Amott a távol kék ködében	24	260
Amott az a hegy	220	387
Annyit sem ér az élet	22	359
Arany Jánoshoz	146	377
Arany Jánosnál	297	395
Arany Lacinak	194	384
Átok és áldás	44	363
Augusztus 5-dikén.	232	388
Az álom	41	362
Az árva lyány	162	380
Az éj	330	397
Az elhagyott zászló	229	388
Az ember	273	392
Az ember ugyan hova lesz?	30	361
Az én képzeletem nem	102	371
Az én Pegazusom	237	389
Az én szívem	34	361
Az erdőnek madara van	213	386
Az időhöz	212	386
Az ítélet	179	382
Az örült	8	357
Az özvegy	40	362
Az utósó virágok	278	393
Az volt a nagy, nagy munka	284	394
Azokon a szép kék hegyeken túl	269	392
Bányában	190	384
Barátaim megölelének	39	362
Barátim vagytok	32	361
Barna menyecskének	84	368
Beszél a fákkal a bús őszi szél	272	394
Bíró, bíró, hivatalod	303	396
Bírom végre Juliskámat	191	384
Bolond Istók	310	396
Borús, ködös őszi idő	101	371
Bölcselkedés és bölcsesség	287	394
Bucsú a nőtelenségtől	267	392
Bucsúpohár	205	386
Busúlnak a virágok	116	373
Csak úgy omlanak most hozzám	250	391
Csalogányok és pacsírták	90	369
Csendes élet	283	394
Csendes tenger rónaságán	339	398

Csuklyában jár a barát	154	378
Czakó temetésén	342	398
Dacos leány!	28	360
Dalaim	67	366
De mért is gondolok rá?	161	380
Dicsérsz, kedves	298	395
E gazdag úr	41	362
E. R. kisasszony emlékkönyvébe	121	373
Édes öröm, ittalak már	157	279
Egressy Etelke	143	376
Egy apához	305	396
Egy barátom az ifjúság	133	375
Egy bölcs hajdan	27	360
Egy gondolat bánt engemet	129	375
Egy pár rövid nap	109	372
Egykor és most	279	393
El innét, el e városból	296	395
Elértem, amit ember érhet el	276	393
Elhagytam én a várost	49	363
Elmém ezen sokat gondolkodik	30	361
Első esküm	180	382
Elváltam a lánykától	23	359
Elvándorol a madár	20	359
Emlékezet	24	360
Erdélyben	113	372
Erdőben	50	364
Erdőd, május 17. 1847.	187	383
Ereszkedik le a felhő	102	371
Ez már aztán az élet!	295	395
F. A. emlékkönyvébe	182	382
F. L. kisasszony emlékkönyvébe	85	368
Falu végén kurta kocsmá	239	389
Fejemben éj van	44	363
Feleségem neve napján	337	398
Földét a földmives	32	361
Fölösleges aggalom	271	392
Fölszedtem sátorfám	209	386
Főnséges éj!	36	362
Fővényszem... harmincsepp	43	363
Futó folyám hullámai	33	361
Gróf Teleky Sándorhoz	119	373
Gyermekkori emlékek	51	364
Gyertyám homályosan lobog	29	360
Ha a sírban megszáradt	31	361
Ha én kedvesemről gondolkodom	185	383
Ha férfi vagy, légy férfi	134	375
Ha jőne oly nagy fergeleg	27	360

Ha szavaid megfontolom	103	371
Háború volt	160	380
Hajamnak egy fürtjét levágom	25	360
Halhatlan a lélek	125	374
Hány csepp van az óceánban	33	361
Három fiú	147	377
Hazaértem	122	374
Hideg ellen a tél	39	362
Hintón és gyalog	285	394
Hires szépség	206	386
Hol a leány, ki lelkem röpülését	188	383
Homér és Oszian	243	390
Honvág	341	398
Hová lesz a kacaj	31	361
Hozzám jösz-e?	208	386
Ide, kislyány	146	377
Igazság! alszol?	40	362
Ilyen óriást, mint	254	391
Ismét könny!	238	389
Isten csodája	7	357
Itt állok a róna közepén	26	360
Jó ideje lement a nap	227	388
Jó költőnek tartanak	248	390
Juliához	93	369
K. J. kisasszony emlékkönyvébe	121	373
Karácsonkor	126	374
Kard és lánc	222	387
Katonaélet	173	381
Kazinczy Gáborhoz	277	393
Kellemetlen őszi reggel	117	373
Képzelt utazás	87	368
Kérdezd: szeretlek-e?	204	386
Kereszt	41	362
Keserű élet, édes szerelem	150	378
Két sohaj	105	380
Ki fogja vajon megfejteni	36	362
Kik a föld alacsony porából	34	361
Kinn a kertben voltunk	94	369
Kinn a ménés, kinn a pusztán	345	399
Kit feledni vágytam	176	381
Kivágom én	43	263
Koronázás	231	388
Kovács Jánosné emlékkönyvébe	120	373
Költői ábránd volt, mit eddig érzék	95	369
Kutyakaparó	135	375
Látom kelet leggazdagabb virányit	221	387
Láttál-e a róna felett	126	374
Legszebb versemm	186	383

Lennék én folyóvíz	199	385
Levél Arany Jánoshoz	233	388
Levél Várady Antalhoz	82	368
Magyar vagyok	149	378
Már, galambom, engedj meg	230	388
Már sokszor énekeltem	35	361
Meddig alszol még, hazám?	288	394
Még alig volt reggel	346	399
Megbántott a rózsám	248	390
Megfagy a szív, ha nem szeret	85	368
Meleg dél van	219	387
Melyk'k a legvigabb temető?	25	360
Menny és föld	282	393
Mért vagyok én még a világon	45	363
Mi a dicsőség?	27	360
Mi a szerelem?	286	394
Mi lárma ez megént?	207	386
Mi szebb, mint	25	360
Mi vagy keblem?	106	372
Mi van innen távol	123	374
Mi volt nekem a szerelem?	167	381
Midőn a földön	42	363
Miért hogy láthatatlanok	38	362
Mikor a lánc lehull	115	373
Mily szép a világ!	195	384
Minden virágnak	46	363
Mint felhők a nyári égen	53	364
Mint lőt-fut a boldogság után	39	362
Mint megfogamszott átok	105	371
Míntha a nagy, nehéz	26	360
Mit ettél, föld	30	361
Mivé lesz a föld?	36	362
Mondják, hogy mindenikünk	29	360
Mosolygjak rám	31	361
Mosolyogj rám!	335	397
Most kezdem én csak még ismerni	85	368
Mögöttem a mult	22	359
Mulandóság	38	362
Műzsám és menyasszonyom	210	386
Nagykárolyban	91	369
Ne bántson az meg	242	390
Nehéz, nehéz a szívem	100	370
Nem csoda, ha újra élek	110	372
Nem ért engem a világ	124	374
Nem sírok én	21	359
Nem súlyod az emberiség	34	361
Nemcsak mi vénülünk	33	361
Nézek, nézek kifelé	299	395
O. B. kisasszonyhoz	245	390

Odajárok, hova	106	372
Odanézzetek!	35	361
Oh lány! szemed	26	360
Oh ne bánts a költőt	301	395
Oh szerelem	37	362
Okatootáia	332	397
Ősz elején	266	392
Őszi éj	302	396
Palota és kunyhó	139	376
Panyó Panni	215	386
Pató Pál úr	304	396
Puszt a föld ez, ahol most járok	203	385
Rabság	86	368
Rég elhúzták az esteli harangot	63	365
Reszket a bokor, mert	124	374
Rongyos vitézek	182	383
Rózsabokor a domboldalon	304	396
Röpül az úti por	189	383
Rövidre fogtam a kantárszárat	116	373
Salgó	69	366
Sári néni	197	384
Sok embert ismerek	28	360
Sors, nyiss nekem tért	66	366
Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe	104	371
Szabadság, szerelem!	133	375
Száll a felhő	100	371
Szállnak reményink	23	359
Számúztam magamat	68	366
Szécsi Mária	255	391
Szent sír	144	377
Szép kedvesem	37	362
Szép levél	247	390
Szép napkeletnek	300	395
Széphalmon	216	387
Szeptember végén	275	393
Szerelemnek rózsákkal	98	370
Szerelmes vagyok én... (Megmondjam-e, kibe?)	99	370
Szerelmes vagyok én... (Vagy tán tűzbe estem?)	98	370
Szeretek én	86	368
Szeretném itt hagyni	21	359
Szeretője-e vajon	37	362
Szeretsz tehát	114	372
Szilaj Pista	54	364
Szilveszter éje 1847-ben	347	399
Szívem	251	391
Szomorú éj	138	376
Szóke asszony, szóke asszony	171	381

T. M. kisasszony emlékkönyvébe	112	372
T. M. kisasszonyhoz	235	389
Tarka élet	244	390
Távozol hát ifjúságom?	12	358
Te a tavaszt szereted	104	371
Te az enyim, én a tied	193	384
Te ifjúság	32	361
Te vagy, te vagy, barna kislyány	97	370
Tedd le, bojtár, a subádat	168	381
Tíz pár csókot egyvégből	290	394
Tompa Mihálynál	213	386
Tündéralom	13	358
Tűz	185	383
Ujonnan visszajött a régi baj	158	379
Utazás az alföldön	203	385
Vajda Péter halálára	19	358
Vajon mit ér?	40	363
Valahogy	253	391
Válasz, kedvesem levelére	225	327
Vasuton	343	398
Véres napokról álmodom	118	373
Világgyűlölet	65	366
Világoskék a csillagos éjszaka	119	373
Világosságot!	169	381
Viseld egyformán	24	360
Volt egy szegény fiú	111	372
Voltak barátim	22	359
Voltak fejedelmek	42	363
Zöldleveles, fehér	62	365
Zöld Marci	183	383
Előszó a jegyzetekhez		351
Rövidítések jegyzéke		355
Szövegkritikai jegyzetek		357
Tartalomjegyzék		401

Magyar Tudományos Akadémia
Könyvtára 3924/1956 sz.

REMOVER ÖSSZES MŰVÉNYII.